

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Adels- og våbenbreve
udstedt af danske (unions-)konger indtil 1536

udgivet af Nils G. Bartholdy

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie
København 2007

Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger
indtil 1536

Adels- og våbenbreve udstedt af danske
(unions-)konger indtil 1536

udgivet af Nils G. Bartholdy

Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger indtil 1536
udgivet af Nils G. Bartholdy
© Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie 2007

Tryk: Special-Trykkeriet Viborg A-S

ISBN 978-87-7500-000-5

Fotografisk, mekanisk, elektronisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge aftale med Copy-Dan.

Udgivet med støtte fra: Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, Augustinusfonden, Alfred Good's Fond, Knud og Dagny Gad Andresens Fond og Letterstedtska Föreningen.

Omslagsillustration: Poul Mattissens våben i adelsbrevet fra 1433 (nr. 49),
foto: Rigsarkivet.

Indhold

Kildeskriftselskabets forord	7
Udgiverens forord	9
Indledning	11
Den europæiske baggrund	11
Periodens afgrænsning	21
Udvælgelseskriterier	28
Analyse	31
Forkortelser	42
Oversigt over brevene	43
Breve	58
Blasoneringer eller omtale af våbener	206
Registre	215
Heraldisk register	215
Personregister	218
Stedregister	225

Kildeskriftselskabets forord

Nærværende udgave af adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger indtil 1536 omfatter 148 hovedsageligt dansksprogede breve af forskellig art fra 1396 til 1546. Der er tale om aktstykker, der formelt bekræfter optagelse i adelstanden og/eller tildeling af våbenskjold. De kaster lys over adelens, særlig lavadelens historie i relation til Kalmarunionens stadig stærkere, men endnu langt fra overmægtige kongemagt. Da adels- og våbenbreve ikke kun er kilder til den sociale og politiske historie og til personalhistorien, men i kraft af deres illustrationer tillige oplyser om den heraldiske kunst, der var forbundet med formel tildeling af våbener, er alle våbener gengivet i farve. Udgiveren, arkivar Nils G. Bartholdy, har ikke kun med vanlig akkuratelse forsynet brevene med regester, kritisk apparat og bibliografiske og arkivalske oplysninger og registre. I sin indledning redegør han også for deres plads i den internationale heraldiske historie og for de socialhistoriske aspekter.

Kildeskriftselskabet takker de tilsynsførende professor, dr. phil. Jens E. Olesen, Ernst Moritz Arndt Universität Greifswald, og professor, dr. phil. Bjørn Poulsen, Aarhus Universitet, samt de fonde, der har bekostet trykningen: Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, Augustinusfonden, Alfred Good's Fond, Knud og Dagny Gad Andresens Fond og Letterstedtska Föreningen.

København, oktober 2007.

Sebastian Olden-Jørgensen

Michael Bregnsbo

Niels Geert Bolwig

Esben Albrechtsen

Jesper Thomassen

Anette Jensen

Jørgen Ravn Elkjær

Udgiverens forord

Den foreliggende udgave er slutstenen på en mangeårig beskæftigelse med de middelalderlige kilder til, hvordan danske konger på formel skriftlig måde tildelte adelskab og/eller våben. Min interesse var i begyndelsen koncentreret om breve, der involverede en våbentildeling. Et foreløbigt resultat blev publiceret i oversigtsartiklen ”Wappenverleihungen dänischer (Unions-)Könige bis zur Reformation 1536“ i Roger Harmignies (red.): *Sources de l'héraldique en Europe occidentale. Actes du 4e colloque international d'héraldique Bruxelles 6.-10. V. 1985, Bruxelles 1985*. På et seminar om den danske adel 1350-1660 på Aarhus Universitet i 1996 fik jeg lejlighed til at forelægge emnet. Efterhånden fandt jeg det rimeligt også at inddrage de mange breve, hvormed kongerne tildelte eller anerkendte adelskab uden samtidig at tildele brevmodtageren et våben. I indledningen er der gjort nærmere rede for kriterierne.

Jeg retter en tak til Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie for at ville udgive frugten af mit arbejde. I den forbindelse takker jeg de to tilsynsførende professor, dr. phil. Jens E. Olesen, Ernst Moritz Arndt Universität Greifswald, og professor, dr. phil. Bjørn Poulsen, Aarhus Universitet, for gode råd og nyttige henvisninger.

En særlig stor tak bringer jeg mine svenske kolleger fhv. statsheraldiker, fil. dr. Clara Nevéus og statsheraldiker, fil. dr. Henrik Klackenborg, der gennem flere år har ydet en uvurderlig hjælp ved fremskaffelsen af materiale i Riksarkivet og velvilligt har besvaret mange spørgsmål. For brugbare henvisninger og oplysninger takker jeg bitr. professor Per-Axel Wiktorsson, Örebro, hovrättsfiskal, jur. kand. Martin Sunnqvist, Landskrona, førstearkivar, fil. kand. Carl Michael Raab, Stockholm, riddarhusgenealog, fil. kand. Per Nordenvall, Stockholm, tf. riddarhusgenealog, hum. kand. Wilhelm Brummer, Helsingfors, og cand. philol. Tore H. Vigerust, Oslo.

Med min engelske kollega senior adviser Adrian Ailes, M.A., The National Archives, Kew, har jeg haft en nyttig udveksling af synspunkter. Dr. Otto Schutte, Hoge Raad van Adel, Haag, er jeg taknemmelig for at have lokaliseret den ekstraordinært udstyrede originaludfærdigelse af brevet for Pedro Lopes de Haro (nr. 135).

Med taknemmelighed tænker jeg på to nu afdøde kolleger: Redaktør ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, cand. mag. Herluf Nielsen for hjælp til opløsning af nogle forkortelser og dateringer og fhv. departementschef Birgir Thorlacius, Reykjavík, der bidrog med oplysninger om islandske brevmodtagere.

For beredvillig og kompetent hjælp ved udarbejdelsen af stedregistret takker jeg projektmedarbejder, cand. phil. Susanne Vogt og afdelingsleder, dr. phil. Bent Jørgensen, Afdeling for Navneforskning, Nordisk Forskningsinstitut ved Københavns Universitet, der hentede supplerende bistand fra doktorand Sonja Entzenberg, Uppsala, og fil. dr. Saulo Kepsu, Esbo.

For støtte til udgivelsen retter jeg en ærbødig tak til Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond. Desuden takker jeg Augustinusfonden, Alfred Good's Fond, Letterstedtska Föreningen og Knud og Dagny Gad Andresens Fond for bidrag til trykningen.

Nils G. Bartholdy
de l'Académie internationale d'héraldique

Indledning

Udstedelsen af adels- og våbenbreve i Norden må bedømmes på baggrund af forholdene i det øvrige Europa, hvor heraldikken var opstået og havde udviklet sig i tilknytning til det sociale hierarki. Udtryk som „adelsbrev“ og „våbenbrev“ – ophøjelse i adelig stand og tildeling af et våben ved en skriftlig procedure fra landsherrens side – anvendes her som tekniske termer. På dansk kendes ordet „adel“ først fra 1523. Inden der redegøres for den periodiske afgrænsning, for udvælgelseskriterierne og foretages en generel analyse af brev-materialet, er det nødvendigt at indlede med en oversigt over den europæiske baggrund, da de relevante fænomener er opstået tidligere uden for Norden og kun kan forstås ved en sammenligning med sædvanerne i de områder, hvor udviklingen var længere fremme.

Den europæiske baggrund

Tilgangen til adelen må – lige bortset fra reproduktion inden for standen selv – oprindelig være foregået ved, at mænd i kraft af økonomisk evne og politisk vilje og sikkert ofte tillige ved indgifte i ældre adelsslægter påtog sig militære og administrative forpligtelser og derved fik del i de adelige rettigheder uden, at dette gav sig udslag i nogen påviselig form for skriftlig formalitet. Adelen nød i almindelighed sociale og økonomiske privilegier og var til gengæld forpligtet til krigstjeneste. Den indtog ledende positioner i samfundet og var normalt præget af et stærkt slægtssammenhold, der med tiden tenderede mod stadig større grad af eksklusivitet.

Adel og våbenføring hørte sammen. Heraldikken opstod i 1130'erne og blev meget hurtigt et kendetegn for især fyrster og adel, tidligst i området mellem Loire og Rhinen og allerede fra 1100-tallets slutning i resten af Vesteuropa. Inden for visse regioner i de dele af Europa, hvor feudaltvæsenet prægede udviklingen, kan der ofte konstateres en påfaldende lighed mellem nogle af de førte våbener i forhold til fyrstens eller storvasallens våben. I begyndelsen forekom det ligefrem, at vasaller anvendte samme våben som lensherren. Man træffer også våbengrupper, hvor det enkelte våben er en brisure, d. v. s. en figurmæssig afledning, af lensherrens våben. Man må forestille sig, at lensherren ved aftale eller påbud sørgede for, at vasallerne førte hans våben i form af en brisure eller som en del af et delt skjold. I stedet for at betragte dette fænomen som en differentiering bør man snarere anse det for en bevidst similarisering til understregning af relationen mellem lensherre og vasal, en

art uniformering. Der er intet, der tyder på, at de tidlige forekomster af brisurer forudsatte en skriftlig procedure.

Oprindeligt må våbener i princippet have været anset som personlige kendetegn, men de blev allerede fra anden halvdel af 1100-tallet betragtet som arvelige, og brugen af det samme våben blev således gentaget gennem generationer. Denne praksis, der styrkede slægtsfølelsen, krævede ikke nogen skriftlig tilkendegivelse. Også nedarvede våbener blev til tider briseret, især i Nordvesteuropa. Endnu i 1400-tallet træffer man den opfattelse, at det sidste mandlige medlem af en slægt kunne overdrage våbenet til, hvem han ville, uden en offentlig myndigheds medvirken. Der kendes tilfælde, hvor en ægteemand overtog hustruens navn og våben, hvis hun var den sidstlevende af sin slægt; et eksempel herpå i Frankrig fra 1405 gav sig udslag i en skriftlig disposition.¹ Uanset om proceduren var skriftlig eller ikke-skriftlig, må man regne med, at der oprindeligt har hersket den opfattelse hos de implicerede, at et våben kunne overføres fra den ene til den anden, hvis parterne var enige om det.

De ældste våbener blev antaget af de våbenførende selv, men der kunne som nævnt være en figurmæssig sammenhæng med et eller flere andre våbener. Den første kendte heraldiske teoretiker, den italienske jurist Bartolus de Saxoferrato, fastslog ca. 1354 i sin *Tractatus de insigniis et armis*, at enhver kan antage et våben og føre det og male det på sine ejendele.² Men han anførte fire grunde til, at det var bedre med et våben, der var tildelt af fyrsten: Det havde større værdi, fordi det kunne sammenlignes med et testamente, der er skrevet i fyrstens nærværelse; en anden person kunne ikke forbyde én at føre det; hvis to havde antaget samme våben, og det ikke havde været anvendt af andre, havde den, der havde fået sit af fyrsten, fortrin; hvis der i hæren eller andetsteds var tvivl om, hvem der havde forrang, burde den foretrækkes, hvis våben var tildelt af fyrsten.³ I et skrift om krigens ret, *L'Arbre des Batailles*, som den franske prior Honoré Bonet forfattede mellem 1382 og 1387, satte denne

¹ Rémi Mathieu: *Le système héraldique français*, Dijon 1946, s. 150.

² „Ita ista insignia cuilibet licet portare et depingere in suo tantum ...“, Osvaldo Cavallar, Susanne Degenring & Julius Kirshner (udg.): *A Grammar of Signs. Bartolo da Sassoferrato's Tract on Insignia and Coats of Arms, Studies in Comparative Legal History*, University of California at Berkeley 1995, s. 110.

³ „Sed secundum hoc quero, quid relevet habere ista arma ex consensu principis? Respondeo: multum. Primo, quia est maioris nobilitatis, ut dicimus in testamento facto coram principe ... Secundo, quia non potest alius prohibere illi portare ... Tertio, quia si duo assumunt eadem arma seu insignia nec de prioritate nec posterioritate apparet, preferetur qui a principe habuit ... Quarto, quia si essent in exercitu vel alio loco et quereretur quis deberet precedere, debent precedere illius arma que a principe concessa sunt ...“, Osvaldo Cavallar m. fl.: *anf. arb.*, s. 112.

værdien af et fyrsteligt tildelt våben betydeligt højere end Bartolus.⁴ Den engelske gejstlige jurist Nicolas Upton skrev før 1446 i *De Studio Militari*: „Mange tager et våben for sig og deres arvinger. Ikke desto mindre kan sådanne våbener bæres frit og lovligt, hvis de ikke bæres af nogen anden“.⁵ Men også han medgav, at der til våbener antaget på denne måde ikke var knyttet samme værdighed eller autoritet som til dem, der skyldtes en fyrstes myndighed.

I det følgende gås der nærmere ind på sædvanerne i England, Frankrig og Tyskland. I et håndskrift fra omkr. 1440 om engelsk våbenret, *Tractatus nobilis de lege et expositione armorum*, hævdede Richard Strangways, at en mand ikke kunne antage et våben „uden en herold eller persevant“.⁶ Et lignende standpunkt var kommet til udtryk allerede 1417 i et brev fra den engelske konge til en række sheriffer om, at ingen under det kommende felttog måtte føre noget våben, medmindre han havde arvet det fra sine forfædre eller havde ført det i slaget ved Azincourt i 1415, eller det var tildelt af én, der havde myndighed dertil.⁷ Denne myndighed blev for Englands vedkommende heroldskollegiet, The College of Arms, med et embedshierarki bestående af våbenkonger, herolder og persevanter med særlige embedsnavne.

Et særligt heraldisk fagsprog til beskrivelse af våbeners figurindhold, blasonering, var tidligt blevet udviklet af især franske herolder. I slutningen af 1200-tallet var det udformet og blev brugt regelmæssigt.⁸ Allerede i den engelske våbenrulle *Glover's Roll*, kompileret ca. 1254, blasoneres der i denne rækkefølge: felt, hovedfigur, bifigurer.

Det ældste eksempel på, at den engelske konge skriftligt anerkendte en person som adelsmand og tildelte ham et våben, er fra 1389.⁹ Brevet er skrevet på fransk. I England udstedte man endnu i 1400-tallet sådanne breve på fransk, og det engelske blasoneringssprog fik varigt præg af fransk fagterminologi. Den ældste kendte skriftlige våbenfastsættelse, der skete på engelske herolders foranstaltning, dateres til 1398-99. I forbindelse med en retssag i England i 1395 om retten til et bestemt våben blev det synspunkt hævdet af to

⁴ *The Tree of Battles of Honoré Bonet. An English version with introduction by G. W. Coopland*, Cambridge, Massachusetts, 1949.

⁵ „Meny by their owne auctoritie take armys upone them and to ther heyres. Never thelesse soche arms may frely and lawefully be borne, yff they be not borne by someother“, oversat fra latin ca. 1500 af John Blount.

⁶ „witowt an herowd or percyvant“, British Museum, Harl. MS. 2259, fol. 109b.

⁷ G. D. Squibb: *The Law of Arms in England*, East Knoyle, Wilts. 1953, s. 7.

⁸ Gerard J. Brault: *Early Blazon. Heraldic terminology in the twelfth and thirteenth centuries with special reference to Arthurian heraldry*, The Boydell Press (1972) 1997, s. 3.

⁹ „... Nous ... Luy avons Resceuz en l'estat de Gentile Homme, et luy fait Esquier, et volons qu'il soit conuz par Armes, et Porte ...“, Anthony Richard Wagner: *Heralds and Heraldry in the Middle Ages. An Inquiry into the Growth of the Armorial Function of Heraldry*, Oxford 1956, Appendix A (12), s. 123.

våbenkonger, at et våben ikke kan skænkes bort eller overdrages til en anden.¹⁰ I England var det kun i få tilfælde kronen direkte, der tildelte våbener. Denne myndighed delegerede kongen videre til de heraldiske embedsmænd. Derved adskilte forholdene i England sig markant fra, hvad der blev praktiseret på kontinentet. Fra Savoyen kendes dog bl. a. et eksempel fra 1522, hvor våbenkongen „Savoye“ på hertugens ordre udstedte et brev, der tildelte modtageren et våben.¹¹ I England herskede den opfattelse, at modtageren af et våben, der var tildelt på formel måde, ansås for adelig.¹²

Ligesom på kontinentet var det oprindeligt sådan, at man i England antog våbener, som man ville. Differentierede våbener var udtryk for vasallitet. I begyndelsen af 1300-tallet tillod en jarl af Lincoln et medlem af Scrope-familien at tilføje en lille løve fra sit våben. I 1370 solgte William St Leger skriftligt sit våben til Thomas Hoo. Henimod slutningen af 1400-tallet var herolderne imidlertid ene om at tildele eller bekræfte våbener i England. Det havde de regelmæssigt gjort siden 1440'erne.¹³

Det ældste eksempel på et engelsk patent, hvori udstedelsen motiveres med modtagerens tro tjeneste, er fra 1440. I et patent fra 1445 lyder motiveringen således: „... for the good service [that] hee hath done, and shall doe to our Sovereigne Lord ...“. A. Colin Cole, „Windsor Herald“ og senere „Garter Principal King of Arms“, påviste i 1976, at denne formel havde stor lighed med, hvad der læses i et våbenbrev udstedt 1447 af den tyske konge Frederik III: „... die getrewen und genemen dienst die er uns ... getan hat und infur tun sol und mag ...“. Colin Cole så en overensstemmelse mellem teksten i de engelske våbenpatenter i den form, de fik i 1450'erne, og formuleringen i tilsvarende breve fra det tysksprogede område, hvor en ret fast tradition i opbygningen havde dannet sig allerede i 1300-tallet under kejser Karl IV.¹⁴

Kongen af Aragonien gav i et privilegiebrev udstedt 1187 den sydfranske by Millau ret til at benytte sit banner, „vexillum nostrum“. Den ældste kendte

¹⁰ Wagner: anf. arb., s. 21ff., „que armes ne poient estre donez ou alienez“.

¹¹ Mathieu: anf. arb., s. 64.

¹² „The implication is that nobility or gentility is something which a man born without it can by the manner of his life acquire, and that a King of Arms, acting upon proper testimony, is qualified to judge that it has been acquired and to signify the same by granting to the newly acknowledged gentleman a coat of arms, the proper ensign of gentility“, Wagner: anf. arb., s. 78.

¹³ Adrian Ailes: *Medieval Grants of Arms 1300-1461. A dissertation submitted in part requirement for the degree of Master of Arts in Archives and Records Management, September 1997* (upubliceret manuskript), s. 8f, 13, 19, 66f, 73 (Grants and Confirmations by English Kings of Arms, 1439-1461), 74 (teksten til en våbentildeling, 1450).

¹⁴ A. Colin Cole: Some early English Patents of Arms, *XIII International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences 1976. Proceedings* med tilhørende microfiches. – Klemens Stadler: Wappenbeurkundungen, *Wappen in Bayern, Ausstellungskataloge der staatlichen Archive Bayerns Nr. 8*, Neustadt a. d. Aisch 1974, s. 64.

skriftlige våbentildeling, der er udgået fra den franske konges kancelli, er fra 1315, da Ludvig X tillod et hospital for blinde i Bayeux at føre samme våben som den til enhver tid værende stedlige biskop, men til stadighed med en lilje over skjoldet;¹⁵ det var den daværende biskop, der havde anmodet kongen derom. Et meget kendt eksempel på en våbentildeling er det brev fra 1429, hvormed den franske konge gav Jeanne d'Arc og hendes brødre et våben med en brisure af sit eget. I 1332 lod en hertug af Bretagne ved en akt, der blev bekræftet af kongen året efter, Bretagnes våben kvadrere med modtagerens. Endnu hen imod slutningen af 1400-tallet kunne en fransk storvasal formelt give en anden ret til at føre storvasallens våben som del af et firdelt skjold.

I Frankrig var det fra slutningen af 1400-tallet i princippet kun kongen, der havde ret til at tildele våbener, ligesom det var kongen alene, som kunne adle. Siden 1300-tallet var sådanne breve blevet udstedt i højtidelig form og beseglet med det store segl i røde og grønne silkesnore. De anvendte formler var undertiden meget lange og vidtløftige, især fra 1300-tallets slutning. Sproget var fransk eller latin. I 1500-tallet blev det almindeligt, at en tildeling af et våben hørte sammen med en adling. Før den tid forekom det kun undtagelsesvis, at modtageren af et fransk adelsbrev dermed også fik et våben. Et våbenbrevs tekst indeholdt en blasonering af våbenet. Allerede i begyndelsen af 1300-tallet blev det tildelte våben malet i selve brevet. Skønt det ikke fremgår af brevenes tekst, mener man, at det skete efter anvisninger givet af en våbenkonge eller en herold. Den franske konges heraldiske embedsmænd blev i 1407 organiseret i et kollegium,¹⁶ men de fik aldrig det selvstændige råderum, der blev karakteristisk for det engelske heroldskollegium. Retten til officielt at tildele våben i Frankrig var forbeholdt kongen. Når han tillod nogen at tage et eksisterende våben, der ikke var vedkommendes eget, skete det altid med samtykke fra den slægt, der førte våbenet, medmindre den pågældende slægt var uddød, og våbenet derfor kunne betragtes som ledigt. Det var ikke kun personer, der fik tildelt våben. Den franske konge gav også byer et våben i forbindelse med andre privilegier.¹⁷

I 1430 forsøgte hertugen af Savoyen og i 1466 kongen af Portugal at forbeholde brugen af våbener for adelen, men det lykkedes ikke.¹⁸

¹⁵ Mathieu: anf. arb., s. 263, nr. 1.

¹⁶ Claire Boudreau: Les hérauts d'armes et leurs écrits face à l'histoire. Enquête sur la diffusion du mythe des origines de leur office (XIVe-XVIIe siècle), *L'identità genealogica e araldica. Fonti, metodologia, interdisciplinarietà, prospettive. Atti del XXIII Congresso internazionale di scienze genealogica e araldica Torino 1998 I, Pubblicazioni degli Archivi di Stato, Saggi 64*, Roma 2000, s. 457.

¹⁷ Eksempler på franske våbenbreve kan ses i Mathieu: anf. arb., s. 263ff.

¹⁸ Michel Pastoureau: *Traité d'héraldique*, Paris 1979, s. 60. – Luisa Clotilde Gentile: I consegnamenti d'arma: araldica e regolamentazione nello Stato sabauda, *L'identità genealogica e araldica ... Atti ... Torino ... 1998*, s. 381.

Kejser Frederik III prøvede i 1467 at forhindre borgerlige i at antage våbener på egen hånd, og senere forsøgte andre kejsere det samme, men uden held.¹⁹ Disse tiltag hang formentlig sammen med, at kejserne havde en fiskal interesse i våbenbrevsudstedelsen.

I Det Hellige Romersk-Tyske Rige havde der længe forinden været tradition for overdragelse af våbener eller dele deraf uden kejserens medvirken. Et tidligt eksempel på en tysk storvasals skriftlige disposition i så henseende er et brev fra 1294, hvorved Rudolf, pfalzgreve ved Rhinen og hertug af Bayern, bekræftede, at hans vasaller, fogderne von Plauen, de senere grever af Reuss, måtte føre det pfalzgrevelige skjold og banner, hvilket blev betragtet som hørende sammen med lenet.²⁰ Denne opfattelse af våbenet som et len gav lensherren mulighed for at videreførelene et hjemfaldent våben, når vasallens slægt uddøde. Som eksempel på dette fænomen kan nævnes, at grev Henrik II af Holsten i 1377 skriftligt gav ridderen Berchtold von Frankenrode et våben, som „... vns, in vnsern herrschaft anerstorben vnd ledig worden ...“.²¹ Også i tilfælde, hvor der ikke var tale om et lensforhold, anså nogle sig berettiget til at disponere over et våben. Således bekræftede tre medlemmer af slægten von Frankenstein i 1337, at de havde videregivet det skjold, som de efter slægten von Sternbergs uddøen mente at være de nærmeste arvinger til.²² Der kendes adskillige eksempler på, at et våben har været genstand for en retshandel, der i nogle tilfælde også involverede betaling. Et af de mere kendte er den kontrakt, hvorved Leutold von Regensberg i 1317 solgte sit hjelmtegn til borggreverne af Nürnberg, hohenzollerne.²³

Denne frie praksis blev trængt tilbage i takt med, at kejserne skriftligt begyndte at tildele våbener. De ældste kendte kejserlige våbenbreve er udstedt af Ludvig af Bayern i 1338. I det ene fik brødrene Bonifacio og Egesio Carbonesi di San Giovanni (i Persiceto ved Bologna) Bayerns ruder og den kejser-

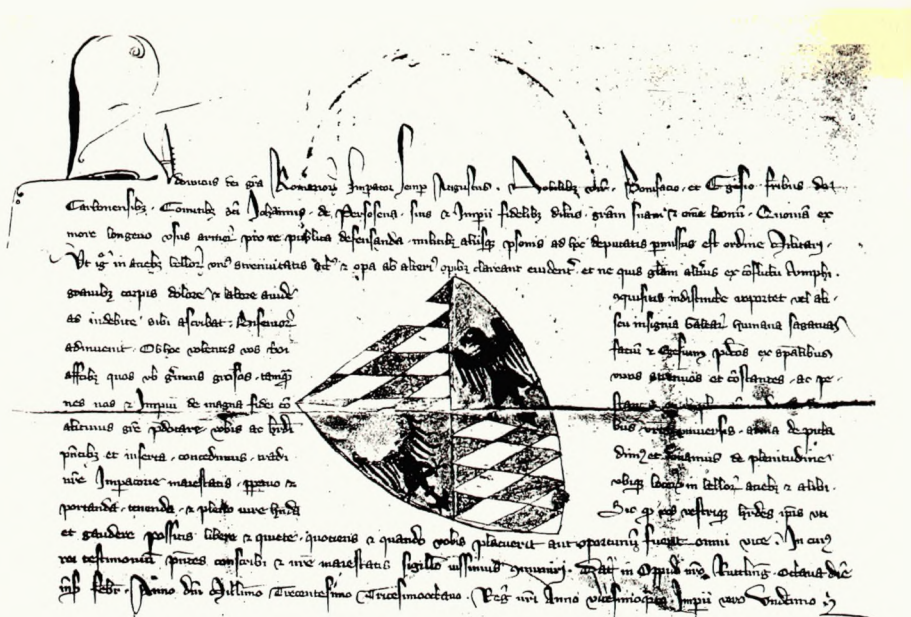
¹⁹ D. L. Galbreath/Léon Jéquier: *Manuel du blason*, Lausanne 1977, s. 55.

²⁰ Jürgen Arndt: Die Entwicklung der Wappenbriefe von 1350 bis 1806 unter besonderer Berücksichtigung der Palatinatswappenbriefe, *Der Herald. Vierteljahrschrift für Heraldik, Genealogie und verwandte Wissenschaften*, Neue Folge Band 7, 1969-71, s. 162. – Jfr. også Paul Adam: Les enseignes militaires du Moyen Age et leur influence sur l'héraldique, *Recueil du Ve Congrès International des Sciences Généalogique et Héraldique à Stockholm 1960*, Uppsala 1961, s. 167ff.

²¹ Gustav A. Seyler: *Geschichte der Heraldik. 7. Siebmacher's großes Wappenbuch Band A*, Nürnberg 1890 (reprografisk udgave, Neustadt a. d. Aisch 1970), s. 818, nr. 29.

²² Seyler: anf. arb., s. 814, nr. 11.

²³ Seyler: anf. arb., s. 813, nr. 6. – Jfr. også J.-Th. de Raadt: Une vente d'armoiries au XIVe siècle, *Annales de la Société d'archéologie de Bruxelles VI*, 1892, s. 242-244.

Den romersk-tyske kejser Ludvig af Bayerns våbenbrev af 8. februar 1338 for Bonifacio og Egesio Carbonesi di San Giovanni. I det skråt firdelte skjold ses Bayerns ruder og den kejserlige ørn. Efter *Archivalische Zeitschrift*, 1932.

lige ørn i et skråt firdelt skjold.²⁴ I det andet fik brødrene Jacobus og Fenzius de Prato lov til at tilføje „kronen fra vort hertugdømme Bayerns våben“ på den løve, der udgjorde deres fædrene hjelmtegn.²⁵ I disse tilfælde drejede det sig tydeligt om nådestegn, idet de pågældende blev benådet med figurer fra det kejserlige våben og det bayerske våben. Adelskab var de pågældende i forvejen i besiddelse af. Det ældste kendte eksempel på, at kejseren skriftligt ophøjer en person i adelsstanden, er fra 1360 og vedrørte kejser Karl IVs kapellan Wicker Frosch i Mainz.²⁶ Dette brev tildelte ikke modtageren et våben; et

²⁴ Friedrich Bock: Der älteste kaiserliche Wappenbrief, *Archivalische Zeitschrift*, 3. Folge.VIII, 1932, s. 48-55. Originalbrevet opbevares i Biblioteca Comunale, Bologna. – Claus D. Bleisteiner: Heraldik im Urkundenwesen Kaiser Ludwig IV. des Bayern, *Regional Heraldry. Report XII. International Colloquium on Heraldry Groningen 3-7 september 2001*, Bedum 2005, s. 30f.

²⁵ Seyler: anf. arb., s. 814, nr. 12. – Claus D. Bleisteiner: Grundzüge der wittelsbachischen Heraldik im Hennegau und in Holland, *Der Wappen-Löwe. 11. Jahrbuch und 10. Lieferung zur Wappenrolle*, München 1997, s. 9.

²⁶ Seyler: anf. arb., s. 817, nr. 23.

sådan havde han i forvejen. Kejseren udstedte dog også breve, der både indebar en ophøjelse i adelig stand og tildeling af et våben. Karl IVs registrator Johann von Gelnhausen udarbejdede i 1366 formularer til sådanne breve med meget lange og vidtløftige tekster.²⁷ I Det Hellige Romersk-Tyske Rige var adelen gradueret. Den egentlige adel (nobiles) begyndte med det såkaldte fjerde „Heerschild der Hochfreien“.²⁸ Gradueringen er i øvrigt uden praktisk betydning, når der sammenlignes med nordiske forhold. I denne sammenhæng er det blot vigtigt at erindre, at kejser Karl IV under indflydelse af Bartolus de Saxoferrato begyndte at tildele adelskab ved brevudstedelse.

Det skal indskydes, at en pavelig vikar i 1316 gav Viterbo ret til at supplere byens løvevåben med romerkirkens banner, „vexillum et insignia Romanae Ecclesiae“.²⁹ Det er formentlig det ældste bevarede originalbrev i sin art. I brevet er det forbedrede våben gengivet, hvilket også fremgår af teksten: „... sicut superius designata et subscripta ...“. Kejserne kan ved deres våbenbrevsudstedelse have ønsket at efterligne paverne, og det kan opfattes som et udslag af modsætningsforholdet mellem dem. Ægtheden af et våbenbrev, som kejser Albrecht I skal have givet bispedømmet Gurk i 1305, er omstridt.³⁰

Under Karl IV og de følgende kejsere blev der udstedt et voksende antal breve. Især var mængden af våbenbreve til borgerlige betydelig; man regner med, at Frederik III (1440-93) udstedte mindst 450 af denne art foruden utallige våbenforbedringsbreve til adelige. At udviklingen tog form allerede under Karl IV (1346-78), skyldtes utvivlsomt, at denne kejser i højere grad end sine forgængere var påvirket af romerretten og omgav sig med italienske retslærde som rådgivere. Ifølge romerretlig tankegang blev kejseren anset som kilden til alle nådesbevisninger. Grundlaget for udstedelsen af adels- og våbenbreve var derfor ikke lensretten, men forestillingen om et kejserligt prærogativ.³¹ Den ovennævnte jurist og heraldiske teoretiker Bartolus de Saxoferrato var en af de borgerlige, der fik sit våben autoriseret af kejseren. Landsfyrsterne udøvede i praksis en ret til at tildele våben.³² Ligesom kejseren gav de våbener både til personer og byer. Fra 1438 begyndte kejserne i begrænset omfang at uddelegere deres egne beføjelser til de såkaldte hof-

²⁷ F. Hauptmann: *Das Wappenrecht. Historische und dogmatische Darstellung der im Wap-penwesen geltenden Rechtssätze*, Bonn 1896, s. 471ff, nr. 26.

²⁸ Seyler: anf. arb., „Die Entstehung des Briefadels“, s. 337ff.

²⁹ Donald Lindsay Galbreath: *Papal Heraldry*, 2. udgave revideret af Geoffrey Briggs, London 1972, s. 3.

³⁰ Bock: anf. arb., s. 50f. Teksten findes hos Seyler: anf. arb., s. 812, nr. 5.

³¹ Arndt: anf. arb., s. 163f.

³² Eksempler på kejserlige og tyske fyrstelige våbenbreve samt private dispositioner angående våbener kan ses i Seyler: anf. arb., s. 349ff og 811ff, Hauptmann: anf. arb., s. 452ff, og Giuseppe Aldo de Ricaldone: *Una rara concessione araldica ad un patri-zio del ducato di Monferrato (1353)*, *Archivum Heraldicum* 1-2, 1975, s. 18f.

gammeldags udtryk, hvis betydning kan være vanskelig at forstå i dag, og der synes ikke altid at være overensstemmelse mellem blasonering og våbengivelse. I nogle tilfælde er der slet ingen blasonering af våbenet i brevets tekst, som i stedet henviser til våbentegningen. Formlerne i de kejserlige breve var allerede tidligt lange og omstændelige.

Enkelte vendinger i de tyske diplomer er sammenlignelige med, hvad der forekommer i tilsvarende danske breve om våbentildelinger. I et brev fra 1360, hvormed Karl IV gav modtageren ret til at føre et ledigt våben, hedder det bl. a.: „Daz wir durch zuuersicht getrewer vnd steter dienste, die vns vnd dem Reiche der ... vnser lieber getrewer offt getan hat, vnd noch wol getun mag vnd sol in kumpftigen zeiten ...“.³⁴ Wenzel tillod i 1400 ærkebiskopperne af Magdeburg at føre rigsørnen. Det skete bl. a. med disse vendinger: „... stete trewe und mergliche Dinst, als uns und dem Reiche, der ... nützlichen und willighen getan hat ...“, og i 1411 forbedrede han et våben med bl. a. ordene: „... dinste vnd trewe / als der ... Vnser vnd des Reichs lieber getrewer / vns vnd dem heiligen Reich ... nuzlich vnd willich erzeiget vnd getan hat / vnd fürbas tun sol vnd mag in kunftigen Zeiten ...“.³⁵ I 1416 udstedte Sigismund et våbenbrev, der bl. a. motiveredes med modtagernes: „... willige, untermene und unverdrossene Dienste, die uns ... unsere lieben Getreuen ... gethan und bewieset haben ... und fürbas tun sollen und mögen in künfftigen Zyt ...“,³⁶ og i 1433 gav han en mand „Rittermässigkeit“ med henvisning til de rettigheder, „die andere Recht geborene Wapensgenoss vnd Rittermessige Leute von Recht oder gewohnheit haben“.³⁷

De formelle våbentildelinger, som fyrsterne foretog i begyndelsen, havde ofte drejet sig om brisurer af deres eget våben eller om våbener, der, ligesom det var tilfældet med len, betragtedes som hjemfaldne, men hen imod slutningen af 1300-tallet var der tale om våbener uden sammenhæng med fyrstens. Sandsynligvis var det de våbener, der hidtil havde været ført i praksis af de pågældende, der nu blev autoriseret. Forestillingen om, at våbener eller dele deraf på visse betingelser var omsættelige mellem privatpersoner, holdt sig til ind i 1400-tallet. Men mange så efterhånden en fordel i at få en overdragelse officielt bekræftet eller fandt det ønskeligt at få våbenet formelt tildelt af den højeste offentlige myndighed. En uundgåelig følge heraf var, at den skriftlige form fik afgørende betydning. Den mobilitet, der oprindeligt havde præget området, bragtes til standsning, og den stigende bureaukrati-

³⁴ Seyler: anf. arb., s. 816, nr. 20.

³⁵ Seyler: anf. arb., s. 823f, nr. 50 og 53.

³⁶ Seyler: anf. arb., s. 825f, nr. 57.

³⁷ Seyler: anf. arb., s. 340.

sering bidrog til, at fyrsterne efterhånden mente at have eneret til at regulere folks våbenføring og til at foretage standsophøjelser. Takket være brevformen blev dispositionerne konstatérbare for eftertiden.

Periodens afgrænsning

Nærværende udgave medtager eller omtaler kun breve, som er ældre end 1536. Det skyldes ikke, at reformationen i denne sammenhæng spiller en rolle, men at den graduerede heroldsinstitution, der skabtes under Christian I efter udenlandsk mønster og dermed i hvert fald på visse punkter må anses for sammenlignelig med tilsvarende institutioner i andre lande, eksisterede indtil reformationstiden.

Oprindelig var herolder budbringere og forkyndere af meddelelser. Denne funktion vedblev de med at have. De bar en særlig embedsdragt broderet for og bag med våbenherrens våben (det engelske udtryk for et heraldisk våben er „coat of arms“). Denne våbenkappe, tabard, kunne minde om en messesærk, idet den blev trukket ned over heroldens øvrige beklædning. Den bidrog til at understrege den immunitet, herolderne nød, når de færdedes udenlands. Herolderne fik tidligt til opgave at organisere turneringer, hvor kendskab til deltagerens våbenmærker og hjelmtegn var nødvendig. Heroldernes evne til at identificere våbener og faner udnyttedes også i felten, og de overbragte krigserklæringer.

Fra midten af 1300-tallet synes herolder at udgøre en fast bestanddel af en fyrstes hof, og der dannes et embedshierarki: våbenkonge, herold, persevant (poursuivant: aspirant til et embede). For nemheds skyld benævnes de tilsammen herolder. De havde som regel embedsnavne efter geografiske områder eller heraldiske figurer; enkelte var knyttet til fyrstens orden og havde derfor embedsnavn svarende hertil. Herolder var ofte i kontakt med herolder fra andre områder, hvilket utvivlsomt befordrede udviklingen af en ensartet heraldisk terminologi og fælles regler.

Kongen af Aragoniens herold „Sicilien“ skrev ca. 1435 om heroldernes pligter og om kunsten at blasonere våbener. Hertugen af Burgunds våbenkonge „Toison d’Or“ skrev nogenlunde samtidig om lignende emner, og adskillige andre teoretikere, især franske og engelske, bidrog til, at heraldikken blev et system.³⁸ Herolderne anlagde samlinger af våbener. Nogle af disse våbenbøger, armorialer, udgør kunstneriske højdepunkter og kan betragtes som normdannende for den heraldiske billedstil. De fleste våbenbøger, der er bevaret fra middelalderen, stammer fra England, Frankrig, Nederlandene, Tyskland, Østrig, Norditalien og Spanien.³⁹

³⁸ Rodney Dennys: *The Heraldic Imagination*, London 1975, s. 76 og 212ff.

³⁹ En oversigt findes i Ottfried Neubecker: *Heraldik. Kilder, brug, betydning*, oversat og bearbejdet af Nils G. Bartholdy, Laupen 1976, s. 268ff.

Det er allerede ovenfor nævnt, at der i England dannedes et heroldskolegium bestående af våbenkonger, herolder og persevanter, College of Arms, hvis medvirken ved våbenbrevsudstedelse kan dokumenteres fra 1300-tallets slutning. College of Arms eksisterer endnu ligesom den tilsvarende institution for Skotland, Court of the Lord Lyon, med rødder i 1300-tallet. Også i Frankrig var der i middelalderen våbenkonger, herolder og persevanter, hvis velkendte heraldiske ekspertise man formentlig støttede sig til, når kongen skriftligt tildelte våbener. I Det Hellige Romersk-Tyske Rige kendte man ligeledes våbenkonger, herolder og persevanter og ikke blot ved kejserhoffet, men også hos flere af landsfyrsterne. Selv om blasoneringerne i tyske våbenbreve i begyndelsen kunne bære præg af den overlegne franske fagterminologi, kan det ikke dokumenteres, at de tyske fyrsters herolder har haft med våbenbrevsudstedelse at gøre. Hvad teoretisk viden og registreringsaktivitet i form af våbenbøger angår, kunne de dog hævde sig over for deres kolleger i andre lande.⁴⁰

Ernst Verwohlt har med overordentlig stor grundighed redegjort for heroldsvæsenet i Danmark og forekomsten af turneringer i Norden. Det følgende bygger i vid udstrækning på hans resultater.⁴¹

Ifølge nordtyske krøniker var herolder kampdommere, da Erik Menved afholdt store turneringer uden for Rostock i 1311. Ved dansen om aftenen råbte herolderne deltagerne op, idet de samtidig beskrev deres våbener. I 1363 er det bevidnet, at kongen af Danmarks herold, Gerhard Grundis, var til stede i Lübeck, og i 1366 var han sendebud for kongen ved en turnering i Bruxelles. Unionskongen Erik af Pommern havde en herold ved navn Simon Hendel. I et brev fra 1423, der især indeholder en anbefaling af hans bror, til borgmestre og råd i Danzig underskrev han sig „Symon“ og tilføjede, hvad der må opfattes som hans embedsnavn, „denemarken herolt“, men i brevets tekst betegnede han sig som herold „van dren koninghriken“ (af tre kongeriger).

Christian I skabte en dansk/nordisk heroldsorganisation bestående af våbenkonger, herolder og persevanter. Der er formentlig en forbindelse mellem den og den af kongen indstiftede ridderorden (Elefantordenen); nogle af herolderne boede i Roskilde og ligger begravet i domkirken, hvor Helligtrekongers Kapel indrettedes til ordenen. Dette klassisk strukturerede heroldsvæsen bestod indtil reformationen. Våbenkonger, herolder og persevanter betegnedes med geografiske embedsnavne som „Danmark“, „Norge“,

⁴⁰ Egon Frh. v. Berchem: Die Herolde und ihre Beziehungen zum Wappenwesen, *Beiträge zur Geschichte der Heraldik. J. Siebmacher's großes Wappenbuch Band D*, Berlin 1939 (reprografisk udgave, Neustadt a. d. Aisch 1972), s. 117ff.

⁴¹ Valdemar Atterdags og Erik af Pommerns herolder, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 1, nr. 1, 1960, s. 27-36. – Kongelige danske herolder, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 3, nr. 25, 1972, s. 201-29. – Turneringer og ridderspil i Norden, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 4, nr. 39, 1979, s. 429-46.

„Sverige“, „Sjælland“, „Jylland“ og „Lolland“. De var især aktive som sendebud til fremmede lande. To, måske tre, var af skotsk herkomst. En af disse, våbenkongen „Danmark“, David Kock, der havde været i Henrik VII af Englands tjeneste, vides i 1510 at have båret en heroldskappe med det danske våben. Under Torben Oxes henrettelse i 1517 bar en herold Norges våben på sin kappe. En anden af Christian II's herolder, Hans „Jylland“, der utvivlsomt var dansk af fødsel, bar i 1526 sin tabard ved dronning Elisabeths ligbegængelse i Gent.⁴² Det er på baggrund af omstændighederne ved selve heroldsinstitutionen og sædvanerne i datiden rimeligt at regne med, at danske herolder også i 1400-tallet har båret våbenkapper. Der findes ingen samtidige gengivelser af nordiske herolder iført embedsdragt fra den aktuelle periode. På den venetianske condottiere Colleonis slot Malpaga, hvor Christian I blev modtaget i 1474, ser man på en af freskerne en rytter med det danske våben på ærmet ride ind på slottet, men denne detalje kan ikke tillægges nogen stor kildeværdi, da freskerne er malet mere end 40 år efter besøget. Det er højst usandsynligt, at den herold iført en blå tabard med tre kroner, der ses nederst på folio 70r i den franske armorial Bellenville fra ca. 1380, skulle være en svensk herold, da kronerne ikke er guld, men sølv, og der er vægtige grunde til at tro, at tre kroner i den nævnte sammenhæng skal forbindes med våbenkonger i almindelighed og sagnkongen Arthur.⁴³

I modsætning til sin skotskfødte kollega, herolden Thomas „Sjælland“, benyttede den førnævnte Hans „Jylland“ ikke selv et våben, men underskrev sig med embedsnavnet „Jylland“ og tegnede et bomærke, hvad der nok må siges at være lidt overraskende.⁴⁴ Derimod vides han – som den eneste af de danske herolder, der kendes – at have ejet en våbenbog, idet der i en registrering af hans ejendele, der blev foretaget i 1524, forekommer: „Item en bog mett

⁴² J. F. Willems: Isabella van Oostenryk, *Belgisch Museum* II, 1838, s. 229, „met de waepenen van vooren ende van achter op syn kleedt“.

⁴³ Verwohlt mener, at man ser persevant Christian „Sjælland“ på fresken, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 3, nr. 25, 1972, s. 209-10. – Verwohlt regner med muligheden for, at der er tale om en svensk herold med tilknytning til Albrekt af Mecklenburgs turnering ved Wismar i 1386, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 4, nr. 39, 1979, s. 437, men er dog opmærksom på andre tolkninger, jfr. Jean-Bernard de Vaivre: Les trois couronnes des hérauts, *Archivum Heraldicum* nr. 2-3, 1972, s. 30ff, og samme: Artus, les trois couronnes et les hérauts, *Archives Héraldiques Suisses* 1974, s. 2ff; det er urigtigt, når også Jean-Bernard de Vaivre anfører, at kronerne er guld. På baggrund af Léon Jéquier analyser i udgaven af armorial Bellenville i *Cahiers d'héraldique* V, Paris 1983, er der ikke basis for at antage, at der er tale om turneringen ved Wismar. Michel Pastoureau og Michel Popoff fastslår, at de tre kroner på heroldens tabard hentyder til Arthur, jfr. deres udgave *L'armorial Bellenville, volume d'introduction, d'étude et d'édition*, Éditions du Gui 2004, s. 5.

⁴⁴ Rigsarkivet, Münchensamlingen, C 11 nr. 6, 8/9 1526.

woffnn wttj, som heroldher plege att haffue“.⁴⁵ Dette er det eneste vidnesbyrd om en dansk herolds teoretiske beskæftigelse med heraldik, da alt, hvad der ellers vides om kongens herolder, alene vedrører diplomatiske sendelser og ceremonielle opgaver. Der er ikke bevaret nordiske våbenbøger fra middelalderen.

Når den danske (unions)konges herolder i tiden indtil 1536 i ydre såvel som i organisatorisk henseende fremtræder på samme måde som herolder i andre lande, hvor herolder ikke kun fungerede som budbringere og ceremonimestre, men skabte og fastholdt heraldikkens regler og særlige sprog og i større eller mindre udstrækning prægede fyrsternes skriftlige våbentildelinger, er det nærliggende, at noget lignende kunne være tilfældet i Norden.

De adels- og våbenbreve, der udstedtes af den danske konge, og hvis tekst kendes, bærer tydeligt præg af en fast kancellipraksis. Formularmæssigt er der for alle de breve, der er skrevet på dansk, og også for nogle på middelnedertysk tale om et ret konstant mønster lige fra Erik af Pommerns tid. De ligner i øvrigt kun sporadisk de formler, der træffes i tilsvarende breve i andre lande. Formuleringer, som har lighed med dem, der anvendtes i det kejserlige kancelli, møder man i enkelte breve, f. eks. i nogle af de ret fåtallige breve på latin. I disse tilfælde må det formodes, at modtageren selv har leveret den ønskede tekst. Men i princippet var det kancelliet, der formulerede disse breve.

En del af brevene bærer kancelli- eller relatorpåtegninger. I det bevarede materiale forekommer det første gang i brevet af 26/5 1423 (nr. 41). Som relator optræder navnlig kansleren, men også hofmesteren. Bortset fra et brev udstedt 1/1 1532 (nr. 146) i Norge af den hjemvendte Christian II er det kongens danske kansler, der nævnes. Enkelte andre – f. eks. biskopper, en marsk, en råd, riddere, en provst – forekommer også som relator. I flere tilfælde angives det, at brevet er udstedt på kongens befaling („Ad mandatum Domini Regis“, „Dominus Rex per se“ o. lign.). Der hentydes ikke en eneste gang til en herold.

For at få et kongeligt brev udstedt gennem kancelliet måtte man betale sportler. Ifølge en instruks fra Christian IIs tid var det kansleren, der skulle have alle de penge, der betaltes for et pergamentsbrev.⁴⁶ Der findes ingen vidnesbyrd om, at en herold har fået del i sportlerne. Man kunne ellers forestille sig, at det ville være tilfældet, hvad angår den farvelagte gengivelse af våbenet nederst eller i midten af pergamentsbrevet. Modtageren har givetvis skullet betale særskilt for at få malet våbenet ind i brevet. Flere af de malede våbener

⁴⁵ *Kjøbenhavns Diplomatarium* IV, 1879, nr. 384, 17/2 1524, s. 397.

⁴⁶ William Christensen: *Dansk Statsforvaltning i det 15. Århundrede*, 1903, s. 101. – Se også Jens E. Olesen: *Union og kancelli i det 15. århundrede, Ny väg till medeltidsbreven. Skrifter utgivna av Riksarkivet 18*, Västermik 2002, s. 54-69.

ogens Jensens (Rosenvinge) adelsbrev, 31. juli 1505. Foto: DRA.

le bevarede breve er af høj kunstnerisk standard efter datidens normer. kelte endda fremragende, men der er også eksempler på mådelige gengiv r. Der ses ikke at være nogen tydelig kvalitativ kontinuitet. Man har åb rt fået våbenerne malet af tilfældige kunstnere og vel afhængigt af, hv an havde råd til at ofre på sagen. Nogle af våbenerne er først blevet gengi ørevet væsentligt senere end udstedelsestidspunktet, idet de er malet i essance- eller barokstil. I et enkelt tilfælde er pladsen i midten af bre m. Dette tyder ikke på, at der var knyttet faste våbenkunstnere eller våb ndige til kancelliet, og man kan ikke ud fra våbentegningerne slutte, at lderne, der vel også i Danmark må antages at have været i besiddelse af lldisk viden, har bistået ved den kunstneriske udformning, når der skulle v rdiges adels- og våbenbreve.

Hvis heroldder med heraldiske kundskaber havde været med til at formul evene, ville dette have givet sig udslag i de verbale beskrivelser af de tilde bener, blasoneringerne, der tidligt blev en fast bestanddel af brevenes tel angt de fleste breve nævnes først våbenfiguren og dernæst feltets farve, hv t er det omvendte af normal blasoneringspraksis i udlandet. Beskrivelse: figurerne og deres indbyrdes relationer savner helt den korte og præc ltryksform, der var karakteristisk for blasoneringer i de toneangiver rde. Undertiden kan det være vanskeligt alene ud fra den verbale besk

Pedro Lopes' (de Haro) våbenbrev, 7. juni 1519. Foto: Gemeen

velse at opfatte indholdet af et våben i et dansk brev, hvis ikke der er bevaret en tegning. I de mange breve, der er affattet på dansk, og i de fleste på middelnedertysk tales der om „gult“ og „hvidt“, ikke om „guld“ og „sølv“, som det hed på mere udviklet blasoneringssprog. Nogle af de tildelte våbener respekterer ikke heraldikkens farveregler, og de uheraldiske farver grå og brun forekommer. De her nævnte omstændigheder turde vise, at adels- og våbenbreve udstedt af den danske konge må være blevet til uden professionel heraldisk sagkundskab.

Det siger lidt om, hvilket niveau teoretisk heraldik befandt sig på i datidens Danmark. Våbenbeskrivelserne i brevene er udtryk for de begreber, man kendte i kancelliet. De er tillige med våbentegningerne en kilde til viden om dansk heraldisk kultur dengang. Nogle af de udtryk, der forekommer i beskrivelserne, er faktisk gledet ind som faste termer i dansk blasoneringssprog. I de tilfælde, hvor en våbenbeskrivelse i brevets tekst ikke skønnes at være umiddelbart forståelig, er den fortolket i en efterfølgende kommentar. Blasoneringer eller omtale af våbener er gentaget samlet i et særligt afsnit.

Det bør tilføjes, at beskrivelser af heraldiske detaljer ikke forekommer ret mange andre steder i det skriftlige kildemateriale, der vedrører Danmarks middelalder. Ud over de heraldiske oplysninger i adels- og våbenbrevene er der formentlig stort set kun tale om følgende: I en vidisse fra 1306, der omtaler grev Jakob af Hallands segl, beskrives løven over hjerter således: „... quidam leopardus quasi gradiens positus ex transuerso et desubtus leopardum est campus continens sparsos flores qui dicuntur Søblad“.⁴⁷ I en vidisse fra 1388 beskrives våbenet i Erik Menveds segl således: „... in clippeo tres leopardos coronatos ...“.⁴⁸ I et brev om en omordning af dronningens livgeding taler Erik af Pommern i 1420 om „vor fædrene slægt, som griffen fører“ og hentyder dermed til det pommerske våbenmærke.⁴⁹ I procesakterne fra 1424 vedrørende Slesvig kaldes Holstens våbenmærke „folium Vrtice“, et nældeblad, og Slesvigs to løver beskrives som „duos leopardos blaueos in campo glauco“.⁵⁰ Det unionsbanner, Erik af Pommern indførte, er beskrevet i to breve fra 1430 som „... eth røth kors oppa eth gulth fiæld“ og „... eth røth kors

⁴⁷ *Diplomatarium Danicum* 2. rk., 6. bd., 1948, nr. 4, 11/3 1306, s. 3.

⁴⁸ *Diplomatarium Danicum* 4. rk., 3. bd., 1993, nr. 331, 21/1 1388, s. 313.

⁴⁹ Aksel E. Christensen: *Kalmarunionen og nordisk politik 1319-1439*, 1980, s. 186. – *Svenskt diplomatarium* III, Stockholm 1885-1902, s. 581f, nr. 2792, 30/6 1420.

⁵⁰ *Acta Processus inter Ericum Regem Daniæ ab una & Ducem Slesvicensem ac Comites Holsatiæ ab altera parte de Ducatu Slesvicensi 1424, Scriptores rerum Danicarum* VII, 1792, s. 300, 341, 350. Om tolkningen af farvebetegnelserne, se A. D. Jørgensen: *Det gamle danske Kongevåben, Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1879*, s. 25ff.

vti eth gult feld“;⁵¹ her blasoneres figuren (korset) før feltet (dugen) svarende til den rækkefølge, der normalt forekom i adels- og våbenbrevene. I Odense St. Knuds Klosters brevbog kaldet Odense-bogen, der er skrevet ca. 1470, beskrives våbenet i Erik Plovpenningss kongesegl således: „... tres leopardi, coronas in capitibus deferentes, et inter leopardos fuerunt posita multa corda ...“.⁵²

Udvælgelseskriterier

Udgangspunktet for inventeringen har været en række publicerede fortegnelser over udstedte breve. Anders Thiset meddelte en sådan i sin afhandling „Begrebet Dansk Adel, særlig med Hensyn til Kong Christian V's Adels- og Vaabenbreve“ i (dansk) *Historisk Tidsskrift* 7.II, 1899-1900, side 383ff, der hovedsagelig opregner breve til personer med tilknytning til Danmark, hertugdømmerne og Island. Karl-Erik Löfqvists disputats *Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid*, Lund 1935, indeholder side 241-44 en liste over breve, hvis modtagere alle var hjemmehørende i det middelalderlige Sverige eller Finland. På trods af begrænsningerne i disse fortegnelser er der al anledning til at være taknemmelig for det store arbejde, der er nedlagt i opstillingen af dem. Albert Fabritius anfører på side 133 i sin disputats *Danmarks Riges Adel*, København 1946, de relativt få slægter tilhørende brevadelen, der levede i 1536. Per-Axel Wiktorsson har i sin artikel „Svenska sköldebrev från medeltiden“ i *Individ och historia. Studier tillägnade Hans Gillingstam 22 februari 1990*, Stockholm 1989, side 309-26, detaljerede kildehenvisninger angående breve, der tildelte svenske og finske modtagere et våben, og supplerer for et enkelt brev vedkommende Löfqvists liste. Korrespondance med ham har givet yderligere oplysninger. Det samme gælder korrespondance med cand. philol. Tore H. Vigerust, Oslo, en af initiativtagerne til „Adelsprojektet“, i relation til hans oversigt i artiklen „Hadde vi noe særlig adel i senmiddelalderen og på 1500-tallet?“ i *middelalderforum – forum mediaevale* nr. 3/4 hefte 9, 1984, side 3ff. I den forbindelse skal det bemærkes, at de breve, forskere i Norge kalder „vernebrev“, ikke anses som relevante for denne udgave. Fra afsnittet „Unionstidens frälse“ i Eric Anthonis bog *Finlands medeltida frälse och 1500-talsadel*, Helsingfors 1970, side 95ff, er der hentet supplerende oplys-

⁵¹ Riksarkivet, Stockholm, pergamentsbreve, 15/2 1430, deraf en vidisse dat. 15/2 1430 i Rigsarkivet, København, ny kronologisk række 3069. – Rigsarkivet, København, ny kronologisk række 3072, vidisse dat. 21/3 1430 af nu tabt brev af 19/3 1430.

⁵² Kr. Erslev (udg.): *Repertorium ... Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen I*, 1894-95, s. 28. Der er tale om segl nr. 11a-b i A. Thiset (udg.): *Danske kongelige Sigiller*, 1917. Odense-bogen findes i Uppsala Universitetsbibliotek (De la Gardie 39).

ninger. En gennemgang af Repertoriets 2. række bragte enkelte breve for dagen. Repertorienumre anføres ikke i nærværende udgave.

Udgaven gengiver eller omtaler 148 breve. Det ældste er fra 1396. Det yngste er fra 1546, men er en bekræftelse på et tabt brev fra Christian Is tid. Alle breve, hvis tekst gengives, er udstedt af danske (unions)konger eller af en person på kongens vegne. Også breve udstedt af hertug Frederik (I) – ét af dem er udstedt sammen med moderen dronning Dorothea – og af prins Christian (II), før de blev konger, er medtaget. Breve, hvis indhold forudsætter en kongelig disposition, der kan sidestilles med de nævnte breve, men er udstedt af andre, er ligeledes medtaget. Desuden er forskellige vidnesbyrd om sådanne kongelige dispositioner medtaget. Udgaven tilstræber således at være en oversigt over alle kendte tilfælde, hvor en dansk konge i tiden indtil 1536 har tildelt adels- og våbenbreve. 86 af brevene omhandler direkte eller indirekte modtagernes våbenføring.

Kriteriet på, at kongens brev eller et vidnesbyrd herom anses for relevant i denne sammenhæng, er, at modtageren i og med brevet fik frihed og frelse, som det oftest udtrykkes, eller fik våben (skjold og hjelm) eller fik begge dele. Adelskab meddeltes næsten altid med arvelig ret, men dets rækkevidde og varighed var i nogle tilfælde begrænset. Breve vedrørende de slesvigske frigårde er medtaget i det omfang, deres form opfylder det nævnte kriterium.

En række breve, der formularmæssigt ligner de førnævnte breve, er udeladt, fordi modtagerne i forvejen var adelige eller må antages at have været det. Disse breve drejer sig især om præcisering af gods.⁵³

I 1380'erne og 1390'erne udstedte høje embedsmænd i Sverige og Finland frelsebreve på egen hånd, men de mente uden tvivl, at de handlede på kronens vegne. Det forekom endnu i unionstiden. Christian Is hofmester i Sverige, Erik Axelsson, udstedte et frelsesbrev i 1463 (nr. 94). Kort før kongens kroning i Sverige 1457 havde Erik Axelsson som svensk rigsforstander udstedt et frelsesbrev, der dog indeholdt et løfte til modtageren om at få det stadfæstet af den kommende konge.⁵⁴ Når Sveriges rigsråd i 1435 udstedte frelsebreve, og når Karl Knutsson og andre svenske rigsforstandere senere ligeledes gjorde det, må det ses som led i magtkampen mod det danske unionsherredømme. Sådanne breve er ikke medtaget i denne udgave. Det er for øvrigt bemærkelsesværdigt, at modtagerne i tre tilfælde senere skaffede sig frelsebreve

⁵³ F. eks.: 9/9 1413 for Jep Andersen, „a wapn“, *Gammeldanske Diplomer* 2. række I, 1968, s. 91; 2/3 (9/3?) 1417 for biskop Magnus Tavast i Åbo, P. Wieselgren (udg.): *Dela Gardiska Archivet* II, 1832, s. 20f; 24/9 1430 for Oluf Nielsen (Skanke), *Diplomatarium Norvegicum* XI, 1884, s. 134f, nr. 149; 15/2 1444 for Folke Thureson, „wælbyrdogh“, *Samling Af åtskilliga Handlingar Och Påminnelser, Som Förmodligen kunna gifwa Lius I Swänska Historien* III, 1758, s. 212f.

⁵⁴ Karl-Erik Löfqvist: *Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid*, Lund 1935, s. 231f.

hos unionskongen, og at disse kongelige breve ignorerede den tidligere foretagne disposition.⁵⁵

Alle tre ærkebiskopper i Norden udstedte frøsebrev og hævdede dermed deres selvstændighed i forhold til statsmagten.⁵⁶ Det samme gjorde hertug Adolf af Slesvig.⁵⁷ Disse breve er ikke medtaget i udgaven og heller ikke det brev af 10. februar 1447 (DRA, NKR 3590 (c)), hvormed Kristoffer af Bayern gav Lø (Løve) Herreds indbyggere „en löwe at haue“ i deres herredssegl; det er trykt i *Antiquarisk Tidsskrift* 1846-1848, side 180.

Det skyldes i høj grad tilfældigheder, om et brev eller dets indhold er bevaret. Derfor vil det være uforsvarligt at anlægge statistiske betragtninger på materialet. Mange breve, der vedrører personer i Sverige og Finland, er formentlig blevet bevaret, fordi man dér forholdsvis længe havde behov for at kunne forevise et bevis på sit adelskab. Den sociale fastlåsnings i Danmark og Norge i 1536 motiverede derimod næppe den enkelte slægt til at gemme et brev, der viste, at den ikke var uradelig.⁵⁸

Adskillige breve kendes udelukkende fra afskrifter. Brevenes tekst figurerer kun i forholdsvis få tilfælde i kopibøger, hvilket er forståeligt, når man tager perioden i betragtning. I nogle tilfælde stammer kendskabet til breve fra optegnelser i en adelig slægtbog. Mange breves indhold er bevaret takket være den iver, hvormed Terkel Klevenfeldt og andre samlere i 1700-tallet sørgede for at afskrive brevene. Flere originale breve synes siden da at være gået tabt. Undertiden har man i 1700-tallet gengivet et brevs tekst og våbentegning i form af en fornemt udført facsimile. I de tilfælde, hvor man kan sammenligne

⁵⁵ Löfqvist: anf. arb., s. 234f og 237f. Löfqvists liste s. 241-44 over „genomgångna frøsebrev“ omfatter 37 breve, der er udstedt af det svenske rigsråd, Karl Knutsson eller forskellige svenske rigsforstandere.

⁵⁶ F. eks. ærkebisp af Lund 1412 for Peder Bosen og 1468 for Peder Bagge, jfr. Anders Thiset: *Begrebet Dansk Adel...*, *Historisk Tidsskrift* 7.II, 1899-1900, s. 390f, ærkebisp af Uppsala 1457 for Nils Gregersson, jfr. Löfqvist: anf. arb., s. 243, ærkebisp af Trondhjem 1517 for Simon Svensson, *Diplomatarium Norvegicum* X, nr. 315.

⁵⁷ 9/7 1430 for Magnus Haiesson, 30/4 1436 for Junge Leve, 8/7 1440 for Cristiern Lawerssen, 24/2 1441 for Gotzick Laurensen, 28/5 1446 for Alves Vulfbort, 18/10 1450 for Andreas Sønnicksen og 10/2 1451 for Mattes Cristiernsen, jfr. *Urkundensammling der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Register König Christian des Ersten*, 1875, s. 386, 357-59, 361 og 555, nr. 280, 234, 237, 238, 246, 476 og 477. Se i øvrigt H. V. Gregersen: *Plattysk i Sønderjylland*, 1974, oversigt over fribreve s. 204-207.

⁵⁸ Troels Dahlerup: *Danmark, Den nordiske Adel i Senmiddelalderen. Struktur, funktioner og internordiske relationer. Rapporter til det nordiske historikermøde i København 1971*, 1971, s. 50. – Troels Dahlerup: *Heraldry and Social Change in Late Medieval Denmark, Genealogica & Heraldica. Report of The 14th International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences in Copenhagen 25 – 29 August 1980*, Kbh. 1982, s. 35ff.

en sådan med en bevaret original, er der tale om en beundringsværdig grad af nøjagtighed. Dette tillader at drage sikre slutninger om et brevets udseende og udstyr, hvis der nu kun findes en facsimile af den nævnte art. Det kan ikke udelukkes, at der i fremtiden vil blive gjort fund af hidtil ukendte adels- og våbenbreve eller vidnesbyrd om sådanne. Allerede i 1700-tallet var der både i Danmark og i Sverige interesse for at publicere adelsbreve og tolke dem.⁵⁹

Analyse

Det ældste kendte eksempel på et frelsebrev efter de kriterier, der er lagt til grund for denne udgave, er fra 1396 (nr. 1). Det er udstedt i Nyköping af Erik af Pommern som Sveriges konge med råd og samtykke af dronning Margrete og det svenske rigsråd og på opfordring af ridderen Karl Ulfsson af Tofta. Frihed og frelse meddeles i relation til det gods, der rettelig tilkommer brevmodtageren, Sven Diäkn, og dennes hustru. Den ham deraf påhvilende tjenestepligt over for kongen og Sveriges krone betones, men han er ikke forpligtet til at begive sig udenlands, så længe han er Karl Ulfssons embedsmand og tjener. Der bestod altså et tjenesteforhold mellem ham og initiativtageren Karl Ulfsson, som var høvedsmand på Viborg i Finland.

Både tidspunktet og stedet for brevets udstedelse er bemærkelsesværdigt. Kort forinden var det ved en overenskomst i Nyköping blevet bestemt, at gods, der i Albrekt af Mecklenburgs tid som svensk konge var blevet frelsejord, atter skulle være skattepligtigt. Det blev formuleret således: „Item skal ængen bliwa fræls aff them, som frælse æro wordne i thenne forscrefna tiid, vtan the som thet hawa synderlika aff wars herra konungxens nadh eller the som innan thænne forscrefna tiid æro wordhne frælse ...“. Det betød en tilsidesættelse af den hidtidige praksis, hvorefter en mand på eget initiativ ved at møde frem, når der var mønstring, havde kunnet erhverve frihed og frelse for sig og sin jord.⁶⁰ For fremtiden krævedes der en skriftlig kongelig nådesbevisning. Adelsmanden blev derved stærkere knyttet til kongen.

I Finland blev der i 1405 gennemført en reduktion, d. v. s. inddragelse, af

⁵⁹ Første gang i *Danske Magazin* 1.I, 1745, s. 97ff, og 1.II, 1746, s. 33ff, hvor to breve fra 1433 publiceredes. I *Nytt Förråd Af Aldre och Nyare Handlingar Rörande Nordiska Historien* I, 1753, publiceredes et brev fra 1431 med en smuk facsimile i kobberstik og bl. a. følgende bemærkning: „... De äldsta Adels-Bref med wapnet tillika insatt, som ännu blifwit utgifne af trycket ... äro tvenne stycken, som blifwit införde i det Danske Magazin ... Wi mene oss då kunna tjena och förnöja både dem och våra egna Landsmän, med det wi nu framgifwe hosföljande Skölde-Bref, som en Svensk ... af samma Kung Eric af Pomern redan år 1431, hwilket är en wacker mån äldre än deras, och följakteligen så mycket rarare“, s. 186f.

⁶⁰ Löfqvist: anf. arb., s. 224ff.

Poul Mattissens adelsbrev, 8. marts 1433. Foto: DRA.

Torbern Jepsens (Aal) adelsbrev, 27. maj 1459. Foto: DRA.

Poul Mattissens adelsbrev, 8. marts 1433. Facsimile, 1700-tallet. Foto: DRA.

Torbern Jepsens (Aal) adelsbrev, 27. maj 1459. Facsimile, 1700-tallet. Foto: DRA.

frit jordegods. Effekten heraf mindskedes dog, da Erik af Pommern på sin rejse til Finland i 1407 udstedte en stribe frelsebreve til mænd, der næsten alle tidligere havde været betragtet som frelse mænd. Formuleringerne gik i det væsentlige igen i de breve, som kongen senere udstedte i Sverige og Danmark. Brevet gives for tjeneste og troskab, som modtageren „vor elskelige tjener N. N. os og riget her til gjort har og end herefter gøre skal, så længe han lever ... da har vi undt og givet ham og hans afkom og rette arvinger“, hvad angår ham selv og det gods, han nu rettelig ejer, „sådan frihed og frelse, som andre vore frelse mænd i riget rettelig nyder og har“. Desuden siges det, at modtageren og hans arvinger, så længe de lever, har militære forpligtelser, idet de skal „være færdige med harnisk og værge til vor og rigens tjeneste“. Få år efter anføres denne udtrykkelige bestemmelse ikke længere.

Det første kendte adelsbrev til en dansker er udstedt i 1413 (nr. 30) i Roskilde og sætter ligesom de foregående breve frihed og frelse i relation til vedkommendes jordegods.

Fra og med 1416 (nr. 31-36) spores en tydelig tendens henimod den fastlåsning af Danmarks jord i hhv. kronens og adelens besiddelse, der først formaliseres senere, og kongen er nu blevet meget bevidst om kronens interesse i at bevare skatteindtægterne af bondegods, der ikke var i adelens eje. Det hedder således i et brev fra det nævnte år, at modtageren og hans efterkommere ikke må medvirke til, at krongods afhændes, „og kongedømmet mister sin tjeneste deraf“, og de må ikke købe bondegods eller arve det, „så at kronen og kongedømmet mister sin skat og landgilde deraf“. Senere udtrykkes det i et forbehold, der lyder: „undtagen altid vort krongods, bondegods og købstadsgods“, eller: „... vort og kronens bondegods og købstadsgods dermed uforkrænket“.

Fra 1416 (nr. 31-37) kan det konstateres, at Erik af Pommerns dynastipolitik, der gik ud på at sikre pommersk succession i Norden, manifesterer sig i adelsbrevenes indledning, idet brevmodtagerens tro tjeneste ikke kun sættes i relation til kongen, men også til „vor kære husfrue dronning Philippa og vor farbror hertug Bugislavs ægte søn, om vi ikke selv barn efter os lader“. Senere træffes denne vending også i adskillige andre kategorier af breve, som Erik af Pommern udstedte.⁶¹ Det var oplagt at benytte adelsbrevene til formålet, fordi de i udpræget grad forudsatte loyalitet hos modtagerne.

Udstedelsen af adelsbreve kan også ses som et unionspolitisk redskab. Der kan næppe være tvivl om, at adling af mænd i Sverige og Finland har bidraget til, at unionskongemagten kunne vinde fodfæste i disse lande. Det er stort set de samme brevformler, der anvendes til modtagere i alle de nordiske lande. Som oftest er modtagerens „tro og villige tjeneste“ relateret til ét af rigerne,

⁶¹ Aksel E. Christensen: *anf. arb.*, s. 184ff.

men der er eksempler på brug af ordet „rigen“, der kan tolkes som „riger“. En sådan tolkningsmulighed foreligger navnlig i det adelsbrev, som Christian I udstedte i 1461 (nr. 85) til en svensker, Olof Tysk, på forbøn af ridderen Staffan Bengtsson, der også anføres som relator. Staffan Bengtsson (af Vinstorpslægten) var en danskorienteret rigsråd, der faldt på dansk side i slaget ved Brunkeberg 1471.

Erik af Pommerns centralistiske bestræbelser må siges at komme til udtryk ved, at i alle de tilfælde, hvor beseglingen er bevaret, eller der findes en overlevering herom, er kongens sekretsegl med et skjold indeholdende de tre unionskroner lagt på unionskorset anvendt. Det gælder selvsagt ikke det ældste brev, da det er udstedt før Kalmarunionens oprettelse. Brevudstedelsen lå i hænderne på kongens kansler, hvis virksomhed fortrængte de partikulære rigskanslerembeder.⁶²

Sproget i brevene er i langt de fleste tilfælde dansk, og heri kan der formentlig også ligge et unionelt sigte. Nogle er skrevet på middelnedertysk af hensyn til modtagerne, men med lignende formler som i brevene på dansk, og enkelte er på latin. I nogle få tilfælde afviger formlerne i breve på middelnedertysk eller latin i påfaldende grad fra de gængse; der kan efter brevmodtagerens ønske være brugt en lang, vidtløftig version som i de kejserlige våbenbreve. Brevtekster, der nu kun kendes fra svenske afskrifter, kan være sprogligt farvet af (senere) svensk, men har næppe fra begyndelsen været affattet på svensk. Breve, hvis tekster kun kendes i afskrift, gengives i udgaven i den sproglige og ortografiske form, hvori de er overleveret; dog er kommaer ikke medtaget.

Erik af Pommern gav i 1437 Malmø et våbenbrev (nr. 54) fra sit eksil på Gotland og udstedte i 1458 et adelsbrev fra Rügenwalde i Pommern (nr. 79). Christian II udstedte adelsbreve efter sin landgang i Norge 1531 (nr. 146-147). De søgte derved at hævde deres suverænitæt.

Fra Frederik Is tid er der et eksempel fra 1526 på, at kongen adler med rigsrådets samtykke i overensstemmelse med håndfæstningens bestemmelser (nr. 141). Men der er flere tilfælde, hvor dette ikke er nævnt.

Fra 1416 bliver det helt almindeligt, at adelskab udtrykkeligt tildeles modtageren og hans ægtefødte efterkommere „til evig tid“. Der er dog undtagelser, idet enkelte breve f. eks. kun adler modtageren for dennes levetid, eller så længe kongens nåde varer. Frihed og frelse kunne også være begrænset til bestemte godsbesiddelser.

I et brev fra 1416 (nr. 37) adles modtageren med vendingen „frihed og frelse som andre riddere og svende (her i Jylland)“, og herefter bliver „som

⁶² Nils G. Bartholdy: De tre kroner og korset. Unionssymbolik, ambition og rivalitet, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 8, nr. 76, 1997, s. 251.

andre riddere og svende her i vort rige (eller: i vort hertugdømme Slesvig) ...“ den gængse udtryksmåde. I den aktuelle periode forekommer ordet „adel“ ikke i noget adelsbrev skrevet på dansk.

Under denne kronologiske gennemgang er der endnu ikke forekommet et eneste eksempel på et adelsbrev, hvormed kongen tillige gav modtageren et våben. Det betød ikke, at de adlede ikke førte våben. Der kendes eksempler på, at de gjorde det ikke bare efter adlingen, men også før.⁶³ Våbenføring må oprindeligt have været betragtet som et anliggende, der ikke vedkom statsmagten.

Ridderen Anders Ovesen (Hvide) af Bjørnholm bevidnede i 1418 (nr. 39), at han havde hjulpet Svenning og Mikkel Andersen (Vinter af Vodstrup), „at de har fanget deres frihed af herskabet“. Det må betyde, at kongen har adlet dem. Anders Ovesen erklærede endvidere i sit brev til de to nævnte, at „for frændskabs skyld og troskabs skyld da giver jeg og under dem min mors skjold og hjelm med mig“. Det siger noget væsentligt om datidens opfattelse af retten til at disponere over et våben. Det er næppe kongen, der har givet de to mænd våben. Anders Ovesen, der førte Stig-slægtens syvoddede stjerne i sit våben,⁶⁴ ser sig i stand til frit at disponere over det våben, der var hans mors. Hun tilhørte slægten Munk, hvis våben var en bjælke belagt med en vinranke. Svenning Andersen ses faktisk senere at have brugt dette våben.⁶⁵ At Anders Ovesen mente selv at have ret til moderens våben, fremgår af udtrykket „med mig“. Dette og selve dispositionen svarer til, hvad der træffes i Tyskland på denne tid.

Første gang kongen vides også at have tildelt den nyadlede et våben, er i et brev fra 1420 (nr. 40) til ålændingen Björn Pålsson. Der siges intet om dets udseende i brevet, hvor det om våbenet kun hedder, at kongen under og giver ham og hans ægte afkom „sådan våben skjold og hjelm som her udi dette vort åbne brev skrevet er og malet står“. Hvorledes våbenet har set ud, kan ikke afgøres, da brevet kun kendes fra en afskrift uden våbentegning, og noget segl efter Björn Pålsson er ikke bevaret. Men det kan slås fast, at våbenet har været malet i det originale brev, sådan som det for længst var blevet skik i udlandet.

Et adelsbrev, der ifølge en regest må være udstedt 1426,⁶⁶ selv om en senere afskrift med teksten i dens helhed har 1441, er det ældste kendte eksempel på, at det tildelte våben beskrives i brevet tekst (nr. 42). I dette tilfælde fremgår det tillige af brevet, at våbenet svarer til initiativtageren, ridderen Lyder Ka-

⁶³ Löfqvist: anf. arb., s. 236.

⁶⁴ Ernst Verwohlt: De jyske Hvider og deres heraldik, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 6, nr. 57, 1988, s. 333.

⁶⁵ A. Thiset: *Danske adelige Sigiller fra det XV., XVI. og XVII. Aarhundrede*, København 1905, L V 102.

⁶⁶ *De Ældste Danske Archivregistraturer* I, 1854, s. 218.

bels eget våben og er blevet tildelt „efter herr Lyders bøn og begæring“. Fra 1400-tallet kendes der flere lignende tilfælde, hvor det tildelte våben enten er identisk med den i brevet nævnte velynders våben eller er en brisure deraf. I 1511 (nr. 132) fik en brevmodtager relators, biskop Jens Andersen Beldenaks, våben.

Thiset antog, at når personer i middelalderen førte samme våben eller våbener, der havde stor indbyrdes lighed, forelå der slægtskab. Troels Dahlerup har imidlertid påvist, at i de ikke helt få tilfælde, hvor det af brevets tekst fremgår, at adlingen er kommet i stand på en højtstående persons initiativ, har der været tale om en form for undervasallitet for brevmodtagerens vedkommende i forhold til velynderen.⁶⁷ I nærværende udgave er der i 22 tilfælde tale om, at brevet er blevet til på en eller flere personers foranledning.

Det ovennævnte brev fra 1396 er et tidligt vidnesbyrd om, at en adling sker på en anden persons foranledning, for hans „bøns skyld“, som det udtrykkes. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at allerede i 1378 havde Albrekt af Mecklenburg adlet en mand på en ridders forbøn.⁶⁸

Der er grund til at tro, at visse tilfælde af våbensammenfald eller stor lighed mellem førte våbener, hvor der ikke kendes en skriftlig overdragelsesprocedure, ligeledes kunne tænkes at være opstået, fordi der var tale om et tjenstligt afhængighedsforhold. Det har formentlig på et tidligt tidspunkt også i Norden været almindeligt, at en magnat uden formaliteter har givet sin „vasal“ sit eget våben eller et, der havde stor lighed dermed.

Når kongen skriftligt adlede og tildelte et våben, skal man ikke forestille sig, at våbenets udseende er et resultat af en idé hos kongen eller i kancelliet, eller at det i og for sig har været ønsket af kongen, at den adlede skulle føre våben. Brevmodtageren og den i forvejen adelige velynder er selv kommet med det våben, man ønskede autoriseret. Tildelingen er, selv om den formelt fremtræder som en kongelig nådesbevisning, i virkeligheden en form for registrering. Det pågældende våben har sikkert ofte været ført i praksis af brevmodtageren inden adlingen. Den skriftlige procedure i kongens kancelli må imidlertid have haft den effekt, at kongens autoritet på dette område efterhånden voksede. Brevmodtageren og velynderen har uden tvivl følt, at det kongelige brev var en garanti for dispositionen.

Den selvbevidste ærkebiskop Birger Gunnerson af Lund (død 1519) synes ikke at have haft behov for kgl. stadfæstelse af det våben med en lind som hovedfigur, han selv havde antaget og ihærdigt forsvarede over for kongen og

⁶⁷ Troels Dahlerup: Våbengrupper, similarisering og undervasallitet i dansk senmiddelalder, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 2, nr. 17, 1968, s. 303-11. – Samme: Kabelslægtnes våben og vasaller, *Heraldisk Tidsskrift* bd. 2, nr. 18, 1968, s. 345-53.

⁶⁸ Löfqvist: anf. arb., s. 228.

rigsrådet, da Henrik Krummedige, der også førte en lind, påstod, at Birger brugte en lind med urette.⁶⁹

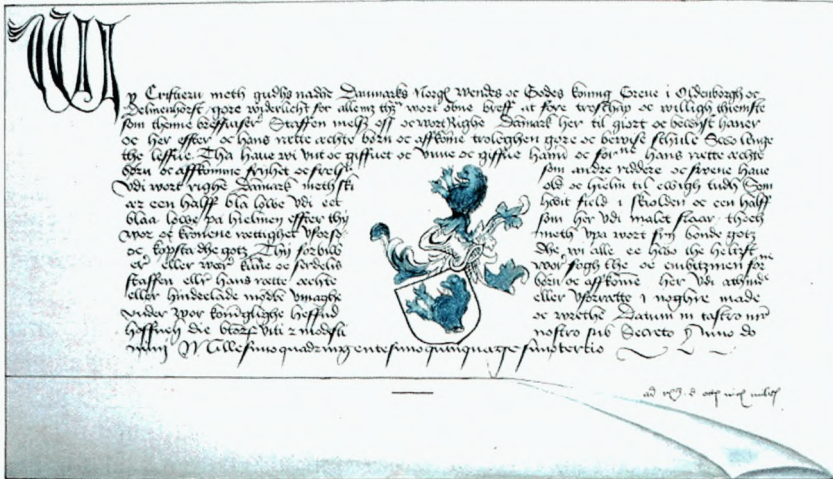
Fra 1431 haves der et sikkert kendskab til udseendet af originale adelsbreve med våbentegning. Et nu tabt brev udstedt til en svensker, Tord Sandersson, blev i 1700-tallet gengivet på minutøs måde i en kobberstukken facsimile, der publiceredes i 1753 (nr. 48). I Jacob Langebeks samlinger i Rigsarkivet ligger en farvelagt kopi af våbentegningen. Våbenet var malet nederst på pergamentet under brevets tekst, som det også kendes fra bevarede originaler fra den følgende tid. Senere malede man det tildelte våben midt i brevet omgivet af teksten.

I et bemærkelsesværdigt tilfælde, der tidsmæssigt henføres til omkring 1443, foreligger der (i afskrifter) både en formel kongelig tildeling af adel og våben, der beskrives (slægten Ulfeldts valrav), og en privat disposition, hvormed et medlem af slægten Ulfeldt erklærer våbenet for overdraget til den pågældende (nr. 57). I adelsbrevet hedder det, at udstedelsen sker for biskop Hennekes „bøns skyld“. Henneke var biskop i Odense og tilhørte selv slægten Ulfeldt. Ridderen Peder Nielsen (Ulfeldt) af Broholm, der med sikkerhed førte valravnen i sit skjold, udtaler i det privatretlige brev: „at jeg af fri vilje har givet denne breviser Peder Nielsen, biskop Hennekes bror af Odense, mit fædrene våben at føre med forskrevne biskop Henneke og mig, som frænde bør at føre med anden“, og det tilføjes, at denne disposition aldrig kan tilbagekaldes „af mig eller nogen af mine“. Når brevmodtageren Peder Nielsen kaldes for bror, kan det skyldes, at han var halvbror til biskoppen, men de kan næppe have haft fælles far, eller Peder Nielsen var måske en uægte søn af en fælles far. Ridderen Peder Niensens skriftlige erklæring om våbenet synes at vise, at denne tilkendegivelse fra familien har været nødvendig, for at biskop Henneke kunne være sikker på, at kongens tildeling af Ulfeldt-våbenet til brevmodtageren blev respekteret.

Nogle få breve tildeler våbener, der muligvis kan være brisurer af rigsvåbenet eller af Slesvigs våben: 15/6 1453 (nr. 68), Staffen Nielsen – i sølv en halv blå løve; 21/4 1476 (nr. 96), Hans Stavenfoet – delt af blå og sølv, en kronet guld løve med et rødt hjerte i gabet; 3/4 1504 (nr. 121), Wunke Knudsen – i guld en halv blå løve; 21/10 1516 (nr. 134), Hans Vothe – i blå en guld løve. Våbenernes indhold kan opfattes som nådestegn. Men det kan også tænkes, at modtageren tilhørte en uægte linie af kongehuset.

De fleste brevmodtagere var og forblev temmelig ukendte. De havde ikke nogen iøjnefaldende betydning og fik ingen politisk indflydelse. Andre oplys-

⁶⁹ Arild Huitfeldt: *Bispekrøniken. Den Geistlige Histori offuer alt Danmarkis Rige 1604*, København 1978.

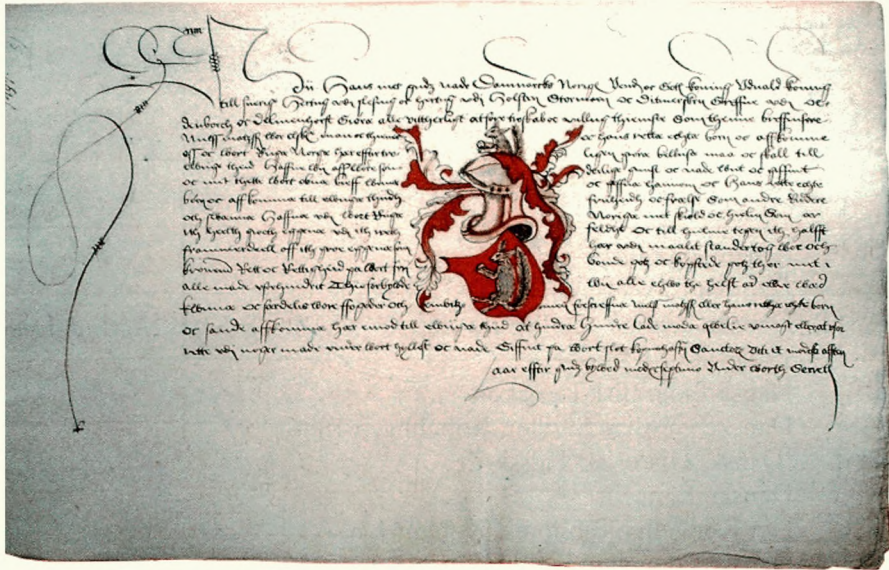
Staffen Nielsens adelsbrev, 15. juni 1453. Facsimile, 1700-tallet. Foto: DRA.

ninger end de, der kan udledes af brevtteksterne, er tilføjet i et vist omfang og især i tilfælde, hvor de umiddelbart må anses for at være svære at finde. Henvisningerne til litteratur gør ikke krav på at være fuldstændige. Nogle af slægterne fik med tiden svært ved at hævde deres adel. Knud Prange har foretaget en grundig undersøgelse af en sådan lavadelsslægt.⁷⁰ Troels Dahlerup har peget på sociale og økonomiske forhold, der kan forklare, hvorfor denne type lavadel opstod og relativt hurtigt forsvandt.⁷¹

I de tilfælde, hvor brevets tekst kun kendes fra afskrifter, ligger den først anførte afskrift normalt til grund for transskriptionen. Mindre korrektioner kan være foretaget på grundlag af en anden af de nævnte afskrifter uden, at dette er angivet. Har et brev tidligere været trykt, er publikationen nævnt. Personnavne anføres normalt i den form, hvori de allerede er kendt i andre publicerede kilder, og senere tillagte slægtsnavne er tilføjet i parentes.

⁷⁰ Bonde af Thy. En standshistorisk studie, *Bol og By* 5, 1964, s. 47-70.

⁷¹ I *Den nordiske Adel i Senmiddelalderen...*, 1971, s. 45ff.

iels Madsens adelsbrev, 14. juni 1497. Facsimile, 1700-tallet. Foto: DRA.

Forkortelser

AM	Arnemagnæanske Stiftelse
DAA	Danmarks Adels Aarbog, I- , 1884-
DAS II	Danske adelige Sigiller fra det XV., XVI. og XVII. Aarhundrede, 1905
DBL	Dansk Biografisk Leksikon
DGS	Danske gejstlige Sigiller, København 1886
DHT	(Dansk) Historisk Tidsskrift
DK	Danske Kancelli
DKB	Det Kongelige Bibliotek, København
DKS	Danske kongelige Sigiller ... 1085-1559, København 1917
DRA	Rigsarkivet, København
FRA	Riksarkivet, Helsingfors
GKS	Gl. Kgl. Samling
KLNM	Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder, I-XXII, København 1956-78
LA	Landsarkivet
NKR	Ny kronologisk række
NKS	Ny Kgl. Samling
NRA	Riksarkivet, Oslo
SRA	Riksarkivet, Stockholm
SKB	Kungliga Biblioteket, Stockholm
TKIA	Tyske Kancellis indenrigske afdeling
UB	Universitetsbibliotek
ÆA	De Ældste Danske Archivregistraturer, I-V,2, København 1854-1910

Oversigt over brevene

1. 1396 27/9 **Nyköping**. Sven Diäkn får af Erik af Pommern med dronning Margretes og det svenske rigsråds samtykke frihed og frelse på sit og sin hustrus gods på foranledning af br. Karl Ulfsson af Tofta, men er ikke forpligtet til at begive sig udenlands, så længe han er Karl Ulfssons embedsmand.

2. 1401 (1407) 7/12 **Åbo**. Jöns Gregersson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at efterkommerne altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

3. 1403 9/9. Larentz Larentzson får af Erik af Pommern frelse på en gård i Pojo sogn.

4. 1406 11/3 **Sölvesborg**. Hr. Magnus Olofsson, klerk, får af Erik af Pommern frihed og frelse på Tuokila gods i Virmo sogn, så længe kongens nåde tilsiger.

5. 1406 1/9. Jöns Bengtsson får af Erik af Pommern frelse på sit fædrene og mødrene gods (i Finland).

6. 1407 7/12 **Åbo**. Erik af Kubmis får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

7. 1407 7/12 **Åbo**. Filip Larsson (Karlsson) får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at efterkommerne altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

8. 1407 7/12 **Åbo**. Gunnar Trolle får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods (Kurala) for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som lovbogen udviser.

9. 1407 7/12 **Åbo**. Henrik Olofsson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans

efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

10. 1407 7/12 Åbo. *Jöns Andersson af Kimito får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

11. 1407 7/12 Åbo. *Magnus Torstensson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods Linnunpää for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

12. 1407 7/12 Åbo. *Nils Tavast får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

13. 1407 7/12 Åbo. *Olof Bosson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

14. 1407 7/12 Åbo. *Olof Jönsson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

15. 1407 7/12 Åbo. *Påvel Karpelan får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

16. 1407 7/12 Åbo. *Sone Sonesson (Stålarm) får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

17. 1407 7/12 Åbo. *Viburt Kortumme får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

18. 1407 [7]/12 *Åbo*. Olof Björnsson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lobbog udviser.
19. 1410 7/11 *Flensborg*. Jon Germundsson i Alixta får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.
20. 1410 7/11 *Flensborg*. Ketilbjörn Inguvarsson får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.
21. 1410 7/11 *Flensborg*. Nisse Clo får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.
22. 1410 8/11 *Flensborg*. Herman Niiman får af Erik af Pommern for sin tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.
23. 1410 8/11 *Flensborg*. Olof Björnsson i Böle får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods på Öland gjort frit og frelst og får frihed og frelse for sig og sine ægte efterkommere.
24. 1410 8/11 *Flensborg*. Olof Persson (i Finland) får frelse af Erik af Pommern.
25. 1412 8/5 *Kalmar*. Olof Nilsson i Germundby (i Finland) får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lobbog udviser.
26. 1412 29/5 *Borgholm*. Jes Jakobsson i Lundo (i Finland) får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse for sig og sine ægte efterkommere.
27. 1412 *Kalmar*. Nils (Ingesson) Djäken får af Erik af Pommern frihed og frelse til evig tid for sig og sine rette børn og efterkommere på alt det gods, han havde i sit væрге.
28. 1413 4/5 *Stockholm*. Magnus Turesson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste, som han også har gjort dronning Margrete, frelse på sit gods efter Sveriges lobbog for sig og sine efterkommere.

29. 1413 17/5 Vadstena. Olof Bengtsson (Dufva) får af Erik af Pommern frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere.

30. 1413 9/7 Roskilde. Karl Nielsen får af Erik af Pommern frihed og frelse på sit gods for sig og sine ægte efterkommere.

31. 1416 1/9 Flensborg. Erik Diäkn får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

32. 1416 1/9 Flensborg. Gudmund Arvidsson (i Östergötland) får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse til evig tid på sit gods for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

33. 1416 1/9 Flensborg. Jösse Mörk får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

34. 1416 1/9 Flensborg. Olof Andersson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse til evig tid på sit gods for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

35. 1416 1/9 Flensborg. Pelle Bengtsson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

36. 1416 1/9 Flensborg. Sven Jönsson får af Erik af Pommern for tro tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

37. 1416 12/9 Flensborg. Iver Fallesen får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sin gård Medsted (i Haderslev herred) til evig tid.

38. 1417 16/10 Flensborg. Peder og Niels Knudsen får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på deres fædrengård i Stubbum (i Sønder Tyrstrup herred), så længe kongens nåde tilsiger.

39. 1418 12/3. Svenning og Mikkell Andersen, som på foranledning af hr. Anders Ovesen har fået frihed af kongen, får af Anders Ovesen dennes mors våben.

40. 1420 1/9 København. Björn Pålsson (på Åland) får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

41. 1423 26/5 Helsingborg. Nils Jonsson i Oppunda herred, Södermanland, får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods, som Sveriges lobbog udviser.

42. 1426 8/9 Haderslev. Poul Jensen får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på fire gårde til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for krongods og købstadsgods på foranledning af hr. Lyder Kabel og får tillige dennes våben.

43. 1427 29/6 København. Peter Stigsson får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frelse på sit gods (i Västergötland), så længe kongens nåde tilsiger, og med forbehold for kronens rettiqhed.

44. 1427 3-8/7 København. Ravalddsson får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frelse på gods (i Sverige), så længe kongens nåde tilsiger, og han fortjener det, med forbehold for kronens rettiqhed.

45. 1427. Peder Jensen i Horns Herred får af Erik af Pommern frihed på foranledning af Peder Oxte.

46. 1430 27/3 Åbus. Henrik Jude får af Erik af Pommern for troskab og venlig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods og købstadsgods på foranledning af Frederik Wardenberg på Kalmar og får tillige et våben.

47. 1430 Gotland. Brødrene Esge og Christen Jensen får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed på foranledning af hofsinderne Morten Jensen og Niels Persen og får tillige et våben.

48. 1431 1/10 Sköldenäs. Torde Sandersson får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods og købstadsgods på foranledning af ærkebiskop Johan Håkonsson af Uppsala og biskop Thomas af Strängnäs og får tillige ærkebiskop Johans våben på dennes begæring.

49. 1433 8/3 Kalundborg. Poul Mattissen får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods og købstadsgods på foranledning af Iver Jensen og får tillige hans våben på dennes begæring.

50. 1433 11/8 Serridslev. Niels Nielsen Harbo får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere

med forbehold for kronens gods, bondegods, skattegods og købstadsgods på foranledning af hr. Erik Nielsen og får tillige et våben.

51. 1435 8/10 Stockholm. Harald Varg får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på tre gårde i Västergötland, så længe han har kongens nåde, på foranledning af hr. Anders Nilsson.

52. 1435 28/10. Jöns Tranker får af Erik af Pommern frihed og frelse på Lehtinen gård (i Finland).

53. 1435 29/10 Stockholm. Henrik Klasson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på noget jord i Överby i Yläne sogn (i Finland).

54. 1437 23/4 Visborg. Malmö får af Erik af Pommern for borgmesterens, rådets og hele menighedens troskab og villige tjeneste et våben til evig tid.

55. 1440 8/8 Ørekrog. Knud Nielsen (Harbou) får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettinghed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

56. 1442 15/2 Stockholm. Wolter Bulck, borger i Åbo, får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste Limmunpää gods frit og frelst – som rigsrådet i Sverige tidligere havde givet frit og frelst til borgmester i Åbo Hinrich Kolner – for sig og sine arvinger, men må ikke købe andet skattegods.

57. 1443 (?). Peder Nielsen (Ulfeldt) får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af biskop Henneke (Ulfeldt) og får tillige et våben. Hr. Peder Nielsen Ulfeldt til Broholm bekræfter at have givet ham sit fædrene våben at føre med sig og biskop Henneke af Odense, Peder Niensens bror.

58. 1444 18/7 Kalmar. Hans Schlieff, borgmester i Kolberg, får af Kristoffer af Bayern for villig og tro tjeneste et våben for sig, sin bror og deres ægte arvinger.

59. 1444 10/8 Stockholm. Jösse Olofsson får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens indtægter, som loubogen udviser.

60. 1444 18/8 Kalmar. Hans Mule, borgmester i Odense, får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frihed og rettinghed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

61. 1445 20/9 **Odense**. Oluf Nielsen Stiernefeld får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.
62. 1446 8/3 **Stockholm**. Håkan Hvåssing får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens indtægter, som lovbogen udviser.
63. 1446 19/5 **Uppsala**. Erik Nilsson i Vagn i Edsbro sogn (i Uppland) får af Kristoffer af Bayern frihed og frelse for sig og sine børn.
64. 1446 30/7 **Stockholm**. Olof Andersson, borger i Stockholm, får af Kristoffer af Bayern frihed og frelse på sit gods på foranledning af kongens kapellan, br. Erik Ivarsson.
65. 1450 20/5 **Ørekrog**. Jens Jensen Fredberg får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af biskop Jens af Arhus med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.
66. 1450 29/11 **København**. Torfi Arason får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.
67. 1452 28/2 **Nyborg**. Jens Poulsen (Stråle) får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med to af kronens bøndergårde på foranledning af fru Mette, br. Lyder Kabels enke, med forbehold for kronens rettighed på andet af kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.
68. 1453 15/6 **København**. Staffen Nielsen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.
69. 1454 5/6 **København**. Svenning og Mikkell Andersen får af Christian I for troskab og villig tjeneste bekræftet, forbedret og fornyet det dem af Erik af Pommern givne brev på frihed og frelse i Danmark for dem og deres ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på andet bondegods og købstadsgods.
70. 1455 13/4 **København**. Jens Barfod i Sedding (i Vester Horne herred) får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig

og sine ægte efterkommere på foranledning af kanniken hr. Tyge Terkelsen med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

71. 1455 5/7 Ålvsborg. Niels Knudsen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af Jørgen Laurensen (Oxe) med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige hofsinde Svend Tørbernsens (Udsen) våben.

72. 1456 29/1 Helsingborg. Hans Tidikesen, kongens skriver, får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

73. 1457 16/5 København. Björn Thorleifsson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed og får tillige et våben.

74. 1457 15/7 Stockholm. Simon Ravalldsson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods, som Norges lov udviser, og får tillige et våben.

75. 14[5]7 12/19/7 Stockholm. Björn Pålssons af Erik af Pommern givne frihedsbrev bliver af Christian I stadfæstet for hans ægte efterkommere, der til evig tid skal vise Sveriges troskab og villig tjeneste.

76. 1457 14/8 Västerås. Nils Gregersson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed, som Sveriges lov udviser, og får tillige et våben.

77. 1457 9/10 Stockholm. Johan Johansson af Ulvsboda får af Christian I for villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på købegods og frit købstadsgods, som Sveriges lov udviser, og får tillige et våben.

78. 1458 24/5 Stockholm. Peter Guderson i Västergötland får af Christian I frelse og tillige et våben.

79. 1458 Rügenwalde. Sjofar og Niels Sigurdssønner (Rosensverd/Handingmand) får af Erik af Pommern for huldskab og villig tjeneste frihed og frelse for sig og deres ægte efterkommere på foranledning af hr. Gudbrand Rolfsson, kannik ved Mariakir-

ken i Oslo, og skal være kongernes tjenere og håndgangne mænd og får tillige et våben.

80. 1459 22/1 Odense. Peder Jensen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark på Eskelund og en gård i Ølund (i Lunde herred) til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af hr. Iver Bryske med forbehold for kronens retlighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige sin „bror“ Mattis Kjeldsens (Rantzow) våben på dennes begæring.

81. 1459 27/5 København. Torbern Jepsen (Aal), borgmester i Ribe, får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens retlighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

82. 1461 23/2 Gottorp. Hans Brodersen får af Christian I brev på, at han i sin levetid skal være tjenestefri med undtagelse af frimandstjeneste, ligesom andre gode mænd er pligtige.

83. 1461 1/8 Stockholm. Laurens Skalm får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige på sit gods i Pargas sogn (i Finland) til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

84. 1461 10/9 Alvastra Kloster. Peter Gädde får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af rigsråd hr. Thure Thuresen, marsk, med forbehold for kronens retlighed på dens frie bondegods og købstadsgods efter Sveriges lov og får tillige et våben.

85. 1461 18/10 København. Olof Tysk får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på sit gods i Brunn og Lund (i Västergötland) for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af rigsråd hr. Staffan Bengtsson med forbehold for kronens retlighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

86. 1461 8/11 Gottorp. Peder Knudsen af Stubbum (i Sønder Tyrstrup herred) får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i kongens lande og riger til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens retlighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

87. 1461 og 1462 24/5 ? og Viterbo. Laurens Leve og hans bror Junge Leve får af Christian I frihed til evig tid for sig og deres børnebørn (efterkommere), således som hertug Adolf tidligere havde givet dem, (og får tillige et våben, hvilket pave Pius II bekræfter året efter).

88. 1462 (?) 7/4 Segeberg. *Andreas Sønnicksen (von Andersen) får af Christian I for sin tro tjeneste frihed til evig tid i hertugdømmet Slesvig for sig og sine ægte børn og får tillige et våben.*

89. 1462 31/5 Gottorp. *Hans Knudsen får af Christian I frihed „i disse lande“ til evig tid for sig og sine arvinger med forbehold for landenes rettighed og herlighed og får tillige et våben.*

90. 1462 31/5 Gottorp. *Steffen Harrensen får af Christian I frihed „i disse lande“ til evig tid for sig og sine arvinger med forbehold for landenes rettighed og herlighed og får tillige et våben.*

91. 1462 19/6 København. *Johan Spore får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige på sit gods i Västergötland til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af rigsråd hr. Aage Jønsen.*

92. 1463 17/8 Stockholm. *Christian van den Ghere i Lübeck bliver af Christian I for sin klogskab, hæderlige vandel og dyd samt militære kyndighed adlet i kongens riger, hertugdømmer og grevskaber til evig tid tillige med sin far og brødre og deres ægte efterkommere og får tillige et våben.*

93. 1463 14/9 Stockholm. *Peder Torkilsson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige på sit gods i Nagu, Rimito og Vårfrukyrko sogne (i Finland) til evig tid.*

94. 1463 18/10 Stockholm. *Nils Poitz får af Christian Is hofmester i Sverige, Erik Axelsson, for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på alt sit gods, hvor det end ligger.*

95. 1476 17/3 København. *Gert Schaer, magister, får af Christian I for tro tjeneste frihed til evig tid for sig og sine arvinger og får tillige et våben.*

96. 1476 21/4 København. *Hans Stavenfoet får af Christian I frihed og får tillige et våben.*

97. 1476 17/5 skib ved Helsingør. *Jacob Wylandt, borger i Nürnberg, får af Christian I frihed til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.*

98. 1476 23/6 København. *Peder Hansen (Lilliefeld), borgmester og tolder i Helsingør, får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.*

99. 1479 6/11 Kolding. Volquard Tetenson (Tetens) får af Christian I for villig og tro tjeneste frihed i Slesvig og Holsten til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af biskop Johannes (Jens) af Arhus og hofmester hr. Erik Ottesen, får lov til at købe og sælge frit gods og får tillige et våben.

100. 1480 9/4 Husum. Broder Frodesen, Horsbøl herred, får af Christian I for tro tjeneste frihed i Slesvig til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

101. 1480 19/12 København. Jep Nielsen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie købstadsgods og bondegods og får tillige et våben.

102. 1484 20/4 Ålborg. Christiern Fredberg får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

103. 1486 22/11 Nyborg. Laurids Hansen Foss får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bonde- og købstadsgods og især den gård, som hans svigerfar bor på, og får tillige et våben.

104. 1487 4/9 Nyborg. Jens Brun får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bonde- og købstadsgods og får tillige et våben.

105. 1487 2/10 København. Reer Reerson (Green af Rossö) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bonde- og købstadsgods og får tillige et våben.

106. 1488 3/1 Sønderborg. Jes Thomsen i Kollund i Vis herred får af kong Hans for megen tro tjeneste, som han har ydet kongens far, for sig og sine arvinger et våben at bruge og nyde med alle sine godser lig andre riddermæssige og fribårne mænd.

107. 1488 9/8 Nyborg. Eggert Eggertsson, lagmand i Viken, får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

108. 1490 18/12 Bobus. Tord Gunnarsson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

109. 1492 30/5 København. Poul Børialsen i Romlund (i Rinds herred) får af kong Hans for troskab, tro og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på købstadsgods og frit bondegods og får tillige et våben.

110. 1493 20/5 Næsbyoved. Peder Bonde får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

111. 1493 1/7 København. Thorbjørn får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

112. 1493 25/11 Gottorp. Jeppe Mattesen til Grarup (i Haderslev herred) og hans bror Nis får af dronning Dorothea og hertug Frederik (I) den frihed, som deres forfædre havde, til evig tid for sig og deres efterkommere.

113. 1497 14/6 København. Niels Madsen får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

114. 1497 26/8 Gottorp. Nis Matsen til Lunding, Starup sogn (i Haderslev herred), får af hertug Frederik (I) frihed på sit gods i Slesvig for sig og sine arvinger barn efter barn.

115. 1499 1/10 Stockholm. Lars Nilsson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige for sig og sine ægte efterkommere på en række gårde og på andet gods, som han herefter lovligt arver, med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

116. 1500 14/5 Århus. Jørgen Knudsen (Seeblad) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og købstadsgods og får tillige et våben.

117. 1503 18/5 København. Erik Hanssøn, borgmester i Middelfart, får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens købstadsgods og bondegods og får tillige et våben.

118. 1503 14/6 København. Niels Tormodsen (Skak) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

119. 1504 3/1 Burg på Fehmarn. Olav Andersson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for købstadsgods, bondegods eller andet gods og får tillige et våben.

120. 1504 3/1 Burg på Fehmarn. Olav Hallvardsson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for købstadsgods, bondegods eller andet gods og får tillige et våben.

121. 1504 3/4 Gottorp. Wunke Knudsen, staller i Nordstrand, får af hertug Frederik (I) for megen tro, villig, flittig og lydlig tjeneste frihed i Slesvig og Holsten til evig tid for sig og sine ægte børn og børnebørn og får tillige et våben.

122. 1505 24/6 Kalmar. Henrik Nielsen (Due) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

123. 1505 20/7 København. Niels Svendsen (Tordenstjerne) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i kongens riger til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

124. 1505 31/7 Helsingborg. Mogens Jensen (Rosenvinge) får af prins Christian (II) for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

125. 1506 30/11 Bobus. Anders Svendsen (Dablepil) får af prins Christian (II) for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

126. 1483-1506. Amund Tørresson får af kong Hans for sin manddoms skyld frihed.

127. 1507 2/1 Gottorp. Christian Termensen får af hertug Frederik (I) frihed til evig tid for Hundevad, Gymose og Kragelund (i Haderslev herred) for sig og sine rette livsarvinger barn efter barn.

128. 1507 30/12 Gottorp. Henrik Matzen får af hertug Frederik (I) frihed til evig tid i hertugdømmet Slesvig for Olufskær (i Haderslev herred) for sig og sine rette livsarvinger barn efter barn.

129. [1507?]. Jørgen Hinrichsen Keding til Olufskær (i Haderslev herred), hvis adelige breve er brændt, anerkendes af hertug Frederik (I) som adelsmand i hertugdømmet Slesvig og får for sig og sine arvinger sin fars, Paul Kedings, adelige våben.

130. 1508 20/3 Akershus. Hr. Erik Walkendorff, domprovst i Roskilde, og hans efterfølgere som domprovster sammesteds får af den udvalgte konge Christian II for troskab og mangfoldig, villig tjeneste et våben med sådan frihed på gods og tjenere til evig tid, som andre prælater i Danmark og han og hans forgængere som domprovster i Roskilde hidtil har haft.

131. 1510. Laurids Frost bliver adlet af kong Hans efter at have dræbt Aage Thott.

132. 1511 8/9 København. Peder Christensen (Beldenak) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bøndergods og købstadsgods og får tillige et våben.

133. 1513 15/2 Kiel. Herman Hoyer får af hertug Frederik (I) for ærbarhed, ærlighed, dyd og fornuft for sig og sine ægte efterkommere et våben til evig tid.

134. 1516 21/10. Hans Vothe får af hertug Frederik (I) for lang, tro tjeneste frihed i Slesvig for sig og sine arvinger og får tillige et våben.

135. 1519 7/6 København. Pedro Lopes (de Haro), ridder, og hans tyske brødre får af Christian II for den tapperhed, hvormed han forsvarede kongen i krigen mod dennes oprørske svenske undersåtter, for sig og deres ægte efterkommere til evig tid deres våben forøget med en krone på hjelmen.

136. 1520 2/7 København. Hr. Niels Torkildsen (Rosenstjerne), kannik i København og kongens skriver, får af Christian II for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine rette arvinger med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

137. 1524 23/4 Kolding. Jens Munk (af Ellinggård) bliver adlet af Frederik I (og får et våben).

138. 1524 12/8 Roskilde. Bagge Griis (af Slette) bliver adlet af Frederik I (og får et våben).

139. 1524 8/10 Antwerpen. Claus Kniphof beder kongens sekretær Lambert Andersen hjælpe sig med den rette farvelægning i det våben, som han venter at få af Christian II, foruden andre ting.

140. 1524 København. Jens Hvas (af Skjørtholt) bliver adlet af Frederik I (og får et våben).

141. 1526 15/8 København. Jørgen Kock, borgmester i Malmø, får af Frederik I med rigsrådets samtykke for villig og tro tjeneste især i krigen frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bøndergods og købstadsgods og får tillige et våben.

142. 1526 København. Jens Ulf (Ulf IV) får frihedsbrev af Frederik I (og får et våben).

143. 1527 13/4 Flensborg. Poppe Boginck, herredsfoged i Nørre Gøs herred, får af Frederik I for sine forældres og sin egen tro og nyttige tjeneste og lydighed adelsrettigheder og -friheder for sig og sine rette ægte livsarvinger til evig tid med pligt til at holde en veludrustet hest og får tillige et våben at føre til evig tid.

144. 1527 22/8 Odense. Jørgen Persen (Staur) får af Frederik I frihed og frelse og tillige et våben.

145. 1529 11/8 Halsnæs. Laurids Iversen (Serlin) får af Frederik I frihed og frelse i Danmark og får tillige et våben.

146. 1532 1/1 Oslo. Olav Trulsson får af Christian II for villig og tro tjeneste frihed og frelse i Norge for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods, skal gøre tjeneste, når der er behov derfor, og holde deres bønder ved Norges lov og får tillige et våben.

147. 1532 18/6 Oslo. Wilhelm Henricy, foged i byen Enckhuysen (i Nederlandene), benådes af Christian II for venlig tjeneste og god vilje under kongens langvarige ulykke med adelig stand for sig og sine efterkommere og får tillige et våben.

148. 1546 4/10 Lund. Arild Griis (af Halland), der har redegjort for, at hans far af Christian I havde fået frihed og frelse i Danmark og tillige et våben, hvilket brev er bortkommet under den forgangne fejde, får af Christian III for troskab og villig tjeneste sådanne friheder i Danmark og det nævnte våben for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods.

Breve

1. **1396. 27. september** **Nyköping**
Sven Diäkn får af Erik af Pommern med dronning Margretes og det svenske rigsråds samtykke frihed og frelse på sit og sin bustrus gods på foranledning af hr. Karl Ulfsson af Tofta, men er ikke forpligtet til at begive sig udenlands, så længe han er Karl Ulfssons embedsmand.

Witerlikit skal thez allom wara som thetta breff høra eller see ath Wi eric mz gudze nadh swerikis danmarks norgis gota oc wenda konung oc hertog ij pomerer hafwom mz radhe oc samtikkio werdelike forstinne ware kare frw oc modher drotning margarete oc wars rikesins radh ij swerike oc fore os elskelikom herra karl wlfson aff toptam riddara kærlek oc bøn sculd wnt beskedelikom manne swene diäkn sith oc synna hwstrw gooz thz thom rætelioka oppa komit oc fangit hafwa friit oc frælst. thog swa ath han thyænist os oc cronone ij swerike ther aff plictog scal wara at göra som enom ij swadana matho a ræts wegna til bœr ath göra Oc synderlika latom wi han friian oc løsan aff allom wtresom swa lenge som han wars elskelika radzs oc manzs herra karls wlfson aff thoptom embætismaan aar oc thianare Til thessins breffins mera wisso oc stadfestilse bidhiom wi wara kæra forneffnta frw oc modher drotning margarete ath hon til stadfestilse oc mera wisso oc witnisbørd late sith incigle mz wars her fore thetta breff hengia. Datum et actum nicopia anno domini m^o ccc^o xc^o sexto in die beatorum martyrum cosme et damiani nostris sub sigillis in firminus robur et testimonium premissorum

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 60 og 56.

Afskrift: DRA, Langebeks Diplomatarium, A 21, Danmark.

Trykt: Sven Bring (udg.): Samling Af åtskilliga Handlingar Och Påminnelser, Som Förmodeligen kunna gifwa Lius I Swänska Historien III, Lund 1758, s. 208-09; A. Neovius: Akter och Undersökningar rörande Finlands Historia intil år 1401, Historiallinen Arkisto XXIII:1:3, 1912, s. 246.

Karl Ulfsson var hovedsmand på Viborg i Finland.

2. 1401 (1407). 7. december Åbo
Jöns Gregersson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at efterkommerne altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Erick mz Gudz nådh Danmarcks Sweriges Noriges wendes och Gothes Konungh och Herttigh J Pomeran gör witterligt mz thette vårt öpne breff att före tienist och troskap som thenne brefförere wår elskeligh tienare Jöns Gregersson oss och rijket här till giordt haffuer och än här effter trolige göre skall så länge han leffuer effter sin ytterst macht Tå haffwe wij vnt och giffuit honom och hans afkommande och rätta arffwinga vppå sig och sitt godz som han nu rätteligen äger I alle måtto sådana frijheett och fralse som andre wåre frelses män i rijket wetterlige niuthe och haffua mz sådanna wilkor att hans affkommande och arffwinga i thera lijffzdagh wære färdige mz harnisk och wärio till wår och rijksens tienist effter tij som Rijksens lagbok uthwijsar. Tij förbiude wij alle wåre fougte och embitzmän och alle andre ehoo the helst wære förde Jöns Gregersson här emott att omake eller oförrätta vnder wår hämpnd. Datum Abo Anno Domini Millessimo quadringentesimo primo Mense Decembris die vij nostro sub secreto presentibus Appenso

Original tabt.

Afskrift: SRA, B 19.

Det rette årstal må være 1407 ifølge Karl-Erik Löfqvist: Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid, Lund 1935, s. 241 note 94.

3. 1403. 9. september
Larentz Larentzson får af Erik af Pommern frelse på en gård i Pojo sogn

Feria proxima prius [post] Diem Nativitatis Mariæ Virginis Konung Erichs frelses breef, för Larentz Larentzson på en des gård i Borgby i Poijo sochn

Original tabt.

Regest: SRA, Brocmans diplomatarium IV, fol. 613v.

4. **1406. 11. marts** **Sölvesborg**
Hr. Magnus Olofsson, klerk, får af Erik af Pommern frihed og frelse på Tuokila gods i Virmo sogn, så længe kongens nåde tilsiger.

Wij Erich mz gwdz nadh Swerigis Danmarks Norges wendes oc gøta konun-
ger ok hertigh j pomeren Gørom witherligit mz nærwarande waro opne breff
ath wij haffwom wnt warom Elskelige Clæric her Magnus olefson eth gotz som
hether thokela liggjande i wirmo sokn frijth ok frælst mz allom konungxlikom
rætt swa lenge war nad til seger ok wij worth breff igen kallom Ty forbiwdhom
wij allom worom fogthom ok æmbetzmannom at hindra honom her wtinnan j
nogra matta Til huilkis mere wisso ok wtnisbyrd lathom wij hengia worth se-
cretum fore thzta breff Datum Castro In [?] Nostro silueborgh Anno Domini
Mcd sexto In profesto beati gregorij pape

Original tabt.

Afskrifter: SRA, A 10, fol. 158v; SRA, Örnhiälms Diplomatarium VI, s. 456; DRA, Lange-
beks Diplomatarium, A 23, Danmark.

Trykt: Nya Källor till Finlands Medeltidshistoria I, Kbh. 1857, s. 35, nr. 17; Svenskt Diplo-
matarium I, 1875-84, s. 541, nr. 708; Registrum Ecclesie Aboensis eller Åbo Domkyrkas
Svartbok, Helsingfors 1890, s. 232, nr. 312; Codices medii aevi Finlandiae I, 1952, s. 378
(facsimile).

5. **1406. 1. september**
*Jöns Bengtsson får af Erik af Pommern frelse på sit fædrene og mødrene gods (i Fin-
land).*

1406. Die Egidij Abbatis, Konung Erichs frelses breff för Joen Bengtson, på
des fäderne och möderne sampt aflinge

Original tabt.

Regest: SRA, Brocmans diplomtarium IV, fol. 613r.

Godset lå i det vestlige Nyland, jfr. Eric Anthoni: Finlands medeltida frälse och 1500-tals-
del, Helsingfors 1970, s. 97.

6. **1407. 7. december** **Åbo**
*Erik af Kuhmis får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit
gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er
rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.*

Vi eric mz gudz nadh Danmarks sweriges norges Wændes oc gøtes konung oc hertogh j pomeren gøre witherlikt mz thza wart opna breff at fore thiänist oc troskab som thennä brefförare erich aff kwmes war ælskelik tiänare oss oc riketh hærtil giort haffuer oc æn her æpter troligha göra skal swa længæ han leffuer æpter sin ytherstæ makt tha haffue wnth wj oc giffuit honom oc hans afkomande ok rættha ærwinga wppa sik ok sith godz som han nw rættholica ægher j allo mattho swadana friiheth ok frælse som andre ware frælssis mæn j riket rættheliga nywta oc haffua mz swadana wilkor at han hans affkomande oc ærwinga j thera liffdage ware færdhuga mz harnisk oc wærio til war ok rikesens tiänisth æpter thy som rikesens lagbok wtuisar Thy forbiudom wi allom warom fogetom ok æmbedzmen oc allæ andre ææ hoo the hælst ære forda erik aff kwnes hær aamoth at omaka æller oforrætta widher war hæffnd Datum Abo Anno Dominj mcdseptimo mensis Decembris Die septimo nostro sub secreto presentibus appenso

Original tabt.

Afskrifter: SRA, A 10, fol. 144; SRA, Örnhiälms Diplomatarium VI, s. 479; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 24, Danmark.

Trykt: Nya Källor till Finlands Medeltidshistoria I, Kbh. 1857, s. 35, nr. 18; Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 695, nr. 913, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 70, nr. 1260; Registrum Ecclesiæ Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok, Helsingfors 1890, s. 236, nr. 318; Codices medii ævi Finlandiæ I, 1952, s. 347-48 (facsimile).

Han sad i „räfstenämnd“ 1405.

7. **1407. 7. december** **Åbo**
Filip Larsson (Karlsson) får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at efterkommerne altid er rede til med harnisk og værge at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wi Erik med Guds nadh Dannemarks Sweriges Norges Wendes oc Göthes Konungh oc Hertug i Pommeren gøre witterliget med thette wort opne breff at fore thiänist oc troskab som thenna brefförare Philippus Larsson [Karlsson] war elskelik thiänere oss oc Riget hertil giort hafwer oc än härefter troligen gøre scal sa lenge han leffuer effter sin yttersta macht ta haffue wi vnt oc giffuit hanum oc hans afkommande oc rättom arffuingon wppa segh oc sitt gods som han nu rättelika ægher i alla matto sådana frihet oc Frælse som andre ware Frälsemän i Riget rättelige nyta oc haffua med sådana wilkor at hans afkommande oc arfuinga i thera lifdaga ware færtughe met harnesk oc wärjo til war oc Rigesins thiänist efterthy som Rigesins lagbok utuiser Ty förbiude wi alle wore fogethe oc ämbetsmen oc alle andre eho the hælst ære forenämde

Philippus Larssen häremoth at vnathä eller vforrätte under vor häfnd Datum
Abo Anno Domini millesimo quadringentesimo septimo Mensis Decembris
die VII nostro sub secreto presentibus appenso

Original tabt.

Afskrifter: Linköpings stiftsbibliotek H 48, s. 133; SRA, E 15.

Trykt: Sven Bring (udg.): Samling Af åtskilliga Handlingar Och Påminnelser, Som Förmodligen kunna gifwa Lius I Swänska Historien III, Lund 1758, s. 210-11; Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 694, nr. 908, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 71, nr. 1264.

Litt.: Eric Anthoni: Några medeltida frälsebrev, Historisk Tidskrift för Finland 3-4, 1950, s. 124, med argumentation for, at navnet ligesom i afskrifterne er Filip Karlsson.

Han sad i „räfstenämnd“ 1405.

8. 1407. 7. december Åbo
Gunnar Trolle får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods (Kurala) for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med barnisk og værge at yde tjeneste, som lovbogen udviser.

Vi eric mz gudz nadh Danmarks swergis norges wendes oc gøthes konungh oc hertughe j pomeran gøre vitherligit mz thza warth oppne breue ath foræ thiæniste oc troskap som os thenne brefforare war ælskelik thiænare gunnar trolle oss Riget her til giorth haffuer oc æn hær ephther trolige gore skal so lenge han leffuer epter sin ytherste machth Tha haffue wi vnth oc giffuit honum ok hans affkommande oc rætta æruingæ vppa sik oc sit godz som han nw rættlige ægher j alle matthe sodana friiheeth ok frælse som andre ware frælsis mæn j rigeth rættlige nyta ok haffue mz swadane vilkor ath han hans ærwingie ok affkomande j thera liffdage ware færduge mz harnisk ok wærio til var ok rigesins thiænisth epter thy som lagboghæn vtviser thy forbiude wi alle vare fogdhe ok æmbutzmæn ok alle andre ee ho the helst ware forda gunnar trolle her amoth vnathe eller vforrætta vnder war sondherlig hæfndh Datum Abo Anno Dominj mcdvii mensis decembris die vii nostro sub secreto presentibus appenso

Original tabt.

Afskrifter: SRA, A 10, fol. 185; SRA, Örnhiälms Diplomatarium VI, s. 480; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 24, Danmark.

Trykt: Nya Källor till Finlands Medeltidshistoria I, Kbh. 1857, s. 36, nr. 19; Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 695, nr. 912, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 70, nr. 1259; Registrum Ecclesiæ Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok, Helsingfors 1890, s. 235, nr. 317; Codices medii aevi Finlandiae I, 1952, s. 443 (facsimile).

9.

1407. 7. december

Åbo

Henrik Olofsson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Erich medh Gudz Nåde Danmarckz Sweriges Norges Wändes och Göthes Konung och Herttigh i Pomeran Göre witterligitt mz dette vårt öpne Bref att för Tienst och Troskap som denne Brefförare wår elskeligh Tienare Henrich Olefzson oss och Rijket här till giortt hafuer och ähn här effter Trolighen göre skall så lenge han lefuer effter sin yttersta macht Tå hafue wij undt och gifuitt honom och hans afkommande och rette Arfuinga opå sigh och sitt godz som han nu rettelige ägher i alle motto sådane Frijheett och frelse som andre wåre frelsesmän i Rijkett rettelighe niuthe och hafue mz sådane wilckor Att han hans afkommande och Arfuinga i thera Lijfzdaghar ware ferdughe mz Harnesk och Wäriom till vårt och Rijkzsens Tienst effter Thij som Rijkssens Lagbook bewijsar Tij förbiudhe wij alle wåre Fougdtter och Embetzmän och alle andre ehoo the helst ware förde Henrich Olefzson här emooth onådhe eller oförrätte under wår häfnd Datum Åbo Anno Domini Millesimo Quadringesimo Septimo mensis Decembris die 7mo Nostro sub Secreto *presentibus* appenso

Original tabt.

Afskrift: SRA, B 19.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 72, nr. 1267.

Hans far Olof Matsson (Horn) optrådte fra 1381 som frelsemand.

10.

1407. 7. december

Åbo

Jöns Andersson af Kimito får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Erich medh gudz macht Danmarckz Swerges nårgess wendes och giöthess Konnungh och Hertich i pomern Giör witterlichem medh dette wardt öpne breff at för tienst och troskap som denne brefuisare wår elskeliche tienare Jenss Anderssen af Kimithe åss och Rijkedh här till giordt hafuer Och en här efter troligen giöre skall så lenge han lefuer effter sin yderste macht Tha hafue wij wndt och gifuedh honom och hanss efterkommande och rättte arfvngar wppå sich och sin godz som han nu rätteligen äger i alla mådtå sadhane frijheett och frelsse som andra wore frelsesmen i rijkedh ratteligen niuthe och

hafue medh sadhana wilkor att han hanss effterkomande och arfungar i thera Lifsdagar ware förtenkt medh Harnisk och wäria till wår och Rijcksens tienst efftertij som rijcksens laghboock wttvijsar Tij forbiude wij alle ware fogter och embetzmenn och alle andra ehoo the helst ähr forbde Jønss Anderssen af Kimitho häremoodt att qnadhia eller oförratta wnder wår hemdh Datum abo Anno Dominij Melissimo quadregentisom septimo mensis Decembris diæ wij nostro sub secreto presentibus apenso

Original tabt.

Afskrift: SRA, B 19, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 71, nr. 1266.

Han sad i „räfstenämnd“ 1407.

11. 1407. 7. december Åbo
Magnus Torstensson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods Linnunpää for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Erich medh Gudz nådh Danmarcks Sweriges j Norges wendes och göthes konung och hertuge j pomeran göre witterligett medh thette wårt öpne breff att före tieneste och troskapp sãm thenne brefförare Magnus Torstesson wårt Elscheligh tienere oss och Rijket här till giortt haffuer Och än nu här effter göre skall så lenge han leffwer effter sijn yterste macht thå haffwe wij wntt och giffwit hånåm och hans affkåmmande och retta arwinga oppå sig och sitt godz sãm han nw retteliga äge Linnunpä medh sådanne frijheet och frelse sãm andre wåre frlelsemän j Rikett rättelige niuta och haffue medh sådanne wilkor att han hans afkåmmande och arwinga j thera lifdaga ware färthuge medh harnisk och wärio till wår och Rijcksens tienist effter ty sãm Rijcksens lagboock bewijsser Ty förbiudhe wij alle wåre fougdtene och Embetzmän Och alle andre eeho the helst wåre fördbea Magnus Torstasson här emott att omake eller oförrätte wnder wår hämd Datum abo anno Domini Millesimo quadringentesimo Septimo Mense decembri die in [vii] nostro sub secretj presentibus apenso

Original tabt.

Afskrifter: SRA, R 8, fol. 149; FRA, Länsräkenskaper 6834: 635, afskrift vidimeret 22/7 1691 hörende til reduktionskommissionens brev af 30/6 1691.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 72, nr. 1270.

Litt.: Den introducerade svenska adelns ättartavlor II, Stockholm 1926, s. 784, ætten Fogelhufvud, jfr. Sveriges Rikes Ridderskaps och Adels Riksdags-Protokol, 2. del (1633-1636), Stockholm 1856, s. 132, 134, og Sveriges Ridderskaps och Adels Riksdags-Protokoll, 2. del, 2. oplag (1633-1638), Stockholm 1905, s. 111f.

Han sad i „räfstenämnd“.

12. **1407. 7. december** **Åbo**
Nils Tavast får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wj Eric medh Gutz nath Danmarks Sueriges Norges Wändes oc Götes Konung oc Hertuge i Pomeran göre witerlicht med thettä wart opne bref at fore thiänist oc troscap som thenne brefförere Nisse Tafest war älschelig thiänere oss oc Riget her til giort hafuer oc än här eftter trolige göre scal so länge han lefwer epter siin yterste macht Tha hafwe wij unt och gifuet honom oc hans affkommande oc rätta arwinge vppa sikh oc sit gods som han nw rättelige ägher i alla mato so dana frihet oc frälse som andre ware frälssis män i Riget rättelige nyta oc hafua med sodana wilkor at han hans afkommande oc arfwinga i thera lifdagä ware ferthuge met harnisk oc wärio til war ok Rigsins thiänist epter thy som Rigesins laghbok wtuisar Thij forbiuthe wij alle ware fogethe oc ämbititzmän oc alle andre ee ho the hälst äre *forda* Nissa Tafest här amot at vnathe eller vforrätte vnder war häfnd Datum Abo Anno Domini Millesimo Qvadringentesimo septimo mensis Decembris die VII nostro sub secreto presentibus appenso

Original tabt.

Afskrift: SRA, Peringskiölds diplomatarium E 11-15.

Trykt: Handlingar till Upplysning af Finlands Häfder II, Stockholm 1848, s. 27, nr. 22, efter Brocmans diplomatarium IV i SRA; Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 694-95, nr. 911.

Hans far Olof Tavast repræsenterede frelse mændene i Finland allerede 1386.

13. **1407. 7. december** **Åbo**
Olof Bosson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wi Eric met Guds nath Danmarks Sweriges Norghes Wendes oc Götes Konung oc Hertug i Pomeran görä wetlicht met thätta wart öpne breff at for

thiänist oc troskap som thänne brefförere war älskhelige thiänere Olaff Bosson oss oc Riget här til gjort hafvr och än härepter trolige göra skal so länge han lefver epter sin ytste macht tha hafve wi unt oc gifvit honom oc hans afkommande oc rätta arwinga uppa sik oc sit gotz som han nu rättelige äghr i alle mato so dana friihet oc frälse som andre ware frälsismän i Riket rättelige nyta oc hafva met so dana wilkor at han hans afkommande oc arwinga i thera lifdagha wara fthuge met harnisk oc wärjo til war oc Rigesins thiänist epter thy som Rigesins Laghbok utwisar Thy förbiuthe wi alle ware fogethe oc ämbitsmän och alle andre ehoo the hälst äre for:da Olaff Bosson häramot at onathe eller oforrätta undr war häfnd Datum Abo Anno D:ni millio quadringentesimo septimo mensis Decembris die VII nro sub scto pntibus appenso

Original tabt. Segl: DKS 62.

Trykt: Tidningar Utgifne Af et Sällskap i Åbo, nr. 24, 31/12 1777, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 71, nr. 1261.

Han sad i „räfstenämnd“ 1405.

14. **1407. 7. december** **Åbo**
Olof Jönsson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Eric mz gutz nadh danmarks sueriges norges Vendes oc gøtes konung oc hertug j pomeran gøre witerlicht mz thætta wart opne breff at fore thiänist oc troscapp som thenne brefförere war ælschelich thiänere Olaff jönisson oss oc Riget her til giort hafuer oc æn her efter trolige gøre scal so länge han lifuer efter siin yterste macht Tha hafue wi wnt oc gifuit honom oc hans afkommande oc Rättæ arwinga wppa sik oc sit gotz som han nw Rättelige ægher j alle mato so dana friihet oc frälsse som andre ware frelsismän j Riget Rättelige nyta oc hafua mz so dana wilkor at han hans afkommande oc arwinga j thera lifdagha ware færthuge mz harnisk oc wærio til war oc Rigesins thiänist Epter thy som Rigesins laghbok wtuisar Thy forbiuthe wi alle ware fogethe oc æmbutzmän oc alle andre eehe the hälst äre forda Olaff jönisson her amot at vnnathæ eller vforrätta vnder war häfnd Datum Abo anno Dominj millesimoquadringentesimo septimo mensis decembris die vij nostro sub secreto presentibus appenso

Original: SRA, Bergshammarsamlingen, pergamentsbrev.

Trykt: Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 693, nr. 907, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 71, nr. 1262; Gammeldanske Diplomer 1. række III, 1961, s. 230.

15. **1407. 7. december** **Åbo**
Påvel Karpelan får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wj Eric mz gutz nath danmarks, sweriges, norges, wendes oc götes konung oc hærtug j pomeræn, göre witerlichet mz thettæ wart öpne breff, at föræ thiænist oc troscap, som thænne brefförere war ælschelik thiænere Paul karpelæn oss oc Rigz her til giort hafuer oc æn her epter troligen göre scal so længe han lefuer Æpter siin yterste macht, Tha hafue wi wnt oc gifuit honom oc hans afkomande oc Rætta ärwinge wppa sik oc sine gotz, som han nw Rættelige ægher j alle mato so dana friihet oc frælsse, som andre ware frælsismæn ij Rigz Rættelige nyta oc hafua mz sodana förordh oc wilkor, at han, hans afkommande oc ärwinga j thera lifdagha ware færthuge mz harnisk oc wærio til war oc Rigesins thiænist Epter thy Rigesins laghbok wtuisar, Thy förbiuthe wi alle ware fogethe oc æmbitzmæn oc alle andre ee ho the hælst ære förda Paul karpelæn her æmot at vmache eller vförrætta vnder war hæfnð Datum abo anno Domini millesimo quadringentesimo septimo mensis decembris die vij nostro sub secreto presentibus appenso

Original: SKB, sköldebrev nr. 29. Segl: DKS 62.

Facsimile: SRA.

Trykt: Handlingar till Upplysning af Finlands Häfder II, Stockholm 1848, s. 28, nr. 23, efter Brocmans diplomatarium IV i SRA; Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 70, nr. 1258, jfr. Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 694, nr. 909.

Han havde 1400 solgt en frelsegård.

16. **1407. 7. december** **Åbo**
Sone Sonesson (Stålarv) får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wj Eric mz gutz nadh Danmarks sweriges norges wendis oc götes Konung oc Hertuge j pomeran göre witerlicht mz thette wart öpne breff at föræ thiænist oc troscap som thenne brefförere sone sonsson war ælschelik thiænere oss oc Riget her til giort hafuer oc æn her efter trolige göre scal so længe han lefuer efter siin yterste macht Tha hafue wi wnt oc gifuit honom oc hans afkomande oc Rætta arwinga wppa sik oc sit gotz som han nw Rættelige ægher j alle mato sodana friihet oc frælsse som andre ware frælssis mæn j Riget Rættelige nyta oc hafua mz so dana wilkor at han hans affkomande oc arwinga jthera lifdagha

ware færthuge mz harnisk oc wærio til war oc Rigesins thiænist Efter thy Rigesins laghbok wtuisar Thy forbiuthe wi alle ware fogethe oc æmbutzmæn oc alle andre ee ho the hælst ære forda sona sonsson her amot at vnathe eller vforrætta vnder war hæfnd Datum abo anno Domini millesimoquadringentesimo septimo mensis decembris die vij nostro sub secreto presentibus appenso

Original: Helsingfors Universitetsbibliotek, håndskriftssamlingen.

Trykt: Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 694, nr. 910, jfr. Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 71, nr. 1263.

Han var herredshøvding.

17. 1407. 7. december Åbo
Viburt Kortumme får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Vij Eric mz gutz nath Danmarks sweriges norges wendes oc gøtes konung oc hærtug j pomeran gøre witerlicht mz thættæ wart opne breff at foræ thiænist oc troscapp som thenne brefførere war ælschelik thiænere wibrut kortwmna oss oc Riget her til gjort hafuer oc æn hær epter gøre scal so længe han lifuer efter siin yterste macht Tha hafua wi wnt oc gifuet honum oc hans afkomande oc Rætta arwingæ wppa sik oc sit gotz som han nw Rætteligæ ægher j alle mathe so dana friihet oc frælse som andre ware frælsismæn j Riget Rættelige nyta oc hafua mz so dana wilkor at han hans afkomande oc arwinga j thera lifdagha ware færthuge mz harnisk oc wærio til war oc Rigesins thiænist Efter thy Rigesins laghbok wtuisar Thy forbiuthe wj alle ware fogethe oc æmbutzmæn oc alle Andre oc ho the hælst ære forda wibrud kortwmna her amot at vnathe eller vforrætta vnder war hæfnd Datum Abo anno Domini millesimo quadringentesimo septimo mensis decembris die vij nostro sub secreto presentibus appenso

Original: SRA, Skoklostersamlingen, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium I, 1875-84, s. 693, nr. 906; Gammeldanske Diplomer I. række III, 1961, s. 230.

Han nævnes 1398 i frelsesammenhæng.

18. Åbo
1407. [7.] december

Olof Björnsson får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Erich medh Gudz nåde Danmarckz Swäriges noriges Wendes och Göttes Konnungh Hertigh i Pommern Giöre witterligit medh dette vårt öppna bref att wij för trogne dienst och troskap såm brefwijsere vår Elskelige tienare oloff Biörnsån oss och Rijcket här till giortt hafuer och ännu giöra skall så lenge han lefuer effter sin ytterste förmacht Thå hafue wij Skenckt och gifuit hånom och hans afkommande rätte brystarfuinger vppå sigh och sin godz såm han nu Ewärdeligh i allo måttå äger sådane frijheet och frelsse såm andre våre frelssesmän i frijheet Ewärdeligh niutha och bekomma må medh sådane wilkor att han och hans afkommande rätte brystarfuinger våre förskrifne godz medh harnisk och wärio til vår och Rijckzens dienst effter dij såm Rijckzens Laghboock vthwijsar där wij alle våre fougter och Embetzmän och Ehoo dee hälst ähre förbemälte Oloff Biörnsån här emeot giörandes ingen Platz mehn eller förfångh wette sigh att effterrätta wijd vår hembd Datum Åbo millissimo Quadringentissemio Septimo mensis Decemb: Sub ... appenso

Original tabt.

Afskrifter: SRA, R 17, bilaga 67; SRA, Genealogica, vol. 113.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 72, nr. 1269.

19. Flensborg
1410. 7. november

Jon Germundsson i Alixta får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.

Wj Erik mæth guths nathe Danmarks swerriges norghes wendes oc godes konung oc hertugh j pommeren helsæ alle mæn som thztæ breff see æller høre læsis kärleghe mæth guth oc wor nathe Oc kungøre wj allemæn swo wæl the nw æræ som the æn komme skulæ at wj hawe vnt thænne brefførre Jon germundsson aff alixta for hans tro thyænæstæ som han oss hærtil giort hawer oc æn gøre skal swo længe som han lewer alt hans gotz som han hawer paa landet liggende oc hanum ær mæth rætæ til fallet friit oc frælst aff skat oc all anner swo dan koninglegh thynges som til wor rætæ lydher Oc vnne wj hanum oc hans æktæ affkomme swodaan frihet oc frælssæ som andre frælssæmæn hawe j wore Righe Oc forbywthe wj alle wore foghedæ oc æmbesman thenne forde brefførre hær wtj at hindre æller vfforrætæ j noghre madæ vnder wor koningleghe hæfnd Giwet j flensborgh æfter wor herris føthelssis aar thusende aar fi-

rehundrethe aar vppa thz tiende thæn fredagh næst æfter alle helghene dagh
vnder wort Secret

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Afskrift: DRA, Langebeks Diplomatarium, A 24, Danmark.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 341, nr. 1361; Gammeldanske Diplomer 1. række IV, 1961, s. 189-190.

20. **1410. 7. november** **Flensborg**
Ketilbjörn Ingvarsson får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.

Wy Erik mz gudhs nadhe Danmarks Swerighes Norghes wendes oc godes koning oc hertugh j pomeren helsæ allemen thztæ breff se æller høre læsis kærlikæ mz gudh oc wor nadhe oc kungøre thz alle men swo wæl the nw ære som the æn komme skule at wj hawe vnt thennæ brefførre kæthilbjörn ingvarsson for hans tro thiæniste som han oss her til gjort hawer oc æn gøre skal swolenge som han lewer alt hans gotzs pa land liggende som hanum ær aff Rætte tilfallit fryt oc frelst aff skat oc annen swadan thynges som til wor Ræt lydhe; oc vnnæ wj hanum oc hans æktæ affkomme swadan friih oc frelsæ swosom andræ frelsæ men hawe jnnen wore Righe Oc forbyvdhe wj alle wore howitzmen foghede oc æmbitzmen oc alle andre e hwo the ære forde kæthilbjörn at hindræ æller wforrætte omod thenne wor nadhe vnder wor konunglikæ heffnd Til hwelket things witnæbyrdh wort Secret ær thztæ breff vnder hengd Gywet j flensburgh æftir wor herræs føthilsis aar fiortenhundrethe aar vppa thz tiende fredaghen nest æftir alle gudhs helghene dagh

Original: SRA, Skoklostersamlingen, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 341, nr. 1362; Gammeldanske Diplomer 1. række IV, 1961, s. 187-188.

21. **1410. 7. november** **Flensborg**
Nisse Clo får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frelse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.

Vi Eric meth gutz nadhe Danmarks Swerikes Norghes wendes oc gøtes konung oc hertugh j pomeren helse alle men som thette wort opne breff se æller høræ læsis kærlike mz gudh oc wor nathe oc kwngøre wi alle men swo wæl

the nw ere *som* the æn *komme* skule at wi wnt hafwe thenne brefførere nissa clo fore hans tro thiæniste *som* han oss hær til giort hafuer oc æn gøre scal swo længe han lewer alt hans gotz pa land liggende *som* *honom* mz Rætte tilfallit ær friit oc frælst aff all skat oc swodan konunglik thungæ *som* oss til rættæ tillydher oc wne wi *honom* oc hans ækte affkomme swodan friihet oc frælsse *som* andre ware frælsismæn hafwa i ware Ryghe oc forbyuthe wi alle ware høwitzmen foghede oc æmbitzmen oc alle andre ee hwo the ære then *forða* nissa clo at hindra æller vforrættæ amot these wor nadhe wnder wor konunghlike hæfnd giwet i flænsborgh æpter wor herræs fødhilse ar thusende aar fyræ hundrethe aar vppa thet tiende then fredach næst æpter alle helghene dagh wnder wort Secret thettæ breff wnderhengt

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Afskrift: DRA, Langebeks Diplomatarium, A 24, Danmark.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 340, nr. 1360; Gammeldanske Diplomer 1. række IV, 1961, s. 187-188.

22. 1410. 8. november Flensborg
Herman Niiman får af Erik af Pommern for sin tjeneste sit gods gjort frit og frelst og får frihed og frælse i rigerne for sig og sine ægte efterkommere.

Wj Erik mz guths nathe Danmarks swerrighes norghes wendes oc godes koring oc hærtugh j *pommeren* Helsæ allemæn *som* thztæ wort breff see æller høre læsis kærleghe mz guth oc wor nathe Oc kungøre wj allemæn swo wæl the nw ære *som* the æn *komme* skulæ at wj hawe vnt thænne brefførre herman niiman fore hans thyæneste *som* han oss giort hawer oc æn gøre skal swo længe han lewer alt hans gotz pa land liggende *som* *hanum* ær mz rætæ til fallet friit oc frælst aff skat oc all *anner* swodan koninglegh thyngæ Oc vnne wj *hanum* oc hans æktæ affkomme frihet oc frælsæ *som* andre wore frælssemæn hawe j wore Righe Oc forbywthe wj alle wore howethsmæn foghedæ oc æmbesmen oc alle *andre* ee hwo the ære thæn *forde* herman hindre æller vforræte *ommood* thænne wor nathe wnder wor koningleghe hæfnd Giwet j flensborgh æfter wor herris føthelsæ thusende aar firehundrethe aar vppa thz tiende aar thæn løgherdagh næst fore sanctæ Martens dagh wnder wort Secret

Original: SRA, Skoklostersamlingen, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 341, nr. 1363; Gammeldanske Diplomer 1. række IV, 1961, s. 189-190.

23. **1410. 8. november** **Flensburg**
Olof Björnsson i Böle får af Erik af Pommern for sin tro tjeneste sit gods på Öland gjort frit og frelst og får frihed og frelse for sig og sine ægte efterkommere.

Wij Erich medh Gudz nådhe Danmarkz Swerigess Noriges wändess och Götes Konung och Hertig i Pomerens Helsa alle män thetta vårt öpna breff see eller höra läsas kärlika medh Gudh och vår nådh Och kunngöre wij alle män så wäll the nu äre som the än komma skulla att wij vnt haffua denna bref-förere Olaff Björnsson i Böle före hanss troo tjänste han oss her till giort haf-fuer och än ytermere så länge han leffuer göra skall alt hans godz på Ölandh liggiandhe som honom medh rätta tillfallet är frijt och frälst aff all skatt och Konungzlig tunga som oss aff rätta tillydher och vnne wij honom och hans ächta affkomme sådhan frijheet och frälse som andra våra frijborne män haf-fue i vårt Rijke och förbiudhe wij alle våre höffuitzmän Fougde och äm-betzmän och alle andre ehoo the äre föredbe Oloff Björnsson her uthj att hindra eller oförrätte vndher vår konungzlige hämdh Schriffuit i Flänssburg åhr effter wårs Herre födelse åhr Tusandhe fyrahundrath på thet tijondhe oppå lögerdagen före *sancti* Mårtens dag vndher vårt secret

Original tabt. Segl: DKS 62.

Afskrift: SRA, B 15, fol. 304.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 342, nr. 1364.

24. **1410. 8. november** **Flensburg**
Olof Persson (i Finland) får frelse af Erik af Pommern.

Olaf Persson bekom år 1410 lögerdagen näst före St. Mårtens dag i Flensburg frälse af Konung Erik af Pomern

Original tabt.

Regest: Riddarhuset, Stockholm, Stamtafla öfwer Adelige Ätten Stjærnkors N:o 39.

Litt.: Eric Anthoni: Stjærnkors, Riddarhusdirektionen (udg.): Äldre svenska frälsläkter I hefte 2, Stockholm 1965, s. 200f.

25. **1412. 8. maj** **Kalmar**
Olof Nilsson i Germundby (i Finland) får af Erik af Pommern for tjeneste og troskab frihed og frelse på sit gods for sig og sine efterkommere på det vilkår, at han og hans efterkommere altid er rede til med harnisk og væрге at yde tjeneste, som rigets lovbog udviser.

Wij Erich meth gudz nadhe Danmarckz Sweriges Norges Wendes oc godes Konung och hertugh i Pomeran Gör witterligh med thettä wart oppnä breff at fore thiäniste oc troschap som ws thenne brefforere Olaff Nielsson aff germundaby war elschelich thiänere oss oc Riket her til giort hauer oc än her eftir trolicha göra skal swa lenge han leffuer efftir sinne yttersta macht tha hawe wi vnt oc giuith honom och hans afkommandom och rättä arwingiä oppa sik och sit goes som han nw retteliche äghir i alle mato swodane frijheet oc frälse som andre ware frälss men i riket rätteliche nytha och haua meth swadane wilkor at han hans affkommende och arwingiä i there liffdaghe ware färdhoghe med harnisch och wärio til war och rikesens thienist äfther thy som Rikesens lagbogh wtviser Thi forbyudhe wi alla ware fogathä och ämbismen oc alla andrä ee hwa the helst äre *fordo* Olaff nielsson her a mote ath vmacha ällir vförrätte vnder war hempd Datum Calmare anno domini millesimo quadringentesimo duodecimo dominica prima post crucem nostro sub Secreto presentibus appenso

Original tabt.

Afskrift: UB Lund, DIG 153, Axel Julius De la Gardies kopibog, s. 629-630.

Trykt: P. Wieselgren (udg.): Dela Gardiska Archivet II, Lund 1832, s. 18-19; Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 508, nr. 1571; Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 125, nr. 1376.

26. **1412. 29. maj** **Borgholm**
Jes Jakobsson i Lundo (i Finland) får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse for sig og sine ægte efterkommere.

Wij Erik mz gudz nadhæ Danmarks swereges norges wendes och godes koningh och hertwgh j pomeran helsæ allæ mæn thetæ breff see æller høræ læsit kærligæ meth gudh och wor nadhæ och kungøre thz allæ men at wij aff serdelis nadhæ och godæn wiliæ wnnæ och giffuæ thennæ thennæ [sic] brefførære jes jæchopsson j lunden och alt hans æktæ affkommæ swodan friheet och frelsæ som andrä frælsæ mæn haffuæ wti wort righæ for troscap och th..enstæ som han righet och os giort haffuer och æn trolikæ göra scal swa lenge han leffuer Och forbiuthe wi allæ høfuæsmæn fogathæ och æmbesmæn och alle an-

dræ ee hwa the helst æræ forde jes jæchopsson athindræ ther wti æller wfor-
rættæ j nogræ handæ madhæ amoth thessæ wor nadhæ och wilia wnder wor
hempd Datum in castro nostro borcholm Anno Domini millesimo quadringen-
tesimo Duodecimo Dominica sancte trinitatis nostro sub Secreto presentibus
appenso

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 514, nr. 1580; Gammeldanske Diplomer 2.
række I, 1968, s. 58.

27. **1412** **Kalmar**
Nils (Ingesson) Djäken får af Erik af Pommern frihed og frelse til ewig tid for sig og sine rette børn og efterkommere på alt det gods, han havde i sit væрге

Konungh Erich hafwer Ao. 1412 uthi Calmar förundt och gifwit föreskrefne Olofz Hustrus Fadher Nilss diäken och alle hans rette Barn och effterkommandhe frijheet och frälse till ewig tijdh på alt thet Godtz som han tå hadhe i sine frijhafwandhe wärie at nyttia som andra Riddare i Swerige dy hafwer han dömdt at then halfwe deelen som han hafwer så från Skattebönderne igenwunnit böhr och skall wara under frälset så wäl som then andre halfdeelen effter thy at föreskrefne donnerby och Kiöpskog hafwer före under frälset warit igenwunnit ...

Original tabt.

Afskrift/regist: FRA, Raseborgs grevskaps renskrivna domböcker 1674-1675 (Raasepori ja Hattula KO a 4), vinterting i Karis 23.-24. januar 1674, fol. 17v.

Han var dommer i Västra Nyland.

28. **1413. 4. maj** **Stockholm**
Magnus Turesson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste, som han også har gjort dronning Margrete, frelse på sit gods efter Sveriges lovbog for sig og sine efterkommere.

Wy Erich mz gudz Nådhe Dannemarckz [Sveriges] Närgis wendis och göttis Konungh och Hertigh J Pommeren hellsom allom Thee som thetta bref Shee eller höra kärliga mz gudh och wår Nådhe och kunngöre eder att för then tro- skap och tieneste Som thenne Brefwissare Mangnus Turesson wår käre Frwa och moder Drätningh Margeretta hwass Siell gudh hafwe och oss härtill

giordt hafwer och ähnn här effter Troliga göra skall så lenge han lefuer Då ha-
fwe wij wndt och gifwitt honom och hans effterkommandhe frelse opå hans
Godz Som han Retteliga Fångitt hafuer ehwar thett hållst ligger Eller ähr eff-
ter ty som Swerigis Lagbock wttwissar att frelse män J Swerige Bör att haffwa
Ty förbiudhe wij hwar man Emot thenne vår Nådhe och willije att göra i
några måtto vnder vår wredhe Och konunge Plicht och hemdh Datum Stoc-
hollm Anno Domini m.c.d.x.iii in Crastino Jnue[n]cionis San[c]te Crucis no-
stro Sub secreto

Original tabt.

Afskrift: FRA, fogderäkenskapsserie, volym 2862, fol. 146.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 646, nr. 1717; Finlands Medeltidsurkunder II,
1915, s. 138, nr. 1403.

Han besad Skräddarböle på Åland.

29. **1413. 17. maj** **Vadstena**
*Olaf Bengtsson (Dufva) får af Erik af Pommern frelse på sit gods til ewig tid for sig
og sine ægte efterkommere.*

Wij Erich medh Gudz nåde Danmarkz Sweriges Norghes Wendes och Godes
Koningh och Hertugh i Pomeran helsse alle Männ som thetta bref höra eller
see kärliche medh Gudh och vår nåde och kungörom ether att wij af vår syn-
nerligh nåde hafue vndt och gifuitt thenne vår tiännere Olaf Bengtsson
frelse vpå allt hans godz som han rättelige fångitt hafuer vppå landh liggende
honom och hans ächte efterkommende till ewigh tijdh och ty förbiude wij alle
Foghede och Embetzmän och alle andre ee hua the helst äre förde Olaf
Bengtson eller hans ächte afkommende här vdi att hindre eller i någon motto
att oförrätte wider vår wrede och koningzlige häfnd Datum Wadstenis Anno
domini mcdxiiijº In profesto beati Eriki Regis et martyris nostro sub secreto
presentibus appenso

Original tabt.

Afskrift: SRA, Genealogica 41, fol. 213, „Copia aff ett Pergamentz bref som Oluff Dufua
hafuer“.

Trykt: Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 646, nr. 1718; Finlands Medeltidsurkunder II,
1915, s. 139, nr. 1404.

Han ejede gods i Östra Nyland.

30.

1413. 9. juli

Roskilde

Karl Nielsen får af Erik af Pommern frihed og frelse på sit gods for sig og sine ægte efterkommere.

Wij Erich med Guds naade dannmarkkis Sueriges [Norges] Wendes och Gottes koning och hertug i pommeren kungiør alle men som dete breff see eller høre lesse at Wij aff Vor serdelis nade och gunst haffue Vnt och giffuet denne breffuiser Karll Niellssen frihet och frelse vppa alt hans federne och møderne som hand vppa land hauer och hannem met rette vppekøndet [vppekåret?] er aff jnne stud och leding och al sadan thynges som oss met rete deraff burde hannem och hans ecte affkommende Thij forbyde Wij alle mend forne Karll Niellssen herimod i nogen maede at hindre Vnder Vor Vrede och Kongelige heffn Datum in ciuitate nostra Roschilld Ao. dnj 1413 8° Visit. Beat. Virgin. nostro sub Secreto presentibus appenso

Original tabt. Segl: DKS 62.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pakke 16; DRA, håndskriftsamlingen XIV L 36, Historisk-genealogisk Arkiv, nr. 16.

31.

1416. 1. september

Flensborg

Erik Diäkn får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

Vy Eric mz gudz nathe danmarkis Swerigis Norigis Vendis oc godis koningh och hertigh j pommen helse alle men som thzte breff see æller høre kerlighe mz gudh oc wor nathe oc kungøre wy at fore troscap oc thieniste som thenne bref-førere eric Diækn riget oc oss her till giort hauer oc oss och wore kære husfrue drotningh philippe itcetera oc wor fatherbrothers hertugh buggislafs aff pommen ækte søn vm wy jke syelue barn eftir oss lade her æpter trolighæ gøre scal suo lenge han lefuer bothe innen landz oc vden wor wy thz aff hanom haue wele tha vnne wi hanom oc gifue oc hans ækte affkøme till ewigh tiidh friheed oc frelse vpa hans fætherne oc møtherne oc vm han noget gotz køpt hauer som frelst war tilforen mz suodant skell at han oc hans ækte afkøme scule jcke afhende æller sælie thz gotz fra kronen suo at kronen oc koningen mister syn thiænestæ theraff Ok skal han æller ækte afkøme enge bonde gotz køpe æller ærfve suo at kronen mister syn scat oc anner retzhle aff thz gotz Thy forbywthe wy alle foghede oc æmbitzmen oc alle andre ehuo the ære førnemfde Eric Diækn æller hans ækte afkøme her vdi at hindre eller vforrætæ vnder wor wrethe oc koninghlighe heffndh Datum flensborgh anno domini millesimo-quadrangentesimo sextodecimo jpsio die beati Egidii abbatis nostro sub secreto

Original: Arkivet på Krappøerup, Skåne, det Gyllenstiernska familjearkivet, A I 2:4.

Trykt: P. Wieselgren (udg.): Dela Gardiska Archivet II, Lund 1832, s. 155-157; Svenskt Diplomatarium III, 1885-1902, s. 175, nr. 2274; Gammeldanske Diplomer 2. række I, 1968, s. 160.

32. **1416. 1. september** **Flensborg**
Gudmund Arvidsson (i Östergötland) får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse til evig tid på sit gods for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

Wy erik meth gudz nathe Danmarks Swerigis norgis Wendis oc godis koning oc hertugh j pomerren helse alle mæn som thette breff see æller høre kerlighe meth gudh oc wor nathe Oc kungøre at for troscap oc thieniste som thenne breffuisere gudmund arwidsson righet oc oss her till giort hauer oc oss och wore kære hwsfrwæ drotning philippe itcetera oc wor fadherbrothers hertugh buggisslaffs aff pomerren ækte son vm wy jcke siælffue barn effter oss lade her effter trolighe gøre scall swa lenge han leffuer badhe jnnen landz oc vden hwor wy thet aff hanom haue wele tha vnne wy och giffue hanom oc hans ækte affkomme till ewich tiidh frihet oc frælse vppa hans fætherne oc møtherne och vm han nogit gotz køpt hauer som frælst war tillforen mz swadant schiell at han och hans ækte affkomme scule jcke affhende eller selie thz gotz fra kronen swa at kronen oc koningen mister syn thieniste ther aff Oc scall han æller hans ækte affkomme enkte bondegotz købe æller ærwe vnder sich swa at kronen mister syn Scat oc anner retzle ther aff thy forbyuthe wy alle foghetæ oc æmbetzmæn oc alle andre ee hwa the hælst ære forde gudmund arwidsson æller hans ækte affkomme her vdi athindre æller wforrætte vnder wor wrethe oc koningxlighe hæffnd Datum flensborch anno dominj mcdxvjº die beati egidij abatis nostro sub Secreto presentibus appenso

Tilføjelser på bagsiden:

Østergøthland thze ær thz breff som lyder pa the godz som gudmvnd arffuison atte liggia j brobo herrad j risinge sokn ij godz skirffuinge ok en gard i øsby fiærdungen j birke j regna sokn fiærdungen j gøltorp i samma sokn gwmmwnd arffwidzssons breff at kong erik gaff gwmmwnd frihet ok frelse paa naaghz godz

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium III, 1885-1902, s. 174, nr. 2272; Gammeldanske Diplomer 2. række I, 1968, s. 157-158.

33.

1416. 1. september

Flensborg

Jösse Mörk får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

Wij eric mz gudz nathæ Danmarkx Swerigis norgis wendis oc godis koning oc hertugh j pomeren Helse alle the som thztæ breff see æller høre kerlicæ mz gudh oc wor nathæ Ok kungøre at fore troscap oc thiænistæ som thenne breff-wiser Jössæ Karlsson Rabben [rettet fra: Mörk] alt oss her till trolicæ giord hauer oc oss oc wor kære husfrwæ drotning philippæ *etcetera* oc wor father-brothers hertugh buggislaffs søn vm wy ecke sielwæ barn effter oss lade her effter trolicæ gøre scall bothæ jnnen landz oc vden hwor wy thz aff hanom haue wele Swa lengæ han leuer Tha vnne wj oc giuæ hanom oc hans æchtæ affkommæ till ewich tiidh friheet oc ffrælsæ vppa hans fæthernæ oc møthernæ oc vm han naget gotz køpt hauer som frælsæ wor tilforen mz suodant skell at han oc hans æktæ affkomæ skule ecke afhænde æller sælghæ thz gotz fran kronen sua at kronen oc koningen mester syn thieniste ther aff Ok scall han æller hans æktæ affkommæ engen bonde gotz køpæ æller ærwæ sua at kronen mester syn scat oc andre retzle ther aff thz gotz Thy forbiwthæ wy alle foghede oc æmbitzmæn oc alle andre ee hwa the hælst ære fornemfde Jösse Karlsson [rettet fra: Mörk] æller hans echtæ affkommæ her vtj athindre eller wforrætæ j nogen made vnder wor wrethæ oc koninglicæ hæffndh Datum fflensborgh Anno domini mcdxctoddecimo die beati egidij abbat̄is nostro sub Secreto presentibus apposito jn pendentj

Original: SRA, Skoklostersamlingen, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium III, 1885-1902, s. 176, nr. 2276; Gammeldanske Diplomer 2. række I, 1968, s. 162.

Brevmodtagerens navn „Jösse Mörk“ er delvis raderet og ændret til „Jösse Karlsson Rabben“ af provst Nils Rabenius i Hedemora (død 1717). Den rigtige brevmodtagerens navn fremgår af et gammelt register i Skoklosters arkiv, jfr. Diplomatarium Svecanum V, 1858 og 1865, noten s. 439, og Svenskt Diplomatarium II, 1879-87, s. 482, note 2.

34.

1416. 1. september

Flensborg

Olof Andersson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse til evig tid på sit gods for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

Wy Erik meth guths nathe Danmarks sveriges norges wendes oc godes konyng oc hertugh i pomeren helsæ alla the som thetta breff høre eller see kerlege meth guth oc wore nathe Oc kungøre at fore troskap oc thieniste som thenne

breffuisere os elskeligh olaff andersson Righet oc oss her til trolege giort hauer oc oss oc wore kæra husfru drotning philippe z *cetera* oc wor fatherbrodthers hertugh buggislafs æhta son vm wy icke selue barn effter oss lade en her efter trolege göra skal bothe innæn lands oc wden lands huor wy thet aff hanom haue vele suo lenge han leuere tha ha[u]a wy vnt oc giuen honom oc hans æhta afkoma til ewich tidh frih[et] oc frelse vppa alt hans fedherne ok hans møtherne oc vm han noget gotz køft hauer som frelse war til foren meth suo dant skel at han oc hans æhta afkome scole icke afhenda eller selia thz gotz fran kronen suo at krone[n] ok konungen mister syn thieniste ther aff ok skal han eller hans æhta afkomma enchte bonda gotz køpa eller erwa vnder sik suo at kronen myster syn skat ok andra rethzell ther aff Thy forbiuthe wy all[a] wore foghede æmbizmen ok alla andra honom eller hans æhta afkomme her wdi at hindra eller wfor[rætæ i] nogramade vnder wore wrethe ok konunglege hefnd Datum flensborgis Anno *dominj* mcd sextodecimo die *beatj* egidii *abbatis* *nostro* sub secreto *presentibus* apposito inpendentj

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Svenskt Diplomatarium III, 1885-1902, s. 175, nr. 2275; Gammeldanske Diplomer 2. række I, 1968, s. 161.

35. **1416. 1. september** **Flensborg**
Pelle Bengtsson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til ewig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af bondegods.

Wij Erich medh Gudz nådhe Dannemarkz Swerigess Norrigess wendess och Gothess konung hertug j Pomeran helse alle som thetta breff se eller höra kärlika medh Gudh och vår nådhe Ok kungöre at för trooskap och tjäniste som thenna brefföra oss elskelige Pelle Benchtson riddare [skal være: riket/riken] her till troliga giort haffuer oc oss ok vår kære hussfrue drotning Philippa ok vår faderbroderss hertug Buggislaffz æhta sen om wij icke sielffue barn effter oss låthe en her trolika gøre skall både innom landz oc uthan hwar wij thet aff honom hafue welle så länge han leffuer Tå vnne wij och gifue honom ok hanss æhta affkomme till ewig tijdh frijheet och frälse oppå hanss fäderne och möderne ok om han något godz köfft haffuer som frälse war tillförende med sådana skäll att han ok hanss æhta affkomme skulle icke affhändhe äller sällia thet godz från Cronan så att Cronan ok konungen mister sin tjänistä ther aff Ok skall han eller hanss æhta affkomme ängte bondegodz köpa äller ärfwa vndher sik så att Cronan mister sinn skatt ok annar rätzle ther aff thet godz Ty förbiude wij våra fougda Ämbitzmän ok alle andre förede Pälle Benchtssen äller hanss æhta affkompne her uthj i någon måtto

att hindra eller oförrätta vidher vår wrede ok konungzlige hämdh Datum
Flenssborg Anno domini M c d sexto Decimo tie beati Egidij abbatis nostro
sub secreto præsentibus apponendo inpendentj

Original tabt. Segl: DKS 62.

Afskrift: SRA, B 14, s. 46.

Trykt: Svenskt Diplomatarium III, 1885-1902, s. 176, nr. 2277.

36. 1416. 1. september Flensborg
*Sven Jönsson får af Erik af Pommern for tro tjeneste frihed og frelse på sit gods til
evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og skat af
bondegods.*

Wy erik mz gudhs nathe Danmarcs Swerigis norgis Wendis oc godis konung
oc hertugh j pomeren helsæ alle the som thzte breff høre æller see kerlicæ mz
gudh oc wor nathæ Oc kungøre wy at for tro thiænistæ som thenne breffuisere
oss ælschelich Swen jenssøn Righen oc oss her til giort hauer oc oss oc wore
kære husfrwæ drotning philippe etcetera oc wor fatherbrodhers hertugh bug-
gisslaffs æchte søn vm wy jcke sælffue barn æpter oss lathe æn her æpter tro-
licæ gøre schaall bothe jnnen lands oc vden landz ee hwar wy hanom haue
wele swo lenge han leuer Tha haue wy vnt oc giffuet hanom oc hans æchte
affkomme til ewich tiidh friiheth oc frælssæ vppa hans fætherne oc hans
møtherne oc vm han nogit gotz køpt hauer som frælssæ war til foren mz swo
dant schæll at han oc hans æchte affkomme schule jcke affhende æller sæliæ
fran kronen thz gots swo at kronen oc konungxdømit myster syn thiænistæ
ther aff Oc schall han oc hans æchte affkomme ænkte bonde gotz købe æller
erffue vnder sich Swo atkronen oc koningxdømit myster sin skat oc langdgilde
ther aff oc ande retzell Thy forbywde wy alle wore foghede oc æmbitzmæn oc
alle ande forde Swen jenssøn her wdj athindre vnder wor wrethæ oc konung-
lich hæffnd Datum flensborgis Anno domini Millesimo Quadringentesimo se-
decimo die beati egidij abbatis nostro sub secreto presentibus appenso

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Sven Bring (udg.): Samling Af åtskilliga Handlingar Och Påminnelser, Som Förmo-
deligen kunna gifwa Lius I Swänska Historien III, Lund 1758, s. 211-12; Svenskt Diploma-
tarium III, 1885-1902, s. 175, nr. 2273; Gammeldanske Diplomer 2. række I, 1968, s. 159.

37.

1416.12. september

Flensborg

Iver Fallesen får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sin gård Medsted (i Haderslev herred) til evig tid.

Wy erik meth gudhs nathæ Danmarcs Swerigis norgis Wendis oc godis konung oc hertugh i pomeren helsa alle the som thette wort breff høre æller see kerlicæ mz gudh oc wor nathæ Oc kungøre at for troscap oc thienist ... breffuisere oss ælschelich ywar fallæssøn righet oc oss her till trolighe giort hauer Oc Righet oc os oc ... [dr]otning philippe *zcetera* oc wor fatherbr ... laffs æchte søn aff pomeren om wy ickæ s ... lade her æpter trolighæ gøre schal ... [l]euer Tha hauer wy vnt oc giuæ hanom ... frælssæ som andre wore riddere oc ... nywthæ j Iwtland vppa hans gordh M ... [ha]ns tilliggilsse bothe j wot oc i th ... gger oc aff alder tilligheth hauer ti[il] ... wy alle wore fogh[ede] ... [an]dre ee hwo the hælst ære f ... vnder wor wr ... Flensborgis anno domini ... sabbato infra ... nostro sub secreto presentibus ...

Suppleres med afskrift ca. 1550:

... Oc kungiore adh for troschab och tieneste som thenne breffuiser os elschelich Jwer falsøn Riged och os here tyl trolige giørddh haffuer Och riged och os och wor kiere husfru drotningh Phillippe *zcetera* Och wor faderbroders hertugh buggislaffs echte søn aff pomern om wj Icki sielue barn effter os lade here effter trolige giøre schal so [l]engi hand leuer tha haffue wj vnth och gifue hannen sodan frihed och frelse som andre wore ridder och suenne haffue och nyde y Jutlandh vppa hans gordh mestede med alle hans tylliggelse bothe y woth och y thiwrth som ther nw tylligger och aff alder tylligeth haffuer tyl euighe tide Och forbiude wi alle wors fogeder och Embitzmendh och alle andre ee hwo the helst ere forde Jwer falsøn here vdi adhindre vnde wor wrede och koninglige heffndh Datum flensborgis anno domini millesimoquadringesimosexto decimo Sabbato Jnfra octauas natiuitatis beate marie Virginis [nostro] sub secreto presentibus apposito Jn pendentj

Original: LA for Sønderjylland.

Afskrifter: LA for Sønderjylland (ca. 1550, se ovenfor); LA for Sønderjylland, Haderslev amsarkiv, pakke 1078, sager vedr. enkelte frigårde, akt vedr. Medstedgård, Halk sogn, 12/9 1416 (kopi uden år); DRA, Hans den Ældre (Hansborgarkivet), 27, 22 (tidl. Gemeinschaftliches Archiv XXII 12), rettet til datoen 11/9 1417; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 25, Danmark, efter kopien i Gemeinschaftliches Archiv; DRA, Tyske Rentekammer, Generalundørsøgelsseskommissionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. frigårde i Haderslev amt, kopi bekræftet 18/1 1694.

Trykt: Gammeldanske Diplomer 2. række I, 1968, s. 163-164.

38. 1417. 16. oktober Flensborg
Peder og Niels Knudsen får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på deres fædrenegård i Stubbum (i Sønder Tyrstrup herred), så længe kongens nåde tilsiger.

Wij Erick med gudz nade Dannemarckis Swerigis Norigis Wendis og godis Konig og Hertugh j Pommeren hilse alle mænd som dette brev see eller høre Kierlig med Guds og vor nade og Kundgiøre at vj af synderlige gunst og nade og for Troschab og tieniste som thisse brefviser Peter Knudsen og Niss Knudsen Riget og os hereffter trolige giøre schulle saa lenge di lefve Tha hauer vj givet Them frihed og frelse paa deris fætternisgaard j Stubbum med ald sin tilligelse og de tho Lanster som der til er liggende saa lenge vor Naade tilsiger thi forbyde vij alle vore foghde og Æmbitzmænd og alle andere og hvor de heldst er fornefnete Peder Knudsen og Nis Knudsen her imod at hindre eller uforrette ved vor wrede og Kongelige heffnd Datum Flensburg anno Domini 1417 die *sancti galli nostro sub Secreto presentibus appenso in pendentj*

Original tabt.

Afskrift: DRA, Tyske Rentekammer, Generallandundersøgelseskommisionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. frigårde i Haderslev amt.

Peder Knudsen af Stubbum fik 8/11 1461 frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og tillige et våben, se dette brev.

39. 1418. 12. marts
Svenning og Mikkel Andersen, som på foranledning af br. Anders Ovesen har fået frihed af kongen, får af Anders Ovesen dennes mors våben.

Alle men som thette breff høræ ellær seer tha helser Anderss Offyssen riddher aff Biørnholm ewyndeligh met guth och kwndgiøræ at thessæ brefføræ so som ære Swænningh Anderssen och Michel Anderssen huilke iegh hawer tilhwlpn ath the hawe fanghet theres frijhedh aff hærskabyt tha for frændskab schyld och troskabskyldh tha giwer iegh och wndher them myn moders skioldh och hiælm met migh Til windysbyrd tha hawer iegh hængd myt inciglæ for thette breff met andræ gode mæntz inciglæ so som ære Anderss Eyssen och Anderss Laurissen wæpneræ Datum anno domini Mcdxviij die beati Gregorii

Original tabt.

Afskrifter: AM 875, Dueholms Diplomatarium, blad 21, nr. 52, „Hr. Anders Offssen. De libertate Swænninghi“; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „Nobilitations breve

Extraheret af Biskop Bircherod i Aalborg min H. farbroders curiöse copie bog med gamle breve“; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46, Sandvig: Udskrift af 24 gamle adelsbreve, nr. 17; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in folio, 23, Oluf Bang: Kopier af ældre dokumenter 1418-54, nr. 3; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 25, Danmark.

Trykt: Dueholms Diplomatarium, Kbh. 1872, s. 32, nr. 52; Magazin til den Danske Adels Historie 1. bd., 4. hefte, Kbh. 1824, s. 243 (efter „Jacob Bircherods Copie“), i en note: „Anders Ovesen (Hvides) Moder Palne Iversens Søster, som førte Munkernes Vaaben med en Viinranke paa Bielken“, jfr. DAS II, L V 102, Svenning Andersen Vinters segl, 1454.

Litt.: DAA 2003-05 (Vinter).

Brødrene fik stadfæstelse på deres adelskab af Christian I, se brevet af 5/6 1454.

40. 1420. 1. september København
Björn Pålsson (på Åland) får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

Wij Erik mäd gudz Nådhe Dannemarkz Swerigiez Norgiez wendhez och göttez konnung och härtig i Pommeren hällsse alle män Säm dette währtt breff See Eller höree lässaz kiärligen med gudh och wår Nådhe och kungiore att För trosskap och Thienste Säm dhenne breffwijssare oss Elsskielig byören Pålssån oss och Rikiett här till giort haffwer och han oss och Rikiee och wår kiare huss-Frw Drotning Philippe och wår Fadherbrodtherssån härtig Gustaff [ovenover rettet til: Bugislaff] aff Pommeren om gud oss Sielff ingie Ächte baren giffwer Ähn här Effter at Troligien göra skall Så lengie han leffwer men giffwer gudh oss ächte baren Tå Skall han oss och wåhre Ächte baren Eller ächte barn then Samma trosskap och Tienste Effteer oss göra då wne wij och giffwe hånnom och hanss echte afkomma sådant wapn Skiöld och hielm Säm härwtti dhetta wårt öppne breff Skriffne ähre och Målatte Ståhr Säm wij hånnom thär wppå giffwit haffwe och thär till wne wij och giffwe honnom och hanss Egtte affkomne till Ewig tidh Frijhet och Frällsse vpå alt thet hanss Jordegodz Säm honnom Nu Rettelighen Tillhörer och han mäd Rätta Ägher och dat honnom ähn här Effter aff Arffs wägnar Rättelighen kan Tillfalla wpå hanz Fädernez och Mödhernez wägnar och Ty Förbiude wij alle wåhre Fogdther och Embetzmän och Alle Andhre ehoo thee hälst Ähre Eller wahra kunna Förbenämde Biörn Pålssån Eller hanss Egtte Affkomne I Någon måtto hindhere Eller oförrätte Emot dhetta wårt breff wndher wår konungelige hämnd och wredhe Datum in Castro nostro Hafniensj Anno Domini 1420 ipso die beati Ægidij Abbatis nostro sub secreto hic appenso

Original tabt.

Afskrift: SRA, Kammararkivet, Reduktionskollegiets akter F I:165, fol. 131r (ældre signatur: nr. 301, Johan Gyllenflög, fol. 12r), vidimeret 6/10 1661, ingen våbentegning.

Trykt: K. A. Bomansson: Hvilket är det äldsta, hittills kända adelsbref i Finland och Skandinavien?, Historiallinen Arkisto I, 1866, s. 100-101; Svenskt Diplomatarium III, 1885-1902, s. 599, nr. 2809; Finlands Medeltidsurkunder II, 1915, s. 267, nr. 1645.

Brevet blev stadfæstet af Christian I, se brevet af 12./19. juli 14[5]7.

41. **1423. 26. maj** **Helsingborg**
Nils Jonsson i Oppunda herred, Södermanland, får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse på sit gods, som Sveriges lovbog udviser.

Wy Eric meth guths nathe Danmarks Swerigis Norgis wendis oc gothes koning oc hertugh j pomeren Gøre witerlicht meth thette breff at for troscap oc thiænist som oss elschelich Niels Jonsson j traxta j wazbrosokn j vpphunde-hærith j Sudhermanneland thenne breffwiiser oss oc Rjikin her til giort hauer oc oss oc Riken oc wor kære husfrw philippe oc wor fatherbrothers søn hertigh buggislaff aff pomern vm wor herre thet swo forseet hauer at wi wten echte barn døø oc aff gaa her effter meth troscap oc willicheet gøre oc bewise scal Tha vnne wi hanom oc gyue meth thette breff til sik oc vpa sit fæthernes oc mothernes gots Swodan friiheet oc frelse som Swerighes laghbook vtwiiser Thy forbyudhe wi alle oc hwer serdelis ee hwo the helst ære hanom j noghre made her wtj at hindre mødhe eller vforrætte wither wor konunglighe heffnd oc wrethe Datum helsingborgh Anno Dominj Mo cdo xxtercio feria quarta quatuortemporum circa penthecostes nostro sub Secreto presentibus Appenso

Ad jussum Domini regis

R: b: *johannes petri*

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Gammeldanske Diplomer 2. række II, 1968, s. 217.

Johannes Petri var dansk kansler og ærkedegn i Roskilde.

42. **1426. 8. september** **Haderslev**
Poul Jensen får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på fire gårde til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for krongods og købstadsgods på foranledning af hr. Lyder Kabel og får tillige dennes våben.

Wij Erick med gudtz Naade Danmarchis Suerrigis Norgis wendis och gottis Konning och Hertug i Pomern Gjør witterligt alle de dette breff sehe eller

Poul Jensens våben, 8. september 1426, delvis forkert gengivet. Tegning i DRA, 1600-tallet. Foto: Hasse Ferrold.

høre att wij for H. Luder Kabels bøn schyld och for throschab och willig thienneste som wij forstandet haffue at denne Neruerrende breffuiser Poffuell Jenssen hans Swen Ricket Herthill giort haffuer och hans och hans rette egte affkomme her epter oss och wor Kierre Huussfrue och wor faderbroder-Søn Herttug Bugislauff aff Pomern med worre epterkommere Konninge och Ricket med willig troschab giøre och beuise schulle euindelige Da wnder wij hannom och dennom frijhed och frelsse thill sig sielffue och paa dise effter[skref]ne Fire gaarde och godtz saa som er en gaard i Alstorp j gaard i Horckeby j gaard i storkstorp och en i Eckstorp med diere tilliggelse thill euig thiid och icke flere eller andet Chronngodtz eller Kiøbstedgodtz Och derthil Skiold och hielm med H. Luder Kabbell effter H. Luders bøn och begiering saasom er Sex stycker tow paa den høigre side det offuerste er blaatt och de andet er huit paa den Anden side fire stycker de tow erre huide och de Andre tow erre røde och de staa noget saa oppaa tuerre Item paa hielmen tow Wes selhorne schicket i stycke saa mange och saa farffuit som schiolden er Thj forbiude wij alle hannom herwdj at hindre wnder wor heffn och Vrede Datun Hadersleff Anno Dominj 1441 ipso Die natiuitatis Mariæ Virginis

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 5, Niels og Otte Krag's våbenbog, fol. 129v, delvis forkert tegnet og forkert farvelagt våben fol. 130r, men tilføjet „blaa“ og „rød“; UB Lund, Coll. Rönbeckiana XI, s. 37.

Regester: DRA, Skanderborgske Registratur, ÆA I, 1854, s. 218: „1426. 53. Konningh Erichs breff, adt hand haffuer vndt Pouell Jensen met hans affkomme...frihedt och frelse och iiii gaarde till eiendomb och skiold och hielm. Daterit mcdxxvj“; LA Lund, Enskilda arkiv 4, „Sophia Brahes vapnbok“, fol. 32 med primitiv våbentegning og fol. 71.

Våben: Den primitive blasonering er et forsøg på at beskrive det korrekte Kabel-våben, nemlig et delt skjold, hvor 1. felt er tværdelt af blå og sølv, og 2. felt er tre gange skrådelt af sølv og rødt.

Litt.: Troels Dahlerup: Kabelslægtens våben og vasaller, Heraldisk Tidsskrift 18, 1968, s. 345-53, bl. a. med oplysningen om, at brevet formentlig ikke er udstedt i Haderslev, men i Haddeby ved Slesvig; DAA 1899.

43. 1427. 29. juni København
Peter Stigsson får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frelse på sit gods (i Västergötland), så længe kongens nåde tilsiger, og med forbehold for kronens ret-tighed.

Wy Erik meth guths nathe danmark's Swerighes norghes wendes oc godhes koning oc hertuch j pomern Gøre witerlicht at thenne breffuissær pæther stighsson wor tro man oc thyener hauer beræt for oss at han hauer j sine wæro een ... [i teksten står tre prikker] gardh som sciilder thry pund smør heter ker-tariidh j horla sokn liggende j kollandzhæridh oc sigher han dømndan wara til ena laghageengerdh vppa hwilkin gardh han frelsse bethis aff oss for hans thy-eniste sculd tha for hans troscap ok willich thyeniste som han oss oc Rikin her til gyort hauer oc her effter oss oc wor kære husfru oc wor fadherbrodherson her-tuch Buggeslaff aff pomern meth wore effterkomere koninge oc Rikin tro-like oc willichlike gøre oc beuisse scal tha vnne wy hanom for[skref]ne gardh frælss swo lenge wor nathe til sigher kronenæ Ræt vforsumedh Thy forbyuthe wy alle oc serdelis wore fogede oc embitzmen hanom her vtj at hindre vnder wor heffnd oc wrethe Datum haffnis Anno dominj mcdxxseptimo ipso [die] be-
atorum petri et pauli apostolorum nostro sub secreto presentibus Appenso

Ad mandatum domini regis presente domino
Benedicto Pogwisch Iohannes Petri

Original: Uppsala UB, pergamentsbrev.

Trykt: Gammeldanske Diplomer, 2. række III, 1969, s. 130.

Johannes Petri var dansk kansler og ærkedegn i Roskilde.

44.

1427. 3.-8. juli

København

Ravald Ravalldsson får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frelse på gods (i Sverige), så længe kongens nåde tilsiger, og han fortjener det, med forbehold for kronens rettighed.

Wy Erik meth guths nathe Danmarks Swerighes norghes wendis oc godis koning oc hertuch j pomern helsse alle thøm thette breff see eller høre Ewynnelike meth guth Oc kungorom at thenne breffuiser Rawald Rauldsson hauer for oss wærit Oc ødhmykelike bethet vm frelsse vppa thatte effter[skreff]ne gots hwilkit han mestedel sigher fordhum j frelsse haue Wærit vtan sidhen hans modher effter hans fadhers døth gaff sich jn vtj køpstadh at bo tha kom gotzit vnder skat som han sigher fførst j Grisnes j Byørnschouwes sokn j køpunkx læn fire mark land jordh tw øris land mynne Jtem vppa Rydhra een mark land jordh jtem j longe østerby j Arbogha sokn fæm ørisland alt j køpunkx læn hwilkit forscriffne gots han sigher Rente vm Arit fire fat jern j skatt Tha for hans troscap oc willich thyenist sculd som han her til gyort hauer Rikit oc oss oc hær effter willich like oc trolike gøre scal oss oc wor kære husfrw oc wor fadherbrodherson hertuch Buggesleff aff pomern meth wore effterkomere koninge oc Rikin Tha vnne wy hanom thette for[skreff]ne gots oc jordh frelss Swo lenge wor nathe til sigher oc han thet trolike forthyener kronnene retticheet vforsumedh Thy forbyuthe wy alle oc serdelis wore fogede oc embitzmen vppa køpunk hanom hær vtj at hindre j swo mate som nw er sacht Datum haffnis anno dominj mcdxxvij jnfra octauam visitacionis beate marie virginis nostro sub secreto presentibus appenso

Ad mandatum Domini Regis presente

B[enedict] poguisch johannes petri

Original: SRA, pergamentsbrev.

Trykt: Gammeldanske Diplomer 2. række III, 1969, s. 131.

Johannes Petri var dansk kansler og ærkedegn i Roskilde.

45.

1427

Peder Jensen i Horns Herred får af Erik af Pommern frihed på foranledning af Peder Oxe.

Ithem Er Konning Erich aff pommerenn hans breff daterit Mcdxxvij, liudendis att haffue giffuitt per Jonnsønn y worløff y hornns herrit Frihed, for peder Oxses bønn skyllt

Original tabt.

Regest: DRA, Peder Oxes arkiv (6086), G skiftesager, fol. 201r.

46.

1430. 27. marts

Åhus

Henrik Jude får af Erik af Pommern for troskab og venlig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods og købstadsgods på foranledning af Frederik Wardenberg på Kalmar og får tillige et våben.

Wy Erig mz Gudz naade Dannemarckis Sweriges Norriges Wende och Gotte Konningh och Hertog y Pameren gjør witterlig alle thze wort breff sehr eller høre att wy for ydmyg bøn skuld wor elskelige thieners och Embitzmans Pa Calmara Fritrich wardenbiergis ochsa for troskap och wenlig thienneste som thenne Breffuiser Hinrich Jude och hans Erffuinge och affkome williglig gjør skal oss och woris Faderbrodersøne Hertog Buggeslaff aff Pommern om wor Herr thz saa forsehet haffuer att wy vthen echte Børne eller Barne arffue oss leuende affgangende worde och woris efftherkamere Konning och riket ewindeligh Tha vnde wy och giffue for[skreff]ne Hinrich och hans rette echte affkomme Frieheit och Frelsse thill sig sielffue oppa there egne Persone och Skiold och wabne Som ghaa too Blaa sparr och en Blaa Cirkell ther ymellem vthi et hwitte Felde saa skmukede som dy her vnder nedden malet och skreffuen staa och Paa hielmen en Blaa sparre och en blaa Cirkell och ther offuen vppa tree røde Strutzfeder thill ewigtiid vnderthaget wordt krone guodz Bundeguodz och Kiøbsted guodz alle tiidt thill witterligheit och stadfestelse thenne forskreffuen gunste och gaffue haffue wy wort Segel lathe henges far wort breiff Schriptum ahus sub anno dominj quatricesimo feria secunda proximo ante dominicam Passionis dominj

Original tabt.

Afskrifter: DRA, Hans den Ældre (Hansborgarkivet) 27, 22 (tidl. Gemeinschaftliches Archiv XXII 12) med urigtigt årstal; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 26, Danmark, med tilføjelsen „1430 27de Marts“, overstreget „1400 12. April“, „(Af Gemeinsch. Arch.) Gammel Copi“; DRA, Tyske Rentekammer, Generallandundersøgelseskommissionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. friggårde i Haderslev amt, med urigtigt årstal, kopi bekræftet 6/1 1694; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 26, Danmark, med tilføjelsen „1430 27de Marts“, oprindeligh „1400 (sic) 5 April“, „(Langebeks Afskr. i D. L.) Af en gl. Copie af Fred. 2di Tid i det Tydske Cancellies Archiv 1763“, „Erik af Pommern var 19de og 21de Marts 1430 paa Kalmar-Slot og i Kalmar“.

47.

1430

Gotland

Brødrene Esge og Christen Jensen får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed på foranledning af hofsinderne Morten Jensen og Niels Persen og får tillige et våben.

1570, vy effterschreffne Christen Niellsøn i Buorup och Olloff Nielss. brødre, kiendiss for alle i dette vort obne breff at vj haffer anamit til troer hende af erlig och fornumstig mand Christen Jensøn vj Tanderup dise effterschr. rege-sterede breffue, noch it koning Erichs frihedz breff, som hand for hanss Raad: Morten Jenss. och Niellss Persøn, hoff sinder, deriss bønss schiolld [skyld] for troschab och villige tienestiss schyld Esche Jenss. och Christen Jensøn brøder giffit haffer med schiølld och hiellm, som er 2 graa spore hoge med gulle nebe och gulle bien stande paa it huidt riich tuert offer it røtt felld och paa hiellmen en rød feldz hatt och offuen i hatten en graa stiert aff en spore høge af 12 fieder, med flere ord samme konge breff ind holltte och vduiser, samme konge breffiss dato: Galandio [Gulland/Gotland] anno dend aar 1530 [1430]: fero [feria] tesia [tercia] nefra [infra] onsi oss negion [?]

Original tabt.

Regester: LA for Nørrejylland, Han herreds tingbog 1671 (B 31 F-32), fol. 99 b ff; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Trykt: Knud Prange: Bonde af Thy. En standshistorisk studie, Bol og By 5, 1964, s. 68; Magazin til den Danske Adels Historie I, 4. hefte, Kbh. 1824, s. 243-44 (efter kopi).

Våben: I rødt to på et sølv risknippe siddende guldbevæbnede grå spurvehøge. På hjelmen en rød filthat hvorpå en spurvehøge hale med 12 fjer.

Litt.: Knud Prange: Bonde af Thy. En standshistorisk studie, Bol og By 5, 1964, s. 47-70.

48.

1431. 1. oktober

Sköldenäs

Tord Sandersson får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods og købstadsgods på foranledning af ærkebiskop Johan Håkonsson af Uppsala og biskop Thomas af Strängnäs og får tillige ærkebiskop Johans våben på dennes begæring.

Wy Erich mz guths nathe Danmarks Swerighes Norghes Wendes oc Godes Konung oc Hertugh j Pomern kungøre alle the thzta breff see eller høre At for hedherlighe fædhers oss mekit elschelighe hærre Jenis haqønssons Erchebiscops j Vpsale oc Biscops Thomas aff Strengenes bøn sculd Oc for troscap oc willich thieniste som thenne breffwiser Thord Sandersson oc hans affkomme

Tord Sanderssons våben, 1. oktober 1431. Tegning i DRA, 1700-tallet. Foto: DRA.

oss oc wor fadherbrodherson Hertugh Buggeslaff aff Pommern Vm wor herre thz swo forseet hauer at wy wtan echte barn eller børn effter oss leuende affgangande wordhe oc wore effterkomere aff wor fædhernes slecht oc Riken troilighe oc willichlighe gøre oc bewise scule ewinnelighe Tha vnne wy oc gifue hanum oc hans rætte echte affkomme frihet oc frelse til sich sielue oc there eghne personer til ewich tiidh Vndan taghet all tiidh wort Crone goths bonde goths oc kôpstadhe goths Oc vnne wy them oc stadhfeste Schyold oc hielm mz fornefnde wor kære fadher Archebiscop Jenis effter hans bôn oc begæring Sosom ære Two sparre then ene rødth oc then annen bla wti et strich aff thz hyrne som fiermer ær hielmen oc swo twert owir schiolden Striket scal ware blaaf j hyrnet oc ther vti en rødth sparre oc vpa annen ænden rødht oc ther vti en bla sparre oc feldet pa badhe sidher widh Striket scal ware Hwit Oc vpa Hielmen en Swort lylia vti et hierta oc ther forouen en qwast aff Pafughlefiedhre Sosom her for nedhen screfuen oc maledhe stande Till witerlichtet oc stadhfestilsse thenne forscrifne frihets oc wapns haue wy wort Secret bu-thet henges for thzte breff Datum In Castro nostro Schioldanæs Anno ab Incarnatione Domini Millesimoquadringsimotricesimoprmo Die prima Mensis Octobris

*Ad Mandatum domini Regis Impetrantibus Venerabilibus
patribus Vpsaliensis et Strengnesensis Johannes petri*

Original tabt. Segl: DKS 62.

Facsimile: Kobberstik af J. Gillberg i B. Bergius (udg.): *Nytt Förråd af Äldre och Nyare Handlingar rörande Nordiska Historien I*, Stockholm 1753, efter s. 192; SKB, handskrift H 36, „Genealogi, Utl. o. saml. m. m.“ (fasc. Genealogi); SKB, handskrift D 158:1, nr. 1.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Langebeks segltegninger, våbenbreve m. m. 30 III, „Apogr. Hagelbergii ex Orig. Holmiæ 1754“ og „Orig. membr. laant af Mag. Bergius i Stockholm 1754“ med farvelagt våbentegning; SRA, Peringskiölds Diplomatarium E 15, to afskrifter fra ca. 1600 deponeret af Vitterhetsakademien; Uppsala UB, Palmskiöldska samlingen 162, s. 115-16; Uppsala UB, Westinska samlingen 902, fol. 106r og v; SKB, Hagelbergs samling, Heraldik, konvolut; Linköpings stifts- og landsbibliotek, handskrift H 48, s. 135.

Regester: Linköpings stifts- og landsbibliotek, handskrift H 51, nr. 211, s. 27, ca. 1759-71; Uppsala UB, handskrift X 86.

Trykt: B. Bergius (udg.): *Nytt Förråd af Äldre och Nyare Handlingar rörande Nordiska Historien I*, Stockholm 1753, s. 191-92; F. H. Jahn: *Danmarks politisk-militaire Historie under Unionskongerne*, Kbh. 1835, s. 508.

Våben: Våbenet har lighed med den 8 måneder forinden afdøde ærkebiskop Johan Håkansons våben. „Strik“ = skråbjælke (jfr. KLN M 17, 305).

Litt.: S. (Lager)Bring: *Samling Af åtskilliga Handlingar Och påminnelser 3*, Lund 1758, s. 221.

Johannes Petri var dansk kansler og ærkedegn i Roskilde.

49.

1433. 8. marts

Kalundborg

Poul Mattissen får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods og købstadsgods på foranledning af Iver Jensen og får tillige hans våben på dennes begæring.

Wy Erik meth guds nadhe Danmarks Swerighes Norghes Wendes ok Godes koning ok hertugh j pomern kungøre alle the thette breff see eller høre At aff wor serdelis nadhe for Jwar Jenssons bøn sculd Sua och for troscap ok willich thieniste som thenne breffuiser pael mattissøn oss och wor fatherbrotherssøn hertugh Bugeslaff aff Pomerem vm wor herte thet sua forseet hauer at wy vtan echte børn eller barn aff gangende wordhe och wore arwinge och effterkommere koninge aff wor fæthrenes schlech och Riken hereffter trolica gøre ok beuisse scal och hans arwinge ok affkommæ j til komendæ tiidh ewinnelica tha vnne wy ok giue for[nemp]da pael mattissøn och hans rette echte affkome friheet ok frelsse til sich selffue och there eyne personer til ewich tiidh vnden taktit all tiidh wort krone gots bonde gots och kopstedhe gots ther til giue wy ha-

Poul Mattissens våben i adelsbrevet, 8. marts 1433. Foto: DRA.

num och them Schiold och hielm for for[nemp]da Jwars bon sculd meth hans fathir ok hanum Suasom ær tw huide wesene horn vti eet blaafeld och vppa hielmen tw huide wesene horn effter thy som the her fornethen maledh bescreuen stande til witerlicheet och stadhfestelsse thenne forscreffne frihets ok wapns haue wy wort Secret budhet henges for thzte breff Datum in Castro nostro kalundbergh Dominica Reminiscere in xlma Sub anno Domini Millesimo quadingentesimo tricesimo tertio

Ad mandatum Domini Regis
johannes petri Cancellarius

Original: DRA, NKR 3135 (c). Segl: DKS 62.

Facsimile: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Historisk-genealogisk Arkiv, 16, fol. 24v-25r; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 27, Danmark; DKB, GKS folio 844, fol. 300r.

Trykt: Danske Magazin 1. rk., 2. bd., 1746, s. 35-36, „Povel Matthissons Vaaben og Adels-Brev, givet af Kong Erik af Pomern 1433“, m. kobberstik af våbenet. Det originale brev blev (før 1746) skænket af Lars Terpger til „Selskabet til det Danske Sprogs og den Danske Histories Forbedring“ (Danske Selskab); Gammeldanske Diplomer 2. række IV, 1969, s. 78-79.

Våben: Identisk med slægten Dyres våben. Iver Jensen var en Dyre.

Johannes Petri var dansk kansler og ærkedegn i Roskilde.

50.

1433. 11. august

Serridslev

Niels Nielsen Harbo får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods, bondegods, skattegods og købstadsgods på foranledning af hr. Erik Nielsen og får tilige et våben.

Wij Erick meth guths nathe Dannmarks Suerghes Norghes Wendes oc Gotes koning oc hertuch j pomern Gøre witerlikt alle the thzte breff see eller høre at wij aff wor serdelis nadhe for her Erick nielssøns wor elschelike tro mans oc Radhs bøn sculd Sua oc for troscap oc willich thieniste som thenne breff viser Niels nielssøn kalledh [Har]bo Rikin her til giort hauer oc oss ok wor ffatherbrothirssøn Hertuch Buggeslaff aff pomern vm wor herre thz sua forseet hauer at wy vtan echte barn eller børn effter oss igenladne affga oc wore effterkomende konninge oc Rikin her effter trolike oc willichlike gøre oc beuise scal ewynnelike vnne oc giue hanum ok hans rette echte affkumme friiheet oc frelse til sich selue oc there eghne personer mz suadane wapen Schyold oc hielm som her vnder nedhen vt maledh bescreuen sta til ewich tiidh vndentaket wort Crone gots bonde gots skatte gots oc Cøpstadhe gots j Schiolden en halff gull stierne mz fem tagger oc en halff rødth mane vti et blat feld oc vpa hielmen en gull stierne mz fem tagger Til witerlichet oc stadhfestilsse thenne forscreffne friiheet ok wapne hauer wij wort Secret Jncigle buthet hengis for

Niels Nielsen Harbos våben i adelsbrevet, 11. august 1433. Foto: DRA.

thzte breff Datum in Curia nostra Seritzsløff crastino Beati Laurentij Martiris
Anno ab incarnac[i]one Dominj Mcdxxxiiio

Ad Instantiam domini Erii Nicolai

de tiim militis jo[hannes] pe[tri] cancellarius

Original: DRA, NKR 3148 (c).

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, 2 stykker m. kopi af våbenet; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia N.3.Nielsen; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 27, Danmark, med farvelagt våbentegning; DKB, NKS, folio, 790, med farvelagt våbentegning.

Trykt: Danske Magazin 1. rk., 1. bd., 1745, s. 99, „Niels Nielsøns Vaaben og Adels-Brev, givet af Kong Erik af Pomern 1433“, m. kobberstik af våbenet. Det originale brev blev (før 1745) skænket af Frands Thestrup til „Selskabet til det Danske Sprogs og den Danske Histories Forbedring“ (Danske Selskab); Gammeldanske Diplomer 2. række IV, 1969, s. 99-100.

Våben: Brisure af det våben, der førtes af rigsråd hr. Erik Nielsen Gyldenstjerne til Tim: i blåt en syvtakket guld stjerne.

Johannes Petri var dansk kansler og ærkedegn i Roskilde.

51.

1435. 8. oktober

Stockholm

Harald Varg får af Erik af Pommern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på tre gårde i Västergötland, så længe han har kongens nåde, på foranledning af hr. Anders Nilsson.

Wy Eric mz guths nadhe Danmarks Swerighes Norghes Wendes oc Gotes konung oc hertugh j pomern Gøre witerlicht mz thzæ wort opne breff at wy for her Anders nielssons wor tro mans oc elschelige radhs ydmyugh bøn sculd swa oc for troscap oc willich thieniste som wy forstandeet haffua at thenne breffuisare harald wargh oss oc rikin her til giort hauer oc han her epter at oss oc rikin trolica göre oc beuise scal Tha vnne wy hanum frelsse oc friihet ewerdhelege oc hans ephthirkomande vpa thre gardhe sosom er een j horenesokn oc hetir dumbe then annen j røttiesokn som ønde swensson nw vti bor then thridhie gardh j øsbeck j langum sokn som Rauald nw vti boer j westrügølland huilke for[skrefne] gardhe han sigher at ware sit rette erffue Thy forbyudhe wy alle men oc serdelis wore fogede oc embitzmen for[nemp]de harald vti for[skrefne] friihet oc frælsse hindre eller nokerlethis oforrette sua lenge han thz aff wor nathe hauer som fore er sacht oc late thz engelund Datum Jn castro nostro Stocholm profesto beati dyonisij et sociorum eius nostro sub Secreto presentibus appenso Anno etcetera xxxvo

Dominus p[er] se] presente domino Andrea Nicolai

milite [re]f[e]rendans Laur[encius] B[rand] cancellarius

Original: Uppsala UB, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Gammeldanske Diplomer, 2. række IV, 1969, s. 187.

Regest: Svenska medeltidsregester 1434-1441, Stockholm 1937, s. 95-96, nr. 310.

Våben: Jan Ranke: Svenska medeltidsvapen I, Lund 1982, s. 327, Ulf III, 8.

Laurids Brandt var dansk kansler.

52. 1435. 28. oktober

Jöns Tranker får af Erik af Pommern frihed og frelse på Lehtinen gård (i Finland).

1462 Sancti Lamberti dag. Erich Axellson till Lagnöö Riddare Höfwitzman på Vijborg och Cronoborg, Anders Sax, Peer Dekn, Hans Persson, Erngisle Biörnson, Erland Nilsson och Järl Jönsson af wapn, vidimera nästföregående Breef, sampt Konung Erichs Breef gifwit Jöns Tranker på frijheeten och frelset af Lechtele gård, datum 1435 Die Symonis Judæ Apostolorum

Original tabt.

Regest: SRA, Brocmans diplomatarium IV, fol. 605v.

53. 1435. 29. oktober Stockholm

Henrik Klasson får af Erik af Pommern for troskab og tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på noget jord i Överby i Yläne sogn (i Finland).

Wy Erik mz gudz nadh Danmårkx sweriges norges wendes ok gotes konung ok hertugh j Pomerem Gørom witherlikit mz thzta wort opne breff at fore trooscap ok thiænista som thenne brefforare wor elskelik thiænere hinrik clausson oss oc rikit her til giort haffuer oc æn her effter trolika gøre skal swo lenghæ han liffuer effter sin ytersthe macht Tha haffue wy vnt oc giffuat hanum oc hans retta echte affkomma oc arwingha swadane frihet oc frelse til ewich tidh som andre woro riddare oc swene haffue oc nydhe j swerighe vppa two røkæ jordh j ylela sokn j øffra byen som hans fadher ther køpt haffuer til thz hans fadher ther til foren haffdhe mz schiffthe fangit fore danzskila aff hans garp som han wort breff til forendhe vppa haffuer Thy forbiwdhe wy alle woro foghede oc embitzmen oc alle andra ee hwo the helzt ære fornempde hinrik clausson her amot j noghra mathe at hindra vforrette eller vmake widher wort hyllest oc nadh Datum in Castro nostro stochholm Anno domini mcdxxxv jn crastino beatorum symonis et iude Apostolorum Nostro sub [secreto]

ad mandatum domini regis speciale et ad relacionem domini
E[rici] n[icolai] militis laur[encius] b[rand] cancellarius

Original: SRA, pergamentsbrev. Segl: DKS 62.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder III, 1921, s. 92, nr. 2158.

Regest: Svenska medeltidsregister 1434-1441, Stockholm 1937, s. 99, nr. 325.

Laurids Brandt var dansk kansler.

54. **1437. 23. april** **Visborg**
*Malmø får af Erik af Pommern for borgmesterens, rådets og hele menighedens tro-
skab og villige tjeneste et våben til evig tid.*

Wij Erick mz gudhs nadhe Danmarks Swerighes Norghes Wendes oc Gotes
konung oc hertugh j pomeren Gøre witerlicht alle the thzte wort opne breff

Malmøs våben i våbenbrevet, 23. april 1437. Efter *Malmö Stads Historia*, 1971.

see eller høre At wij aff wor *serdelis* nadh oc *gunst* swa oc for troscap oc willich thieniste sculd som ware elschelighe borghemestere Radh oc ganze meenheet j Malmøye oss oc Rikin hertil giort haue oc the oc there effterkommere j tilkomende tiidhe willichlighe gøre oc beuise scule ewynnelica oss oc wor fatherbrotherssøn hertugh Bugsclaff aff pomerem vm wor herre thz swa forseet haffuer at wij vtan echte børn eller barn aff gangende wurdhe oc ware arwinge oc effterkommere konunge aff wor fæthernes slecht oc Rikin giffue oc vnne them oc there effterkomme them til ære oc werdicheet til ewich tiidh these vnderscreffne wapn oc Clenodia vti jncigle oc Schiold at føre Swasom er et røt grips howith mz rødth hals oc rødhe øren oc owen pa howithz een forgult krone vti et hwit feld Oc vpa hielmen sammelethis eet røt grips howit mz een forgult krone mz een busk strudzfielhre myt aa kronen hwidh oc rødth effter thy som the her for nædhen maledhe bescreuen stande Til witerlicheet oc stadhfestilsse thenne gaues oc wapns haue wj wort Secret Jncigle budhz hengis for thzte breff Datum Gotlandie Jn castro nostro Wisborgh Anno ab Incarnacione Dominj Mcdxxxseptimo Die beati Georgij martiris gloriosi

*Dominus per se ore proprio presente et testimonium
gerente laurencio brand cancellario*

Original: Stadsarkivet i Malmö, Magistratens i Malmö arkiv, serie E I, A 7. Seglsnor: rød og hvid.

Afskrifter: Stadsarkivet i Malmö, Malmö stads privilegiebok upplagd 1664, fol. 14v; SRA, Skånska komm.handl., Städernas privil. 251 (ca. 1670); SRA, Kommerskoll. arkiv, Städernas privil., fol. 17v (ca. 1695).

Trykt: Diplomatarium Civitatis Malmogiensis, Malmö Stads Urkundsbok, Malmö 1901, s. 28-29, nr. VIII (m. facsimile af brevet); Herlitz: Privil. f. Sveriges städer I, s. 331; Danmarks gamle købstadlovgivning IV, Kbh. 1961, s. 65-66, nr. 10; Oscar Bjurling (red.): Malmö stads historia I, Malmö 1971, ved s. 176 (facsimile).

Våben: Brisure af Pommerns våben: i sølv en rød grif. Jfr. i øvrigt Poul Bredo Grandjean: Danske Købstæders Segl indtil 1660, Kbh. 1937, tavle 28-29.

Laurids Brandt var dansk kansler.

55. 1440. 8. august Ørekrog
Knud Nielsen (Harbou) får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens retlighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wij Christopher med Guds Nade Danmarchs Wendes og Gotthes Koning PaltzGreffue paa Rhin och Herthug vthi Beyren Giøre Witherligt met thette wort opne breff at fore troscap och wilig tjenesthe som thenne breffwiser

Knud Nielsen Rigett hid tiil giort haffver och hand och hans rette egte Afkom Oss och wore Efterkomere Konger i Danmarch och Riget troligen och wiligen giøre och bewise skulle saa lenge hand og De lefve Da haffue wi vndt och gifuet och vnne och giffue hannem och *fornefn*te hands rette egte Afkomme frihed och frelse som andre Ridere och Suenne haffue med Skiold och hielm til evig tid saasom er En sex Oddet hvid Stierne och tre Bølger neden under Stiernen paa et blaafeld i Skiolden och To Jomfru-Arme den ene blaa den anden grøn och holder baade en sex oddet hvid Stierne paa Hielmen Dog Croness Rettighed vforspurt och uskad paa Deress fri bonde Godss och Købsted-Godss Thi forbiude Vi alle i hvo de helst ere *fornefn*te Knud *Nielsen* och ha[n]dss rette egte Afkomme hervdj i nogen maade at hindre møde eller vforrette under Vor Kongl. hefn og Vrede Datum in Castro nostro Ørekrog 1440

Suppleres af Langebeks Diplomatarium:

feria secunda ante festum B. Laurentii Martyris

ad instantiam et rogationem Domini Erii Nicolai militis

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „Adelss-Bref for Knud Nielsen af Christ: Bav: dat Ørekrog Anno 1440. Er Stamfader til Harboerne [Harbou]“, efter brevets tekst: „Ex Mss Tott. Lit: A-I“; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 28, Danmark, „Ex apographo Frankenavii“, „Hoc diploma possedit olim Erich Lunow quo nobilitata est familia dicta Harboe“.

Trykt: Magazin til den Danske Adels Historie 1. bd., 4. hefte, Kbh. 1824, s. 244 (efter Klevenfeldts kopi).

Litt.: DAA 1897.

56. 1442. 15. februar Stockholm
Wolter Bulck, borger i Åbo, får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste Linnunpää gods frit og frelst – som rigsrådet i Sverige tidligere havde givet frit og frelst til borgmester i Åbo Hinrich Kolner – for sig og sine arvinger, men må ikke købe andet skattegods.

Wij Christoffer medh Gudz Nådhe Swerigis Danmarcks Näriges Wendis och Göta Konungh Pålantzgreue på Rinn Och Herttigh i Beieren Göre wetterligit att före trooskap och wilioghienst som thenne Breffwijsare Wältter Bulck wår Elskiligh Bårgar i Åbo wårt Rijke Swerige här till giordt haffuer och hans rättte arffuingar här effter troligen göre schule Thå haffue wij vndt och giffuit honom och hans rättte arffuinge Alt thz godz frijtt och frelst för all Konunliga Schatt och årliga vthskyller Hwilcket godz Wårt Elskelige Råd i

Swerige frijtt och frelst tilförenne giffuit hadhe Hinrich Kolner som Bårge Mestare war i Åbo som theres opne breff ther om yttermere wthwijser Och skall förschriffne Wåltter Bulck och hans Arffuinge förschriffne Linnunpæ godz niwta frij och frelsse i frelsse Manne frijheet så lenge the leffua Doch så att schula inthz Schatte godz yttermera köpa Allen rätt niwtandes som lagboken ther wm vthwijser Och ther medh tage Wij förschriffne Wåltter Bulck och hans godz Ehwar thz helst ligger i Wår eenkannerliga wårn och beskärmingh till rätte förbiudhandes hårdeligen Att ehoo dhe helst äro eller wara kuna Och särdeeles wora fougta länsmän och Embetz Man Hånom och hans Arffuinga i thenna wår gunst och Nådhe att hindre qwälie eller oförrätte vnder Wår Konungzliga Hämpd och wredhe Datis Castro nostro Stocholm Crastino die beati Valenti Martijris Nostro sub Secretis Anno domini M cd xlmo Secundo

Original tabt.

Afskrift: Uppsala UB, X 86.

Trykt: Eric Anthoni: Några medeltida frälsebrev, Historisk Tidskrift för Finland 3-4, 1950, s. 125f., med upræcis datering (14/2).

57.

1443 (?)

Peder Nielsen (Ulfeldt) får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til ewig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af biskop Henneke (Ulfeldt) og får tillige et våben. Hr. Peder Nielsen Ulfeldt til Broholm bekræfter at have givet ham sit fædrene våben at føre med sig og biskop Henneke af Odense, Peder Nielsens bror.

Vj Christopfer med Guds Naade Dannemarckis Sverriges Norgis Vendis Gottis Koning Pfaltzgreffue paa Rein Hertug udj Bayern gior Vitterlig alle Mand at Vj for hæderlige Fadere med Gud Biskop Hemnihis Bøns Skyld saa og for Troeskab og villig Tieniste som denne Brefvisere Peder Nielsen vor Naade og Danmarch her til giort haver og hand og hans rette ecte Afkom Os og Vor Efterkommene i Danmarch og Riget trolig og villig bevise schall saa længe hand og de lefver da haver Vj undt og givet og under og giver med dette Vort aabne Bref hannem og forskrevne hans rette ecte Afkom Frjhed og Frelse til deris Persohner som andre Ridder og Svenne hafver med Skiold og Hielm til ewig Tiid som saa er i et hvidt Feld en half rød Ulf og en half rød Ørn med udslagen Vinger og paa Hielmen en half rød Ulf som her under formalet staar thj forbiude Vj alle i hvo som helst de ere forskrevne Peder Nielsens og hans rette ecte Afkom her udj nogen Maader at hindre eller forurette under Vor Kongl. Hefn Anno Domini MCD

Jeg Peder Nielsen af Broholm Ridder gjør Vitterlig med dette obne Brev at ieg af frj Villie haver givet denne Brefvissere Peder Nielssen Biskop Hemmi-his Broder af Osensee mit Fæderne Vaaben at føre med *forskrevne* Biskop Hemnihe og mig som frende bør at føre med anden og aldrig ihien kaldes el-ler forvides i nogen Maader af mig eller nogen af mine til ydermeere Beviiss-ning haver ieg hengt mit Seyell for dette Brev Datum Ribe MCD

Originaler tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Trykt: Tycho de Hofman: Historiske Efterretninger om velfortiente danske Adelsmænd II, Kbh. 1778, s. 218. Her har kongens brev årstallet 1440, og hr. Peder Nielsen af Broholms brev har årstallet 1434, men dette kan ikke være korrekt, da Henneke Ulfeldt først blev bis-koop i 1440.

Våbenet er slægten Ulfeldts våben. DAA 1923 daterer hr. Peder Nielsen af Broholms brev til 1443 og antager, at kongens brev er fra samme år. Biskop Henneke Ulfeldt og Peder Nielsen var antagelig halvbrødre til hr. Peder Nielsen Ulfeldt.

58. **1444. 18. juli** **Kalmar**
*Hans Schlieff, borgmester i Kolberg, får af Kristoffer af Bayern for villig og tro tje-
neste et våben for sig, sin bror og deres ægte arvinger.*

Wir Christoph von Gottes Gnaden zu Dennemark zu Sweden zu Norwegen der Wenden und Gothen etc. König Pfaltzgraf bey Rine und Herzoge in Bayern etc. etc. Bekennen und thun kund offenbahr mit dem Brieff als Unns der erwerb Hanns Schlieff Burgermeister zu Collberg gepeten hat Ihm und seinem Bruder und ihren Erben mit einem Wappen zu begaben und zu be-gnaden wann Sie bisher nit eigen Wapen gehabt haben Undt wann nu den Koenigen von angebohrner Milltekeit wol zugehoeret Ihren getrewen von ihrer Dienste wegen Gnade und Foerderung zu beweisen zu einem Ebenbild wer williglich dienet dass dem gnädiglich von in gelohnet werde So haben wir angesehen solche willige und getrewe Dienste so Uns derselbe Hanns Schlieff gethan hat und er und seine Erben hinfüro thun mögen und denn unns und unnsern Erben nitt abstehen sollen auch betracht so Wir Unnsere Koenigl. Mildekait je mehr mit den unnsern theilen je mehr und vester Wier Unns die Unnsern mit ihren Dinsten willig machen und haben ihm seinem Bruder und ihren Ehelichen Erben diss Wappen und Helm verliehen und verleihen ihnen das von Koenigl. Macht vnd in Kraft diss Briefes alsdann das hie in diesem unserm Brieff Schildt und Helm mit Farb angestrichen ist mit Nahmen einen weissen Schilt in Silberfarb darin ein heidnisch Haupt bis zu der Brust von Leibfarb und unten herab unterm Hals bis auf die Brust roth

mit einem gelben Part und Har Goldes oder Haaresfarb und hat einen rothen Hute auf mit Hermlein unterzogen und auf dem Helm in solcher Maas und Farb auch ein Haupt mit einer weissen und rothen Helmdek also dass er sein Bruder und ihre ehliche Erben nun dis hinfür vür Ihr eigen Schilt und Helm führen mögen in Stürmen Streiten und in allen ehrlichen und ziemlichen Sachen auch das [in] Insiegel graben lassen daran Sie auch weder Fürsten Grafen Herren Erholden Persefanden noch anders jemant nicht irren noch engen soll doch so nehmen wir hierinnen aus aller alter gut Herkommen vnd Recht die vellicht dergleich Wappen und Schilt und Farben auch führen moegten Undt des zu Uhrkunt so haben Wier unser Insiegel an dem Brief heisen hangen Und geben zu Calmarn am Sampstag vor St. Margarethen Tag der heiligen Jungfrauen nach Christi Unsers lieben Herren Gepurt vierzehen hundert und in dem vier und vierzigsten Unserer Rike des Dennischen im fünften des Schwedischen im vierten und des Norwegischen im dritten Jahren

Christoph

Original tabt.

Trykt: Mart. Ernst v. Schlieffen: Nachricht von dem pommerschen Geschlechte der von Sliwin oder Schlieffen, Kassel 1780, Beilagen, s. 17f; Gustav A. Seyler: Geschichte der Heraldik, Nürnberg 1890, s. 829, nr. 64; F. Hauptmann: Das Wappenrecht, Bonn 1896, s. 501-02, nr. 62.

Litt.: Jens E. Olesen: Rigsråd. Kongemagt. Union. Studier over det danske rigsråd og den nordiske kongemagts politik 1434-1449, Aarhus 1980, s. 295.

Våben: Et hedningehoved er i heraldikken et skægget mandshoved bærende en hat med en spids, bagudbøjet puld og forsynet med en opkrattet skygge. I dette tilfælde er pulden rød og skyggen hermelin. Den polske konge tildelte i 1555 efterkommerne et udvidet våben, idet det blev tværdelt med hedningehovedet i 2. felt.

59.

1444. 10. august

Stockholm

Jösse Olofsson får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens indtægter, som lovbogen udviser.

Wij Christåffher medh Gwdz nadh Sweriges Danemarks Näriges Wendis och Göthis konungh pfaltzgreffue på Rin och hertigh i Beyern göre wetterlighett alläm att för troschap och willigh tienest som thenne breffwijsere Jösse Olåffsson oss och vårt rike Sverige härtill giordt haffuer och han och hans echte rette affkomme oss och våre effterkommende konunge och cronan i Sverige trolige göre och bewise skule tå haffue wij wndt och giffwett honom

och hans echte barne och affödå medh thenne wårdt öpne breff frihet och frällse till ewigh tidh på sigh sjelffue och alt theres jordegodtz som han och the medh rette fånget haffue och än häreffter fånge kunna med arff eller i andre laglige måttå sådan frällse som andre frijbårne män haffue i wårt rike Swerige dogh så att han eller hans echte barn eller affödå häreffter ingenstedes minske eller under sigh drage någre andre cronå räntte eller affgåldh ytermere än lagh tilsäggher wedh then plicht som laghboken uthwiser Ty förbiudhe wij så högåm som lågåm och serdeles allåm wåråm fougdam och embetsmannåm honom eller hans echte barnåm och affödå häruthi i någånhande måttå att hindra eller qwelie under wår konungzlige hämdh och wredhe Datum castro nostro Stockholm anno Domini 1444 ipso die s. Laurentii opera mea sub secreto

Original tabt (formentlig brändt 1827).

Trykt: Åbo Tidningar, N:o 30, Måndagen, den 28 Julii 1794; Finlands Medeltidsurkunder III, 1921, s. 337, nr. 2584.

Han var stamfar til den i 1642 introducerede æt Gjös. En af hans efterkommere, Jakob Hansson til Skitinbäck, indleverede brevet til Åbo hovrätt 14/6 1630 for at bevise sit adelsskab.

60. **1444. 18. august** **Kalmar**
Hans Mule, borgmester i Odense, får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til ewig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frihed og rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tilige et våben.

Wy Cristoffer meth guds nadhe Danmarks Sweriges Norgis wendes oc gotes konningh palantzgreue pa Riin oc Hertigh j beyern gore witerlicht allemen ath for troscap oc willich tieniste som thenne breffuisere Hans mwle wor elskelich burgemestere j odhense oss oc wort Righe Danmark her till giort hauer oc han oc hans rette æchte affkomme oss oc wore effterkommere koninge oc Cronone j Danmark her effter trolige gøre oc beuisse schule Swolenge han oc the leue tha hauer wi wnt och giuet oc wne oc giue meth thzta wort öpne breff honom oc hans rette ækte affkomme friiheet oc frelse som andre ridderø oc Swenæ hauer J wort Righe Danmark till ewigh tiidh met skiold oc hielm Swosom ær j skiolden een halff hwit wlfv vdi eth røth fældh oc pa hielmen een halff hwit wlfv effter thy som her malet staaer Togh wor oc Cronone friiheet oc rettigheet wskadh oc wforsymed vppa henes frii bondegotz oc kopstædhe gootz Thy forbiuthe wi alle wore fogethe oc embitzmen oc alle andre e hwo the helzt ære forskreffne Hans mwle elle hans rætte ækte affkomme her vdi j noghe made ath hindre eller hindre lade møde eller vfforrætte

Hans Mules våben i adelsbrevet, 18. august 1444. Foto: DRA.

wnder wor konningelich hemd oc wrede Datum Jn castro nostro Calmernensi feria tercia Jn fra octauas assumptionis beate virginis nostro Sub Secreto presentibus appposito jmpendenti Anno Dominj Millesimoquadringsimoquadragesimoiiii

Original: DRA, NKR 3506 (c). Segl: DKS 66.

Afskrifter: DKB, Thott, fol., 1067, m. farvelagt våbentegning; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 29, Danmark, m. stregtegning af våbenet.

Trykt: Peder Hansen Resen: Descriptio et illustratio Samsøæ, Kbh. 1675, s. 25f; Hans de Hofman: Samlinger af...Fundationer og Gavebreve I, Kbh. 1755, s. 261-62.

Litt.: DAA 1904.

61. 1445. 20. september Odense
Oluf Nielsen Stiernfeld får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettinghed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Vi Christopher etc. gjør Vitterligt alle mend som nu er og komme skulle at for troeskab og villig tienniste som denne breuviiser Oluf Nielsen som kaldes Stiernfeldt os og Vort Riige Dannemark hertil giort haver og hand og hans rette ægte børn og afkom os og Vore effterkommere Konger i Danmark og Riiget troeligen giøre og beviise skulle saalenge hand og de lever da have Vi undt og givet og under og giver med dette Vort aabne brev ham og hans rette ægte afkomme friehed og frelse som andre Riddere og svenne haver med skiold og hielm til ævig tiid saasom er i skiolden eet røt egerne i een hviid feld og paa hielmen een halv fremder deel af eet røtt egerne dog Vore og Kronens rettighed uskad og uforsømet paa Vort og hendes frie bøndergods og Kiøbstedgods thi forbiude Vi alle og hver i hvo helst de ere eller være kunde fornævnte Oluf Nielsen og hans rette ægte afkomme her udj i nogen maade at hindre eller hindre lade møde eller forurette udj nogen maader under Vor Kongelige hevn og Vræde Datum Odense Vigilia 3tia Mathei Apostoli nostro sub secreto 1445

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 29, Danmark; DKB, NKS, folio, 790.

Trykt: Magazin til den Danske Adels Historie 1. bd., 4. hefte, Kbh. 1824, s. 245 (efter Bircherods kopi).

62. **1446. 8. marts** **Stockholm**
Håkan Hvæssing får af Kristoffer af Bayern for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens indtægter, som lobbogen udviser.

Wy Cristoffer meth gudz nadhe Suerikis Danmarcks norigis wendis oc godis konning palantzgreue paa Rin och hertuch i beyeren giörum witerlighit allom man ath fore troescap oc willich thiæniste som thenne brefwiiser haaghen huessing wor ælschelich man och thiænere oss oc wort righe suerike her til giort haur oc han oc hans ræte ækte afkome oc affødhe oss oc wore effterkommere konunge i suerike her efter troolige giøre oc bewiise scule swo lenge han och the lefue Tha hafuom wy vnt oc giuith oc vnne oc gifue meth thethte wort opne breff hannom oc for[skref]ne hans ræte ækte barn oc affodhe friiheedh oc frelse til ewiigh tiidh vpaa sigh selfue oc alt hans iordhegootz som han nw meth ræte fongith hafuir oc en her efter fonge kan meth arff æller i andre laghlike oc schiellike mate Swodane frelse som andre friiborne men haue i wort rike suerike vden swo schedhe theth gudh forbyudhe ath han æller hans ræte ækte affødhe sigh i nokrmaate modh oss oc cronene forbrudhe

swo atwi thehte wort breff igeen kalle wilde Thoch swo ath han æller hans ækte barn oc affødhe her epter engen stædh minsche æller vnder sigh draghe nokre andre kronene rænte æller afgield ythermere en lagh sighe widh the plicht som laghboken vdwiis Thi forbyudhom wy swo hoghum som laghom oc serdelis allom worom fogottom oc æmbitzmanom for[skref]ne haaken huesing æller hans ækte barn oc affødhe her wdi i nokre mato hindre æller quelie swo frempt som the niwte oc beholde wele wore nadh oc gunst oc fly wore koningxlike hempd oc wredhe Datum castro nostro Stockholm feria tertia proxima post dominicam Jnuocaut nostro sub secreto Anno domini Mille-simoquadringentesimoquadragesimo Sexto

Original: SRA, pergamentsbrev.

Brevmodtageren var Håkan Björnsson Hväsing til Torp i Husby sogn i Södermanland. Han levede endnu 1462.

63. **1446. 19. maj** **Uppsala**
Erik Nilsson i Vagn i Edsbro sogn (i Uppland) får af Kristoffer af Bayern frihed og frelse for sig og sine børn.

1446... K. Christophers friheetz och frelsse bref för Erich Niclison i Waang i Essebiro sochn på sigh sine barn och alt theres Jordegodz. Datum Vbsala crastino beati Eri Regis. orig.

Original tabt.

Regest: SRA, Huvudarkivet och byrå I:s arkiv, Runells och Silentz förteckningar och register, D II c a, volym 3, fol. 81r, „Om Wapn ock Sköld“ (1600-tallet).

64. **1446. 30. juli** **Stockholm**
Olof Andersson, borger i Stockholm, får af Kristoffer af Bayern frihed og frelse på sit gods på foranledning af kongens kapellan, br. Erik Ivarsson.

Wy Cristoffer meth guds nadhe Danmarcks Suerigis norgis wændis oc gotes konung palantzgreue vppo Riin oc hertuch i beiern gøre widerligt allemen atwi aff wore sonnerlige gunst oc nade swo oc for wor elschelige Cappellans her eric iowari bøn sculd haue wnt oc giuet oc wnne oc giue mz thze wort opne breff thenne brefuisere olaff andersson wore elschelige burgere i stockholm friiheet oc frælse pa eeth gotz som kalles stalbærgh som ær een ørtug oc fæm øre land iord oc eth lidet øde torp liggendis i tører i østerhannyngesokn i alle made som thz friit oc frælst warit hauer aff alder forbiudendis alle wore

fogete oc æmbitzmen bønder oc alle andre e hwo the hælst ære honom her omot pa for[skreff]ne gootz athindre eller noghen scath eller tyngte ther pa atlegge ydermere æn pa annet frælse i riget wnder wort hyllest Datum castro nostro stocholmensi Jn crastino beati olai regis et martiris nostro sub secreto Anno domini mcdxlvj

Original: SRA, Skoklostersamlingen. Segl: DKS 66.

65. **1450. 20. maj** **Ørekrog**
Jens Jensen Fredberg får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af biskop Jens af Århus med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wi Christiern meth Gudhs Nathe Danmarchs Norges Wendes oc Goders Koning Ghreve i Oldenborgh oc Delmenhorst giøre vidherligt alle man at for Værdughe father Bischopp Jens af Aars bønss skyld suo oc for troskop oc willige thieneste som denne breffviiser Jens Jenssen Fredberg oc hans rette echte børn oc affkomme oss oc vore effterkommere Koningher i Danmarch oc Rygyt her epter trolighe gøre ock bevisse skulle suo længe the leffue tha haffue vi unt oc giffuet oc unne oc giffue met thette vort obne breff ham oc fornævnte hans rette echte børn oc afkomme fryhet oc frelse som andre ryddere oc suenne haffue udi vort Righe Danmarck meth skiold oc hielm til evig tiidh som er en swurt Steye meth fem træen ræt vpp och nether udi et hvid fæld efter thei som her for nethen malet staar toch wor oc kronens rettechet vforsount uppa vort frey bonde gotz oc Køpstethe gotz Thj forbiuthe vii alle suo the helst ære oc særdeles vore Fogheder oc Æmbitzmæn forn[efn]te Jens Jensen oc hans rette echte børn oc afkomme herudi at hindre i nogher mode under vor kongl. hæffd og wrethe Datum in castro nostro Ørekrogk feria qvarta infra octovam assumptionis Dei nostro sub secreto An. Dei MCCCCL

Ad testimonium [relationem?] domini Ottonis Nicolaj

Original tabt.

Afskrifter: DKB, GKS, folio, 844, fol. 301v („Dette breff landte Offue Blick Axel Wrnne denn 17 Augustij Anno 1650 och loed hand det udcopie denn 10 Septembris vdi samme Aar“); DKB, Thott, folio, 1067; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Trykt: Magazin til den Danske Adels Historie 1. bd., 4. hefte, Kbh. 1824, s. 245-46 (efter „Resenii Copie“), mangler relatorpåtegningen. Bortset fra denne er teksten ovenfor gengivet efter Magazin til den Danske Adels Historie.

Litt.: O. Nielsen: Uddrag af Kristen Sørensen Testrups Rinds Herreds Krønike i: Samlinger

til jydsk Historie og Topografi I, 1866-67, s. 366; samme: Tillæg til Uddrag af Rinds Herreds Krønike i: Samlinger til jydsk Historie og Topografi II, 1868-69, s. 395; DAA 1892.

Våben: I sølv en pælvis stillet sort stige med fem trin. Samme skjold som i brevet af 20/4 1484 for Christiern Fredberg.

66. **1450. 29. november** **København**
Torfi Arason får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

Vii Christiern medt Gudtz naade Danmarks Norrigis Venndis och Gottiss konning et cetera Greffue vdj Oldennborg och Delmenhorst Giøre witterligt alle menn at for Troeschab och willige Thieniste skyld som denne danne- mandt Thorffue arresønn vdi wartt Riige Norrige giørt haffer oc her effter throligenn giøre och beuise skall saa lennge som hannd leffuer Tha haffue wij wnnedt och giffuet oc wnde och giffue medt thette wortt oppne Brieff hannom och hanns Ectebørn oc slegt effter hannom friheedt och frelse som andre wore Riddere och Suenne haffue vdj wortt Riige Norrige medt skioldd och hielm thil æfen(l)ig tiidt som er en huid Biørnn vdj en blaa fielltd vdj skiolddin och en halff huid Biørnn offuene paa Hielmenn Thii forbiude wii alle wore fougder och Emmbitzmennd och alle andre hvo the hellst ere eller were kunde forneffnte Thorffue arresøn hanns Ecte børn och Afkomme her vdj ath hindre eller hindre lade talme meine eller wforrette vdi nogene maade wnder worris kongelige heffn och vrede Datum in castro nostro Hafniensi vigilia beati Andreæ Apostoli Anno Domini MCD quinquagesimo nostro sub se- creto

Original tabt.

Afskrifter: Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn, IB. 55, 4to; DRA, DK, B 17, registre over alle lande 1480-1545 [1467-1546], fol. 157v-158r, „Registeret efter en gammel Copie som Tormod Torfvessen fremviiste i Cancelliet d: 25. Octobr: 1682“; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, A 20, Areson; DKB, Thott, folio, 1067; DKB, NKS, folio, 790; DKB, Langebeks Excerpter, folio, 185.

Trykt: Diplomatarium Islandicum V, 1899-1902, s. 71-72, nr. 57, med henvisninger til flere islandske afskrifter; Magnús Ketilsson: Kongelige allernaad. Forordninger og Aabne Breve I, 1776, s. 37-38.

Litt.: Birgir Thorlacius: Íslenskir adalsmenn, i: Glettingur 12, 1996, s. 35f.

Han var lensmand i Nord- og Vest-Island og døde 1459.

67.

1452. 28. februar

Nyborg

Jens Poulsen (Stråle) får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med to af kronens bøndergårde på foranledning af fru Mette, hr. Lyder Kabels enke, med forbehold for kronens rettigbed på andet af kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wij Cristiern met gutz nathe Danmarcks Norges Wendes oc Gotes Koningh greffwe i Oldhenborg och Delmenhorst gøræ witherligt alle men som nw ære oc kommæ skulle at for welbyrdigh qwinnæs fruæ Mættes herræ Lydher Kabelss æffterleffwers bøn skyldh swo oc for troskab oc wellighe thienistæ som thenne breffuisere Jes Powelssen forskrefne fruæ Mættes thienere oc hans rætte æchtæ børn oc affkommæ oss oc wore æffterkommer konningh in Danmarck oc righet hære æffter trolighe gjøræ skullæ oc mwæ, so længhi the leffwe tha haffwe wi wnth oc giwet oc wndæ oc giffwæ met thette wort opnæ breff hannum oc hans forskrefne ræt æchtebørn oc æffterkomme frijhet oc frælse appaa theres person som andre riddher oc swennæ haffwe i wort righe Danmarck met skiold oc hielm so som ær feldhet i skioldhen haff blod oc halff hwit appaa langs oc een blaa stralæ i then hwidæ deel oc een hwid stralæ i then blaa deel aff feldhet oc appa hielmen een stralæ halff hwith oc halff blaa oc met two woræ oc kronennes bondegordæ met theres tilleggsæ agger oc ængh skoff oc marck oc fiskwand woth oc thyffrt ee huat thet helst ær ænchtæ wntaghet i Thydzø til ewindeligh tijd som hans father och han nw i wære haffuer thoc woræ oc kronennes rættehet wforsømet vppaa andræ wore frij bondæs gotz oc kiøbsteth gotz Thij forbydhæ wij alle wore foghedæ oc æmbotzmæn oc alle andræ ee hwo the hælst ære forskrefne Jes Powelssen ellær hans rætte æchtebørn oc affkommæ hær wti at hindræ heller hindhre lathe møthe qwælie ellær wforrætte i nogher mathe wndher wor koninglighe hæffn oc wredæ Datum castro Nyborgh feria 2da proxima post dominicam inuocauit nostro sub secreto anno domini Mcdlij

Original tabt.

Afskrifter: AM 875, Dueholms Diplomatarium, blad 66, nr. 117, „Littera Johannis Pauli libertatis“; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia, folio, 23, Oluf Bang: kopier af ældre dokumenter 1418-54; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 30, Danmark.

Trykt: Dueholms Diplomatarium, Kbh. 1872, s. 71-72, nr. 117; Arnold Kæseler (udg.): Dueholms Diplomatarium, 2003, s. 128, nr. 107.

Litt.: Troels Dahlerup: Våbengrupper, similarisering og undervasallitet i dansk senmiddelalder, Heraldisk Tidsskrift 17, 1968, s. 303-11; samme: Kabelslægtens våben og vasaller, Heraldisk Tidsskrift 18, 1968, s. 345-53 (ifølge Erik Pontoppidan: Danske Atlas V, s. 568, skal faderen Poul Torstensen være blevet adlet af Erik af Pommern).

Våben: Skjoldet er delt af blå hvori en sølv pil (stråle) og af sølv hvori en blå pil, på hjelmen en pil delt af sølv og blå.

68. **1453. 15. juni** **København**
*Staffen Nielsen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettig-
hed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.*

Wy Cristiern meth gudhs nadhe Danmarks Norges Wendes oc Godes Koning Greue i Oldenborgh oc Delmenhorst gøre widerlicht for alle met thete wort obne breff at fore troschap oc willigh thieniste som thenne breffuisere Staffen nielssen oss oc wort Righe Danmark her til giort oc bewijst hauer oc her effter oc hans rætte æchte børn oc affkomme troleghen gøre oc bewise schule Swo lenge the leffue Tha haue wi vnt oc giffuet oc vnne oc giffue hanum oc forskrevne hans rætte æchte børn oc affkomme frijhet oc frelse som andre riddere oc swene haue vdi wort righe Danmark meth skiold oc hielm til ewigh tiidh Som ær een halff bla løwe vdi eet hwit field i skiolden oc een halff blaa løwe pa hielmen effter thij som her vdi malet staar thoch wor oc kronene rættighet vforsømeth vpa wort frij bonde gotz oc kopstadhegotz Thij forbiwdhe wi alle ee hwo the heltzst ere eller wære kunne oc serdelis wore foghthe oc embitzmen forskrevne staffen eller hans rætte æchte børn oc aff-

Staffen Nielsens våben i adelsbrevet, 15. juni 1453. Foto: DRA.

komme her vdi athindre eller hindrelade mødhe vmaghe eller vforrætte j noghre made vnder wor koninglighe heffnd oc wrethe Datum in castro nostro haffnensi die beatorum viti et modesti nostro sub Secreto Anno dominij Millesimoquadringentesimoquinquagesimotertio
ad requisitionem domini ottonis nicolai militis

Original: Nationalmuseet, København.

Facsimile: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med farvelagt våbentegning, herved også Klevenfeldts notat om teorier om Staffen Nielsens herkomst.

Afskrift: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia, 4to, 46, Sandvig: udskrift af 24 gamle adelsbreve, s. 3, med primitiv stregtegnning af våbenet.

Litt.: DAA 1902.

69. **1454. 5. juni** **København**
Svenning og Mikkell Andersen får af Christian I for troskab og villig tjeneste bekræftet, forbedret og fornyet det dem af Erik af Pommern givne brev på frihed og frelse i Danmark for dem og deres ægte efterkommere med forbehold for kronens retlighed på andet bondegods og købstadsgods.

Wy Kristiern met gutz nadhe Danmarcks Norghis Wendys och Godes konningh grewæ i Olldenborgh och Dolmenhorst giøre wytherlicht alle men som nw ære och komme schulle at wy aff wor syndherligh gunst och nadhe swo och fore troskapp och willigh thienistæ som thenne breffuisær Swenningh Andersen och hans broder Michell Anderssen i syn tijd wore for fedræ konningh i Dannæmarck troligh giort och bewist hawe och fornæffnde Swænnigh Anderssen och hans æktæ affkomme oss och wore æffterkommær i Danmarck hære æffter trolighen giøre och bewisæ mwæ och schullæ tha hawe wy nathe- ligh wnt och giwet och wnnæ och giwe met thette wort opne breff them frii- heth och frælse pa theres personær och theres fethern alt sammen och møder- nissæ ærwægotz som the nw hær til frijt hafft hawe fra førstæ tijd the finge frælsæ aff konningh Erik och so til thenne dagh swo at the mwæ och schulle nydæ och brwge frijt och frælst som andræ ridder och swænnæ i wort righe Danmarck huilketh konningh Eriks frælsæ breff wy seet hawe och forderwyt ær swo at wy oss thær æffter ey fulkommeligh rætte kwnde thær for hawe wy so dan frijheth och frælse stadfæst oc forbedryth och nadeligh fornyeth i alle madhe som for *screwet* staar thoch wor och kronens rætheth pa anderæ bonde gotz och kiøpp steth gotz wforsømeth The forbyde wy alle oc hwo the heltz ære och serdels vor foghede och ombytzmen fornæffnde Swenningh Anderssen och hans brodhers Michel Anderssen och theres ektæ affkommæ pa personen ellær noghit fornæffnde theres fedhernæ och mødhernæ ærffwægotz hær amod

at hindræ ellær hindræ lade mødhe eller wforrætte wndher wor konningligh hæffn och wredhe Datum *in castro nostro Haffnensi feria quarta proxima ante festum pentecostes nostro sub secreto anno domini Mcd quinquagesimo quarto*

Original tabt.

Afskrifter: AM 875, Dueholms Diplomatarium, blad 21, nr. 53, „De libertate Swænnighi Anderssen et fratris eius Michelis“; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „Nobilitations breve Extrahered af Biskop Bircherod i Aalborg min H. farbroders curiöse copie bog med gamle breve“; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46, Sandvig: Udskrift af 24 gamle adelsbreve, nr. 18; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in folio, 23, Oluf Bang: Kopier af ældre dokumenter 1418-54, nr. 4; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 30, Danmark.

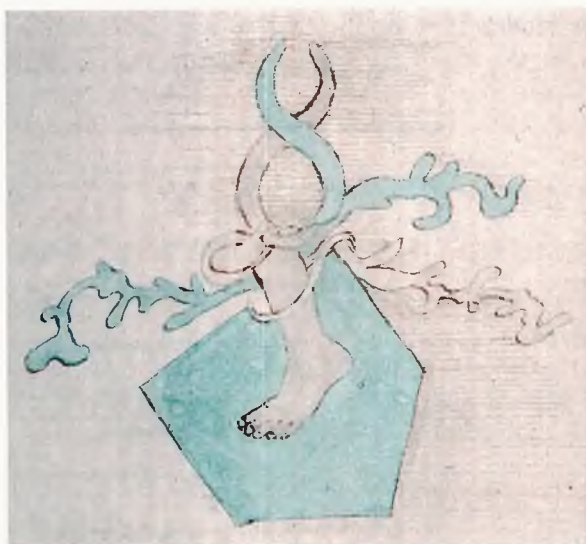
Trykt: Dueholms Diplomatarium, Kbh. 1872, s. 33, nr. 53.

Litt.: DAA 2003-05 (Vinter).

Jfr. brevet af 12/3 1418.

70. 1455. 13. april København
Jens Barfod i Sedding (i Vester Horne herred) får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af kanniken br. Tyge Terkelsen med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Christiern med Guds Naade Dannemarckis Norgis wendis oc Gottes Koning Grefve udj Oldenborg oc Delmenhorst Giør witterligt alle Mend som nu er oc komme skal at Vj for Vor Elschel: Clerch oc Tienners Herr Tyge Terkildsen Cannick j Ribe bøn skyld saac for Troskab oc Villig tieniste som denne brefviisser Jens Barfoed j Sedinge *forschrefne* Herr Tyges Svoger oc hans rette Egte børn oc afkomme oss oc Vore arfvinger oc efterkommere Konger i Danmarck oc Rigit hereffter troligen giøre oc beviise maa hafve undt oc gifvet oc under oc gifver med dette Vort obne *forschrefne* Jens barfoed oc hans rette egte børn oc afkom frihed oc frelse som andre Ridder oc Svenne udj Vort Rige Danmarck hafuer med Skiold oc hielm til evig tid som er en bar foed j it blaafeldt j Skiolden oc tu bøffelhorn hvide oc blaa ofver Kors paa hielmen effterde som her malet staar dog Vor oc Cronens Rettighed uforsømt paa Vort frj bondegods oc Kjøbsted gods Thj forbyde Vj alle ihvo de helst ere eller Være kunde oc særdelis Fogder oc Embidsmend *forschrefne* Jens Barfod eller hans rette Egte barn oc afkom derudj at hindre eller hindre lade med magt *quele* eller uforrette j nogen maader under Vor Kongl: hefn oc Vrede Datum *in Castro Hafniensi*

Jens Barfods våben, 13. april 1455. Tegning i DRA, 1700-tallet. Foto: DRA.

Dominica quasimodogeniti Anno *Domini* Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto

Original tabt.

Afskrifter: DRA, DK, B 17, registre over alle lande, fol. 157r-157v, med farvelagt tegning af våbenet; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med stregtegning af våbenet, kopieret efter DK, B 17; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 30, Danmark; DKB, Thott, fol., 1067, med farvelagt våbentegning; DKB, NKS, folio, 790, med farvelagt våbentegning; DKB, Langebeks Excerpter, folio, 185, med stregtegning af våbenet.

Trykt: O. Nielsen: Historiske Efterretninger om Vester Horne Herred (Ribe Amt), Danske Samlinger I, 1865-66, s. 119.

Litt.: DAA 1885; DAS II, A XIX 1.

Han besad en gård i Sedding, Vester Horne herred, mageskiftede i 1486 noget jord med Ribe domkapitel og nævnes samme år som tingsvidne. Tyge Terkelsen døde 1469.

71.

1455. 5. juli

Älvsborg

Niels Knudsen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af Jørgen Laurensen (Oxe) med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige hofsinde Svend Torbernsens (Udsen) våben.

Wij Christiern met Guds Naade Danmarchis Norgis Wendis och Gottes Konning Greue i oldenborg och delmenhorst Giøre witterligt alle mend at for Jørgen Laressens Vor *Elschelige* mands och tieners bøn schyld Sae och for troschab och Villige tieniste Som Denne breffuiser Niels Knutssen oss och Vore Riger her til giort haffuer och han och hans rette ecte børn och affkomme oss och Vore Arffuinger och effterkommere Koninger i Danmarck och Riget her effter troligen giøre och beuisse schulle saa lenge de leffue daa haffue Wij Vnt och giffuet och Vnde och giffue met dette Vort obne breff hannem och *forschrefne* hans rette echte børn och affkomme frihedt och frelsse til ewig tid Som andre riddere

(*locus armorum*)

och svenne haffue i Vort Rige *Dannmarck* och schiold och hielmb met Vor hoffsind Sven Torbernsen Som er en bla Klocke i et huit feld och en tranehals paa hielmen effter thet Som her neden malet staer thoch Vor och Kronens rettighed vforsømmet opa Vort fri bondegods och Købstedgods Thi forbyde Wij alle huo de helst ere eller Vere kunde och Serdelis Vore Fogeder och Embitzmend *forschrefne* Niels Knudssen och hans rette egne børn och affkomme herudj i nogen made at hindre eller hindre lade modhe quellie eller forvrette Vnder Vor Kongelige heffn och Vrede Datum in Castro *nostro* Elintzborg sabbato infra *Dominicam* Visitationis Mariæ Virginis gloriosæ Nostro sub Secreto *præsentibus* appenso Anno Dominij 1455

Ad mandatum *Dominij* Regis N N

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, i marginen tilføjet: „De Udsønnerss Vaaben“; DRA, håndskriftsamlingen XIV L 36, Historisk-genealogisk Arkiv, nr. 16, fol. 27v-28r.

Litt.: DAA 1945.

72. 1456. 29. januar Helsingborg
Hans Tidikesen, kongens skriver, får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til ewig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Kristiern meth gutz nadhe Danmarcks Norghis Wendes oc Gotes Koning Greue i Oldenborgh oc Delmenhorst Gøre Widerligt alle at for tro-skap oc Willigh thieniste som thenne breffuisere Hans Tidikessøn wor ælske-lige Skriffuere oc thiennere oss oc wort righe Danmarck Her til giort hauer oc han oc hans rette æckte børn oc affkome oss oc wore arwinge oc effterkomere Koninge i Danmarck oc righit Her effter trolighe gøre oc bewise skule oc

vil' oc siglit Jan nft' 740
 un
 ut
 root
 æth
 ..
 root
 or
 int
 frowd
 par
 vittignt wfor svinnt wpa

Tino
 or y
 ober
 fa e
 son
 wgh.
 fial
 fwi.
 oc b
 wdi

Hans Tidikesens våben, 29. januar 1456. Tegning i DKB, 1700-tallet. Foto: DKB.

mwe Suo lenge the leffue Tha haffue wii vnt oc giuet oc vñne oc giue meth thete wort obne breff hanum oc fornefn̄te hans rette æckte børn oc affkomme friiheth oc frelse som andre riddere oc Svenne haue i wort righe Danmarck til ewigh tidh mz skiold oc Hielm som ær een Lilie hwid oc blaa i et hwit oc blaet feld oc paa Hielmen een hwid oc blaa lilie i een tange effter thii Her h vdi malet staar Thog Wor oc Kronen rettighet vforsommet vpa wort frii bonde gotz og Kiopstædhe gotz Thij forbiuthe wii alle ehwo the helst ære oc serdeles wore foghete og embetzmen fornefn̄te Hans tidikessøn eller Hans rette æckte børn oc affkomme her vdi at hindre eller hindre lade mødhe eller vforrette i nogher mode vnder Wor Koninglighe heffnn oc wrethe Datum in castro nostro Helsingborgh feria quinta proxima ante festum Purificationis beate Marie virginis nostro sub Secreto præsentibus appenso Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto

Dominus meus per se

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46, Sandvig: udskrift af 24 gamle adelsbreve, s. 4, „Ex orig. membr.“ og med stregtegning af våbenet og „b“ for blå, liljen er halvvejs sinister skråtstillet; DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt våbentegning, hvor liljen er sinister skråtstillet; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 51, farvelagt våbentegning i Klevenfeldts Herold, Introitus cum præfatione, „Farfver“.

Våben: Sammenholdes brevets tekst med de i afskrifterne bevarede tegninger, kan våbenet blasoneres således: skrådelt af blå og sølv, en sinister skråtstillet lilje i modsatte tinkturer, på hjelmen en tang med en lilje tværdelt af sølv og blå.

Litt.: DAS II, F XII 6 (med sinister skråtstillet lilje og uden synlig skrådeling), Hans Tidikesen i Grimstrup, væbner, 1488.

73. 1457. 16. maj København
Björn Thorleifsson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed og får tillige et våben.

Wij cristiern mz guds naad danmårks norigs uendis ok gota konung Greifi j oldinborg ok delminhorst giorum aullum monnum uiterligt at fyrir truskap ok uillelege thenesta sem thenne brefuisar biorn thorleifsson oss og vorum rike hier til giort hafur ok hann ok hans eckta born ok afkuæme oss ok uoraa Rike erfinga ok epter komner konunger j norige hier epter trvliga giora ok beuisa skulu suo leinge their lifa thaa hofum vij unnt ok gefit ok unne gefa mz thessu uoru opnu brefe fornefn̄de biorn thorleifsson og hans rette eckta barni og afkuæme frijheith ok frelse sem andraa riddara ok sueina hafa j uorth Rike norige

mz skiolld og hialm til æuennlig tijd *sem er einn huit biorn j eitt blatt felld j skiolldinn ok einn huit biorn upp aa hialminn epter thui sem hier for nedan malath star uor ok krununar rettug heit oforkreinkith j allann mataa thui forbiodum uij alle hue hellzt their eru ok einkannliga uora hirdstiora ok um bodsmenn fyr nefndan biorn thorleifsson ok hans eckta barne ok afkuæme hier ut j ath hindra edur hindra lata mæda kuelia ellur oforretta j nockurn matta under uora konungligaa hefnd ok reide Datum jn castro nostro hafnencis feria secunda proxima post dominica qua cantatur cantate nostro sub cecreto anno domini milesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo*

Original tabt. Var ifølge Arni Magnússon i 1710 „hos Vigfus Jonsen paa Leeraa“ (DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16).

Afskrifter: AM fasc. XXIX b, 21, taget 6/7 1490 og oversat til islandsk, jfr. Diplomatarium Islandicum VI, 1900-1904, s. 708-709, nr. 621; DRA, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, T. 8, Töllesen; DKB, NKS, folio, 790.

Trykt: Diplomatarium Islandicum V, 1899-1902, s. 151-152, nr. 138; Magnús Ketilsson: Kongelige allernaad. Forordninger og Aabne Breve I, 1776, s. 38-39.

Litt.: Birgir Thorlacius: Islenskir adalsmenn, i: Glettingur 12, 1996, s. 36. Björn Thorleifsson (1408-67) var lensmand på Island. Han og hans hustru Olöf Loftsdóttir var velhavende. Kort før adlingen sejlede de af sted for at møde kongen, men blev fanget af skotter og bragt til Skotland. Han blev dræbt af engelske købmænd i Rif på Snæfellsnes.

Brevet blev stadfæstet 15/1 1620 af Christian IV, jfr. DRA, DK, B 84, norske registre 1617-1630, fol. 96v (i NRA).

74. 1457. 15. juli Stockholm
*Simon Ravalldsson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettig-
hed på dens frie bondegods og købstadsgods, som Norges lov udviser, og får tillige et våben.*

Wij Christiern med Guds Naade Danmarckis Sverigis Norges Wendis och Gottes Konning Greffue i Oldenborg och Dellmenhorst Giøre alle vitterligt att for Troskab och villig Tienniste som denne Breffvissere Simen Ravalldssen Oss och Vore Rige her till giort haffuer oc hand och hans Rette Ecte Børn och Affkomme Oss och Vore Arffuinger och effterkommere Konninger i Norge och Riget her effter troelige giøre och beuisse skulle och mue saa lenge de Leffue Daa haffue Wi Vndt och giffuett och Vnde och giffue med Dette Vort Obne Breff hannem och forskrevne hans rætte Ecte Børn och Affkomme Frijhed och Frelse som andre Ridder och Suenne haffue i Vort Rige Norge paa alt hans Godtz och huad hannem eller hans Ecte Børn her effter

Simon Ravalldssons våben, 15. juli 1457. Våbenet er courtoisievendt. Tegning i LA i Göteborg, 1700-tallet. Efter fotokopi.

med Arff tillfalde kand Till Euig Tid Med Skiold och Hielm som er en halff Brun Biørn fremre deelen i ett blaae feld i Skiolden och paa Hielmen Sex brune Strudtzfædre effter de som her udi maalet staar Dog Vor och Crones Rettighed Wforsømmett oppaa Vort Frj Bonde Godtz och Kiøbstædgodtz i alle maade effterdi som Norges Low udvisser Thi forbiude Wi alle ehuo de helst ere eller Være kunde Och Særdeelis Vore Fogeder och Embedtzmend forskrevne Simen Rævaldssen eller hans rette Ecte Børn och affkomme her udi att hindre eller hindre lade møde eller Wfor rætte i nogen maade Vnder Vor Kongelige Heffn och Vrede Datum in Castro nostro Stockholmensis die divissionis Apostolorum nostro sub Secreto presentibus appenso Anno Domini MCD quinqvagesimo Septimo

Original tabt.

Afskrifter: LA i Göteborg, Landskontoret i Göteborgs och Bohus län vol. E IX:1b, Kopie-bok över Bohusläns frälsegods 1660-1670, fol. 474 (med stregtegnig af våbenet) og 917.

Litt.: J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, Personhistorisk Tidskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4-19.

75.

14[5]7. 12./19. juli

Stockholm

Björn Pålssons af Erik af Pommern givne frihedsbrev bliver af Christian I stadfæstet for hans ægte efterkommere, der til evig tid skal vise Sverige troskab og villig tjeneste.

Wij Christian mäd gudz Nåde Danmarkz Swerigiez Norgiez wendez och gottez Konnung Greffwe till Oldenborg och Dellmenhorst giöre alle wijtterligit at wij aff Särdellez gunst och nådhe haffwe stadfast och fulborda och stadfäste och fullborde mäd dätte vårt öpne breff thette frijhetzbreff Säm dätta vårt breff ähr wnderhängt huilkiet Konung Erik gifuit hade biören Olåffsån [Pålsson] och welle at dat Skall fast och obrotelig hållaz hanss Eegte baren och affkomne till Ewig tidh i alla måtto Säm dät lyder och wtwijssar thät Så ähr the Skolle Göra och bewissa oss och wår effterkommande Konungar i Swerie och righet trosskap och willig Tiänste Så lengie the leffwe Datum in castro nostro Holmensi feria tertia ad [ante] festum Sanctæ Margarete virginis sub secreto Ao domini MCD[L] septimo

Original tabt.

Afskrift: SRA, Kammararkivet, Reduktionskollegiets akter F I:165, fol. 131r, vidimeret den 6/11 1661.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder IV, 1924, s. 116-117, nr. 3037.

Jfr. brevet af 1/9 1420.

76.

1457. 14. august

Västerås

Nils Gregersson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettigbed, som Sveriges lov udviser, og får tillige et våben.

Wij Cristiern meth gudz nadh Sweriges Danmarkcs Norgis Wendis oc Gotes koning Greuæ J oldenborgh oc delmenhorst Gørom allom widerlight at fore troskap oc williga thienist som thenna breffuisaræ Niels gregirsson wor thienere wort Rike Swerike her til giort haffwer oc han oc hans rette echtebarn oc affkomme oss oc woræ eptirkommere koninge j swerige oc Righet æn hær eptir troleghie göra oc bewisa scule swa lenge the leffua som sweriges lagh vtwisser Tha haffuom wii vnt oc giffuet oc mz thzta wort opnabreff vnnom oc giffuom hanom oc alla hans rette æchtebarn oc affkomme friiheet oc frælse til ewigh tiidh oppa alt hans oc sine hustrw gotz ther the badhe nw ægha aff fædherne oc mødherne som thera forældra for them ellir the nw ærfftt atherløst eller andraledhis laghliga fanghit haffua til thenne tiidh oc oppa alla the gotz som fornempde niels gregirsson oc hans hustrw ellir beggias thera echtebarn

Nils Gregerssons våben i adelsbrevet, 14. august 1457. Foto: SRA.

oc affkomme æn hær eptir ærffwa eller annerledhis laghliga fanga kunna j alla matto som andra Riddera oc swenna haffua j wort Rike swerige mz skiold oc hielm Som ær Thre allina swartliga brwnæ vdi et hwit field i skiolden oc tw hvide wesnehornn mz eet Allin øwerste i mellom hornen pa hielmen eptir thi som hær vdiinnen maalet staar Thoc swo at wor oc kronana rettigheet vforkrencket oc oforsømmet bliffuer j alla matto som swerighes lagh vdwisir Thy forbyudom wij allom enom oc andero hwo the helzt æræ ellir wara kunno her vdi fornempde niels gregirsson ellir fornempde hans rette echtbarn oc affkomme hindra ellir hindraladha qwælia omaka ellir j nokra matto oforrætte vnder wor konningxliga hempd oc wredhæ Datum jn Castro nostro westeraars vigilia assumptionis beate marie virginis gloriose nostro sub Secreto quo vtimur pro presenti presentibus appenso Anno dominj mcdlseptimo

Original: SRA, sköldebrev.

Afskrifter: SRA, Erik Posses heraldiska samling, foliovolym 7, med farvelagt våbentegning; SRA, Kammararkivet, rött nummer 437, med stregtegning af våbenet.

Regester: Finlands Medeltidsurkunder IV, 1924, s. 118, nr. 3041; Uppsala UB, Palmskiöldska samlingen 227, s. 281.

Våben: I sølv tre sort-brune agern (olden), på hjelmen et agern mellem to sølv vesselhorn.

Han havde den 25/3 1457 fået frelsebrev af ærkebiskoppen af Uppsala.

77.

1457. 9. oktober

Stockholm

Johan Johansson af Ulvsboda får af Christian I for villig tjeneste frihed og frelse til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på købegods og frit købstadsgods, som Sveriges lov udviser, og får tillige et våben.

Johan Johanssons våben, 9. oktober 1457. Tegning i SRA, 1500-tallet. Efter fotokopi.

Vi Cristiern med gudz nad Swerigis Danmarkis Nordis Vendis oc Götis Kon-
ning Greffue i oldenborg oc Delmenhörst Göre alle vitterligt at vi aff vor syn-
nerlig gönst oc nade Sa oc för vilielig tjenst som thenne breffuisere Jon iönsson
aff Vlffsbode vor tienere vort riche Swerige her til gjort haffuer oc han oc
hanss äkthe barn oc affkomme oss och vort riike Swerige her epther trooliga
göre oc beuise skole swa lenge the leffua Thaa haffue vi vnth oc giffuit oc vn-
nom oc giffuom hanom mz thzte vort vpnä breff oc alle hanss äta barn oc aff-
komma friihet oc frelze til ewig tiid pa alt hans oc hanss husfruess arffuagotz
Som the nu haffue oc alt thz som hanom oc hanss husfrve oc barn her epther
medh arff tilfalla kan med sköll oc hielm swa som är tre graa grankwtta ij til
samman oc en förnidan i eth huit fiäl vtj sköllen Paa hielmen iij grank gröne
grankuiste oc j graa grankott vdi huar qwest niderhengendis epther ty som her
vdi maled staar Doch vor oc Krononess rettigheth i köpegodz oc j vor frii
köpståde godz oc j alle andre motthe vförsummeth Epthet ty som Swerigis lag
vtuiser Ty förbiudhe vi alle vore fogother oc embetzmen oc alle andre e ho the
helst äre förskrefne Jon iönsson hanss husfru oc hanss ekthe barn her vdi at hin-
dre eller hindre lathe möde qwäliä eller vförrettä i noger motthe vnder vor
konningxlige hembd oc vrede Datum in castro nostro Stokholmensi Die sancti
Dyonisii Nostro sub secreto Anno Domini Millesimoquadringesimoquin-
quagesimoseptimo

Original tabt.

Afskrifter: SRA, handskrift A 7 („Hans Brasks registratur 1523-1527“), fol. 4, med stregtegning af våbenet; Uppsala UB, Palmskiöldska samlingen 160, s. 155-56.

Regester: SRA, Genealogica 75 (personregistret); Uppsala UB, handskrift X 86.

Våben: I sølv tre grå grankogler 2,1, på hjelmen tre grønne grankviste med en grå grankogle i hver.

78. **1458. 24. maj** **Stockholm**
Peter Guderson i Västergötland får af Christian I frelse og tillige et våben.

1458... K. Christierns Skölde bref för Pether Godhersson i Aasheritta i Westregötl. ock Frelse på dhe godz han med sin Brodher Gostaf Godhersson effter Anders Kram erfft hafuer heller hereffter får ärfwe skall föra tre grankottar j rodt Field. Dat. Stockholm feria 4ta pentecostes. orig.

Original tabt.

Regest: SRA, Huvudarkivet och byrå I:s arkiv, Runells och Silentz förteckningar och register, D II c a, volym 3, fol. 81r, „Om Wapn ock Sköld“ (1600-tallet).

79. **1458** **Rügenwalde**
Sjofar og Niels Sigurdssønner (Rosensverd/Handingmand) får af Erik af Pommern for buldskab og villig tjeneste frihed og frelse for sig og deres ægte efterkommere på foranledning af hr. Gudbrand Rolfsson, kannik ved Mariakirken i Oslo, og skal være kongernes tjenere og håndgangne mænd og får tillige et våben.

...1580 thend 6 julij... War skickitt erllig och welbyrdig mand Mougens Bardszen thill Øszby... Och her paa fremlagde hand stormectigste, hogborne førstis och heris, her Ericks med gudz naade Norgis, Danmarckis, Sueriges, Wendes och Gottis konning och hertug wdj Pommerenn hoglofflig ehuekomst, hans maij: obne beseglide pergamendz breff aar 1458 paa hans maij: slott Rijghewol vdgiffuitt, liudendis wdj sinn mening, att hans maij: aff synderlig gunst oc naade, saa och for huldscaff oc willig thieniste, som hans maij: elskellige clerck oc capelan her Gulbrand Rolffszenn, canick i Marie kircke indenn Opslo, hans maij: och riggett lang thiid giortt oc beuist haffuer, tha haffuer hans maij: wndt oc giffuidt hans faderbroderszønner Siøfor och Niels Siugurszønner skiold oc hielm, frelsze oc frihedt, thenum oc theris ectebørnn, affqueme oc slecte huer epther andenn att haffue oc brugge i thilkomende thiidt, emeden thee ere hans maij:, riggidt och loughlige eptherko-

mere konninger i Norge hulle oc tro. Och ther med skulle thee haffue thill wyrding och naffnbodt, att thee skulle heede och were konningers thienner oc handgenger mendt. Oc skulle theris vabenn were ephther szom thet neden paa szamme breff findis malleridt oc schreffuitt, ephther szom samme kongelig breff widere formelder...

Original tabt.

Regest: NRA, herredagsdombog 1580.

Trykt: Norske Herredags-Dombøger, 1. række (1578-1604) II, Dombog for 1580, Christiania 1894, s. 93f; Samlinger til Det Norske Folks Sprog og Historie, 1. bind, Christiania 1833, s. 414-417, hvor det formenes, at brevet er udstedt i 1438.

Litt.: DAA 1896; Per Nyquist Grøtvedt: Om „handgænger Mænd“ i Rosensverd-ættens adelspatent av 1458, Norsk Slektshistorisk Tidsskrift XX, 1966, s. 215ff.

80.

1459. 22. januar

Odense

Peder Jensen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark på Eskehund og en gård i Ølund (i Lunde herred) til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af hr. Iver Bryske med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige sin „bror“ Mattis Kjeldsens (Rantzow) våben på dennes begæring.

Wij Christiern meth Gutz nathe Danmarcks Sverige Norge Wendes og Gotes Konning Greue i Oldenborgh oc Delmenhorst gøre Witterligt alle at wij for Her Iwer Bryskes wor ælskelighe mantz og thienner bøn skyld Saa oc for troskab oc willigh thienneste som thenne breffvisere Peter Iensen forskrefne Her Iwers tiennere wort Righe Danmarck Her til giort haffuer oc han oc hans rette egte børn oc affkomme Oss wore arffuinger oc effterkommer Konger i Danmark oc Righet her effter trolige gøre oc bewise skulle og mue swo lenge the leffue Tha haffue Wii wnt oc giuet oc vnne oc giffue meth thette wort obne breff hannem oc forskrefne hans rette ægte børn oc affkomme friihet oc frelse pa thisse ephtherskreffne Gaarde oc gotz som ær Eskelitgaard oc en gaar i Ølund som Hanss Mule uthi bor som andre Svenne oc Riddere haffue i wort Righe Danmark til ewigh tidh oc skiöld oc Hielm meth Mattis Kelsen hans broder effter hans willie oc begering som ær eth halff røth hiorthe-widhe meth fem tacher i et whit feld i skiolden oc pa Hielmen two wæselhorn eth røth oc eth blaa meth fire hvide Ippsskalle paa hvert horn effterthi som herudi maleth staar Thog wor oc Kronens rettighet wforømmmt wppa wor friit bondegotz oc Kiøbstædhe godz Thij forbiuthe wij alle ehwo the helst ære eller wære kwnne oc serdelis wore foghette oc embitzmend forskrefne Peder Ienssen eller Hans rette echte børn oc affkomme herwdi at hindre eller hindre

Peder Jensens våben, 22. januar 1459. Tegning i DRA, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, J.2, 1700-tallet. Foto: Hasse Ferrold.

lade møthe wmaghe eller wforrette i nogen made under wor Koningliche heffn oc wrethe Datum in civitate Ottoniensi Die St. Vincentii Martyris Anno Domini Millesimo Qvadringentesimo Qvinqvagesimo Nono

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46 Sandvig: udskrift af 24 gamle adelsbreve, s. 6, „Ex orig. membr.“ og med stregtegning a våbenet og „b“ og „r“ for blåt og rødt; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, J.2 Jensen (2 stk.), med farvelagte våbentegninger; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med en påhæftet farvelagt våbentegning; DKB, NKS, folio, 404 2. paginering s. 10-11, afskrift af Jacob Bircherod, „andre som har seet Originalen skriver a dend var parapherod af Petro Hogenschild Milite, som manquerer ved min Copie“ DKB, Rostgaard, 4to, 107, s. 391-92, med farvelagt våbentegning; DKB, NKS, 4to, 837 med farvelagt våbentegning.

Våben: Skjoldfiguren er en enkelt hjortevie.

Iver Bryske var landsdommer på Fyn.

81.

1459. 27. maj

København

Torbern Jepsen (Aal), borgmester i Ribe, får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wij Christiern mz gutz nathe Danmarcks Sweriges Norges Wendes oc Gotes Koning Greue i Oldenborgh oc Delmenhorst Gøre alle widerlight at fore troskap oc willigh thieniste Som thenne breffuisere Thorbern Ieypson wor ælskeligh Borghemestere i Ribe oss oc wort Righe Danmarck her til giort hafuer oc han oc hans rette eckte born oc affkomme oss wore arwinge oc effterkommere Koninge i Danmarck oc Rightit her effter trolighe gore oc bewise skule oc mwe swo lenge the leffue Tha haffue wij Vnt oc giffuet oc vnne oc giffue meth thette wort obne breff hanum oc forscrefne hans rette eckte børn oc affkomme friihet oc frelse som andre Riddere oc Swene haue i wort Righe Danmarck til ewigh tiidh mz Skiold oc hielm som ær thre aale i therres lyd twers at i eet hwit field i skiolden, oc paa hielmen een grøn lywngebusk meth een hwid oc gron wolk effterthy som her vdi malet staar Thoc wor oc Kronens rettigheet vforsømmet vpa wort frii bonde gotz oc køpstædhe gotz Thij

Torbern Jepsens (Aal) våben i adelsbrevet, 27. maj 1459. Foto: DRA.

forbiwthe wii alle ehwo the helzt ære eller wære kunne oc serdelis wore foghete oc æmbitzmen forskrefne Thorbern Ieypsøn eller hans rette eckte børn oc affkomme her vdi at hindre eller hindrelade mothe vmaghe eller vforrette i noghre made vnder wor konnigxlighe heffnd oc wrethe Datum in Castro nostro Haffniensi Dominica Infra octauam corporis christi Nostro sub Regali Secretario præsentibus appenso Anno Domini McdQuinquagesimo Nono ad relationem dominij erici ottonis militis magistri curie

Original: DRA, adelsdiplomer (c). Segl: DKS 76. Seglsnor: hvid og grøn.

Facsimile: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Våben: De tre ål i skjoldet har deres egen lød, d. v. s. er naturligt farvede. Den grønne lyngbusk på hjelmen står på en hvid (sølv) og grøn vulst (volk = valk).

Erik Ottesen er hofmesteren Erik Ottesen Rosenkrantz.

82. **1461. 23. februar** **Gottorp**
Hans Brodersen får af Christian I brev på, at han i sin levetid skal være tjenestefri med undtagelse af frimandstjeneste, ligesom andre gode mænd er pligtige.

Vor hans broderssen

Item hans broderssen krech enen breff dat he de tijd sines leuendes schal denstlosz wesen vthgenamen vrymanne Denst Dar ock andere gude manne vnde De gemenen landt myneme gnedigen Heren ane to Denende plichtich sint Datum in castro Gottorppe feria 2a post Jnuocauit Anno domini Mcccclxj

Original tabt.

Regester: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 733; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 376.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 556, nr. 479.

Litt.: Bjørn Poulsen: Den sønderjyske herredsfoged i senmiddelalderen. Et herredsfogedregnskab fra Sønder Gos herred 1474-75, Sønderjyske Årbøger 1991, s. 73ff.

Han blev herredsfoged i Sønder Gos herred og brugte i 1488 et segl, hvori der bl. a. ses et plovskær. Et plovskær ses i Sønder Gos herreds segl, der kendes fra 1548.

83.

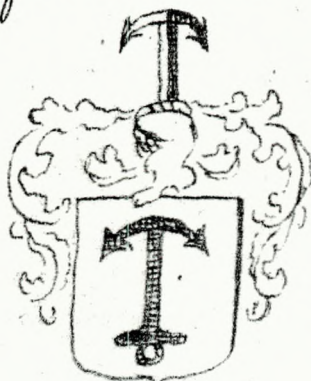
1461. 1. august

Stockholm

Laurens Skalm får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige på sit gods i Pargas sogn (i Finland) til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

Wij Christiern medh Gudz nåde Danmarckz Sweriges Noriges wändes och giöthes konungh hertigh i Slesswich grefwe i Hållsten Stårmaren Olldenborgh och Delmenhorst giörum allom witterligit att före troskab och willigh tjeneste som thenne breffwijsare Lorentz Skallme wor ellskelige man oc tienare oss och vårt rijke Swäricge her till giordt hafuer och han och hans rätte echte barn och afkomme oss wåre arfwinger och effterkommende konungar i Sverige och rijget troligen her effter giöra och bewijsa må och skolle så lenge the lefwe tå hafue wij vndt och gifuit och medh thetta vårt öpne breff vnnom och gifuom honom och förskrefne hans rätte echte barn och effterkomma frijheet och frällsse oppå tree hans rökier i Pargas sochen liggandes i Attubole som åhrlige rântte tolff marck att niuta och behålla som andre frällssemän hafue och niuthe there godz i vårt rijke Sverige till ewigh tijdh medh skiöllh och hiellm som åhr ett vpståndande swart ankar vthij ett hwitt fielldh och ett tweskiff ankar på hiellmen then högre deelen hwijt och then wenstre swart effter som thett her vthij målat står Ty förbiude wij alle ehoo the hellst åhre eller wara kunne och enkannerligen wåre fougdter och embetzmän honom och hans rätte echte barn och afkomma her emott at hindra eller hindra låta

elige Man oc tienare

Laurens Skalms våben, 1. august 1461. Tegning i SRA, Genealogiska samlingar av Daniel Tilas, 1700-tallet. Efter fotokopi.

måtte qwallia eller i någre måtto oförrätta vnder vår konunglike hämdh och wredhe Datum in castro nostro Stockholmensi die beati Petri ad vincula nos[tro] sub secreto præsentibus appenso anno Domini mcdlxi

Original tabt. Originalen blev forevist på herredstinget i Pikis den 24/11 1643 af Klas Klason Skalm, jfr. J. Ramsay: Frälsesläkter i Finland intill stora ofreden, Helsingfors 1909 (-16), s. 402-403.

Afskrifter: SRA, B 19a, Arfwedsons samling, nr. 214, med meget primitiv stregtegning af våbenet; SRA, Genealogiska samlingar av Daniel Tilas VIII, med stregtegning af våbenet, hvor ankeret i skjoldet er markeret som sort og ankeret på hjelmen er hvidt dekster og sort sinister; SRA, Ridderskapets och adelns protokoll 1636, R 9, s. 107-108, kopi på pergament fra 1628 med smuk farvelagt våbentegning i 1600-tals stil; SRA, Kammararkivet, Sandbergska samlingen FF 12689 1/2 (efter orig.), med primitiv stregtegning af våbenet; SRA, Kammararkivet, Svenska donationskontorets akter angående Finland F VIII:5, Strödda handlingar (Attu), vedlagt afskrift af Reduktionsdeputationens skrivelse af 29/8 1692, med primitiv stregtegning af våbenet; UB i Uppsala, handskrift X 86, af A. A. von Stiernman „ex cop.“ (blasoneringen har denne – mere danske – form: „med sköld och hielm som är et vpstandende swart ancker vdi et hwit fieldh oc ett tweskift ancker på hielmen den högre delen hwid och den wenstre swartt epter the som her vdi malet staar“); FRA, kopibogen „Kongl. bref och resolutioner 1668-1678“, nr. 6827.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder IV, 1924, s. 180, nr. 3157.

Våben: Både i skjoldet og på hjelmen ses et omvendt (styrtet) anker. Ankeret på hjelmen er lodret delt af sølv og sort.

Han nævnes som borger i Åbo.

84. 1461. 10. september Alvastra Kloster
Peter Gädde får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af rigsråd hr. Thure Thuresen, marsk, med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods efter Sveriges lov og får tillige et våben.

Wij Cristiern mz gudz nathe Danmarks Sueriges Norges Vendes oc gøta Konningh hertogh i sleswigh grewe i holsten stormarn oldenborgh oc delmenhorst gøre alle witerlicht at wij fore her thure thuresøns wor elskelige mantz oc radz bøn skyld Swo oc fore troskab oc willigh thieniste som thenne breffuiser pedher gedde fornempde her thures thienere wort righe Suerige hertil giort haffuer oc han oc hans rette eckte barn oc affkomme oss wore arffuinge oc oc [sic] effterkommere koninge i Suerige oc righet her efftir trolige gøre oc bewise skule oc moghe swo lenge the leffue Tha haffue wij vnt oc giffuet oc mz thzta wort opna breff vnnom oc giffuom hanom oc fornempde hans rette eckte barn oc affkomme frihet oc frelse som andre riddere oc swene haffue i

Peter Gädas våben i adelsbrevet, 10. september 1461. Foto: SRA.

wort righe Suerige til ewigh tiidh mz skiold oc hielm som er eet blaath gedde hofwit i eet hwit bælie field vdi skiolden oc een gedde stert paa hielmen efftir thi som her vdi malet staar Thoc wor oc kronens rettughet vpaa wort frij bonde gotz oc købstedhe gotz vforsømmz efftir Sueriges lagh oc vnne wij hannom hans festemøe oc theres rette affkomme at haffue nyde oc beholde friit oc frelst alt thz gotz som han fangende wordher mz forscrefne hans festemøe som thz her til warz haffuer Thi forbywthe wij alle ehwo the helst ere oc serdelis wore foghete oc embitzmen forscrefne pedher gedde eller hans rette eckte barn oc affkomme her vdi athindre eller hindre lata møthe eller oforrette i nogre mato vnder wor koningxlige hempd oc wredhe Datum in monasterio aluaster feria quinta infra octauas natiuitatis beate marie virginis gloriose nostro sub secreto Anno dominij mcdlxprimo

Ad relationem dominij thures thuresøn militis marschalci

Original: SRA, Skoklostersamlingen, våbenet ikke farvelagt. Segl: DKS 78.

Marsken Thure Thuresen tilhørte slægten Bielke og førte et tre gange tværdelt skjold.

85.

1461. 18. oktober

København

Olof Tysk får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på sit gods i Brunn og Lund (i Västergötland) for sig og sine ægte efterkommere på foranledning

Olof Tysks våben i adelsbrevet, 18. oktober 1461. Foto: SRA.

af rigsråd hr. Staffan Bengtsson med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Cristiern meth gudz nadhe Danmarcks Swerigis Norgis w[endi]s oc gotis koning Hertog i Sleszwik Greue i Holsten Stormarn oldenborgh oc Delmenhorst gøre widerlicht alle at fore her Staffen beyntzsøns riddere wor elskelige manz oc raadhs bøn schyld Swo oc fore troschap oc willigh thieniste som thenne breffuisere Oleff thysk oss oc wore Righe her til giort haffuer oc han oc hans rettæ echta barn oc affkoma oss oc wore arwinge och effterkomere koninge i wore Righe oc righenn her effter trolige gøre oc bewisa mwe oc schule swo lenge the liffue Tha haffue wij vnt och giffuit och meth thze wort opne breff vnne oc giffua hanom oc hans rette æchta barn oc affkomma friheet oc frelsa paa alth hans gaadhzi brynd oc een gardh i lund som aff arildom til nw haffue frij waret Oc ther til skiold och hielm som er een rødha raabucketack i eett hwit field oc two rødha wæselhorn owen vpaa hielmen effter thij som her vti maletstar Thoc wor oc cronenn rettigheet vforsømit vpaa wort frij bonde gotz oc kørstedhe gotz Thij forbiwdha wij alle wore fogheta oc embitzmen oc alle andre ehwo the helst ere forskrefna Oleff thijsk oc hans retta echta barn oc affkoma her omodh athindre eller vforrette i noget madha vnder wor koningxlige heffnd oc wrethe Datum in castro nostro haffnen[si] [luce] ewangeliste nostro sub Secreto anno domini mcdlxj

Ad relationem domini stephani benedicti militis

Original: SRA, Skoklostersamlingen, nr. 162.

Trykt: Handlingar rörande Skandinaviens Historia 3, Stockholm 1817, s. 8-9.

Litt.: Bo Johnson Theutenberg: Medeltidsslakten Tysk i Västergötland – förbindelser och skönjbara samband, Heraldisk Tidsskrift bind 5, 2. halvbind, 1984, s. 223-41, især s. 224 og 232-34.

Staffan Bengtsson var en danskorienteret ridder og rigsråd, der faldt på dansk side i slaget ved Brunkeberg 1471.

86. **1461. 8. november** **Gottorp**
Peder Knudsen af Stubbum (i Sønder Tyrstrup herred) får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i kongens lande og riger til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wy Cristiern meth gudhs nadhe Danmarcks Swerigis Norgis Wendis oc Götis Koning Hertogh i Slesswigh Greue i Holsten Stormarn Oldenborgh oc Delmenhorst gøre widerlight alle men at wii aff wor sønderlige gunst och nadhe Swo oc fore troschap oc willigh thieniste som thenne breffuisere pether knutzsøn aff Stubberop oc hans rette eckte børn oc affkome oss wore arwinge oc effterkommere koninge i Danmarck Righet oc wore land her effter trolige gøre oc bewise schule oc mwe swalenge the leffue Tha haffue wii vnt oc gif-

Peder Knudsens våben i adelsbrevet, 8. november 1461. Foto: DRA.

fuet oc vnne oc giffue meth thz wort opne breff hanum oc forscrefne hans rette eckte børn oc affkome friheet oc frelse som andre Ridderæ och swene haffue i wore land oc Righe til ewigh tiidh meth schiold och Hielm som er fem rødhe tigelstene i schiolden i eet hwit feldh oc two rødhe tilgelstene owen vpa hielmen effter thy som her vdi malet staar Thogh wor oc cronenes oc wore effterkommeris rettigheet vforsømet vpaa wort fribondegotz oc kørstedhegotz Thy forbiwdhæ wy alle ehwo the helst ere oc serdelis woræ foghete oc embitzmen forscrefne pether knutzson eller hans rette eckte børn oc affkome her vdi athindre eller hindre lade mødhe qwælie eller vforrette i nogre made vnder wor koningxlige heffnd oc wrethe Datum in Castro nostro Gottorp *Dominica proxima* ante festum beati martini nostro sub Regali Secreto Anno Domini mcdlxprimo

Ad *relationem Domini* Detleui

Reuentlow militis

Original: DRA, adelsdiplomer (c).

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46, Sandvig: udskrift af 24 gamle adelsbreve, s. 1, med stregtegning af våbenet og „r“ for rødt, „Dette brev fandtes 1734 endnu hos en af hans Descendenter, Jørgen Rasmussen paa Stouben foran i Holsteen, som derforuden har et Privilegium af Christian I, hvorved hans Gaard er fri for Skat“; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med stregtegning af våbenet; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 31, Danmark, med stregtegning af våbenet; DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt våbentegning; DRA, Tyske Rentekammer, Generallandundersøgelseskommissionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. frigårde i Haderslev amt, med stregtegning af våbenet; DKB, NKS, folio, 790.

Litt.: DAA 1920.

Bekræftet den 28/9 1533 af hertug Christian (III). Peder og Niels Knudsen af Stubbum havde af Erik af Pommern den 16/10 1417 fået frihed på deres gods, se dette brev.

87. 1461 og 1462. 24. maj ? og Viterbo
Laurens Leve og hans bror Junge Leve får af Christian I frihed til evig tid for sig og deres børnebørn (efterkommere), således som hertug Adolf tidligere havde givet dem, (og får tillige et våben, hvilket pave Pius II bekræfter året efter).

Vor Laurens leuen vnde sine brodere

Item enen vrigbreff krech Laurentius leue vnde sin brodere Junge leue vor sick vnde ere kindere kindere dat se ere gudere vrig mogen besitten to ewigen tijden lick anderen guden mannen den en hertog Alff touoren gegeuen hadde Datum Anno domini mccccxlj

Bekræftet af pave Pius II:

Laurentio Leuen advocato seu capitaneo Frisie Indemstrande et Leue Leuesone fratribus laicis Slesvicensis diocesis ... quod alias Cristiernus rex Dacie, qui etiam dux Slesvicensis et comes Holtzatie existit, vobis propter vestrarum virtutum merita et grata familiaritatis obsequia, que sibi et Adolpho duci Slesvicensi, dum vixit, impendistis, ac vestris heredibus, ut vos et ipsi omnibus privilegiis ad instar militum et de militari genere procreatorum comitatus Holtzatie et ducatus Slesvicensis in vestris et eorum bonis hereditariis, villis et possessionibus presentibus et futuris necnon armis, quibus parentes vestri hactenus usi fuerant, videlicet duobus gladiis albis per transversum in modo crucis in clipeo rubeo, ac ultra illa galea et super ea pro signo ipsius galee eisdem armis cum rubeo et albo coloribus et corona aurea, uti possetis, per suas litteras gratiose concessit. Quare pro parte vestra nobis fuit supplicatum, ut concessionem predictam pro eius subsistentia firmiori robore apostolice confirmationis adjicere dignemur. ... Datum Viterbii 9. kal. junii anno 4.

Original tabt. Pavebrevet er indført i de pavelige kopibøger.

Regester: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 733; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 376.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 556, nr. 478; Alfr. Krarup og Johs. Lindbæk (udg.): Acta Pontificum Danica. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark, III, 1431-1471, Kbh. 1908, s. 327, nr. 2252.

Litt.: DAS II, H XXII 5, hvoraf det ses, at Laurens Leve allerede i 1459 førte to krydslagte sværd i sit skjold; oplysningen i DAA 1902 om, at våbenet efter 1461 var en halv løve, kan ikke være rigtig.

Deres far, Junge Leve „in Vreslande“, fik den 30/4 1436 frihed for sig og sine mandlige arvinger i hertugdømmet Slesvig af hertug Adolf, jfr. DRA, TKIA, A 0, s. 399, og Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, s. 215. Trykt i Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 357, nr. 234.

88. **1462 (?)**. **7. april** **Segeberg**
Andreas Sønnicksen (von Andersen) får af Christian I for sin tro tjeneste frihed til evig tid i hertugdømmet Slesvig for sig og sine ægte børn og får tillige et våben.

Wy Christiern van Gotts Gnaden to dennemarcken Sweden Norwegen der Wenden vnd Gothen König Hertog to Schlessw: Grave to Holsten Stormarn Oldenborch vnde Delmenhorst dohen wetlick vor als wem dat wy van vnsser

sunderger Gunst vnde Gnade wegen ock so forder vmme truves deenstes willen also disse Jegenwerdige vnser breues wiser Andreas Sønnicksen vnser Seel. Vorfahren Vnss vnde diisem Vnsem Lande bet herto gedann hefft vnde he vnde sine rechte echte Kinder vnde Erven Vnss vnde vnser Erven vnde Nakomlingen noch fordan ehre Levedage truwlicken dohen vnde bewisen scölen vnde mögen hebben ehme gegünnet vnde gegeben günden und gewen in krafft diises breues ehme vnde sinen rechten echten Kinderrn Freyheyde also andernn Guden-Manss Ridderenn vnde Knechten in Vnserm Hartogdome to Sleswig hebbende to evigen tiden mit Schildt vnde helm als ein Schildt Lankwiss dahl gedehelet dat eine dehel witt dat ander blau unde ein Wulff stahede im Schilde ock halff witt unde blau na Vnderscheedt des Schildes und Feldes gedehelet vnde twee Büffelhörne vp dem Helm dat eine wit vnde dat ander blau also hier vthgemahlet steit

(Arma)

Vorbeden hirumme ernsthaftigen allen unsern Amttmannen Vogeden dennern vnde undersaten al wor se beseten vnd allen den Jennen de vmme vnser willen dohen vnde laten schöelen vnde willen dem vorgeantem Andrés Sønnicksen vnde sinen rechten Kindern baven diisse vnser gnedig gegebene Fryheyden nicht to hindernn hindernn to latende odder in jenger mate to verunrechtende vnder vnser Königl. Hüllden vnde Gnaden Gegeben vp unserem Slate Segeberg am Middewecken vor dem Hilligen Palme Sondag Na Christi Gebordt dusent Verhundert tween vnde vöfffigsten Jare Vnder Vnsem anhangenden Secret

Original tabt.

Afskrift: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med året 1452, heri også hertug Adolfs brev af 18/10 1450, hvormed hertugen giver „unsen herdesvaget in Kerherde Anders Sonnekessone wonnafftich to Klixbul“ og hans rette, ægte børn af mandkøn frihed på hans gods „glick anderen unsen vryen mannen“ (trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 555, nr. 476); DRA, håndskriftsamlingen, E. J. v. Westphalens samlinger, A, med året 1452; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5 nr. 451, årstallet rettet til 1462.

Våben: Skjoldet delt af sølv og blå, en ulv i modsatte tinkturer, på hjelmen et sølv og et blå vesselhorn.

Litt.: [Ernst] v. Stemann: Die Familie Andersen in der Karrharde, i: Slesvigske Provindsial-efterretninger, 3. bind, Haderslev 1862, s. 249ff; DAA 1884; Albert Panten: Zur Entstehungsgeschichte der ehemals adligen Güter in der Karrharde, i: Jahrbuch für die Schleswigsche Geest, 20, 1972, s. 83-102; L. B. Fabricius: Omkring slægten Andersen fra Lindholm, i: Personallhistorisk Tidsskrift 1991:2, s. 161.

89.

1462. 31. maj

Gottorp

Hans Knudsen får af Christian I frihed „i disse lande“ til evig tid for sig og sine arvinger med forbehold for landenes rettighed og herlighed og får tillige et våben.

Hans Knwthssen

Krech enen *privilegien* breff Dat he vnde sine *eruen* to ewigen tijden mach hebben vryheytt also andere Ridder vnd Knechte in dessen landen mit schilt vnde helm Doch *myns* heren siner *eruen* vnde nakomelinge vnde siner lande *rechticheit* vnde *herlicheit* in aller mate vnvorkrencket Cum Inhibicione Datum Gottorppe ame mandage na der helmelfart Annozcetera lxij

Original tabt.

Regester: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 733; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 376.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 556-57, nr. 480.

Litt.: Bjørn Poulsen: Land. By. Marked. To økonomiske landskaber i 1400-tallets Slesvig, Flensborg 1988, s. 99.

90.

1462. 31. maj

Gottorp

Steffen Harrensen får af Christian I frihed „i disse lande“ til evig tid for sig og sine arvinger med forbehold for landenes rettighed og herlighed og får tillige et våben.

Hans Knwthssen

Krech enen *privilegien* breff Dat he vnde sine *eruen* to ewigen tijden mach hebben vryheytt also andere Ridder vnd Knechte in dessen landen mit schilt vnde helm Doch *myns* heren siner *eruen* vnde nakomelinge vnde siner lande *rechticheit* vnde *herlicheit* in aller mate vnvorkrencket Cum Inhibicione Datum Gottorppe ame mandage na der helmelfart Annozcetera lxij Ad Idem Steffen harrensen de dato eodem

Original tabt.

Regester: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 733; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 376.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 556-57, nr. 480.

91.

1462. 19. juni

København

Johan Spore får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige på sit gods i Västergötland til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af rigsråd hr. Aage Jensen.

Wii Cristiern mz gudz nadhe Danmarks Swerigis Norgis Wendes [oc] Gotes Koning Hertogh i Sleswiigh Greffue i Holsten Stormarn Oldenborgh oc Delmenhorst [giøre] alle widerlicht at wij fore her aghe iensjns ridderer wor elskelige mantz ok raadz bøn skyld oc fore troskap oc willigh thieniste som thenne breffuisere Joan spore wor thienere oss oc [w]ort [ri]ge Swerighe her til giort haffuer oc her efftir trolige gøre skal Swolenge han liffuer Tha [ha]ffue wii vnt oc giffuet oc mz thze wort obne breff vnne oc giffue hanom oc hans ar[ffwinga] [fri]ghet oc frelse som andre ridderer oc swene hafue i wort righe Swerighe til ewigh tidh paa these efftirscreffne gaardhe hans rette erffue gotz j westregødhland som ere en [gaardh] i tybbotorp i ørsløse sokn een gaardh i almwndetorp Oc een gaardh som sokn liggendis som han oc tilforen frelse paa haffde Thi for[biude wii alle ehwo the] helst ere eller wara kwnne Oc serdelis wore foghete oc embitzmen arffwinga her vdi paa forscreffne gaardhe athindre eller hindre lade ... eller nogre made vforrette vnder wor koningxlige heffnd oc wredhe Datum in castro haffnensi Sabbato infra octauas corporis xristi Anno eiusdem Millesimo Quadringentesimo Sexagesimo Secundo Nostro svb regali Secreto appenso

Ad relationem domini erici ottonis militis

Original: Brinkmanska arkivet på Trolle-Ljungby, Skåne.

92.

1463. 17. august

Stockholm

Christian van den Ghere i Lübeck bliver af Christian I for sin klogskab, hæderlige vandel og dyd samt militære kyndighed adlet i kongens riger, bertugdømmer og grevskaber til evig tid tillige med sin far og brødre og deres ægte efterkommere og får tillige et våben.

Cristernus dei gracia Regnorum Dacie Swecie Norwegie Sclauorum Gotorumque rex Dux Slesewicensis Comes Holsacie Stormarie Oldenborch et delmenhorst Dilecto nobis venerabili viro domino Cristiano de ghera Lubicensis dyocesis Salutem gratiam regiam et omne bonum Sublimem decet regiam maiestatem excellenciam sue regalis magnitudinis habundantis graciae munificencia conciliare Ac in omnes ad regie celsitudinis gloriam electos Et virtutum splendoribus prepollentes militaribus Insignijs decorando diffundere Quatenus regie magnitudinis dignitatem militaribus exercicijs fide et obediencia gestantes In intimis existencius honoris signaculo representent Nos igitur de tuis prudencia morum honestate ac virtutum constancia diuturna experientia lau-

dabilique testimonio informati teque in militaribus exercicijs gnarum cognoscentes vt quoque sicut confidimus *gracie nostre* dono decoratus futuris virtutum profectibus exuberantius accrescas Te tuosque genitorem et fratres carnales legitimis eorumque filios et filias ex legitimo thoro procreatos siue progenitos procreatasque et progenitas et infuturum perpetuo tempore procreandos gignendos atque procreandas et gignendas per presentes nobilitamus necnon insignijs priuilegijs libertatibus et honoribus quibus ceteri milites militaresque et nobiles regnorum ducatum et Comitatum nostrorum gaudere noscuntur De regalis nostre maiestatis munificencia duximus perpetuis temporibus decorandos atque presencium tenore decoramus Exinde tibi tuisque genitori fratribus legitimis eorumque liberis supradictis Clippeum cum campo blauio et in eodem anteriorem partem vnicornis cum pedibus cancellatis auri coloris Ac desuper galeam militarem cum anteriori parte vnicornis cum excrescencia diuersorum articulorum prout in medio huius littere nostre regalis depicta existunt In euidentius signum vere nobilitatis graciose pro perpetuis temporibus presencium tenore concedentes Volumusque propterea te tuosque genitorem fratres ac eorum liberos huiusmodi militum et militarium nostrorum quorumcumque cetui et numero aggregari prout presencium tenore vos singulos supradictos aggregamus eisdem In cuius rei testimonium Secretum nostrum regale presentibus duximus appendendum Datum In Castro nostro Stokholmenensi Regni nostri Swecie feria quarta post festum Assumpcionis beate marie virginis Anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio

Original tabt.

Afskrifter: AM folio 295, fol. 66v; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 32, Danmark, „Dette Adels-Brev har H. Arnas Magnæus d. 30. Dec 1729 meddeelt JustitzRaad Georg Ernest de Franckenau af en gammel Codex, skreven med indbemeldte Christiani de Gheras Haand“; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „Ex copia chart: ab Excellmo Domino Wincentio Lerche communicato“; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in folio, 24, O. Bang: Danske og Norske berømmelige Mænds Historie, folio 10; DKB, Thott, folio, 1067.

Trykt: William Christensen: Unionskongerne og Hansestæderne 1439-1466, Kbh. 1895, s. 448-449.

Våben: i blått en halv guld enhjørning med krydslagte forben, på hjelmen en halv opvoksende guld enhjørning.

Han var 1463 sekretær hos de tyske Bergen-købmænd og må have beklædt en stilling i Lübecks kancelli eller have haft indflydelsesrige forbindelser dertil. Han var 1469 kapellan og sekretær hos Bergenfarerne i Lübeck indtil 1486 og er formentlig død dette år. Jfr. William Christensen: Unionskongerne og Hansestæderne 1439-1466, Kbh. 1895, s. 262-269.

93.

1463. 14. september

Stockholm

Peder Torkilsson får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige på sit gods i Nagu, Rimito og Vårfrukyrko sogne (i Finland) til evig tid.

Vij Cristiern mz gudz Nade [Danmarks] Suerigis Norges Wendes oc gøtes Konung Hertog i Sleszuich Greffue j Holsten Stormarnn oldemborg och delmerhorst Gørom alle vitterligit at vij aff vår sønderlige gønst oc node såå oc føre tråskap oc viligo tieneste Som thenne breffuisare peder torkilson oss hær tiill haffuer oc oss och vort riike Suerige hær æpter troliga gøre oc beuisa må oc skall så lenge han leffuer Thå haffue vij vnt oc geffuit och mz thze vortt opne breff vnne oc geffue honom frihett oc frelsæ på iij hans røkæ E huar han haffuer them helst liggandes j Kijuisæby oc j Torsse j någw soken Oc j Tammass oc j letelax j rymitte sokon Oc j hiruisalå j vorffrvkirke soken J abå len met alla syne tiilliggilse konungxliga rentta oc Rettoghet E huad thz helst ær eller nemmpnes kan Inthz vndan tagitt Tiill en Euerdeligh tiid Tij förbiude vij alla E hoo the helst ære eller vara kune oc enkannelige vore fougter oc embitzmæn forscreffne peder torkilsson hær vtj at hindre eller hindre låtæ møthæ quelia omaka Eller j nogor Motto offerretta viider vor konugxlige hempd oc vredhe Datum In castro Nostro Stocholm Die exultacionis sancte crucis Nostro Sub Secreto Anno dominj Mcdlx Tertio etcetera

Original tabt.

Afskrift: UB Lund, De la Gardieska samlingen, historiska handlingar.

Trykt: P. Wieselgren (udg.): Dela Gardiska Archivet II, Lund 1832, s. 33-34; Finlands Medeltidsurkunder IV, 1924, s. 213-214, nr. 3213.

94.

1463. 18. oktober

Stockholm

Nils Poitz får af Christian Is hofmester i Sverige, Erik Axelsson, for troskab og villig tjeneste frihed og frelse på alt sit gods, hvor det end ligger.

Alle the thetta breff höre eller see helsser jagh Erich Axilsson af Lagnöö Ridderere högborens Förste Min Nådige Herre konungh Christiens hoffmester i Sverige gör wetterligit att för troskap och willige dienst som thenne breffwisesere Niclis Poitz migh på Cronone wagne bewijst och giordt hafwer och än här effter troliga bewijsa will Thå hafwer jagh vndt och gifwit och medh thetta mitt närwarendhe öpne breff vnner och gifwer honom Frijheet och Frälse på alle dhe Godz som han nu Eger och ärfft hafwer eller honom här effter rättelige medh Arff tilfalle kunne ehwar dhe hälst liggie Tij förbiuder jagh alle mine Fougte och Embetzmän och alle the för mine skuldh wille göre och låthe att the honom och hans barn i ingen måtto här emoot hindre eller

hindre låthe qwålie eller oforrätta Datum Holmiæ die Sancte Lucge Evange-
liste meo subsigillo Anno Domini 1463

Original tabt.

Afskrift: UB Uppsala, L 285, „Frälsebrev å finska gods 1463-1630“, vidimeret 20/7 1680 på
Åbo Slot af assessorerne Hans Bengtsson Gyllenlod, Lars Bertelsson og Johan Jakobsson;
FRA, „Poitsila kopiebok“, fol. 1.

Trykt: Finlands Medeltidsurkunder IV, 1924, s. 217, nr. 3218.

95. **1476. 17. marts** **København**
*Gert Schaer, magister, får af Christian I for tro tjeneste frihed til evig tid for sig og
sine arvinger og får tillige et våben.*

Wij Cristiernne don witlick Bekennen vnde betugen apenbare voralssweme
dat wij van sunderger gunst vnde gnade wegen So ock vmme truwes denstes
willen also desse bewiser mester Gerd Schaer vnde sine eruen vns vnde vnser
landen beth her to truwelich wiset hebben vnde he vnde sine eruen vns vnser
eruen vnde nakomelingen noch vortan don scholen vnde mogen hebben
deme suluen mester Gherarde vnde sinen eruen gnedichliken vorgunnet vnde
geuen Gunnen vnde geuen jegenwordigen In crafft desses vnser breues fryg-
heyde gelick anderen Ritteren vnde knechten to ewigen tijden mit schilt vnde
helme als eyne rode ast mit dren witten rosen ime blawen velde ime schylde
vnd oppe deme helme twe arme roth gecledet ene witte rosen holdende In al-
ler mate vnde wise also hie inne gemalet steyt Vorbeden hie vmme ernstaffti-
gen allen vnser Rederen gudemennen vogeden amptluden deneren vnde vn-
dersaten vnde allen den jennen de vmme vnser willen don vnde laten scholen
vnde willen vnder vnser hulden vnde vngnaden Begeren ock van allen
anderen heren fursten vnde frunden den erbenn mester Gerhart Schare vnde
sinen eruen vnde nakomelinge hir ane nicht hinderen hinderen to latende
bewer to donde noch in jenigermate vorvnrachten men ene in dessen gun-
sten hanthauen *zcetera datum* to Copenhauen ame Sondage oculj anno *zcetera*
lxxvj

Original tabt.

Kopier: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s.
733-34; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians
I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 376-77.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Ge-
schichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 557, nr. 481.

Han var sekretær hos bispen af Lübeck og døde 1505 som kannik i Lübeck og provst i Eutin, jfr. William Christensen: Unionskongerne og Hansestæderne 1439-1466, Kbh. 1895, s. 267.

96. **1476. 21. april** **København**
Hans Stavenfoet får af Christian I frihed og får tillige et våben.

Hans Stauenfoet

Krech enen breff vppe vryheyt mit schylt vnde helm als eyne gelen louwen mit dren benen vnde sterte vnde eyn roeth herte ime munde vnde ene gulden krone oppe deme houede ime blawen vnde wytten velde ime schilde vnde deme helme bouen deme schilde eyne gulden kronen vnde dor bouen eyne drakenflucht wit vnde blaw *zcetera Datum* to Copenhauen *Dominica Quasimodogenitj* anno *zcetera lxxvj* sub *appendendo secreto*

Original tabt.

Register: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 734; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 377.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 558, nr. 482.

97. **1476. 17. maj** **skib ved Helsingør**
Jacob Wylandt, borger i Nürnberg, får af Christian I frihed til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

Jacob Wylant Borger to Noremerch

Krech enen vrijheytbreff gelick anderen Ritteren vnde Knechten mit schilt vnde helme als eyn heydensch man halff with vnde halff blaw mit twen vlogelken eyne blaw vnde de anderen geel ime blawen vnde Gelen vnd gelen [sic] velde ime schilde vnde ene gele krone oppe deme helme bouen deme schilde vnde bouen oppe der kronen ock eyn heydenschman halff blaw vnde halff geel mit twen vlogelken ene blaw vnde deanderen geel to brukende vor sick sine rechten eruen vnde nakomelinge to ewigen tijden *Datum* in Nauj prope helsingor die *veneris ante vocem jocunditatis* anno *zcetera lxxvj*

Original tabt.

Regester: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 734; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 377-78.

Trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 558, nr. 483.

98. **1476. 23. juni** **København**
Peder Hansen (Lilliefeld), borgmester og tolder i Helsingør, får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på dens frie bondegods og købstads-gods og får tillige et våben.

Wij Cristiern meth gudz nade Danmarcks Sweriges Norges wendes oc gothes koning hertug i Sleswig oc hertugh i holsten Stormarn oc Ditmersken Greffwe i oldenborgh oc Delmenhorst gøre alle witherlicht at wij aff wor sønderlige gwnst oc nade Swo oc fore troskab oc willigh thieniste som thenne breffwisere Pedher hanssøn wor elskelige Borgemestere oc toldere i helsingør oss oc wort Righe Danmarck her till giort haffwer oc han oc hans rette echte børn oc affkomme oss wore arffwinge oc effterkomere koninge i Danmarck oc Righet her effter trolige gøre oc bewise mwe oc skwle swalenge the leffwe Tha haffwe wij vnt oc giffwit oc meth thze wort obne breff vnne oc giffwe hanom oc fornefnde hans rette æchte børn oc affkomme friiheth oc frelse som andre

Peder Hansens (Lilliefeld) våben i adelsbrevet, 23. juni 1476. Foto: DRA.

Riddere oc swene haffwe j wort Righe Danmarck till ewigh tiidh meth skioldh oc hielm som er two lilier een hwidh oc een blaa then hwidhe i eet blaafield oc then blaa i eet hwitfield vdi skiolden Oc paa hielmen tw wæsel horn eet hwit oc eet blaafield meth een rosenkrantz blaa oc hwidh omkring hielmen effther thi som her vdi maleth staar Togh wor oc kronenn rettughet vforsømeth paa wort frij bonde gotz oc købstædhe gotz Thi forbywthe wij alle ehwo the helst ere eller wære kwnne oc serdelis wore fogethe oc embitzmen forskrefne Pedher hanssøn hans rette æchte børn oc affkomme her vdi athindre eller hindre ladhe eller vdi nogre made vforrette Vnder wor koningxlige heffnd oc wredhe In cuius rei testimonium Secretum nostrum presentibus duximus appendendum Datum in castro nostro Haffnensi In vigilia beati Johannis baptiste Anno domini millesimoquadringsesimoseptuagesimosexto

Original: DRA, adelsdiplomer (c).

Afskrifter: DRA, DK, B 17, registre over alle lande, fol. 154r-155r; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46, Sandvig: udskrift af 24 gamle adelsbreve, s. 5, med stregtegning af våbenet og „b“ for blå; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 33, Danmark; DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt våbentegning.

Trykt: Magazin til den Danske Adels Historie I, Kbh. 1824, s. 3-5, med kobberstik af våbenet.

Litt.: DAA 1955; DAS II, F XV 3 (han førte ifølge Thiset et bomærke i 1468 og 1473, men Allan Tønnesen har i „Helsingørs bomærker“, Kbh. 1968, ikke registreret noget bomærke for ham, men derimod for efterkommerne).

Han var død 1503. En datter Anna blev gift med Christian II's skriver Mogens Jensen, adlet 31/7 1505 (Rosenvinge). Beslægtet med Peder Hansen var Sidsel Cordtsdatter, gift med borgmester i Malmø og møntmester Jørgen Kock, der blev adlet 15/8 1526 med et lignende våben som Peder Hansens.

99. **1479. 6. november** **Kolding**
Volquard Tetenson (Tetens) får af Christian I for villig og tro tjeneste frihed i Slesvig og Holsten til evig tid for sig og sine ægte efterkommere på foranledning af biskop Johannes (Jens) af Århus og hofmester hr. Erik Ottesen, får lov til at købe og sælge frit gods og får tillige et våben.

Wi Cristern von Gotts gnaden to Dennemarcken Schweden Norwegen der wende vnd Gotten Konigk Hertog tho Schlesswigk ock Hertog tho Holsten Stormarnn vnd der Ditmarschen Graue tho oldemborch vnd Delmenhorst Den witlich bekennen vnd Betugen apenbar vor allswemme dat wi von sundergen gensten vnd gnaden Ock vmme des Erwerdigen in Godt vadens

Hernn Johannes Bisschoppes to Arussen vnd des Gestrengen Hernn Erick Otzssen Ritters vnd Hoffmesters vnser Rikes Dennemarcken vnsern leuenn getrenn flitigen bedewillen vnd vmme willigen truwen denst als desse bewisser Velquart Tetenssen vns vnd vnser landen truweliken gedan hefft Vnd hie vnd sine kindere vnns vnser Eruen vnnd Nakomlingen vertan truwelich den mach vnd schall Hebben wi Demsuluen Velquarde vnd sinen echten kindernn vnd kindernn Eruen tho ehewigen tiden gnedichlichen gegunnet vnd gegeuen Gennen vnd geuen ehm Jegenwardigen in Crafft dieses vnser brieues friheide vnnd befringge mit schilde vnd Helme gelick Andern Rittren vnd knechten desser vnser lande Schlesswig vnd Heltzsten alls Namelken vnd [im] schilde Einen Reden flegenden Draken In einem blawen velde vnd vppe dem Helme dre vpperichtede vtheschlagen blawe banneren mit Reden Stocken VNd dren Reden draken darinne vnd mit blawen vnd Reden flugenn in aller mate vnd wise als hirinne gemalet steit Ock hebbenn wi denenn guten Velquarde vnd sinen kindren Vergunnet vnd tho gelaten Gunnen vnd tholaten ock Jegenwordigen Dat hie mach tho sich kopen vnd verkopen frie gudere vnd so fri die denne sind bruken vnd sine kindernn se na ehm besitten wi hebben ock sinen Hoff Huss vnd gudernn mit aller tho behöringe dar hie thor tidtt Jnnewanet vnd dewile he die besittett vnd bruket In vnse Koninglike beschermett vnd Verbiddeitt gnediglich angenemet vnd Entfangen Geuen vnd Entfangen Ock in Crafft diessen suluen vnser breues de gelick andernn Vrighe gudernn tho verdedingende vnd tho verbiddende iegen allswemme Sunder Jemandes hinder Edder ihn seggent Verbeden hirume Ernsthaftigen allen vnser Rjderen gudemannen Vegeden Amptluden Stellerenn deneren vnd vndersaten vnd allen den Jennen Die vmme vnser willen den vnd laten schelen vnd willen den Verbenanten Velquardt Tethenssen sine kindere vnd Eruen An Persenen Denern Hauen vnd gudernn Hirenbauen tho Hindere Hindernn tho latende billig tho dende Edder in Jegenmate tho verunrechtende Vnder Vnser Koninglicker huldenn vnd gnaden Tho Ohrkunde Hebben wi Vnse Koningliche Secrett midtt Reder vnd witten Siden witlich laten hengen ver dessen vnser Brieff Datum An vnsem Schlate Koldinghe Am Somnauende na Omnium Sanctorum Nha Christi vnser Heren Gebordtt Vierteinhundert vnnd Negenn vnde Söuentigstenn Jahre

Original tabt. Seglsnor: rød og hvid.

Afskrift: Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 7 nr. 5381.

Trykt: Ruth und Kaj Sieverts: Das Stallergeschlecht Sieverts in Eiderstedt, Bredstedt 1975, s. 25.

Register: DRA, TKIA, A 0, Registrum Christierni Primi (tidl. DKB, GKS, 1150, folio), s. 735; Landesarchiv Schleswig-Holstein, Abt. 400.5, nr. 119, Registrum König Christians I. (tidl. Universitätsbibliothek Kiel), s. 378 (hvor navnet anføres som Volquard Tedinghe).

Regest trykt: Urkundensammlung der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte IV, Registrum König Christian des Ersten, 1875, s. 558, nr. 484.

Litt.: Ruth Sieverts: Sieverts-Familien in Eiderstedt, Bredstedt 1981, s. 21.

Broder Frodesens våben i adelsbrevet, 9. april 1480.

Foto: Landesarchiv Schleswig-Holstein.

100.

1480. 9. april

Husum

Broder Frodesen, Horsbøl herred, får af Christian I for tro tjeneste frihed i Slesvig til evig tid for sig og sine ægte efterkommere og får tillige et våben.

Wij Cristiernn van gotsgnaden to Denmarcken Sweden Norwegen der wende vnd Gotthen Koningh hertog tho Sleszwick ock hertog to holsten Stormeren vnde der dithmerschen Greue to Oldemborgh vnde delmenhorst Bekennen vnde betugen In vnde mit desse vnsen breue vor alszweme dat wij van sunderger gunst vnde gnade wegen Ock vnmme truwen denstes willen als desse bewiser vnse leue getruwe vndersate In horsbulherde In vnser vogedien Lutken Tunderen belegen Broder fruddensson vns bethereto flitich gedan hefft vnde he vnde syne eeliken eruen vns vnsen eruen vnde nakomelingen noch vortan don mogen vnde scholen em vnde synen eeliken kindeseruen gnedichliken vorgunnet vnde gegeuen hebben Ghunnen vnde gheuen en ock Jegenwardich In crafft desse vnses breues fryheyde glyck anderen Rittern vnde knechten desse vnses hertighdomes Sleszuick to ewigen tydenn mit Schilt helm vnde helmteken vnde mit desse nabe stympten wapen Als nemliken

eynen schilt mit eynem roden velde darane eyn with baere swerth dwersz Im Schilde dat scharpe van dem swerde bouen vnde den knopp beneden Im Schilde vnde vpp dem helme Eyn Jungfrowen borstbilde with vnde roeth gekledet mit losen vthgeslagen haren In eynem rosenkrantz de rosen with vnde roeth durchgemischet vnde der suluen varwe eyn rosenkrantz der Jungfrowen vpp dat houet vnde de Jungfrowe schal mit vthgestreckeden armen bouen dat houet holden In de lengede mit beyden henden van ander eyn with baer swerth in aller mathe vnde wyse als hiirInn gemalet steyt Vorbeden hiirumme ernsthaftigen allen vnser Rederen gudemannen Amptluden vogeden denern vnde vndersaten vnde allen den Jennen de vmme vnnsen willen don vnde laten scholen vnde willen den gnanten Broder fruddensson syne eruen vnde erffnamen hiir enbouen tohinderende hinderen tolatende bewehre todonde noch In Ieniger mathe an solken vnnsen sundergen gunsten gnaden vnde fryheyden Jchteswarane tho vorvrechtende vnder vnnsen koningliken hulden vnde gnaden Desses tor witlicheyt vnde wahrer orkunde hebben wii Cristiernn vorbenomet vnse koninglike Secretum witliken heten hengen vor dessen vnser breff De gegeuen is In vnsem Bleke husem Na cristi gebort Dusentverhundert Im achtentigestem Jare an Sondage so men synget In der hilligen kergken Quasimodogenitj

Original: Landesarchiv Schleswig-Holstein, Urk.Abt. C nr. 306. Segl: DKS 78.

Afskrifter: Landesarchiv Schleswig-Holstein, Urk.Abt. C nr. 10; DRA, Voss' excerpter LXVI (A CXXI a 7-8) „ex collectione D. de W. ex copia, quæ fuit ab orig. descripta“.

Trykt: Nordfriesisches Jahrbuch 1989, Neue Folge, Band 25, s. 79f.

Litt.: Knud Gether: Middelalder-familier i Flensborg og Nordfrisland og deres efterkommere i Danmark, Tyskland og Norge, Lyngby 1986-87, s. 74; Anders Schmidt: Die Froddensens von Toftum, Nordfriesisches Jahrbuch 1988, Neue Folge, Band 24, s. 93ff.

Stadfæstet af den sønderjyske hertug den 29/4 1547 og af Frederik II den 14/3 1566.

101. **1480. 19. december** **København**
Jep Nielsen får af Christian I for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens retlighed på dens frie købstadsgods og bondegods og får tillige et våben.

Wij Cristiernn med gudz Naadhe Danmarck Norgis Suerigis wendis gottis Konzing hertug y Slesuig oc y holsten St[ormar]n oc dytmerschen Greffue y Oldenborg oc delmenhorst Giører alle witterligt att wij aff wor sønderlig gunst oc Naade Saa oc for troschab oc wilige tieniste Som thezne breffuizer Jep Nielssen oss oc wort Rige Norrige her tiil giort haffuer oc hand oc hans

Jep Nielsens våben, 19. december 1480. Tegning i DRA, 1556. Foto: DRA.

ecte børn oc affkomme os oc wort rige Norige her effther troligen giøre mue oc schulle haffue wij vnt oc giffuit oc met thze wort obne breff vnde oc giffue hanem oc hans rette elste [echte] børn oc affkomme friihet oc frelse som andr Ridere oc suenne haffue y wort rige med schioldt oc hielm til euig tiidt som et blaat laer aff en elff oc straale [ret] igennom vdj et huit feldt oc tho wessel horn offuen ... hielmenn efftherdij som her vdj malet staar Tog vor oc Kronens rettighz vfforsommet paa wort frij Kiøbsted guodz oc bondeguodz Thij forbyude wij alle ehuo the helst ere eller vere Kun[ne] oc serdelis uore fogeder oc embitzmmentd hanem oc hans rette elste [echte] børn oc affkomme her emod eller wdj att hindre eller hindre lade eller y nogen maade wfforrette vnder wort heffnn oc wrede datum in castro nostro haffnensi feria tertia proxima ante festum beati Tome apostolj Anno Mcdlxxxo Nostro sub secreto presentibus inferius appenso

Vj effthersc[re]ffne Truiid Benchestoc Beffalingsmand paa Bergenhus vdj erlig oc velbyrdig manndh Cristopher huitffeldz frauerelse Matz Siørssen laugmandt oc perszen Borgemester y bergenn kiendis for alle att wij haffuer siet oc gr[an] giuelig offuerleset et p[ergam]eedz breff mz et hielt oc wschade Secret oc lyder ord fra ord som forse[reffui]t staar Tiil sandingen her henger wj wore Signether her vnder Mdlvj

Original tabt.

Vidisse: DRA, adelsdiplomer (c), 1556 u. d., 1. og 3. segl bevaret, med farvelagt våben-tegning, i skjoldet ses forneden bogstaverne MMS MS.

„elff“ = elg.

Litt.: DAA 1920.

102.

1484. 20. april

Ålborg

Christiern Fredberg får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hans med Guds naade Danmarkis norges Vendes och gotes Koning Vdualdt till Suerige Hertug vdj Slessuig och i Holsten Stormarn och ditmersken Hertug greffue i Oldenburg och delmenhorst Giør Alle Viterligt at for throeschab och Villige tienneste Som denne breffuissier Christiern Friberg oss och vort Rige Danmarch her till giort hafuer och hann och hans Rete børn och afkomere Oss och vorre Arffuingere och effterkommere Koninger i Danmarch och Riget Her effter throlige giøre och Beuisse schulle och Mue Saa Lenge dj leffuer Da haffue vi Vndt och giffuet och med dete Vort obne breff Vnde och giffuer hannem och for: Hans Rete ægte børn och afkomme frihed och frelse Som andre Ridere Och Suenne haffue Vdj Vort Rige Danmarch till Euig tiid med schioldd och Hielmb Som er en Sort Stiã med femb thrimmer udj it Huit fieldd och toe opracht Armer med en Halff Rosenkrands paa Hielmen effterdj Som her udj Mallit staar Da Vor och Cronens Rettighed Vforssømmit paa Vort fri Bonde goeds och Kiøbsted goeds thj forbiude Vj alle J huo de helst erre eller Verre Kunde och Serdellis Vorre fougder och Embidzmend och alle Andre forskreffne Chrestiern Fribergk heller hans Rete egte børn och afkomme herudj At hindre eller hindre Lade Møede Vmage heler Vdj nogen maade Vfor Rette Vnder Vor Kongelig heffn och Vrede Datum Oldboriig fonna [feria] tertia paske Annodomine 1480 Quarto

Original tabt.

Afskrift: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 36, Historisk-genealogisk Arkiv nr. 16, fol. 11r-11v, „De Fredberger finge friiheds breff“.

Våben: Stiã = stige. Samme skjold som i brevet af 20/5 1450 for Jens Jensen Fredberg.

103.

1486. 22. november

Nyborg

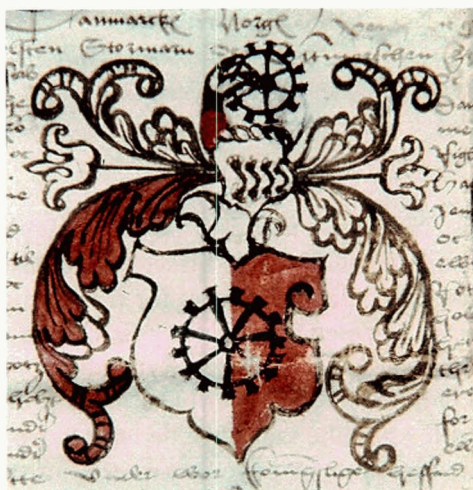
Laurids Hansen Foss får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bonde- og købstadsgods og især den gård, som hans svigerfar bor på, og får tillige et våben.

Wi Hans med Gudss Naade Danmarckss Norgiss Wendis og Gothes Konning udvald Konige til Sverrig Hertug i Slesvig og i Holsten Greve i Oldenburg og Delmenhorst giøre alle vitterligt at for troskab og villig tieniste som denne brefviser Lauritz Hanssen som kaldes Foss Oss og vort Rige Danmark hertil gjort og beviist haver Og hand hands Rette afkom og Ecte børn Oss og vore arfvinge Efterkommende Konninger i Danmark og Riget troligen herefter giøre og bevise ville og skulle saa længe de lefve hafve vi undt og givet og med dette vort aabne bref unde og gifve fornævnte Lauritz Hanssen og hands Rette Ecte børn og afkomme Frihed og Frelse med skiold og Hielm Som andre Riddere og Svenne hafve i vort Rige Dannemark til evig Tid som er En Rød Reff i et hvidt og Blaaf Feld ofven udi Tacken i skiolden Og En half Rød Reff ofven paa hielmen efterdi som her udi malet staar Og Vor og Kronens fri bonde og Kiøbstedgodss dermed udi alle maader uforkrænket og særdeliss Den Gaard udi Kullerop som Peder Nielsøn fornævnte Lauritz Hanssøns Fæstemøis Fader udi boer Thi forbyde Vi alle hvem de helst ere eller være kunde og særdeliss vore Fogeder og Embitzmæn og alle andre forskrevne Lauritz Hanssen og hans Rette Ecte børn og arfvinge herimod at hindre eller hindre lade deele platze møde umage eller i nogen maade uforrette under Vor Kongelig Heffn og Vrede datum et actum in Castro Nostro Nyborg die beate Cecilie Virginis Anno Domini Millesimo quadingentesimo Octuagesimo sexto Anno vero Regnorum Nostrorum Dacie Norvegie etc. 30 Nostro sub secreto presentibus appenso

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „Udskrevet af en liden mutile-ret, men betydelig Genealogisk (sive = Adel historiiss) Samling Anno 1774 af KJ[evenfeldt] communicavit Dominus EtatzRaad Jessen – /paa Veysenhuset“; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia, folio, 100 a og b.

Våben: Skjoldet er delt af sølv og blåt, hvorpå er lagt en rød ræv.

Jens Bruns våben i adelsbrevet, 4. september 1487, men indmalet senere, formentlig i 1500-tallet. Våbenet er courtoisievendt.

Foto: DRA.

104.

1487. 4. september

Nyborg

Jens Brun får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bonde- og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hans mz gudz Nade Danmarckes Norges Wendes oc Gothes Konning Vdwald Konning til Swerige Hertug j Sleswiig oc j Holsten Stormarn oc Ditmerschen hertug Greffue i Oldenburg oc Delmenhorst gøre witherligt alle ath fore troskab oc willugh thieniste Som thenne breffuisere Jenss brwn oss oc wort Righe Danmarck Her till giort oc bewiist Haffuer Och han oc hans rette affkomme oc echte børn Oss oc wore arffuinge efftherkommere koninge vdi Danmark oc Right her effther trolige gøre oc bewiise mwe oc skulle swo lenge the leffue haffue wii vnt oc giffuit oc mz thze wort obne breff vnne oc giffue forscrefne jenss brwn oc hans rette echte børn oc affkomme friihet oc frelse mz skiold oc hielm som andre Riddere oc swene haffue vdi wort Righe Danmarck til ewiigh tiid Som er eth halfft swort mølle hywll vdi eth hwiit oc Røtt field vdi skiolden oc een hwiid Hand mz eth Røtt oc swort erme som holder eth helth swort mølle hywll owen vppa hielmen Effther thi som her vdi malet stander Toch wor oc kroneness frii bonde oc købstedegotz ther mz vdi alle made vforkrencketh Thi forbywthe wii alle ehwo the helzt ere Eller were kunne Och serdelis wore fogede och embitzmen oc alle andre forscrefne Jenss brwn oc hans rette echte børn oc affkomme heremodh athindre eller hindre

lade dele platze møde vmage Eller i nogre made vforrette vnder wor konings-
lige heffnd oc wrede Datum Et actum in Castro nostro Nyborgensi tercia fe-
ria proxima ante festum Natiuitatis gloriosissime virginis Marie anno Domini
Millesimoquadringentesimo Octuagesimoseptimo anno vero Regnorum
nostrorum Dacie Noruegie etcetera quinto nostro sub Regali secreto appenso
Dominus Rex per se

Original: DRA, adelsdiplomer (c).

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 46,
Sandvig: udskrift af 24 gamle adelsbreve, s. 7, med stregtegning af våbenet og „r“ for rødt;
DRA, Langebeks Diplomatarium, A 35, Danmark; DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt
våbentegning.

Trykt: Magazin til den Danske Adels Historie I, Kbh. 1824, s. 6-7, med kobberstik af våbe-
net.

Våben: Våbenet kan ikke være malet ind ved brevets udstedelse, da det stilistisk hører til en
senere tid. Den sinistervendte hjelm tyder på, at våbenet er kopieret efter en courtoisie-
vendt gengivelse. Skjoldets bundfarver, sølv og rødt, er imidlertid ikke courtoisie-vendt,
men hjelmtegnet er det formodentlig. Ifølge blasoneringen skulle der kun være et halvt sort
møllehjul i skjoldet, og det skulle formentlig sidde i feltet af sølv.

105.

1487. 2. oktober

København

*Reer Reerson (Green af Rossö) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed
og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kro-
nens frie bonde- og købstadsgods og får tillige et våben.*

Wij Hans mz gudz nade Danmarckis Norgis wendis oc gothes koning Vduald
koning til Suerige Hertug j Sleswigh oc j holsten Stormarn oc Ditmerschen
Hertug greffue i oldenborg oc Delmenhorst gøre witherligt alle att fore tro-
schab oc willugh thieniste som thenne breffuisere Reer reersson oss oc wort
righe norge her til giort oc bewiist haffue oc han oc hans affkomme oc echte
børn oss oc wore arffwinge efftherkommere koninge j norge oc Right her eff-
ther trolige gøre oc bewiise mwe oc skulle swalenge the leffue Haffue wij vnt
oc giffuit oc mz thze wort obne breff vnne oc giffue forskreffne Reer reerson
oc hans rette echte børn oc affkomme friihet oc frelse met skioll oc hielm som
andre Ridderø oc swene haffue vdi wort Righe norge til ewigh tiidh Som ær
een graa lax vdi eth hwiit field oc thw wesne horn sworte oc huiide owen vppa
hielmen effther thi som her vdi maleth staar Toch wor oc kronene frij bonde
oc købstede gotz ther mz vdi alle mode vforkrænckt Thi forbiwthe wij alle
wore foghete oc embitzmen oc alle andre forskreffne Reer reersson oc hans
rette echte børn oc affcome heremodh athindre eller hindre lade dele platze
møde vmage eller j nogre made vforrette vnder wor koningslige heffnd oc

Reer Reersons våben i adelsbrevet, 2. oktober 1487, men indmalet senere, formentlig i 1600-tallet.

Foto: DRA.

wrede Datum In castro nostro haffnensi tercia feria proxima post michaelis Anno Domini mcdlxxxvij nostro Regali sub Secreto presentibus appenso

Original: LA Göteborg (deponeret af Göteborgs historiska Museum).

Trykt: Carl Lagerberg: Några personhistoriska föremål i Göteborgs Museum, Sköldebref för Reer Reerson Green till Rossö af den 2 oktober 1487, Göteborgs Museum, Årstryck 1908, Göteborg 1908, bihang, s. 63-64.

Litt.: DAA 1894; J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, i: Personhistorisk Tidskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4ff.

Våben: Våbenet kan ikke være malet ind ved brevets udstedelse, da det stilistisk hører til en meget senere tid.

Stamfaderen Herman Green var ca. 1460 befalingsmand på et af den danske konges skibe. Hans sønnesøn var Reer Reerson. Godset Rossö lå i Stala sogn på øen Orust i Bohus len. Slægten afhændede det i 1670 og uddøde i mandslinien 1887.

106.

1488. 3. januar

Sønderborg

Jes Thomsen i Kollund i Vis herred får af kong Hans for megen tro tjeneste, som han har ydet kongens far, for sig og sine arvinger et våben at bruge og nyde med alle sine godser lig andre riddermæssige og fribårne mænd.

Wii Johann van gotsgnaden to Denmargken Norwegen der Wende vnde Gotthen Konigk Gekoren to Sweden hertog to Slesswig ock hertog to holsten Stormeren vnde der dithmerschen Greue tho Oldemborg vnde delmenhorst Don witlich apembare bekennde vor allsweme Dat wij van sundergere gunst vnde gnade wegen Ock vmme manngerleye truw denste willen So desse bewisere vnse leue getruwe Jes Thammesson to Kollundt In wysherde wonhafftich vnsem zeligen hernn vadere vnde vorfaren bethaare gedan hefft vns vnser eruen vnde Nakomelingen hiirnamals don mach vnde schal dem suluen Jes Thammesson wapen schilt vnde helm Nemlich In deme schilde eyne vpgehouden witte tynnen dat velt In deme schilde bouen der tynnen Rot vnde benedden der tynnen wyth tosinde vnde bouen deme schilde eynen helm vppe deme helme eynen witten appell unt dren helen roden strussvedderen In allermathe also hiirInne gemalet steyt des vor sich vnde syne eruen mit allen synen guderen wo de lygen kopstedere vnde Bonden gudere glick anderen Rittermatischen vnde fryboren mennn hiirnamals togebrukende vnde togetenende gnedichliken gegummet vnde gegeuen hebben Ghunnen vnde gheuen

Jes Thomsens våben i våbenbrevet, 3. januar 1488. Sølvret er oxideret.

Foto: DRA.

eme vnde synen erue dat also Iegenwardich In lande mit crafft vnde macht
desses vnser breues Vorbeden darumme allen vnnsen Amptluden Vogeden
Tolneren Borgermesteren Rathmannen g[e]meyn..den deneren vnderstuten
vnde allen den Jennen de vmme vnserwillen laten scholen vnde willen den
obgnanten Jes Thammesson edder syne eruen hiirane tohinderende hinderen
tolatende edder In Ieniger mathe warane tovorvrechtende vnde vnser hulden
vnde gnaden Datum to Sundersborch Na Cristi gebort Dusentverhundert
Ime achtevnde achtentigstem Jare amm Donredage na des hilligen Nyen Jares
Daghe

Original: DRA, adelsdiplomer (c). Sølv et oxyderet.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16 (med farvelagt våbentegning);
DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, B 71; DRA, Lange-
beks Diplomatarium, A 35, Danmark, med primitiv stregtegning af våbenet.

Trykt: Sønderjydske Maanedsskrift, 7. årg., 1930-31, s. 138.

Litt.: DAS II, L XLVII 7, „...s tamse...“, 1519; DAA 1907, s. X-XII, og DAA 1908, s. XI-
XIII (om slægtens adelsret); Andreas Petersen: Jes Thommsen af Kollund, Sønderjydske
Maanedsskrift, 7. årg., 1930-31, s. 137-40; Andreas Petersen: Adelsmanden Jes Thomsen af
Kollunds Stamtavle, Sønderjydske Maanedsskrift, 12. årg., 1935-36, s. 244-47; DAA 1946
(Boysen); Carl Langholz & R. P. Sørensen: Frigårde, i: Chr. Stenz & R. P. Sørensen (red.):
Bov Sogn, Historisk Samfund for Bov Sogn 1969, s. 265ff; Bjørn Poulsen: Land. By. Mar-
ked. To økonomiske landskaber i 1400-tallets Slesvig, Flensborg 1988, s. 62.

Han var herredsfoged i Vis herred. Brevet blev bekræftet 11/3 1572, 3/10 1610, 26/10 1648,
25/10 1670, 31/10 1699, 29/1 1731, 1/5 1747, 9/2 1767, 25/8 1818 af de danske konger.

107.

1488. 9. august

Nyborg

*Eggert Eggertsson, lagmand i Viken, får af kong Hans for troskab og villig tjeneste
frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold
for kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.*

Wii Hans mz gudz nade Danmarks Norrigis Vendes oc gotes konning vduald
til Suerrigis rige Hertug i Sletzuig oc i Holsten Stormarren oc Dütmersken
greffue i oldenborrig och Delmenhorst gøre thz witerlicht alle at fore troskab
och willige tieniste Som thenne breffuiser Eggerd eggerdsson lagmann uti wi-
gen oss och wort Rige Norrige her till giort haffuer och han oc hans rette
echte børn oc affkomme oss oc wore arffwinge oc effther kommere konninge
uti Norrige oc riget her effter trolige gøre bewise mwe oc skulle Tha haffue
wii nw aff wor sønderlige gwnst oc nade vnt och giffuet och mz thze wort
obne breff vnne oc giffue hanom oc hans rette echte børn oc affkomme frihed
oc frelsse Som andre wore Riddere oc swenne haffue uti wort Rige Norrige

Eggert Eggertssons våben, 9. august 1488.
Tegning i AM, 1700-tallet. Efter fotokopi.

till ewig tid mz skiold oc hielm Som er en halluff hwid enhørning uti eth bloth feld och en halluff huid enhørning owen vpa helmen effter som her uti maeth stander Tog wort oc kronenn frii bondegotz och kópstedgotz vti alle made vforkrencket Thi forbiwde wii alle ehwo the helst ære eller wære kunne och serdeles wore fogder oc embitz men forskrevne Eggerd eggerdsson eller hans echte børn her uti eller e mod at hindre eller hindre lade dele platze møde vmage eller uti nogre made vforrette vnner wor konningxlige heffnd och vrede Datum in castro nostro Nyborrig feria quinta proxima ante festum beati Laurentii martiris Regali nostro sub Secreto inferius appenso Anno domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo

Dominus Rex *per se*

Original tabt. Segl: DKS 87 (bevidnet af Arni Magnússon).

Afskrifter: AM Apogr. 4255 „ex originali, accurate“, med stregtegning af våbenet; Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn, IB. 55, 4to; DRA, DK, B 17, registre over alle lande, fol. 160v-161r; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, kopieret efter DK, B 17; DKB, Thott, fol., 1067; DKB, Langebeks Excerpter, 4to, 187.

Trykt: Diplomatarium Islandicum VI, 1900-1904, s. 635-37, nr. 564, med stregtegning af våbenet; Finnur Jónsson: Historia Ecclesiastica Islandiæ II, s. 249-50; Lagasafni Magnúsar Ketilssonar I, s. 73-74; Safni til sögu Islands I, s. 696-97.

Litt.: Birgir Thorlacius: Islenskir adalsmenn, i: Glettingur 12, 1996, s. 36; J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, i: Personhistorisk Tidskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4ff.

Brevet blev stadfæstet af Christian III den 9/4 1551 for sønnesønnen Eggert Hannesson (ca. 1515 – ca. 1583), statholder over Island 1551-53.

108.

1490. 18. december

Bohus

Tord Gunnarsson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettigthed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wy Hans medh Gudhz Naade Dannemarckis Swergis [!] Norgis wendis och Gottis Konungh Hertugh vdj Slesswigh och Vdj Holstein Stormahren och Ditmerschen Grefwe vdj Oldenborgh och Delmenhorst Giør Alle Witterligit att för Trooskap och willig Tieniste som denne breffwysare Tord Gunnndterssen Wår mand och Tiener och Hans Rette Ächte born oc Sande Affkomme Oss och wort Rige Norige her effter Troligen Giöre Bewise wele och skule till Euig tidh Hafue Wy af wor Synderligh Gunst och Naade vndt oc Gifwit Och medh dette wort Obne breff Vnder och Gifwer Hannem och Hans Rätte och Ächteborn och Sande Affkomme Fryhed och Frällsse som Andre Ridder och Swenne Hafue udj wort Rige Norige medh skiöld och Hiellm som ähr een heel Lax udj ett Rödt Feldt och till Hielmeteigne Stierten vdaf een Lax som der inden maahlet stander dog wor och Cronens Rättigheet paa wort Frj Bonde-Godh och Kiöpstede Goedhz hermedh vforkrenckt I alle maade Ty forbyder Vj alle i huo dee helst ähre eller wehre kunde Och serdelis wore fogder och Embedz Mand forskrefne Tohrd Gunderssenn eller Hans Rette Echte born oc Sande affkomme herjmodh till ewig tidh att hindre Hindre Lade møde qwellie eller att Vforrette J nogen maade Vnder wor Kongelige Heuffn oc wrede Gifwit på wort Slätt Baahuus den Löffwerdag Nest effter Sancte Lucie vgensdagh Aar effter Gudhz Byrdh 1490 Actum under wort Secret

Original tabt.

Afskrift: LA Göteborg, Landskontoret i Göteborgs och Bohus län vol. E IX:1b, kopicbok över Bohusläns frälsegods 1660-1670, fol. 905, „Dette forskreffne er Ordh fra Ordh, Lige Lydende, och en rett Copie aff Originalen, det bekiender Jegh Vnderschreffwen medh egen Handh Rasmus Hennrichsen“.

Litt.: J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, i: Personhistorisk Tidskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4ff.

109. **1492. 30. maj** **København**
Poul Børialsen i Romlund (i Rinds herred) får af kong Hans for troskab, tro og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på købstadsgods og frit bondegods og får tillige et våben.

Wi Hanns med gudtz naade danmarckis Norgis wenndis och gottes koning udwald till suerig hertog j slessuig och hertog i holstenn stormarnn och dytmerschenn greffue vdj Oldennborg och delmenhorst giøre alle witterligt at for troskab tro och willig thieneste som denne breffuiser Poffuel Byrielsenn j Romlunde och hans rette echte børnn och affkomme oss wore arffuinge och rette effterkommende konnger j danmarck till Euig tid giøre wille och skulle haffue wj aff wor serdelige ynnist och naade vndt och giffuet och med dette wor obne breff vnne och giffue forskrefne Poffuell Byrielsen och hans sanne Rette Echte børn och affkomme frihed och frelse till Euig thid som andre Ridder och suenne haffue i wort Rige danmarch med skiold och hielmb som er itt Jomfru hoffuitt udj itt huid feld och enn grønn hatt paa och till it

Poul Børialsens våben, 30. maj 1492.

Tegning i DRA, 1700-tallet.

Foto: DRA.

hielmtecken paa hielmen enn Rød Rosennkranndtz efftersom her vdj malett
stander dog vndertagitt wor och Cronens Ret och rettighed paa kiøbsted-
goedtz och friet bonndegoedtz thi forbiude wj alle Ehuo de heldst ere eller
were kunde och seerdielis wore fogder och Embidtzmennd *forskrefne*
Poffuell Byrielsenn och hanns sanne rette echte børnn och affkomme her
imod at hindre eller hindre lade dele møde Plasse wmage eller i nogen maade
att forwrette vnder wor konngelige heffn och wrede datum castro nostro
Haffniensi feria tertia proxima post dominicam vocem jocunditatis ANNO
Dominj 1492 Nostro sub signeto

Ad testimonium [relationem?] domini Erici Ottonis Millitis

Original tabt.

Afskrifter: DKB, GKS, folio, 844, fol. 302r, „Dette breff landte Offue Blick Axell wrnne den
17 Augustj Anno 1650 och loed hand denn ud copie denn 10 Septembris vdj samme Aar“;
DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med farvelagt tegning af våbenet, „Ex cop:
Domini Holm Consiliarii Justitiæ descr. 1767 Kl[evenfeldt] NB Copien er visselig Copie ef-
ter Copie og altsaa denne Copie det 3die eller 4de Ledd“; DKB, NKS, folio, 790, med far-
velagt våbentegning.

Trykt: O. Nielsen: Tillæg til Uddrag af Rinds Herreds Krønike i: Samlinger til Jydsk Histo-
rie og Topografi II, 1868-69, s. 397-98.

Litt.: DAA 1890.

Hr. Erik Ottesen er Christian Is hofmester Erik Ottesen Rosenkrantz, der førte en krans af
roser på hjelmen.

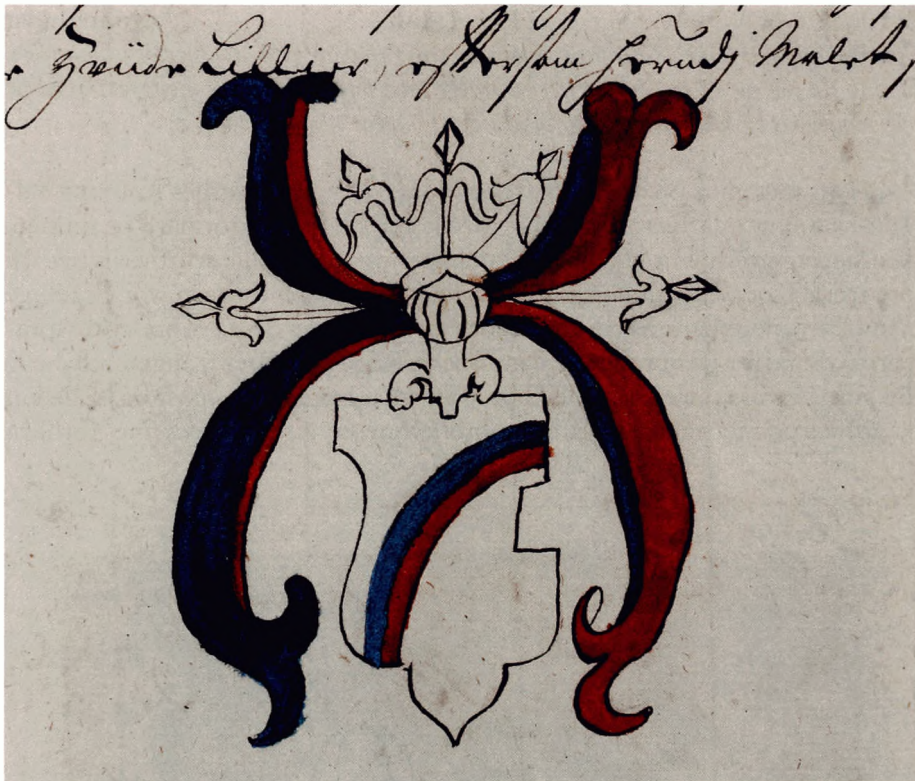
110.

1493. 20. maj

Næsbyhoved

*Peder Bonde får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Dan-
mark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettig-
hed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.*

Wii Hans med Guds Naade Danmarkis Norgis Vendis oc Gothes Konning
udvald Konning til Sverrig Hertug udj Slesvig j Holsten Stormarn oc Dit-
mersken Hertug Greve j Oldenborg oc Delmenhorst Giøre alle Vitterligt at
vj fore troskab oc Villig tieniste som denne brefviiser Peder Bonde Vor Elske-
lige Mand oc tienere hans Rette ægte børn oc afkomme Os oc Vore effter-
kommere Konninger j Danmark oc Danmarkis Rige herefter troligen til Ewig
tiid giøre bevise mue oc skulle have af Vor Synderlig Gunst oc Naade undt oc
givet oc med dette Vort obne bref unne oc give forskrefne Peder Bonde hans
Rette ægte børn oc afkomme til Ævig tiid frihed oc frelse som andre Riddere
oc Svenne her j Vort Rige Danmark med Skiold oc hielm som er een Regnbue
half blaa oc half Rød paa Skacke udj it hvit feld oc paa Hielmen tre Hvide Li-

Peder Bondes våben, 20. maj 1493. Tegning i DKB, NKS, 1700-tallet. Foto: DKB.

lier eftersom herudj Malet stander Da Vor oc Cronens Ret oc Rettighed paa Vort frj Bondegodz oc Kiøbstedgoedz dermed udj alle maade u-forkrencket oc u-forhindret Thij forbyde Vj alle j hvo de helst ere eller kunde forskrefne Peder Bonde eller hans Rette ægte børn oc Retsande afkomme herimod at hindre hindre lade deele Pladze møde umage eller j nogen maade at u-forrette under Vor Kongelig Hefn oc Vrede Datum in castro Nostro Næsbyehovet feria Secunda Infra Octavas ascensionis Domini Anno ejusdem Millesimo Qvadragesimo Nonagesimo tertio Nostro Sub Signete

Original tabt.

Afskrifter: DRA, DK, B 17, registre over alle lande, fol. 158v-159r, med stregtegning af våbenet; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 41, fol. 27, med stregtegning af våbenet; DKB, NKS, folio, 790, med farvelagt våbentegning; DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt våbentegning; DKB, Langebeks Excerpter, folio, 185, med stregtegning af våbenet; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 36, Danmark, med stregtegning af våbenet.

111.

1493. 1. juli

København

Thorbjørn får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wij Hans met gudz Nade Danmarckes Norges Vendes oc gothes Konning Vd-wald Konning tiill Suerige Hertug vdi Slesuig i holsten Stormarn oc ditmersken hertug greffue i oldenborg oc delmenhorst Gøre alle wiittherligt at wij fore troskab oc willig thieniste som thenne breffuisere Torbørn wor elskellige man oc thienere hans Rette ecthe børn oc affkomme oss oc wore effterkommere Konninger i danmarck oc danmarckes Riige her effter troligen tiill ewiig tiid gøre bewiise mwe oc skulle Haffue aff wore sonderlige gunst oc Nade vnt oc giffuet oc met thette wort obne breff vnne oc giffue forskreffne Torbørn

Thorbjørns våben i adelsbrevet, 1. juli 1493.

Foto: Linköpings stadsbibliotek.

hans Rette echte børn oc affkomme tiill ewiig tiid ffriihed oc frelse som andre Riddere oc swene haffue her i wort Rige danmarck met skiold oc hielm som ær æn dragen kniff i eth blot feld oc æn Rød krantz om hefftet met æn Rød skee paa hielmen Som her vdi malet stander Dog wor oc kronens Ret oc Rettughed paa wort ffrii bonde gotz oc købstede gotz ther met i alle made vforkrencket Thii forbywde wij alle ehwo the helst ære eller wære kwnne forskreffne Torbørn eller hans Rette echte børn oc Ret sandh affkommæ her emod at hindre eller hindre lade møde platzse dele vmage eller i noger made at vforrette vnder wor konninglige heffnd oc wrede Datum In Castro Nostro haffnensi in profesto visitacionis marie anno domini mcdxtercio
Nostro sub Signeto

*Dominus Rex per se presente domino paulo
laxman milite magistro curie*

Original: Linköpings stadsbibliotek/Stiftsbiblioteket, nr. 265. Ifølge L. Wiede foræret dertil af stadskomminister i Vadstena P. Kylander.

Afskrift: Af L. Wiede i SRA, B. E. Hildebrandts Saml. till Svenskt diplomatarium, 8. supplement.

Hjelmtegnet skal formodentlig opfattes som en skede.

112. **1493. 25. november** **Gottorp**
Jeppe Mattesen til Grarup (i Haderslev herred) og hans bror Nis får af dronning Dorothea og hertug Frederik (I) den frihed, som deres forfædre havde, til evig tid for sig og deres efterkommere.

Wy Dorthea vann godts genadenn tho Dennemarckenn Sueden [No]Rige vendenn vnde gottenn konunnginne vnde Frederich der Sulffstenn genadenn Erffgename tho Noruegenn hertzoginne vnde hertoge tho Sleswich ock tho holsteinn Stormerenn vnde Der Ditmerschenn tho oldenboch vnde Dulmenhorst greuinne vnde greue Donn wytlik apenbar Bekennennde vnde mytt desseme vnserem Breue Bethugende vor also weme Datt wy vmme sundriger gunst genade vnde thonegunge wyllennn mytt fruenn wolbedichtenn Mode denn Dichtigenn vnserenn leuenn gethruenn vndersathenn Joppenn Mattesenn tho graderp Jnn vnser vogedienn tho haderschleuenn wonnafftih vor vnns vnse Eruenn vnde Nakomelunge genedi[c]hlikenn gegunnett thogela[t]henn vnde Bewilligett hebbenn datt he sinnn Broder Nis Mattesenn Ere kennder vnde Nakomelunge alle der frigheitt also Ere seligenn voredernn vann oldennns herkamends vor Ennenn gehadtt vnde gebukett hebbenn hir Namals tho Euigen tydenn genethen vnde gebukenn schollenn vnde Mogenn ock datt de sulueste Jep Mattesenn sinnn Broder Ere kennder

vnde Nakomlunge alle der guder also Emm vnd Erenn seligem vader Mattes Bundesenn van Erues wegen angestoruen synn vnde de se Nah Jnn thokamendenn tyden tho syck krigenn Mogenn So quidtt vnde frig also de Ere seligenn voraldernnn Ergenandtt vnde se suluest Bett hirtho gehadtt vnde Nah Jegenwordigen hebbenn vnde Besittenn Mitt allenn herliheiden vnde gerichtheidenn hirnamals vordann stedes genethen vnde gebuokn Schollenn vnde Mogenn welkendtt wy denn Ergenanthen Jeppenn synenn Broder Erenn kindernn vnde Nakomlinngen also Jegenn werdich Jnn krafft dessen vnseres apenn Breues samptlih gunnenn tho lathenn vnde Bewilligenn sunder Jenungerleg geuerde stedes vnde vast tho haldende vorbedenn hirume allenn vnseenn ampttludenn vnde vogedenn Nu thor tydtt wesennde Edder de Jnn tho kamenden tydenn kamende werdenn de vorgeanntte vnse vnderstathen hirmhegenn tho hindernnde Edder tho vorwenthigende tho orkunde vnde grotherer sickerheitt hebbenn wy vnser Beder k. vnde furstlike Secrett samptlih hethen hennngenn Uddenn ann dessenn vnserenn Breff de gegeuen Js tho gottrop Na Christj gebordtt verthezenn hundertt Dar Na Jnn dre vnde Negenthugesten Jar am Dage Sancte katherine der hilligen Junckfrowen
ad Relationem hanns
Rantzowwnn Consiliarij

Original tabt.

Afskrift: DRA, Hans den Ældre (Hansborgarkivet) 27, 22 (tidl. Gem. Arch. XXII 12).

113. **1497. 14. juni** **København**
Niels Madsen får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frølse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens rettigheid på frit bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hans met gudz nade Danmarcks Norigis Vendis oc Gotis koning Vduald koning till suerige Hertug vdi slesuig oc hertug vdi Holsten Stormarn oc ditmersken Greffue vdi oldenborch oc delmenhorst Giøræ alle vittherligt at fore troskab oc villug thieniste Som thenne breffuisere Nielss matzssøn wor elskelige man oc thiener oc hans rettæ echtæ born oc affkomme oss oc wort Riigæ Norgæ hær efftir troligen giøræ bewiisæ maa oc skall till ewiige thiid Haffue wij aff wore sønderlige gunst oc nade wnt oc giffuit oc met thette wort obnæ breff wnnæ oc giffuæ hannom oc Hans rette echte børn oc affkommæ till ewiigæ thiidh frøiheidh oc frølse Som andre Riddere och swænnæ Haffuæ vdi wort Riigæ Norigæ met skiold oc hielm Som ær æth heeth groeth eggernæ vdi eth roeth feldht oc till hielmetegen eth halfft frammerdeell aff eth groeth eggernæ som hær vdi maalt stander tog wor och kronens Rett oc Rettigheid pa wort frij bonde gotz oc køpstedes gotz ther met i alle made vforhindrit Thii

Niels Madsens våben, 14. juni 1497.
 Tegning i facsimile af adelsbrevet, 1700-tallet.
 Foto: DRA.

forbywde wij alle ehwo the helst are eller wære kwnnæ oc særdelis wore ffogeder och embitzmen forscreffnæ Niells matzssøn eller hans retthæ echte born oc sande affkommæ hær emod till ewiigæ thiid at hindræ Hindre lade modæ qwelie vmage eller at vforrette vdj noget made vnder wort hyllest oc nade Giffuit pa wort slot Kopnehaffn Sanctorum Viti et modesti afften Aar efftir gudz bywrd mcdxcseptimo Vnder worth Secretø

Original: LA for Sjælland, Gavnø godsarkiv, nr. 36. Segl: DKS 87.

Facsimile: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „udskrevet efter Originalen som eyes af hs hogerverdigh. bisp Hersleb“.

Trykt: Danske Magazin 1. rk., 3. bd., 1747, s. 161-63, „Niels Madsøns Vaaben og Adels-Brev, givet af Kong Hans 1497“, med kobberstik af våbenet. Det originale brev ejedes i 1747 af biskop Hersleb; Diplomatarium Norvegicum X, 1880, s. 227, nr. 283.

114. 1497. 26. august Gottorp
Nis Matsen til Lunding, Starup sogn (i Haderslev herred), får af hertug Frederik (I) frihed på sit gods i Slesvig for sig og sine arvinger barn efter barn.

Wij Frederick von gotsgnadenn Erffgenhome to Norwegen hertog to sleswig ock hertog to holstenn stormaren vnde der ditmersschen Greue to oldemborg vnde delmenhorst Doen witlick apenbare bekenkende vnde betugende Jn vnde mit dessemm vnsemm opene breue vor vnns vnse eruenn nakomelinge vnde alleswemenn Dat wij durch sunderge gunste vnnd gnade

dessen Jegenwordigen breues togere vnssen leuen getruwen vndersaten to Lundingen Nis matsson Jn vnssere vogedie hadersleue Jmm kersspele to stadorppe wanasstich vnde syne rechten eruen kynt nha kynde qwijd vnde vrijg gnediglich hebben gegeuen so dat de sulue Nis Matsson vnde syne eruen des gudes to Lundingen dat he nhu vppe wanet mit deme anderen cleynen gude daresuluest belegennn Dat emm na synemm zeligen vadere Mattis Cristersson tore erffdelinge is togefällen vnde Jtzundes in wehren hefft vnde aller anderen vrijg gudere de he edder syne eruen mijt der tijt mochten werden kopennde gelijk anderen vnssen vrigen mannen Jn vnssemm hertogdome to slesswijg qwijd vnnnd vrijg von allere vmplicht mogen vnnnd scholen besitten vnde gebreken so doch dat sie vnns vnssen eruen vnde nakomelingen geborlike plichtige denste gelijk anderen frigen mannen darefore todonde scholen vorplichtet syn Desses tore Orkunde grotere vorwaringe vnnnd zekericheyt hebben wij vor vnns vnse eruen vnd nakomelinge vnse furstliche secret benedden an dessen vnssen breff witlichen heten hengen Gegeuen vnnnd gescreuen an vnnsem slotte Gottorppe amm sonnauende na Bertolomei des hilligen apostele na christi vnsses heren gebort duset veerhundert darna Jmm souenvndenegentigestemm Jaren

Ad *Relationem* validi Johannis rantzouwen
Consiliarij et aduocati in hadersleue

Original: LA for Sønderjylland. Segl: DKS 106.

Afskrift: DRA, Hans den Ældre (Hansborgarkivet) 27, 22 (tidl. Gem. Arch. XXII 12).

Litt.: Jesper Thomassen: Mellem adel og bondestand – de slesvigske fribønder, Nordisk Arkivnyt 4, 2000, s. 86-87; Per Ethelberg, Nis Hardt, Bjørn Poulsen og Anne Birgitte Sørensen: Det Sønderjyske Landbrugs Historie, Haderslev 2003, s. 645.

115. **1499. 1. oktober** **Stockholm**
Lars Nilsson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Sverige for sig og sine ægte efterkommere på en række gårde og på andet gods, som han her- efter lovligt arver, med forbehold for kronens rettighed på frit bondegods og købstads- gods og får tillige et våben.

Wij Hanns medh Gudz nåde Suerigiss dannmarckz Norgess wenndess och Göthess Konung Hertig y Släsuick hollstenn Stormarenn och dijttmarskenn Greffue y oldennborg och dellmenhorst giöre alle witterligit at wij för troskap och welluillige tienest som tenne breffuisere lasse Nillssonn vår mann och tie- nare hanns Egta barnn och sanna affkomma Effterkomande konung här y Sue- rige giör och beuise måge och skulle haffue wij aff vår synnerlige gunst nådhe och benägenhet medh thetta wårtt opna breff wndh och giffuitt honom och hans Egta barnn och sanna affkomma frihett och frellse medh skyldh och hielm

som Andre Riddere och suena haffue vthi vårt Rike Suerige som ähr enn hallff Rödh Cronohiort medh enn grönn quist vthi mundenn vthi ett blått fiell och till hielme tecknn ett hellt hiortauia effter som häruttinnan målet ständer och dertill haffue wij aff Sådene vår gunst och nåde vnndt och giffuitt förnäm^{de} lasse Nillsson och hans Rette egte barnn och hans sannna affkomma sådena frelse som Andre godhe Menn här y Riket haffue vpå these effterschreffne gårdar som ähr Enn gårdh wigby enn gardh som heter backa Enn gårdh som heter gröffåsa Enn gårdh liungzeråss Enn gårdh wexstorp som per giope på bor Enn gårdh Bruntorp och sammalunde vnde wij honom och hans egta barnn at måge haffue sådana frelse på huart Annatt godz hann här Effter lagligenn Arffua kann toch Så at hann ey kiöper pannter eller någerlunde vnnder sig stå skall någer Crononess bondegårdar eller godz och skall doch vår och Crononess Rett och Rettighet på allt vårt och Crononess frihettz bondegårdar och stedzlegodz ware alldeless härmedh offörkrenngt biude förtenskull alle eho the hellst ähro eller wara kunna framdelis förnäm^{de} lasse Nillsson och hans sannna offkomma häremott hindre eller hindre lathe wndher vår kongelige hemd och wredhe giffuitt på vårt Slott stocholm tisdagenn effter Micaelis Anno MCDXCIX vnnder vårt Secrett

Original tabt.

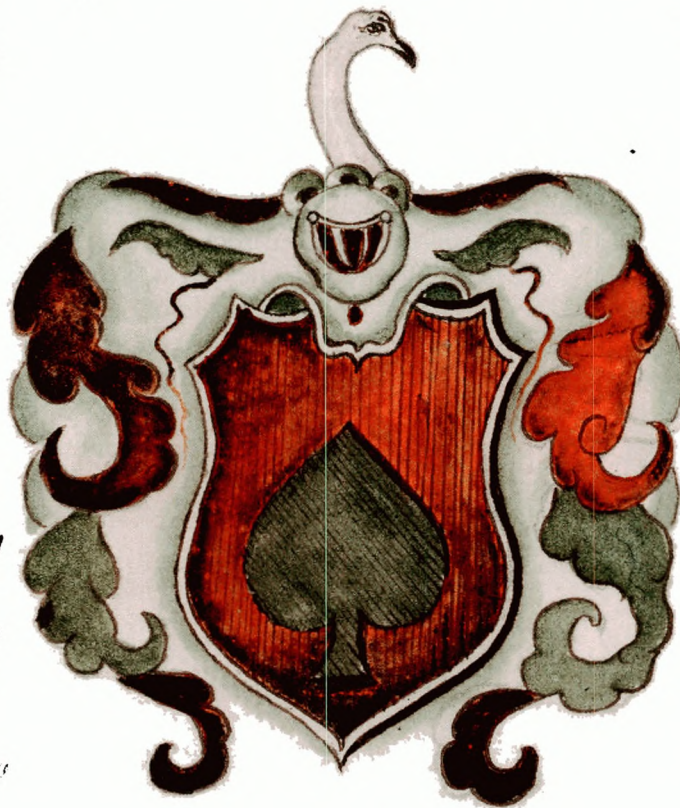
Afskrift: Uppsala UB, Palmiskiöldska samlingen 161, s. 85-86.

116. **1500. 14. maj** **Århus**
Jørgen Knudsen (Seebled) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens gods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wij Hans med Guds Naade Danmarcks Sueriges [Norges] Wenden og Goters Konning Hertug udi Sleswig Holsten Stormarn og Dytmerschen Grefue i Oldenborg og Delmenhorst Giøre alle witterligt at wi af vor Synderlig gunst og Naade saa og for troschab og willig tieniste som os Elschelige Jørgen Knudsen og hans Egte Børn og afkomme oss og vort Rige Danmarck hafuer troligen giort og Bewiise maa og schall hafue undt og gifuet og med dette vor Aabne Bref under og gifuer hannem hans Rette Egte Børn og Sande afkomme Frihed og frelse som andre Riddere og Svenne hafue i vort Rige Danmarck med Skiold og Hielm som er et grøndt Søbled i et røt Field og till Hielmbuge over hielmen Een Svanne halss efftersom herinden malet Stander dog vort og Cronens Goedz og Kiøbstedgoedz derudj vforkrencket i alle maader Thj forbiude vj alle og huo det helst er eller were kand og Særdellis vore Fogder og Embedsmænd fornævnte Jurgen Knudsen Hans Rette Egte Børn og Sande afkomme herimod till Ewig tiid at hindre hindre lade Eller og i nogen

aus nnetn nytborn og fard
i hnd og fndfn for anden d

kan
f
for
int
nqn
en
in
wort
klob
Linn

i no
nur
nn
no
om
fa
sh
og
/ An
L

Jørgen Knudsens (Seeblad) våben, 14. maj 1500.
Tegning i DKB, Rostgaard, 1700-tallet. Foto: DKB.

maade at forurette under vor Kongelige hefn og Wræde gifuet i Vor Kiøbsted
Aars Torsdagen nest effter Sancte Jubilate Aar effter Gudz Biurd Tusend
Femb Hundred Under wor Secret

Ex Relatione Domini Pauli Laxman

Original brændt 1/11 1676 hos enken efter en af den adledes descendenter i landsbyen He-
den i Salling herred ifølge Jens Bircherods dagbøger, jfr. Christian Molbech (udg.): Uddrag
af Biskop Jens Bircherods historisk-biographiske Dagbøger for Aarene 1658-1708, Kbh.
1846, s. 181.

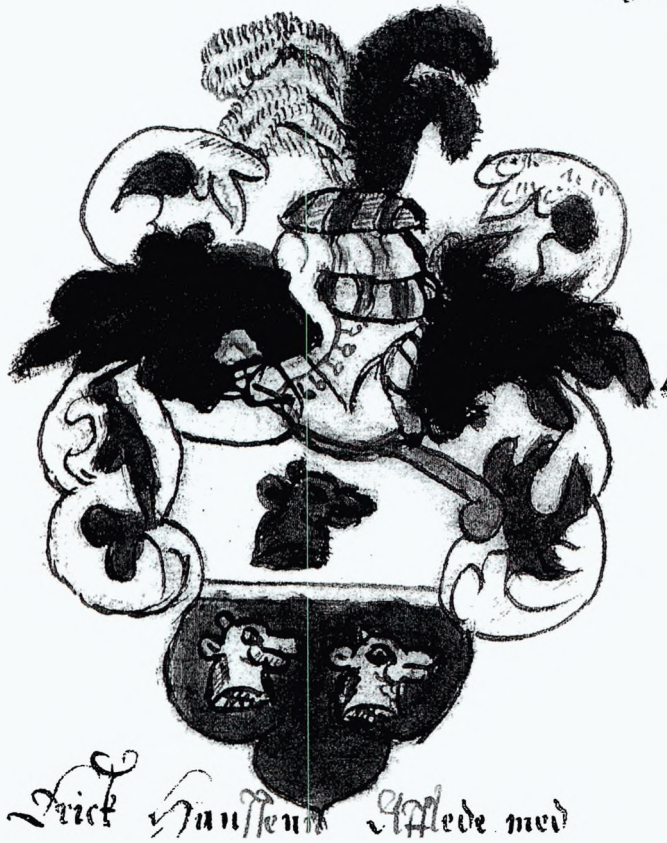
Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia, folio, 85, med stregtegning af våbenet, Birgitte Seeblad: Våbenbog med „bilag“; DKB, Rostgaard, 4to, 107, s. 399-400, med farvelagt våbentegning; DKB, NKS, 4to, 837, med farvelagt våbentegning; DKB, Kall, folio, 130, s. 76, med våbentegning uden farver; DKB, NKS, 4to, 1207, ved nr. 41, med våbentegning uden farver; DKB, NKS, 4to, 1208, nr. 41, med stregtegning af våbenet.

Trykt: A. Thiset: Nogle Slægtebogs-Uddrag, Personalhistorisk Tidsskrift 5. rk., 6. bd., 1909, s. 19.

Litt.: DAA 1914.

117. **1503. 18. maj** **København**
Erik Hanssøn, borgmester i Middelfart, får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens købstadsgods og bondegods og får tillige et våben.

Wij Hanss med Gudss naade danmarckiss Suerigiss Norigiss Wendiss och Gottess konning Hertugh i Sledssuig och i Holsten Stormaren Och dytmer-schen Greffue i Oldenborg och delmenhorst Giøre alle vitterligt att wj aff vor Synderlig gunst Och naade saa och for Troskab och villig Tienniste som oss Elschelige Erick Hanssøn vor mand Tienner och Borgemester i Melfahr oss och vort Rige hertill giort och Troligen beuist haffuer och hand och hanss sande ecte børn Troligen her effter beuisse schulle muge och giøre schulle till euig tid haffue vj vndt och giffuet hannem och hanss Sande effter kommer och æctebørn huilcket [frihed] och frelsse med hielm och schiold som andre Ridere och suenne haffuer och niude her i vort Rige danmarck efftersom her vdj dette vort breff malet stander ehr Tou huide biørne hoffueder vdj et Røtt feltt och et Røtt biørnehoffuet vdj ett huitt field saa att Skiolden bliffuer halffdelen Røedt och halffdelen huiddt och Till hielmtegn eller kledning och en Regerbusche [fjerbusk] halffdelen huid och halffdelen Røedt huilckit wapen hand och alle hanss sande och ectebørn muge och schulle haffue med Saadan frihed som forreschreffuet Stander dog vort och kronen kiøbstede-godss och bondegoedss i allemaade vforkrenckit Tij forbiude vj alle huo som helst de ehre eller verre kunde och serdeliss alle Vore Fougder och Embedss-mend som nu ehre eller nogen tid her effter kommendiss vorder hannem eller hanss Sande effterkommere ectebørn her imod denne vor Sønderlige Gunst paa saadan frihed att hindre eller att hindre lade møgde plasse wmage eller nogen forfang att giøre vender vor kongelige heffn och vrede Giffuit paa vort Slott Kiøbenhaffn sanctj Ericj S martinis [?] dag Aar effter Gudss byrd M. d. tertio vnder vort segnet

Erik Hanssøns våben, 18. maj 1503, delvis forkert gengivet.
Tegning i NRA, formentlig 1700-tallet.
Våbenet er courtoisievendt. Efter fotokopi.

Original tabt.

Afskrift: NRA, DK, norske innlegg, ad 30. august 1648. Hertil hører (NRA, kortsamlingen, DK 148) en tegning (formentlig fra 1700-tallet), der viser et våben for Erik Hanssøn med et tværdelt skjold med ét bjørnehoved i 1. felt og to bjørnehoveder i 2. felt, altså omvendt i forhold til blasoneringen i brevet, og med strudsefjer på hjelmen, samt et våben for hans hustru Maren Eriksdatter.

118.

1503. 14. juni

København

Niels Tormodsens (Skak) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hanss met gudz node Danmarckis Norgis Suerigis Vendis och gotis Konvngh Hertugh Vdi sleszuigh Holtzsten stormarn oc dytmersken greffue i oldenborgh oc delmenhorsth Giore alle vitherlighth ath wii aff wor synderlige gunst oc node swaa fore troskab oc villige tienesthe som thenne breffuissere oss *elskelige* nielss tormodssøn oss oc wort Riighe Norge her till giorth haffuer oc her ephther han oc hanss sande oc ecthe barn och affkomme giore maa och skall haffue wii vnth och giffuet oc nw mz thze wort obne breff vnde oc giffue *hannum* oc hanss sande oc ecthe barn och affkomme friihedh och frelsæ som andre Riddhere oc swæne haffue oc nythe vdi wort Riige Norghe met skiold och hielm som ær tree Rødhe hwmmær kloer vdi ith hwith feldh Och till hielmeteghen en bøygeth væpenth arm met armetygh och eth drageth swerdh vdi en baarhandh paa hielmen ligerwiiss oc i saadane mothe som *her* nidhen vdi thze samme Wort breff maleth och giort standher Hwilcket vaper och hielmeteghen han oc hanss sande oc ecthe barn oc affkomme *her* ephther

Niels Tormodsens (Skak) våben i adelsbrevet, 14. juni 1503.

Foto: DRA.

oc till ewigh tiidh met friihedh oc frelsæ som foreschreffuet standher nyte Dogh wort och kronen bonde gotz oc k pst de gotz vdi alle mothe vforkrencketh Thii forbiwde wii alle ehwo the helst  re eller w re kunde andelige eller oc verdzlige hannum eller nogre hanss ecthe barn oc sande affkomme emodh thenne wor gunsth paa saadane ffriihedh oc frelse athindre hindre ladh  m the qwellie vmaghe eller i noger mothe at krencke eller vforretthe Vnder wor kongelighe heffndh och vredhe till b dre fasthere och yderemere vithendis byrdh haffue wii met villighe och vedskab ladhz henghe wort kongelige Secretum nadhen fore thze samme Worth obne breff som giffuet och schreffuet er paa Wort sloth k pnehaffn gudzlegemme affthen Aar effther gudz byrd Mdtertio

Original: DRA, adelsdiplomer (c).

Facsimile: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Trykt: Diplomatarium Norvegicum V, 1861, s. 717, nr. 996.

Litt.: DAA 1915.

Han var gift med  se Jonsdatter Skak.

119. **1504. 3. januar** **Burg på Fehmarn**
Olav Andersson f r af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for købstadsgods, bondegods eller andet gods og f r tillige et våben.

Wiy Hans med Gudtz naade Danmarchis Norgis Suergis vendisz och gottis kongning hertug i Sleijszuig Holsten Stormaren och Dijtmerschen greffue i Aaldenborg och Delmenhorst gi re alle witterligt at wij aff sijnderlig gun[st] och naade for throschab och willige thiemiste som elschelige Olluff Andersen wor mand och thienere osz och wort rige Norge hertil giort haffuer hand och hans sande barn och affkomme her effter troligen gi re beuise maa och schall haffuer wij wnt och giffuit och met d[ett]e wort opne breff wnder och giffuer hannem och hansz sande barn och affkomme frjhed och frelse som andr[e] wore kiere wndersaatte ridder suenne och gode mend haffue niutte der i wort rige Norge och der till wnde wij och giffue hannem och hansz børn och sande aff[f]komme skiold waapen och hielm her under j de[tte] wort breff med dj stander och farffuett som jndeho[l]der der tho grønne lindorme och gulle pricher wdj et r et feldt jtem hoffuederne mod huerandre och snoet omkring hinanden och till hielmtegn it lindormhoffuidt offuenpaa hielmen och et r et och blaate hielmklede som hannem och hans ret[te] barn och sande affkomme maa och schulle haffue och fr[el]seligen at følge forskreffne frihed euindelig

dog worisz elschelige mandtz och kiøbstaagodtz bondegodtz e[ll]e[r] andre godtz wforkrengt j sin wigtheder Thi forbiude wij allom huor dj helst er eller werre kand hannem och hansz rette barn och sande affkomme her jmod denne wor gunst paa saadan frjheder och frelse som forskreffuit staander att hindre elle[r] hinder late enten quællie wmage eller i nogen ma[ade] at krenche eller wforrette wnder wor kongelige heffn [och] wnaade Giffuit paa wort land Femmeren j Borg[en] onsdag nest effter sancte Tomis dag aar effter Gudtz by[rd] md quarto wnder wor zignete

Ex mandato *dolini rigis proptio*

Original tabt.

Afskrifter: LA Göteborg, Göteborgs och Bohus läns landskontor E IX:1, kopibog over Bohus lens frelsegoods 1660-70, fol. 1324, „Een rigtig copie aff originalen bekiender jeg Laurs Anderszen“; SRA, Erik Posses heraldiska samling, foliovolym 7.

Trykt: Diplomatarium Norvegicum XXII, 1995, s. 21, nr. 30, enkelte ord må være misforstået af den, der har indført teksten i kopibogen.

Litt.: J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, i: Personhistorisk Tidskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4ff.

Samme våben som i brevet af 3/1 1504 for Olav Hallvardsson.

120.

1504. 3. januar

Burg på Fehmarn

Olav Hallvardsson får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for købstadsgods, bondegods eller andet gods og får tillige et våben.

Wij Hans med Guds naade Danmarckis Norges Suergis wendis och gottes konning hertug i Slesuig Holstein Stormeren och Dytmerschen greffue j Oldenborgh och Delmenhorst gjør alle witterligt at vj aff synderlig gunst och naade for troschab och villig thieniste som os elschelige Oluf Halfworszen vor mand och thienere os och vort ricke Norge giøre bewise maa och schall haffuer wj unt och giffuet och med dette vort aabne breff vnder och giffuer hannem och hans sande barn och affkomme frihed och frelse som andre vore kiere vndersaattre ridder suenne och gode mænd haffue och niute ther j vort ricke Norge och der till vnde och giffue wj hannem och hans sande barn och affkomme skiold vaapen och hielm her vnder j dette vort breff med de stander och farffuer som jndeholder to grøne linormer och gule pricher udj it røt feldt jtem hoffuederne mod huer andre och snot omkring hind anden och till hielmtegen it lindormhoffuit offuen paa hielmen och it røt och blaet hielmklæde som hannem och hans rette barn och sande affkomme maa och schulle haffue och frelseligen at følge forne frihed ewindelich dog voris elschelige

mands kiøbstagods bondegods eller andre gods wforkrencht i sine wichtigheder Thi forbiude wj alle j huor di helst er eller være kand hannem och hans rette barn och sande affkomme her j mod denne vor gunst paa saadan friheder och frelse som forschriffuit stander at hindre eller hindre lather enten quellie wmage eller j nogen maade at krenche eller wforrette vnder vor kongelige heffn och wnaade Giffuet j Borgen paa vort land Femmeren onsdagen nest effter s. Tomes dagh aar effter Guds biurd md quarto vnder vort zechret

Ex mandato deminij rigis proprio

Original tabt.

Afskrift: LA Göteborg, Göteborgs och Bohus läns landskontor E IX:1, kopibog over Bohus lens frelseghods 1660-70, fol. 914, „Att dette år een richtig copie af sielfwe originalen widtnar Mattias Mortenszon notarius Kongelf“.

Trykt: Diplomatarium Norvegicum XXII, 1995, s. 19-20, nr. 29, hvor der er medtaget ord, som er overstreget, men de er ikke medtaget her. enkelte ord må være misforstået af den, der har indført teksten i kopibogen.

Litt.: J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, i: Personhistorisk Tidskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4ff.

Samme våben som i brevet af 3/1 1504 for Olav Andersson.

121.

1504. 3. april

Gottorp

*Wunke Knudsen, staller i Nordstrand, får af hertug Frederik (I) for megen tro, vil-
lig, flittig og lydlig tjeneste frihed i Slesvig og Holsten til evig tid for sig og sine ægte
børn og børnebørn og får tillige et våben.*

Allen und Isslichen watterlei Standes werdicheit edder wesendes de sin und dusse breff forkumt und sehen hören edder lesen dohn wi Frederich fan Gotts gnaden Erfgenahmen tho Norwegen Hertzog to Schlesswigh ock to Holstein Stormarn und der Dithmarschen Grafe tho Oldenborg und Delmenhorst nach gebörlicher eines isslichen erbedinge witlich apenbahr bekennende in und mit dissen unsen apenen brefe for uns unse Erfen und als weme dat wi dorch sundere gunst und gnade unde ock umme fele getruwe willige flitige unde gehorsame deenste de de getruwe unse Staller unse Staller des Landes NordStrande Wuncke Knutsen uns bethhertho bewiesen und gedahn hefft und he und sine Erfen nochmals noch mehr uns und unsen Erfen bewiesen und dohn mögen und scholen demsulfen Wuncken und sinen echten Kindern und Kindes Kinderen nu lefendige und thokumpstige und ehme ewichlick herkamende gegunnet togelaten und gegeben hebben gunnen tholaten und gefen ehm jegenwardigh und in kraft und macht disses sulfen unses brefes Begnadinge Bessringe und Friheide mit Schilt und Helme gelick und andere

Riddere und Knaben disser unser Forstendohmbe Schlesswigh und Holstein
alse nomblichen dat fornste dehl und ehnen halfen blawen lewen in einen ge-
len Felde in dem Schilde und gelick sulck einen halfen Lewen up dem Helme
in aller maten und wise alse hierin gemalet steit ock hebbben wi Fredrich Her-
toge obgenant dem gedachten Wunneken und sinen Kinderen wo forgesecht
in unser Furstlike Bescherment und sunderliches forbiddent beth tho rechte
gnediglich entfangen und angenahmen entfangen und annemende ock also in
Krafft jegenwardiges unses Brefes dhe gelick andere Eddellude tho fordhe-
gedinge und to forbiddende thogend alsweme sunder jemant hinder edder
inseggent bidden hierumme alle und Issliche Fursten geistlich und weltlich
Grafen Frieherren Richtere Eddellmenne Stadthaltene Burgemeistere Radt-
menne Gemeinheide HerdesFogde Tolner Burger und den Lansten und
sunst einem jedem dem dusser unser Breff forkumt und darmede ersocht wer-
den Jue Leven und gi obgenanten Wunneken und fan ehme herkamende des-
ser unser begnadinge geneten und wes ehme derhalven also sodan ehren de
mit schilde und helme und sunst und anderen Frigheiden wo bafen berört be-
giffiget is geböhren mag folgen laten und nicht forenholden Ehne ock Sine
Kinder und Erfen ahn Persohnen Dehnern Hafen und guderen desshalven
nicht hindern forweldigen edder forunrechtferdigen laten willen wi wedder-
umme Juwe lefe und Ju fruntlich fordehnen sunderlich forglichend und
gnediglich erkennen und nach eines Isslichen geböhr fortögen hebbben alle-
wege und is doch nicht desto min fan den unsern under unsern Furstlichen
Hulden und Ungnaden also ernstlich tho willen Tho ohrkunde under unsen
angehangenen Furstlichen Secrete Datum up unserm Schlate Gottorp am
abent panis scissionis am Föffteinhundersten und ferdnen jahren

Original tabt.

Afskrifter: DKB, NKS, folio, 882, blad 204 a, af A. Heimreich; DRA, håndskriftsamlingen XI, Hertugdømmernes topografi, B. Slesvigs topografi, nr. 2, s. 411-414; Kiels UB, S. H. 497 N, blad 10 b, af A. Heimreich; DRA, Voss' ekscerpter bind LXVI, CXX a 1 b; Kiels UB, S. H. 226, blad 4 a; DKB, Thott, 4to, 2070 b, 1. bind, blad 6 b; DRA, Westphalens diplomatarium, folio, to afskrifter.

Trykt: Albert Panten: Akten zur Geschichte der Familie Knutsen auf Pellworm 1504-1540, Neues Friesisches Archiv 1, 2003, s. 92.

Litt.: DAA 1902 (Leve II); Goslar Carstens-Husum: Zur Geschichte des nordfriesischen Adels, Jahrbuch des Heimatbundes Nordfriesland, bd. 24, 1937, s. 77f.

122.

1505. 24. juni

Kalmar

Henrik Nielsen (Due) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hans medt Guds naade Danmarkis Suergis Norgis vendes och Koning Hertug udj Slessuig Holsten Stormaren och ditmerschen greffue i Oldenborg och delmenhorst Giøre alle witterligt at vi af vor Synderlige gunst och naade Saa och fore throeschab och willige thieniste som denne breffuissur Hendrich Niellssen och Hans Rette egte børn och Sande Affkomme os och vort Rige Danmarch Hereffter throlige giøre beuise ville och schulle haffue vi Undt och giffuit och medt dete vort obne breff vnde och giffue Hannem och Hans Rette egte børn och Sande Affkomme friheed och frelsse Som andre Ridder och Suenne haffue udj Vort Rige Danmarch medt schioldd och Hielmb Som er threj Huide Duer vdj et blaafeldt med Røde Neb och Røde Been och Huer Dennem forgylte Ringe om Halsen och till Hielmbteigen paa Hielmenn en huid due met Røde been och Røt Neb och en forgylt Ring om halsen ligeruiss som her Jnde i dete vort breff Mallet Stander doeg vort och Cronens fri Bondegoeds och Kiøbstedegøeds dermed v-forkrenchet i alle maader thj forbiude vi alle Ehuor de helst ere eller verre Kunde och Serdellis vore fougder och Embitzmend forskrefne oss Ellschelige hendrich Nielssen eller hans Rete egte børn och Sande Affkome hermoed till euig tiid at hindre lade ellerinogen maader at vforrete Vnder Vor Kongelig Heffn och vredre Giffuit paa Vort slot Calmer Sanctj Hans Baptistj dag Aar 1505 Vnder Vort Secret
ad mandatum Dominj Rigis proprium

Original tabt.

Afskrift: DRA, håndskriftsamlingen, XIV L, 36 (historisk-genealogisk Samling, 4to, nr. 16).

Litt.: DAA 1891.

Brevet bekræftet 30/12 1641 (DRA, DK, B 64, fynske registre 1641, fol. 271), 26/5 1646 og 18/7 1657 (DRA, DK, B 54, sjællandske registre 1646, fol. 500, og 1657, fol. 73).

123.

1505. 20. juli

København

Niels Svendsen (Tordenstjerne) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i kongens riger til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens frie bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hanss met gudz nade Danmarckes Sueriiges Norges Vendes och gotes konnyngH Hertug vdi sleswiigh holtzsten stormarn oc dytmersken greffue i oldenborgh oc delmenhorst Giøre alle vitherligt at wii aff wor sønderlig

Niels Svendsens (Tordenstjerne) våben i adelsbrevet, 20. juli 1505.

Foto: DRA.

gunsth oc nade swaa och fore troskab oc villige thieneste som thenne breff-
uiss^{er} oss *elskelige* nielss swensson oc hanss eckthee Rette børn och sande aff-
komme oss oc wort Riige Norge *her* ept^{er} trolighen giore bewiise mwe oc
skulle haffue wii vnth oc giffuet oc met thze wort obne breff vnde och giffue
hannom hanss retthe eckthe børn oc sande affkomme ffriihedh oc frelse som
andre Riddere oc swæne haffue *her* vdi woore Rige met skioldh oc hielm^m
som er eth tweskiiffther skioldh then øuerste part i skioldet er hwiid oc then
nedhdersthe parth sorth oc i then offuersthe parth stande tree sorte odde aff
en stiarne oc i then nederste part aff skioldet som sorth er stande too huide
odde aff en stierne Oc till hielmtegenⁿ en hwiid hielm^m oc tw veselle hornⁿ
paa *samme* hielm^m skackedhe hwiide oc sworte oc emellom *samme* hornⁿ
stander en fem oddet stierne the tree øwerste odde sorth oc the two neder-
sthe odde hwiide ligerwiis som *her* inden thze wort breff malet stander Dog

wort oc kronens ffrii bondegotz oc k pstadegotz ther met vforkrencket i alle made Tii forbiwde wii alle ehwo the helst ere eller waare kunde och serdeles wore foguegher oc embitzmenn forskreffne oss elskelige nielss swenss n eller hanss eckthe retthe b rn oc sande affkomme heremod till ewiig tiidh at hindre hindre lade eller i noget mode at vforrette Vnder wor konnynglige heffnn oc wrede Giffuet paa wort slot kapnehaffn sancte margarete dag Aar *etcetera* mdquinto Vnder wort *Secretum*

Relator dominus Ionas pauli prepositus asloensis

Original: NRA.

Afskrifter: DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt våbentegning; DRA, DK, A 122, koncepter og indlæg til Christian VI's grevelige, friherrelige og adelige patenter, sag om Niels Oudensen Tordenstiernes fornyelsespatent af 5/2 1734, bilag med farvelagt våbentegning vedlagt hans ansøgning af 26/6 1733; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, 16; DKB, NKS, folio, 790, 2 stk., med farvelagte v bentegninger; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 38, Danmark, med farvelagt våbentegning.

Trykt: Diplomatarium Norvegicum IV, 1857, s. 754-65, nr. 1042; Gr. Fougner-Lund: Specimen Diplomatarii Norvagici. Prøve af et Norsk Diplomatarium, Kbh. 1828, s. 13.

Litt.: Magazin til den Danske Adels Historie I, Kbh. 1824, Biskop Niels Dorphs Optegnelse paa de Adelige Familier, som findes i Aggershuus Stift 1749, s. 52-53, „Erlig og Velbyrdig Niels Tordenstjerne haver været den f rste, som af ... Konge Hans er udi Feltet bleven nobilitered ... Aarsagen dertil var denne, at Hand ved serdeles u-forskrekked mod og tapperhed, udi Kong Hanses Nerv relse signaliserede sig ved Wenersborgs erobring ...“; DAA 1903.

Bekræftet af Christian VI den 5/2 1734 for Niels Oudensen Tordenstjerne.

124. **1505. 31. juli** **Helsingborg**
Mogens Jensen (Rosenvinge) f r af prins Christian (II) for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og f r tillige et våben.

Wij Cristiernn met gudz nade Vduald Konningh till Danmarck Suerighe Reth Erffuingh till Norge Hertug i Slesuigh Holstenn Stormarnn oc Ditmerskenn Greffue vdhi Oldenborgh och Delmenhorsth G re alle vittherlighth at wij aff wor sunderlige gunst oc Nade Swo ffore troskaff och villigh tieniste Som thenne Breffuisere oss elskelige Mogens Jenssen och hans retthe ecthe b rnn och affkommere oss oc Danmarckis Riige her effther til ewiigh tiidh troligenn g re bewise mwe och oc skwlle Haffue vnth och giffuit oc meth thze worth opne breff vndhe och giffue hannwm hans rette ecthe bornn och sandhe affkommere friihed oc frelse Som andre Riddere och Swene haffue

Mogens Jensens (Rosenvinge) våben i adelsbrevet, 31. juli 1505.
Foto: DRA.

vdhi Danmarckis Riighe meth Skiold oc hielmm Som er en blaa Rosenn vdhi eth hwyth ffeldh och en hwidh wynnghe vdj eth røth feldh och till hielmtengenn offuenn paa hielmenn En hwidh wynghe effther Som her Innen malet standher Togh worth och Kronens bondhe gotz oc Kōpstedhe gotz ther vdhi vforkrencketh i alle made Thii rforbywdhe wij alle ehwoo the helsth ere eller were kwndhe oc serdelis ffogdher och Embetzmen rfforscreffnne oss elskelige Mogens Jensenn Eller hanns retthe ecthe børnn och Sandhe affkomme her emodh till Ewigh tiidh Ath hindre hindre lade platsse Dele møde vmaghe Eller vdhi nogher maadhe ath wforretthe wndher wor rfførstelighe heffnn oc vredhe Giffwit paa Helsingborgh thenn torssdagh nesth effther Sancti Olaffs Kongis Dagh Aar effther gwdz burdh Twsynndheffemhwindhrethepaa theth rffemthe wndher vorth Signeto

Dominus per se in *presencia*
Domini nicolai erici militis

Original: DRA, adelsdiplomer (c). Segl: DKS 97.

Afskrifter: DRA, DK B 17, registre over alle lande, fol. 155r-156r; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, 16, „NB er De Rosenvingerss Adelsbref. Originalen har jeg eyet i mange Aar, paa Pergament, udi Patent skrevet, hvilket jeg forærede til Den nu værende Stamness Eeneste Forplanter Hr. ObristLieutenant Rosenvinge Ao 1774 Klevenfeldt“; DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, R 25, to hvoraf en med

stregtegning af våbenet; DKB, Thott, folio, 1067, med farvelagt våbentegning; DKB, NKS, folio, 790, med farvelagt våbentegning; DKB, Rostgaard, 4to, 107, s. 395-96, med våbentegning uden farver; DKB, NKS, 4to, 837, med våbentegning uden farver; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 38, Danmark.

Bekræftet af Christian IV 2/8 1630 for Morten Mortensen (Rosenvinge), 18/7 1646 for Frederik og Alexander Willumsen (Rosenvinge) og 2/8 1646 for Henrik Willumsen (Rosenvinge) (DRA, DK, B 54, sjællandske registre 1630, fol. 502, og 1646, fol. 531-33). Det originale adelsbrev har tydeligvis ikke på dette tidspunkt været i slægtens eje.

Litt.: DAA 1955.

Han var skriver hos prins Christian (II) og foged på Bergenhus. Gift med Anna, datter af Peder Hansen (Lilliefeld), adlet 23/6 1476. Våbenet kan være en brisure af det Walkendorff'ske våben; Erik Walkendorff var prins Christians kansler fra 1499, fik bl. a. provstiet i Roskilde og blev ærkebiskop af Trondheim 1510. Jfr. Bent Østergaard: Våbenskjolde hos Lilliefeld og Bydelsbak, Heraldisk Tidsskrift 78, okt. 1998, s. 369. Niels Eriksen, ridder, var prins Christians (II) hofmester Niels Eriksen Rosenkrantz.

125. **1506. 30. november** **Bohus**
Anders Svendsen (Dablepil) får af prins Christian (II) for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Norge til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wij Cristiern met gudz nadæ Ret arffinge till Norigs Riige Wduald Konningh till Danmark oc Swerige Hertug i Slessuige Holsten stormaren oc Ditmersken Greffue vtj oldenborigh oc Dellemen Horst Gøre allæ vitterlig ath wj aff wor sinderlige gunst oc nadæ Swo oc fore troskab oc willige tieniste som *themme* breffuise oss elskelig anders Swensen oc Hans rettæ ethæ børn oc affkomeræ oss oc wort Rige Norige her effther till euige tidt trolige gøre bewis[e] mwe oc skulle Haffuer vndt oc giffuet oc met *thette* wort obne breff wndæ oc giffuæ Hanem oc Hans rethæ ethæ børn och sandæ aff komere frihet oc frelse som andræ Ridere oc Swene Haffwer wtj vort Rige Norge met skiold oc Hielm som er i skiolden two whitæ Dallepillen standendis po kors offuer Huar andr[e i] et Røt feld oc till Hielm tegen vpa Hielm stander et Draget Swer som *her* met mallet stander Dog vort oc kronens bondægodz oc køpstedæ godz *ther* vtj vforkrenket vtj allæ made thi forbiwdæ wij allæ ehwo the helst ere æller vore kundæ oc serdelis føgder oc embitzmendt *forneffnte* oss *elskelige* anders Swensen allæ Hans rethæ ethæ born oc sandæ affkomere her emod til euige tidt at Hindre Hindre ladæ eller vtj nogen mader ath [v]forrettæ vnder wor førstelige Heffn oc wredæ giffue[t] po wort slot bahuss *sancti andree* affthen Arr *zcetera* Mdsexto
wnder vort Signet

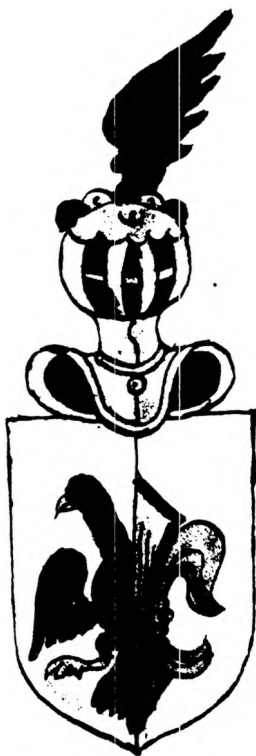

Anders Svendsens (Dahlepil) våben i adelsbrevet, 30. november 1506.
Foto: SRA.

Original: SRA, indbundet som nr. 244 i „Ridderskaps oc adelns protokol no: 15“ 1660, R 24; sammesteds vidisse og stadfæstelse udstedt af Frederik I den 14/9 1524 med kancellipåtegning „ad mandatum domini regis per ipsam“.

Litt.: Magazin til den Danske Adels Historie I, Kbh. 1824, Biskop Niels Dorphs Optegnelse paa de Adelige Familier, som findes i Aggershuus Stift 1749, s. 52-53, „... Niels Tordenstjerne haver været den første, som af ... Konge Hans er udi Feltet bleven nobilitered ... Aarsagen dertil var denne, at Hand ved serdeles u-forskrækked mod og tapperhed, udi Kong Hanses Nerværelse signaliserede sig ved Wenersborgs erobring, som blev tilskreven ham og en anden, som og samme tid blev nobilitered og kalded Dalpiil“; V. A. Secher: Til familien Dahlepils historie, Personhistorisk Tidsskrift 1. rk. 3. bd., 1882, s. 392-93; J. A. Nordström: Rester av ett lägre frälse i Bohuslän i slutet av den danska och början av den svenska tiden, i: Personhistorisk Tidsskrift, 25. årg. 1924, 1925, s. 4ff.

En dalepil er en jernbeslået pil. Ved Hallands afståelse blev slægten svensk. Introduceret på Riddarhuset 1660.

Amund Tørressons våben, 1483-1506.
Tegning i Nasjonalbiblioteket, Oslo, 1700-tallet.
Efter fotokopi.

126.

1483-1506

Amund Tørresson får af kong Hans for sin manddoms skyld frihed.

Amund Thorisen som fich frihed aff Kong Hans for sin mandoms skyld, aatte Ringenæs paa Hedmarchen Wanneskalen paa Felden og meget meere gods

Original tabt.

Regest: Nasjonalbiblioteket, avdeling Oslo, håndskriftsamlingen, 4to, 597, Ivar Hertzholm: Insignia qvædam virorum illustrium in Norvegia qvondam habitantium (erhvervet 1863, oprindelig ejet af Klevenfeldt), s. 26, nr. 14 med våbentegning s. 27; DKB, Uldall, 4to, 479 (Rostgaards Norske Vaabenbog), nr. 103 med våbentegning fol. 166.

Våben: Delt skjold, 1. felt en halv ørn fast på delingen, 2. felt en halv lilje fast på delingen, på hjelmen en vinge.

127.

1507. 2. januar

Gottorp

Christian Termensen får af hertug Frederik (I) frihed til evig tid for Hundevad, Gymose og Kragelund (i Haderslev herred) for sig og sine rette livsarvinger barn efter barn.

Von Gots Gnaden Wy Frederich erffgename to Norwegenn Hertog Slesswigh ock tho Holstein Stormaren vnd der dithmerschen graue to oldenborg vnd delmenhorst don witlick apenbar bekennde yn vnde myt dessem vnsem breue vor vns vnse eruen Nakomelinge vnd alleszweme dat wy durch sunderge gunste vnd gnade dessen yegenwardigen breuestöger vnser leuen getruwen vndersatenn tho hundewat Christiern termes yn vnser vogedie to hadersleue ynn Carspel tho wonsbekke wonhafftich vnd sine rechten liueseruen kynt Na kynde to ewygenn tyden quydt vnd frygh gnedichlich gegeuen hebben So doch dat Sulue Christiern vnd sine liueseruen vor dat gudt tho hundewatt erbenometh Mit dem gude tho yuttmose dar Nu thor tydt Termen oleuessen dessuluen Christiern sin vader vpwaneth vnd der erden vnd kra- gelundt yarlickes vnsem ampt Manne tho hadersleue tor tyt sine vnserth we- genn achte Marck vnde tuee schillynge lubiske enthrictenn vnd betalenn Schölen ock dar vor desuluen tuee guder myt der erden quidt vnd frygh sun- der alle ander vnplichte hebbenn besitten vnd gebrucken vngehindert by ock also dat de genanten Christiern vnd sine eruen ergunt vns vnsem eruen vnd Nakomelynge geborlicke plichte gelich andern vnser denstfrigen Mennen vnd wat dat gemeynen lant deit vns allicke wol ock tho donde schölen vor- plichtet syn vorbeden hirusme allen vnd islicken vnser Amptmannen voge- den tolnerenn herdeszvogeden bunden lansten vndersatenn vnd sust enem ydermanne de vnsem vnserth wyllen don vnd latenn schölen vnd wyllen obgelmelten Christiern vnd sine liueseruen hir enbnnenn to vor weldigende auer tho Uallende edder touor vnrechtende Noch vor weldigen auer vallen offte vor vnrechten to latende ynn yennyger Mate vnder vnser furstlicken hulden vnd vngnaden desses to orkunde vnd merer tuchnisse hebbenn wy vnse furstlicke Secrett beneden ann dessen vnser breff witlicken heten hengen Datum gottorp Na Christj vnser heren gebordt yn viffteyn hunder- sten vnd seuden yare des Sunawendes Na Circumsitionis Domminj

Original tabt.

Afskrifter: DRA, Hans den Ældre (Hansborgarkivet) 27, 22 (tidl. Gem. Arch. XXII 12); DRA, TKIA A 93-22, bilag til indk. brev 4/12 1663; DRA, Voss' ekscerpter bind LXVI, CXIX a 8 b; DRA, Tyske Rentekammer, Generallandundersøgelseskommissionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. frigårde i Haderslev amt, kopi bekræftet 17/1 1694.

128.

1507. 30. december

Gottorp

Henrik Matzen får af hertug Frederik (I) frihed til evig tid i hertugdømmet Slesvig for Olufskær (i Haderslev herred) for sig og sine rette livsarvinger barn efter barn.

Van gotsgnaden Wi Frederick erffgenome tho norwegenn hertog tho sleswick ock tho holsten starmarn vnde der ditmerchen Greue tho oldenborch vnde delmenhorst bekennen Apenbar in vnde mit dessem vnsem breue vor vns vnse ehruenn Nakomelinge vnnde Als weme dat wi durch Zunderliche gunst vnde gnade Jegenwardigen breuestoger vnser vnder Saten tho Oleueskier henrik matzen Jn vnser vogedie hadersleue Jm karspell tho starup wan-aftig vnde sines Liues eruenn kindt nha kinde tho ewigen thiden quidt vnde frige gnedichlich hebben gegeuen So dat desuluige henrick matzen vnde sinen ehruen des gudes tho Oleueskier dar he uppewandt gelich andern vnser Vrigen mannen Jn vnsem hertzogdome tho sleswich quidt vnde frig van Aller Vnplicht mogen vnde scholen besitten vnde gebrucken so doch dat se vn vnser eruen vnde Nakomelingen geborlichke plichte vnde Denste gelich Andern frigen mannen vnde wat dat gemene Lant deyt dar van thoodonde scholen vorpflichtet sin des tho Orkundt hebben Wy vnser furstliche Secret heten henggen an dessen vnser breff Datum Gattorp am auende Siluestrj des hilligen Pawestes Im voftemhundersten vnde Souenden Jare

Original tabt.

Afskrifter: DRA, Hans den Ældre (Hansborgarkivet) 27, 22 (tidl. Gem. Arch. XXII 12); DRA, TKIA A 12-3, i koncept til bekræftelse af 5/3 1636; DRA, Tyske Rentekammer, Generallandundersøgelseskommissionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. friggårde i Haderslev amt.

Trykt (ufuldstændigt): Georg Hanssen: Statistische Forschungen über das Herzogthum Schleswig, 2. hefte, Altona 1833, s. 20.

129.

[1507?]

Jørgen Hinrichsen Keding til Olufskær (i Haderslev herred), hvis adelige breve er brændt, anerkendes af hertug Frederik (I) som adelsmand i hertugdømmet Slesvig og får for sig og sine arvinger sin fars, Paul Kedings, adelige våben.

Wy Friderich Doen witlick dat vor vnser erscheinende de Ehrsamme Vnseren leven getreuen Jørgen Hinrichsen Keding tho Oleviskier und sick beklagte dat alle sine Adeliche Breue So seinem Seeligen vater benantlich Pael Keding vp sin Guth Oleviskier hadde vor de Jahr mit sin Huuss verbrandt vnde gedachte Jürgen Keding by uns ansöcken gedahn dat wy gnädigst müchten ihme unde sinen Erven bevissdom geben dat it einem Adelichen Guthe da he vppen wahneth also hebben wy sinnem angehe vor recht vppen Nahmen vnde ge-

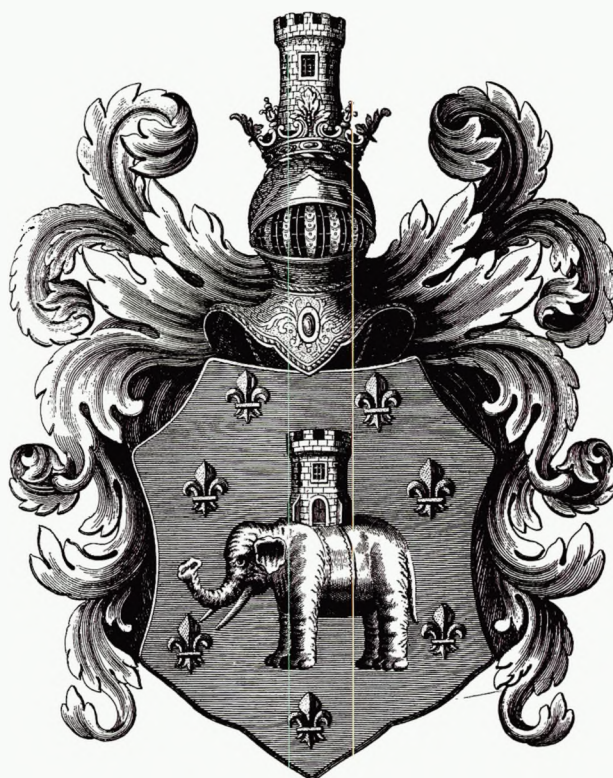
ven Ehme vnde sinen Erven Ingeteckende Adelicke wapen gelick sinen Seeligen vader Pauel Keding vnde erkennende vor vnss vnssern Erven vnde nachkommelinge Jürgen Henrichssen vor einen Rechten Adelsman dat he vnde sine Erven muchte koppen Adelicke Guder gelick andern vnssern besten und Adelichen Männern in Unsserm Hertogdohm Schlesswig vnde in allen dingen det Sylve tho geneten hebben Schöllen und mögen dessen tho Urkundt

Original tabt.

Afskrift: DRA, Tyske Rentekammer, Generallandundersøgelseskommissionen i Slesvig og Holsten 1723-30, G 48, Akter vedr. frigårde i Haderslev amt (2 stk.), her også afskrift af hertug Frederiks brev u. d. om, at Henrik Matzen er hyresmand (forpagter) på Olufskær, se brevet af 30/12 1507.

130. **1508. 20. marts** **Akershus**
Hr. Erik Walkendorff, domprovst i Roskilde, og hans efterfølgere som domprovster sammesteds får af den udvalgte konge Christian II for troskab og mangfoldig, villig tjeneste et våben med sådan frihed på gods og tjenere til evig tid, som andre prælater i Danmark og han og hans forgængere som domprovster i Roskilde hidtil har haft.

Wij Cristiernn Met guds nade Ret arffkonning till Noriges rigæ Vduald Konning till Dannmarck och Suerige Hertug vti slesuig holstenn Stormarnn och i ditmerschen Greffue i oldenborg och delmenhorst Gøræ allæ vitterligt at vij foræ troskab och mangfollelig villig tjeneste Som erlig och welbyrdig mand oss elskelige mester her Erick valkendorp domprouest i Roskillæ *etcetera* vor Karæ herre fader høgborenn furste och herre her hans met gudz nade Dannmarcks Sueriges Noriges Vendes och Gotes Koning Hertug vti Slesuig Holsten Stormarn och i Ditmersken Greffue vti oldenborg och Delmenhorst tesliigest oss och Danmarcks och Noriges Riige Her till dags beuist och giort haffuer i mange made hafue wii foræ Hanss skuld aff vor egen gode villie och sunderlige gunst och nade vnt och giffuit oc mz tette vort obne breff vnne och giffue teth verduge prelatur domprouestedommet i Roskyllæ och hanss efftirkommeræ domprouester ther sammestedz till en æræ thettæ efftirscriffne vofuen Skiold och hielm Som er en forgult elefanth met eth forgult slot pa Ruggen vti en blo skiold och samme blo skiold thess emellom offuer seth met smo fforgyltæ lilliær och till hielmtegn paa hielmen eth fforvalt Slot standendes Innen i en Krone ath haffuæ nyde bruge och behollæ met suodanæ friiheit poo godz och tiæneræ till euigh tiid som andre verduge prelater haffuæ vti Danmarcks riige och hand och hanss forfedre domprouester vti Roskillæ her till dags nydet oc bruket haffuæ Thiï forbiude vii allæ ehuo the helsth æræ eller varæ kunnæ oc serdeles fforogde och embitzmend och allæ andræ forscriffnæ oss elskeligæ mester her erick valkendorff och hanss efftirkommeræ dom-

Hr. Erik Walkendorffs og efterfølgende domprovsters våben, 20. marts 1508.
Kobberstik i Jens Bircherod: *Breviarium Equestre* ..., 1704.

proff-uester i Roskillæ till euigh tiid her emod paa forscriffnæ friiheid och herligheid at hindræ hindræ lade platzæ delæ modæ vmagæ eller vti noger made at vfforrettæ vnder høgstæ heffn och vredæ Giffuit pa vort slot agersshus sancti benedicti abbatis afften Aar efftir gudz byrd Thusindefemhundret paa thet otendæ vnder wort *Secreto*

ath ssaa er sandhet som forscreffuet stor
thz winne wii Cristiernn *etcetera* mz wor handscriff

dominus Rex *per se* in *presentia* *dominj* doctoris
Karolli egenn *etcetera*

Ego Karolus egen doctor protestor manu *propria*
quod ita fit quemadmodum premittitur

Original: DRA, Roskilde bisp og kapitel (b) 688. Pladsen til våbenet er tom. Segl: DKS 96 og 97.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, generalia in 4to, 47, Sandvig: Afskrift af Burchard Ahlefeldts grevediplom 1672 m. m.; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 39, Danmark.

Trykt: Jens Bircherod: Breviarium Equestre seu De...Equestri Ordine Elephantino..., Kbh. 1704, s. 37-38, med kobberstik af våbenet udført efter blasoneringen, også gengivet i Johs. Madsen (red.): De kgl. danske Ridderordener, Kbh. 1903, s. 29; Frederik Münter: Undersøgelser om de danske Ridderordeners Oprindelse, Kbh. 1822, s. 111-12.

131.

1510

Laurids Frost bliver adlet af kong Hans efter at have dræbt Aage Thott.

Dette Aar 1510 falt Aage Johansøn [Thott] ... ind udi Halland ... hand understod sig / at drage aff Halland udi Skaane / ... udi Pfante Hule / udi en Skow / huor hans Folck bleff slagen / hand selff ihielstucket / med it Glaffvind / aff en hed Lauritz Frost / en aff Bispens Hoffmænd / som der offver bleff beadlet ...

Original tabt.

Regest: Arild Huitfeldt: Danmarckis Rigis Krønike II, Kbh. 1652, s. 1077.

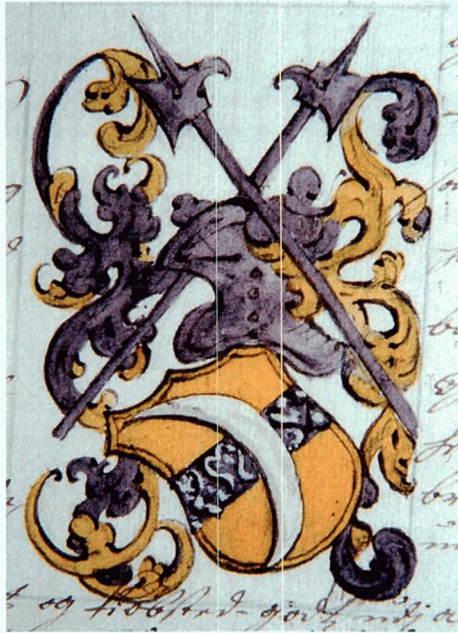
132.

1511. 8. september

København

Peder Christensen (Beldenak) får af kong Hans for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bøndergods og købstadsgods og får tillige et våben.

Wii Hans med Guds Naade Danmarks Sverrigis Norgis Vendis oc Gothes Konning Hertug udj Slesvig j Holsten Stormarn oc Dytmersken Greve udj Oldenborg oc Delmenhorst Giøre alle Vitterligt At Vj af Vor synderlig Gunst oc Naade saa oc for troskab oc Villige tieniste som denne brefviser Os Elskelige Peder Christiensen Vor Mand oc tienere Os oc Riiget her til giort oc bevist haver oc som hand oc hans Rette ægte børn oc sande afkomme indtil ævig tid Os oc Riiget hereffter troligen giøre bevise mue oc skulle Have undt oc givet oc med dette Vort obne bref unde oc give hannem oc samme hans Rette ægte børn oc sande afkomme frihed oc frelse med Skiold oc Hielm som er een hvid half Maane udj it Gult feld standendis langs ad Skiolden med baade Oddene udj een blaa skye tvært udoover Skiolden oc til Hielmetegn toe Hellebarder paa een blank Hielm efftersom her udinnen ydermeere Malet oc skrevet staar at have nyde bruge oc beholde indtil ævig tid som andre Riddere oc

Peder Christensens (Beldenak) våben, 8. september 1511.

Tegning i DRA, Klevenfeldt, 1700-tallet.

Foto: DRA.

Svenne giøre herudinnen Vort Riige Danmark Dog dermed Vort oc Cronens
Bøndergoeds oc Kiøbstedgoeds udj alle maade u-forkrenket Thj forbyde Vj
alle j hvo de helst ere eller Være kunne særdeelis Vore Fogder oc Embedz-
mænd fornefnte Peder Christiensen hans Rette ægte børn oc sande afkomme
indtil ævig tid herimod at hindre hindre lade møde pladse u-mage eller j no-
gen maade at u-forrette under Vor Kongelig Hefn oc Vrede Givet paa Vort
Slot Kiøbenhafn Vor frue dag Nativitatis Aar Mdxj under Vort Secretø

Ad relationem Dominj Johannis Andreæ Episcopi Ottoniensis

Original tabt.

Afskrifter: DRA, DK B 17, registre over alle lande, fol. 159r-160r, med stregtegning af våbe-
net; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, 16, med stregtegning af våbenet, „NB bisp
Jens Andersen førte omtrent samme Vaaben“, og 41, fol. 28, med farvelagt våbentegning;
DKB, NKS, folio, 790, med stregtegning af våbenet (skjoldet farvelagt); DKB, Thott, folio,
1067, med stregtegning af våbenet; DKB, Langebeks Excerpter, 4to, 187, med stregtegning
af våbenet.

Biskop Jens Andersen (Beldenak) af Odense førte samme våben, ses f. eks. i Nørholm kirke
ved Nibe og DGS 533 og 534.

133.

1513. 15. februar

Kiel

Herman Hoyer får af hertug Frederik (I) for ærbarhed, ærlighed, dyd og fornøft for sig og sine ægte efterkommere et våben til evig tid.

Wir Frederick vom Gottes Gnaden Erffgname tho Norwegen Hertoch tho Schlesewigh Holstein Stormarn vnd der Ditmerschen Greue tho Oldenborch vnd Dellmenhorst Bekennen apenbar mitt desseme breue vor allsweme dat wy gütlich angesehen vnd betracht hebben sollich Erberkeit erlicheit tugend vnd vernunfft darmit vnse leue getrowe Herman Hoyer van Gade begauet ock vor vnns thom dudermaell hochlich berömt is vnnd darumme mit wolbedachtem mode gudem Rade vnd rechtem weten demselven Herman dit nage-schreuen Wapen vnd Cleinat mit nhamen einen roden Schilt darinne dat öuerhalue deill eines witten Einhirns vnd op dem Helm derglicken Alsdan dassülue wapen vnd Cleinat in mittel desse gegenwertigen vnser Breues gemahlet mit farwen eigentlicker vtgestrecken is Von Nygem gnediglich verlenet und gegeben Verlenen und geuen ehm dat also van nygem wittlich in Krafft desse Brefes vnnd meinen hoffen und willen dat nu fürohin de genandte Herman Hoyer vnnd sine Elicke Liues eruen vnnd derseluen erues eruen für vnnd für in ewig tidt dat ietzemelt Wapen vnnd Cleinat hebben fören vnnd sick des in allen tiden und Isslichen Ehrlichen Sacken vnnd geschefften tho schimp vnnd ernste in striden Kempen gestechen geuechten Panygern gezelten vpschlan Insegeln Cleinaden begreiffnussen vnnd in allen enden na ürenn notturften willen vnnd wollgefallen gebrucken scholen vnnd mägen alls ander vnser Wapensgenathlude salckes alles hebben van recht adder gewonheitt van allsweme vngehindert vnnd gebeden darup allen vnnd isslicken vnser Amblüden Stifftern Gudenmannen Vogeden Hardsvogeden Tollneren Burgermeistern Rathmannen Gerichtsholdern Gemeinheiten Buuren Landtsten vndersaten vnnd suust einen Jedern de vmb vnserwillen dhon vnd laten schölen vnnd willen hirmitt ernstlich vnnd willen dat gy genanten Herman Hoyern vnnd sine Ehelicke Liues Eruen ock dersuluen Eruens Eruen für vnnd für in ewig Zeitt an dem bauen berörten Wapen vnnd Cleinat nicht hindern edder Irren Sondern Se dat wo vorsteet gerawsamlük gebrucken geneten vnnd gantzlich darby bliuen latet vnnd hirwedder nicht doeth noch Imandes andern tho dhonde gestadet by vermidung vnser vngnaden vnndt fürstlichen schweren straffe darnach sich ein Jeder wäte tho richtende Vnnd dess tho warem Orkunde hebben wy vnse Secrett witlick heten hengen nedden an dessen breue de gegeben is thom Kiell dingestages na dem Sondach Inuocaut in der hilligen Vasten na Christi vnser leuen heren geborth voffteinhundert vnnd dorna im dryteinden Jare

Original tabt.

Trykt: Gustav A. Seyler: Geschichte der Heraldik, Nürnberg 1890, s. 379-80, „...folgenden Wappenbrief, der durchaus dem Formular der Kaiserlichen Wappenbriefe nachgebildet ist“, „Nach einer vom Original genommenen Abschrift. Der Wappenbrief ist auf einen Pergamentstreifen von 1 Fuss Länge und 17 Zoll Breite geschrieben. Das Siegel fehlt“; Knud Gether: Middelalder-familier i Flensborg og Nordfrisland og deres efterkommere i Danmark, Tyskland og Norge, Lyngby 1986-87, s. 821.

Litt.: DAS II, B V 27, ca. 1540.

134.

1516. 21. oktober

Hans Vothe får af bertug Frederik (I) for lang, tro tjeneste frihed i Slesvig for sig og sine arvinger og får tillige et våben.

Van Gottes Gnaden Wy Friderich Erffgename tho Norwegen Hertog tho Slesswich Holsten Stormarn unnd der Dithmerschen Greve tho Oldenborgh und Delmenhorsthe Dohn witlick unnd bekennen vor uns unsen Erven unnd Nahkomlingen und siiss allsweme dat dusse unssere bref vorgetoget werdt dat Wy dorch sonderlige Gunst und Gnaden ock umme langes getruwen denstes willen unss Hans Vothe gedahn hefft unde he unnde Sine Erwen Unss Unser Erwen unnd Nahkomlingen noch vorpflichtet sie tho donde vorthan hebben darumme gegunnet unnde gegeben istt Hanss Foedt ehr-gedachten In jennighe müghe frygh Erde hafe Lande unnd Güder konne kopen befryen edder erwen de sülvem in wath Mathe he de owerkamen konne möghe beholden vnnd besetten geneten und gebrucken gelick andern gude Mannen vnnd Fryg Liiden in unseren Förstendome tho Slesswick besiten unnd belegghen daraf dehnen und dohn vns glyck andere Gude Mannen na würde siner Gudern de ergerörde Hans vnnde sine Erwen de jenen sines Lives Erwen nahEnde mogen sin van eine hergekamen synt hebben ock Ehme gnadiglicken gegunnet unnd gegeben Schildt und Helme so hierunder an dat Spacium dusses unses Breves geteeknet unnd gemahlet is Geven und gunnen den vielgemeldten Hansse vnnde sinen Erwen who er gerörth es Entbiiden hyr unnen allen vnnd einen jtzlichen dar dusse unssere Bref vorgetögeth werth Vogheden Gude Mannen Borghemeistern Raethlüden vnnd alle Gemechnden Geistliken edder Weltliken vnnd allen den jennen de umme unsent willen dohn vnnd lathen willen vnnde scholen den Vaken gedachten Hanss in sulker Vryheiten nicht tho hindernde edder bekrenkende behindern edder bekrenken lathen in jeniger Mathen by unsen Fürstliken hulde Ungnaden unnd Strafe Diiss alles tho mehrer Bekenntnisse unnd Befestninge hebben wy Frederich Hertog obbenannt vor uns unsern Erven unnde Nahkomlingen Unse Fürstliche Secreten henten hengen tho nedden an düssen unsen Bref de geven unde geschreven is nha Christi unsers Herren Geborth Viftim Hundert onn Söesteinden Jhare am dage Ellef dusind Jungfrowen

I Klevenfeldts afskrift er tilføjet:

Das Wapen war ein Gelber Löwe mit blutigen Rachen und Zunge im blauen Felde, sonach der rechten hinauf steigt (so vielleicht Zeichners versehen ist) darüber ein mit 3 Stangen offener Helm auf welchem ein Schantzkorb oder kleine pallisaden stehet, woraus 3 Plumagen, die mittelste Gelb, die 2 an den Seyten blau emporsteigen. – Die Helm[decke] iede ist blau und Gelb

Original tabt.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16; DKB, Thott, folio, 1067; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 40, Danmark.

Litt.: E. Juhler: Frigaardene i Haderslev Herred, Sønderjydske Maanedsskrift, 18. årg., 1942, s. 157.

Han var hertug Frederiks drabant, jfr. Georg Galster (udg.): Danske middelalderlige Regnskaber, 1.I, Hof og Centralstyre, Kbh. 1953, s. 700.

135.

1519. 7. juni

København

Pedro Lopes (de Haro), ridder, og hans tyske brødre får af Christian II for den tappperhed, hvormed han forsvarede kongen i krigen mod dennes oprørske svenske undersåtter, for sig og deres ægte efterkommere til evig tid deres våben forøget med en krone på hjelmen.

Christiernus dei gratia Dacie Noruegie Sclauorum Gottorumque Rex Electus in Regem Suetie dux Slesuicensis Holsatie Stormarie et Dytmercie Comes in oldenburga et delmenhorst vniuersis et singulis presentes nostras Regias inspecturis litteras salutem et fauorem Consueuere reges et principes industrios quosque viros precipue in re militari exercitos et prestantes honore prosequi et glorie titulis magis celebres posteritati commendare; quod institutum (quandoquidem ejusmodi affectata rerum probe gestarum memoria et gloria illicie sint calcarque ad virtutem vrgentissimum) nos nedum approbamus verumetiam virtutum sectatoribus suffragium ubique pollicemur et premia, quo fit vt perspectam nobis assidue hoc difficili aduersus rebelles subditos nostros Suecos bello dilecti nostri familiaris petri lopes aurati equitis militarem fortitudinem strenuamque et fidelem in tutando nostro proprio corpore exhibitam operam posteris ostentari et perpetua memoria celebrari statuamus Et quamque ipsius progenitores libera gaudentes nobilitate, auctas imagines et Insignia, duos quippe deauratos lupos in planicie de lasuro stantes et pro tymbla vittatum pileatumque turche caput deferunt Nos tamen cognitam virtutem insignij aliquo monumento testari volentes ipsum petrum lopes equitem auratum germanosque eius fratres et eorum singulorum legitimos liberos minoresque in recta linea perpetuo succedentes corona vna aurea super tymbla

Pedro Lopes' (de Haro) våben i våbenbrevet, 7. juni 1519.

Foto: Gemeentearchief Leiden.

vittatj turche capitis infimam ambiente partem condecorando illustrandoque donamus perpetuoque conspicuos esse volumus quemadmodum hac tabula depictum facile liqueat intuenti Rogamus preterea vniuersos et singulos Sanctissimos ac potentissimos Imperatores Reges principes necnon Illustres generosos Magnificos nobiles dominos Duces Marchiones Comites Barones milites equites atque quibuscumque alijs dignitatibus seu officijs eminentes quatenus dictum Petrum lopes auratum equitem Germanosque eius fratres commendatos habere volentes gratia fauore et officijs nostri Intuitu prosequi dignemini Id enim facientes et virtutem condigno premio afficietis et nos ad vicissitudinem gratorum officiorum vestris quibuslibet impendendam beneuoles devincietis, In quorum maiorem fidem Sigillum nostrum presentibus Iussimus appendj Datum ex arce nostra Haffniensi septima mensis Iunii anno nostre salutis millesimo quingentesimo decimonono.

Christiernus [Rex?]

Original: Gemeentearchief Leiden, SA I 1879, reg. no. 1319. Segl: DKS 98.

Afskrift: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, L 20 a.

Litt.: Sven Tito Achen: En genopdaget dansk adelslægt, i: Heraldisk Tidsskrift nr. 31, 1975, s. 19-21.

Han var spanier af fødsel, havde 1513 besøgt Det hellige Land og døde i Louvain 1553.

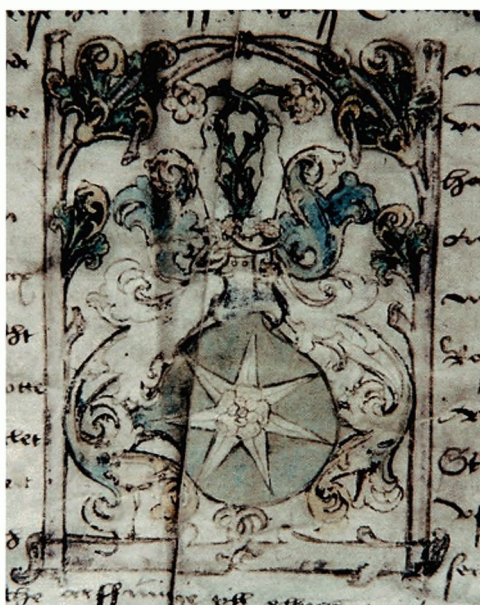
136.

1520. 2. juli

København

Hr. Niels Torkildsen (Rosenstjerne), kannik i København og kongens skriver, får af Christian II for troskab og villig tjeneste frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine rette arvinger med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods og får tilige et våben.

Wii Christienn met gudtz nade Danmarckis Norgis Wendis och gottis Konningh vdwaldt Konningh thill Swerige Hertug vti Sleszwich holstenn Stormarn och dytmerschen Greffwe vtj Oldenborgh och j Delmenhorst Giøre alle widterligt ath Wij aff wor synderlige gunst och naade Swo och for tro-skaff och willige tieniste som oss elskelige her Niels torckilssøn Cannick vtj Køpnehaffn Wor Schriffuere oss och riget her till troligen giordt och bewiist haffuer och herefter troligen giøre bewisze maa och skall haffwe vwndt och giffuit och met thette Wortt opne breff vndne och giffuæ hannom och hans

Hr. Niels Torkildsens (Rosenstjerne) våben i adelsbrevet, 2. juli 1520.

Foto: DRA.

rette arffwinge till ewig tidt fryhedt och frelszæ som andre Ridderø och riddermmentz mendh haffue her vtj Wort Rige dannmarcx met skioldt och hielmm som er een siwoddet hwidt stjerne met en rødht Rosze mit paa stier-
nen i ith blaafeldt Och till hielmm teghen tve vprrete blotte Arme holdendis
en rosze i hwer hænd ligerwisz som vtj thette Wort breff malet Stander Dogh
at Wort och kronnens bondegoidz och kiøbstede goitzs ther met vforkrencket
Thj forbiwde Wij alle ehwo the helst ære eller wære kwnne och serdelis Wore
fogeder och embetzmendh oc alle andre hannem och hans rette arffuinge till
ewigh tiidtj her emoidt paa forskreffne waben och fryhedt at hindre hindre
lade dele møde platze Wmaghe eller nogher forfanngh atgiøre vndher wor
Koninglige heffndt och Wrede Giffuit paa Wort Slott Køpnehaffnn Wor
ffrwedag Visitationis Aar effter gudtz byrdt Twszinde femhndrede pa thet
tiwgende Wnder Wortt Secretø

Ad *mandatum* dominj

Regis proprium

Original: DRA, adelsdiplomer (c). Segl: DKS 98. Gave fra T. G. W. Schreber von Schreeb
12/9 1931.

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, „Ex Copia Domini Petri Terpa-
ger Senioris Ripe er trykt i Terpager Ripæ Cimbricæ ... Denne hr Niels Torkildsen blef af en
privat Mand giort til Adel og Ridder af K: C2 skal hafve kaldet sig Rosenstiern; har 1518
parapheret som Secreterer“, med stregtegning af våbenet; DRA, håndskriftsamlingen, Ge-
nealogisk-heraldisk Samling, specialia, R 24, „Ex Copia D: Petri Terpagrii“; DKB, Thott,
folio, 1067, med farvelagt våbentegning; DKB, NKS, folio, 790, med farvelagt våbenteg-
ning; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 41, Danmark.

Trykt: Peder Terpager: Ripæ Cimbricæ sev Vrbis Ripensis in Cimbria sitæ Descriptio,
Flensborg 1736, s. 124 (latinsk oversættelse); Bjørn Kornerup: Kanniken Niels Torkilsens
Adelsbrev, Personalhistorisk Tidsskrift 10. rk. 1. bd., 1934, s. 234-35.

Litt.: Bjørn Kornerup: Kanniken Niels Torkilsens Adelsbrev, Personalhistorisk Tidsskrift
10. rk. 1. bd., 1934, s. 231ff; Alfred Larsen: Om nogle Descendenter af Christjern Nielsen,
Borgmester i Varde, Personalhistorisk Tidsskrift 11. rk. 3. bd., 1942, s. 188ff; Ejnar C. Lar-
sen: Nogle familier med rod i 1500-tallets Ribe. Slægten Lime, Personalhistorisk Tidsskrift
1990:1, s. 1ff; DAS II, F XXXVIII 1, Niels Torkildsen (Rosenstjerne), skriver på Køben-
havns slot 1517, våbenet er en rose på et andreakors; DAA 1967.

Jens Munks (af Ellinggård) våben, 23. april 1524.
 Tegning i DRA, 1600-tallet.
 Foto: Hasse Ferrold.

137. **1524. 23. april** **Kolding**
Jens Munk (af Ellinggård) bliver adlet af Frederik I (og får et våben).

Jens Munck bleff Nobilitet i Colding Anno 1524 Sab: prox: post Domini-
 cam Jubilate

Original tabt.

Omtalt: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 5, Niels og Otte Krag's våbenbog, fol. 250r, far-
 velagt våbentegning: i rødt en sølv rose, på hjelmen to røde vesselhorn hvorimellem en sølv
 rose.

Litt.: DAA 1905; William Christensen: Nogle Slægtbogs- og Våbenbogs-Undersøgelser,
 Personhistorisk Tidsskrift 9. II 1929, 1930, s. 1-37.

Bagge Griis' (af Slette) våben, 12. august 1524. Tegning i DRA, 1600-tallet.
Foto: Hasse Ferrold.

138. **1524. 12. august** **Roskilde**
Bagge Griis (af Slette) bliver adlet af Frederik I (og får et våben).

Baggi Griss bleff Nobiliterit Anno 1524 S. Claræ Virginis dag wdj Roschild

Original tabt.

Omtalt: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 5, Niels og Otte Krag's våbenbog, fol. 248r, farvelagt våbentegning: i sølv et sinistervendt sort vildsvin, på hjelmen et halvt sinistervendt sort vildsvin.

Litt.: DAA 1895; William Christensen: Nogle Slægtbogs- og Våbenbogs-Undersøgelser, Personalhistorisk Tidsskrift 9. II 1929, 1930, s. 1-37.

139.

1524. 8. oktober

Antwerpen

Claus Kniphof beder kongens sekretær Lambert Andersen hjælpe sig med den rette farvelægning i det våben, som han venter at få af Christian II, foruden andre ting.

Myn tieneste kere mester lambeirt jeders breff eintfonget i huickit y scryffue at thitt voben vor falst jeg schinde jeder *zcetera* kere mester lambeirt deicht eyr oudein myn forstand meyn ieg ved veill at grot eyr ingen farre ock vor myn skioll blø och schort meyn deicht blø vor Heymmelt bløt doch forstor ieg at schort mo icke sto ponne schort [skulle være: bløt] veis ieg jcke veiste meyn kere mester lambeirt vickelundes ieder der ovm got tickes eyr ieg ganschelige weyll till fres och lader mig yt gøre eyffter jeders villie ock got tickes fordy jeg des ingen forstan haffuer wes kosteindes will ieg geirne betalle jeder ock for jeder vmage y der y giort haffue vill ieg geirne y alle mode mit jeder ffortienne och jeg skammer mig at ieg scho drystelige byuder ouer jeder oudy deynne scag men jeg houes at i tage mich yt icke ffor deicht veirste a *zcetera*

....

Vudy andorpenn den 8 october 1524

C Kniphoff

jeder tiennere

På en lille seddel:

Jtem kere mester lambert y skoulle fynne mich oudy Beirgen po hamneyn y dein Hollandske tuine vnden forgeit my mynne breff nicht fan ko: magt oup de vapein vnden ander mynnen dingen als jw woll weitlich ys

Original: DRA, Münchensamlingen, L 36, 17. Den lille seddel mangler nu.

Trykt: C. F. Allen: Breve og Aktstykker til Oplysning af Christiern den Andens og Frederik den Førstes Historie I, Kbh. 1854, s. 300-302, nr. 154; Diplomatarium Norvegicum X, 1880, s. 387-388, nr. 433.

Han var skibsfører og kaper hos Christian II. Han blev henrettet som sørøver i Hamburg den 30/10 1525.

Jens Hvas' (af Skjørtholt) våben, 1524. Tegning i DRA, 1600-tallet.
Foto: Hasse Ferrolde.

140. **1524** **København**
Jens Hvas (af Skjørtholt) bliver adlet af Frederik I (og får et våben).

Jens Huass bleff Nobiliterit Haffniæ Anno 1524

Original tabt.

Omtalt: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 5, Niels og Otte Krag's våbenbog, fol. 249r, farvelagt våbentegning: tværdelt af rødt hvori en halv opvoksende sølv hind og af sølv hvori en halv rød lilje, på hjelmen en rød lilje.

Litt.: DAA 1898; William Christensen: Nogle Slægtbogs- og Våbenbogs-Undersøgelser, Personhistorisk Tidsskrift 9. II 1929, 1930, s. 1-37.

Jørgen Kocks våben, 15. august 1526, delvis forkert gengivet. Tegning i DRA, Genealogisk-heraldisk Samling, 1700-tallet. Foto: Hasse Ferrold.

141.

1526. 15. august

København

Jørgen Kock, borgmester i Malmø, får af Frederik I med rigsrådets samtykke for villig og tro tjeneste især i krigen frihed og frelse i Danmark til evig tid for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bøndergods og købstadsgods og får tilige et våben.

Wii Frederiick mett guds Naade Danmarcks Wennedes oc gottes Koning wdtvaldt Koning till Norge Hertug i Slesuig Holstenn Stormarnn oc Ditmerschen Greffue till Oldenburg oc Delmennhorst Giøre alle witterligt at wii aff sønnderlig gunst oc Naade Saa oc for then willig oc tro tienniste oss elskelig Jørenn Kock wor Borgemester wthii Malmø oss oc riigett her till giort oc beuist haffuer besønnderligen wthii feide Krig oc orloff mandeligenn sig beuist emod wore oc rigenns finder Tha haffue wii mett oss elskelig Danmarcks Riiges raads fuldbyrd oc samtycke wnndt giffuett oc forlennt oc mett thette wortt opne Breff wnnde giffue oc forlenne hannom oc hans tilkomennedes retthe egthe Børnn oc theres affkomennedes sannde arffuinge slige frihed oc

frelse mett skiold oc Hielm oc tegnn som ritther oc Suenne Danmarcks riges edeling føre oc mett begaffuett ære Saa at halffdelenn Skioldet skal wære røtt oc halffdelenn huitt oc wthii thett røde feld en huid Lilie oc wthii thett huide feld enn rød Lilie oc paa Hielmen tuenne weselhornn thett enne røtt offuer thett huide feld oc thett anddet huit offuer thett røde feld oc emellom weselhornene tuenne Lilier then enne rød offuer thett huide feld oc thed andhed Huedh offuer thett rødhe feld effther som her wtinden ytthermere formallet stander at skulle nyde bruge oc beholle endtill euig tiid Dog wort oc Kronnens Bønder goods oc sammeledis Kiøpsted goods thr mett wtii alle maade wforkrennkett Thii forbiude wii alle ehuo the helst ere eller wære kunde Serdelis wore Fogther Embethsmendh oc alle anndre forneffuinde Oss elskelige Jørenn Kock Hanns tilkomendes egte Børn oc theres sannde arffuinge her emod att hindre hindre lade eller wthii noger maade forfanng att giøre wunder wor Konngelig heffnn oc wrede Giffuett paa wortt Slotth Kiøpnehaffnn wor Frui Dag assumptionis aar effther guds Byrd Tusind femhundrett tiuge paa thett setthe wnnder wortt Inndsegell

Original tabt. Segl: DKS 113 (aftegnet i den første af de nedennævnte afskrifter).

Afskrifter: DRA, håndskriftsamlingen, Genealogisk-heraldisk Samling, specialia, K 12 b, to afskrifter med farvelagt våbentegning, hvor dog liljerne på hjelmen vokser ud af vesselhornene, og i den ene afskrift, hvis ortografi synes at være det originale brev, tillige stregtegning af seglet; DRA, DK, B 11, registre over alle lande, fol. 386r-387v, med stregtegning af våbenet med liljerne voksende ud af vesselhornene; DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16, med stregtegning af våbenet med liljerne voksende ud af vesselhornene; DRA, Langebeks Diplomatarium, A 44, Danmark, med stregtegning af våbenet med liljerne voksende ud af vesselhornene.

Omtalt: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 5, Niels og Otte Krag's våbenbog, fol. 246r, med teksten „Jorgenn Kock Borgemester wdj malmø bleff Nobiliterit Anno 1529“ og med farvelagt våbentegning med liljerne på hjelmen mellem vesselhornene, men med roser i skjoldet.

Litt.: DAS II, F XV 1 og 2 (liljerne på hjelmen voksende ud af vesselhornene).

Han døde 1556, se i øvrigt DBL 3, bd. 8, s. 134-36.

142.

1526

København

Jens Ulf (Ulf IV) får frihedsbrev af Frederik I (og får et våben).

Jens Wlff sich Frihiedz breff Daterit Haffniæ Anno 1526

Original tabt.

Regest: DRA, håndskriftsamlingen XIV L 5, Niels og Otte Krag's våbenbog, fol. 242r, far-

Jens Ulfs (Ulf IV) våben, 1526. Tegning i DRA, 1600-tallet.
Foto: Hasse Ferrold.

velagt våbentegning: sinister skrådelt af blåt og rødt, på hjelmen to vesselhorn tværdelt af blåt og rødt hhv. rødt og blåt hvorimellem et rødt ulvehoved.

143.

1527. 13. april

Flensborg

Poppe Boginck, herredsfoged i Nørre Gøs herred, får af Frederik I for sine forældres og sin egen tro og nyttige tjeneste og lydighed adelsrettigheder og -friheder for sig og sine rette ægte livsarvinger til evig tid med pligt til at holde en veludrustet best og får tillige et våben at føre til evig tid.

Wy Frederich [senere tilføjet: der erste] vonn gots genadenn tho Denne-
margken der Wennenn vnnnd Gottenn Koningk Erwelter Koningk tho Nor-
wegenn Hertogh tho Slessuigk Holstenn Stormarenn vnnnd der dytmarschenn
Graue tho Oldennburg vnnnd delmenhorst Bekennen hirmit vnnnd dhonn wit-
lickkunt vnnnd apenbar, allermennnglick. Wowoll vnnnsse koningliche meyn-
unge vnnnd gemote alltidt darhenne steit vnnnd gerichtet, de vnnssen, sso vnnns

Poppe Bogincks våben i adelsbrevet, 13. april 1527.

Foto: DRA.

in truwen vnnnd horssam, vnderwerpenn, vnnnd vorwant mit dem bestenn tho
 forderenn vnnnd fortossettenn. Szo dragenn wy doch vornemlick mher vnnnd
 hoger neyginge Gnedigenn willenn vnnnd begerde, tho denn Jenigenn, wel-
 ckere, ssick mit sonderlicker flitiger denstbarheit vnnnd allenn truwen, Jegenn
 vnns vnnsse Ryke vnnnd Lannde, altidt gerne ertogett, sse mit sonderlickenn,
 erhen vnnnd frigheidenn, thobeghiffigenn thoerheuen vnnnd tobegnadenn. Szo
 denne de Erbar vnnsse Herdesfoget In Norgessherde, vnnnd leue getruwe,
 Poppe Boginck vnnnd vor ehm ssine olderenn, ye vnnnd alwege Vnns vnnsen
 vorfarhenn Olderen Rykenn vnnnd lanndenn, vele vnnnd mennigfoldige, ge-
 truwe vnderdanige flitige, annheme vnnnd nuttliche denste vnnnd allenn willig-
 genn gehorssam geleyset vnnnd bewisset. Vnnnd he doch vorhenne, van gudem
 framen vnnnd ehrlikem, herkamen, vnnnd sslecht, ssiner Olderenn gebaren.
 Hebbenn wy ehn denn benembdenn Poppe Boginck vnnnd ssine ewige rechte
 lyues eruenn, vmb sodaner ssiner vorolderenn vnnnd ssin ssuluest truer anner-
 mer vnnnd nutlicker denste vnnnd gehorssams willenn, sso vnns vnnsen vorol-
 derenn, Rykenn vnnnd landenn vann ehn besthenn, vnnnd he mit ssinen eruen
 Vnns vnnsen Nakamelingen vnnnd eruen henforder noch woll, dhenn scho-
 lenn mogen, vnnndOck ss.....kenn oldenn herkamendes willenn mit
 nygenn erhen Rechtenn vnnnd frigheidenn des adels, darto einem Kleinodienn

Namptlick einer Schilt vnnd helm. Als einem wyttten schilth darynne eynen Rodenn hanen vp dem Schilt eynem helm mit eyner behengedenn gedeyldenn helmdecken Rodt vnnd wyth, vp deme helme twe rodeflogelle twischenn den-ssuluigenn eynen grunen krantz darInne einen Roden hanenkop In maten hir midden disses Breues gemalet, gnediglich begauet befriget begnadet vnnd vorgesehenn Also dat he vnnd ssine ewige echte vnnd rechte lyues eruenn Sodane begnadunge vnnd nhamen des Adels mit denn togelechtenn, meritums werdenn Erbar vnd Duchtige wo Inn vnnsen landen wontlick vnd denn Ietzberorden Schilt, helm vnnd desssuluigen deken vnnd teyken, nhu ann vnnd henfor der ymer vnd ewiglich tidt, hebbenn heldenn, forhen gebukenn vnnd genetenn scholen vnnd mogen an vnd Inn allenn ordenn stedenn vnnd ssockenn, mit allenn gnadenn rechtenn frigheiden vnnd eygenschopen gelick anderen eddelluden, nichts vthgenamenn mit entfringunge vnnd nalatinge des schattes vnnd anderer vnplicht, Jodoch by bescheden, dat he vnnd Syne eruenn, vnns vnnd vnnsen eruen alweghe ein wolgerust perdt vann ssinen Ietz-undthebbenden lantguderen, vnnd hirnamals, nha merunge vnd vorbeterunge, derssuluigen, noch mher holdenn vnnd darmit denen scholenn. Begnaden begauen befrigenn, vnnd belenen ehn vnnd ssine rechtenn lyues eruenn darmit allenthaluen wo berordt vnnd vorschreuen, ehn dat hirmit In krafft vnd macht dessses vnnses Breues vann koninglicher macht vullenkamenheit, By bescheyden, dat ssodane Vnnsse vorlehende, vnnd gegheue beghnadunge, Schilt vnnd helm, mit orhem, thobehordenn, Ieniglich Sso demssuluigen, gelick hebbenn vnnd forhenn, mechten, tho keyner verkleyninge, nadeyll yffte, schadenn ssin scholenn. Gebedenn darup allenn vnnd isslichenn vnnsenn vorwanthenn vnnd Vnnderdhanen, Wat werdenn, Standes grades, Wes-senndes, ader Condicion, de ssindt mit dissem vnnssem Breue Meynen vnnd willenn ock ernstlick vnnd vestiglick Dat gy ehn vnnd ssine Rechte lyues eruen by solckenn begnadunge, des Adels, vnnd dem Schilt helm, vnnd wat dar tho gehoret, vnnd allenn darann hangennenden, erhen frigheidenn, vnnd rechtenn, frig vnnd vnbehindert blyuen, Sick darInn allwege gebuken laten, schutten schermen, vnnd hanthauenn. By peni dussent Margk Suluers sso vakenn vnnd dicke hirlegen gedhann werde, de helffte ann vnns vnnd vnnsse eruen Vnnd dat ander deyll *gemeltem(?)* Poppen Boginck edder ssinen eruen thobrekenn vnnd vnafflatigh, thouerfallenn. Des tho Orkunde hebbenn wy vnnsse koningliche Secretum nedden ann dessenn Breff witlichenn dhonn hengenn. Datum Flennsseburch Am Auende Palmarum Anno *domini* Veffteinhundert vnnd Seuenvndtwintigh

Original: DRA, adelsdiplomer (b). Segl: DKS 113.

Litt.: Bjørn Poulsen: Land. By. Marked. To økonomiske landskaber i 1400-tallets Slesvig, Flensborg 1988, s. 61.

Formlerne kan stamme fra det kejserlige kancelli.

144. **1527. 22. august** **Odense**
Jørgen Persen (Staur) får af Frederik I frihed og frelse og tillige et våben.

Jørgenn persznn
ffick ett frii breff med skiold och hielmm szomm skall wære ett grott affhug-
gett tree wthij ett blot feld oc ij gro affhuggenn tre paa hielmmenn Och ther
emellomm ett standendes wprest egeblad fest wthij bode affhuggenn tree oc
hielmmenn kledett blot oc grott Datum ottonie feria quinta post festum As-
sumptionis beate virginis Anno etcetera mdxxvij

Relator her Mogens gøye hoffmesther

Original tabt.

Regest: NRA, DK B 13, Frederik Is norske registre, fol. 16r.

Trykt: Norske Rigs-Registrarer I, Christiania 1861, s. 12.

Litt.: DAA 1918.

145. **1529. 11. august** **Halsnæs**
Laurids Iversen (Serlin) får af Frederik I frihed og frelse i Danmark og får tillige et våben.

Lawris Iuerssøn paa Halsness
ffich frii och frellsse breff somm andre Riddere och Suenne her vdi Danmarck
met Skioldt oc hielmm Som er en rødth hwmmmer i ith blaatt felldt met two
røde hwmmmercloer paa hielmenittet Cum clausulis consuetis Datum paa
Kongx gaardenn paa Halsnes onsdagenn nest effther Sancti Laurentii martiris
dag anno Mdxix

Relator Her Jahan Vrne Ritther

Original tabt.

Regester: DRA, DK B 11, Frederik Is danske registre, fol. 257r; DRA, DK B 10, Frederik Is danske registre, fol. 297r.

Afskrift af regest: DRA, håndskriftsamlingen, Klevenfeldt, pk. 16.

Trykt: Kong Frederik den Førstes danske Registrarer, Kbh. 1879, s. 229.

Litt.: DAS II, E XII 1 og 2; DAA 1915.

Olav Trulssons våben, 1. januar 1532.
 Tegning i Sorø Akademis Bibliotek, 1700-tallet.
 Efter fotokopi.

146.

1532. 1. januar

Oslo

Olav Trulsson får af Christian II for villig og tro tjeneste frihed og frelse i Norge for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods og købstadsgods, skal gøre tjeneste, når der er behov derfor, og holde deres bønder ved Norges lov og får tillige et våben.

Wii Christiern met guds nade Danmarckis Suerigis Norgis Wendis och Götis Konningh Hertug wti Sleszuigh i Holsten Stormarn och Dytterschen Greffue wti Oldenburgh och Delmenhorst Gøre alle witterligt ath Wii aff wor søndelige gunst och nade Szo och fore willigh och troo tieniste som thenne breffuiszere oss Elskelige Oluff truelssen oss och riigit giordt haffuer och hereffther troligen giøre skall och maae haffue Wii wndt o[c]h giffuitt och met thette wort opne breff wnde och giffue hannom och hans echtebørn och rette affkomme frihedt och frellse met skiøldh och hielm som her wti screffuit och mallet staar som er en rødth hummer wti ith hwytt feld i skiølden och two rødhe Hummerkloo offuen paa Hielmen til hielmtegen och skall han

och hans echte børn och rette affkomme haffue nyde bruge och beholde fry-
 heidt och frelse paa theris arffue gots och eygdom som andre Riddermendz
 mend haffue her i Worth Riige Norge Dogh wortt och Kronens bonde gotz
 och Kiøbstedt gots theroffuer ufforkrencket i alle Made Och skall hand och
 hans børn och Arffuinghe gøre Oss kronen och Righet tilbørlighe tieniste nar
 och huor behouffue giøres huer effther theris formwe som andre Ridder-
 mends mend plege och plichtige ære at gøre och holde theris bønder och
 tiennere weid Norgis low rett och skiell och god gamble sedwanne Thii
 forbiude wii alle ehwo the helst ære eller were Kundhe Och serdelis wore
 Embitzmend Lensmend fogeder och alle andre som for wor skyld wille gøre
 och lade forneffnde Oluff truelssen eller hans echte børn och retthe Aff-
 komme her emodht paa forneffnde fryheidt Och frellsse eller paa nogit hanss
 eller theris retthe Arffue godtzs och eygdomme at hindre eller hindre lade
 platzse deelle møødhe wmaghe forfangh ath gøre eller i noger madhe ath
 wfforrette wndher wort Konninglige heffnd och wredhe Giffuit wti wor
 Kiøbstedt Obsloa Nytaarssdagh Aar *zcetera* Mdxiii Wnder wort Signet

Relator dominus Cancellarius

Original tabt.

Afskrifter: Sorø Akademis Bibliotek, Johan Bülow's manuskriptsamling, 3, genealogi og per-
 sonalhistorie, „Ex Autographo Membran:“ med stregtegning af våbenet og fejlagtigt årstal
 (1536), seglet har hængt i en hvid-rød silkesnor, „givet mig af Prof. Torkelin“; NRA,
 Kommanderende generals arkiv, breve fra 1ste Oplandske Regiment 1754-1755, pakke 378,
 nr. 24, „Rigtig Copie af det Kongl: Allernaadigste Original Deploma Testr: F. C. Krabbe“
 med årstallet 1532.

Trykt: Diplomatarium Norvegicum XXI, 1976, s. 589, nr. 782; ved B. O. Stuve i Hedmark
 slekthistorielags tidsskrift IV, 1959, s. 310-11; i uddrag ved S. H. Finne-Grønn i Norsk
 tidsskrift for genealogi etc. III, 1926, s. 415.

Våbenet som for den norske uradelsslægt Hummer.

147. **1532. 18. juni** **Oslo**
*Wilhelm Henrycy, foged i byen Enckhuysen (i Nederlandene), benådes af Christian II
 for venlig tjeneste og god vilje under kongens langvarige ulykke med adelig stand for
 sig og sine efterkommere og får tillige et våben.*

Wy Christiern der andere van godts gnaden te Dennemarcken Sweden en
 Norwegen *zcetera* Coningk Hertoghe van Sleswig ende Holstein *zcetera*
 Greue van Oldenborch ende Delmenhorst *zcetera* Entbieden (Outbieden?)
 allen ende yeden zoe dise onse open brieuue voer *commet* onze groeten alles
 goet te uoren Ende geuen v hier mede terkennen Nae deme ende als sick der
 Erbaer Wilhelm Henrycy Schults der stede Emckuysen, Jn onzen lanckduren-

den ongelucke teghen ons ende den onzen altees vrundelick, dinstelick ende mede sonder guden willen, ghetoeft heeft Occh om onnsen willen dat he onzen guden ghonnern ghetrouwe bewesen, met Jn clemen hat ende veruolchunge, zonder in groet verderftnuse zyner selfft zinken gecommen is Daeromme wy eenen all zulcken erlicken ghetrouwen couraige ende herte, diser tyt meist part om der orzaicken haluen, dat wy, Jn voerss onse onghelucke, daermede wy dann noch ter tyt toe beladen, ende wyt onzen groet contraire ongeuallen, zoe ons dagelych wederuaren betwongen zyn met ghenoech recompensie ofte ihtdacht nuse te bewisen wetten, Auer met dest.... vo.... ongeuals en orzaicken, hebben wy sv.. adelick doecht doen ... wesen, zoe hee Jn der aller vuytersten tyt diser wer..t laet schynen, mit sonderer eer ende vercierlicheit van den adel ghenadiglick bedencken wollen, Ende zyn alzo Jn anschonge zyner doecht, gheschicklicheit wisheit ende ghetrouwen dienste hem van den ghemenen tot den adelicken staet ter hohent beweget worden, Ende hebben hem daer op mede aller vercierlicheit zoe eenen edelman verciern ende te hebben gheburen, dat suluen adels een frey wappen brieue dat-suluisse nenen aenderen adelsmannen ghewalt hebbende te furende, Namblicken eenen scilde mit blauwen velde ende daerinne eenen haluen Cabelaw fisce mit eener gouden croene op dem hooft, ende bouen den scilde mit blauwe ende wyse deckene vercieret, een steckhelm daerop der ander helfte vanden Cabelaw fisce ghesettet is hoe dann hierbinnen clerlicher geschildert ende te sehen is, ghenadiglick ghegeuen ende verlehen, Niet alleine hem, zoender ooc op alle zyn kyndere, eruen ende naecomelingen, Jn zulcker menninge, daermede andere toe doechten, daerdoer zy anderen voersten ende der ghelycken herren tot dienstbaerheit behagelick zyn moegen toebrengen, Ende zoe sy dann denseluen wech nae te wandelen geschickt zyn worden, zullen sy haerer groeter doechten ende erlycker handlunghe ooc dienste, ghepurlicken lon ende recompensie creegen en verlangen, Ende voerwaer als wy aen zyner doecht eerlyck wesen ende ghetrouwen dienste me-waerf twyuel ghetregen, alzo vtrhooppen wy denmae, dat zyne Sone eruen en nacomelinge sick Jn ghelycker manieren, doecht eerlycken wesen ende ghetrouwen couraige teghen ons en den onzen vaste ende volcommenlick houden ende altoes bewisen ende van haerem adelicken staet en orspronge niet afwicken, zonder vlyt hebben werden sick mitt haeren doechten van vaderlicker ...erde ende natuer afghenommen, zulcker matten tegen, anderen ooc behagelick te machende, Dann naest Godt den alweldighen, met werdicher geachtet oder ghebresen werdet, dann den voersten..en herren, zoe van een gherecht ende redelicken voerstenlicken wesens zyn, behagelick te werden, Ende naedeme voerss Willem henrick, Jn zulcken doechten, ende adelicken geuinte tegen ons ghebresen, en aen onzem houe, Jn gheueen lychtuardigen wesen vanden heuchler natur, als ghemeniclick an allen voersten houen beschicht, weder in woerden oft wercken mag betreden ofte bezicht werden, Alzo will alle voerstendige persone gheburen, huilcke Jn zulcker ma-

nier den gemenen man voerghesettet werden, Jn ghelycker matten, mit adelicker vercierlicheit te eeren ende te beghauen, daermede alle laster diser werult te vernichten ende vuyt te doen, Datum Jn onse Stat Onslow Jn Norwegen den xvijten dag Junij Anno zcetera xxxijten

Original tabt.

Afskrift: DRA, adelsdiplomer, papir.

Schults = schout, foged. Cabelaw = torsk.

148.

1546. 4. oktober

Lund

Arild Griis (af Halland), der har redegjort for, at hans far af Christian I havde fået frihed og frelse i Danmark og tillige et våben, hvilket brev er bortkommet under den forgangne fejde, får af Christian III for troskab og villig tjeneste sådanne friheder i Danmark og det nævnte våben for sig og sine ægte efterkommere med forbehold for kronens bondegods.

[Christian III] Giøre alle witterliggt att oss elskte Arild griiss wor mandtt oc tiener Haffuer berett for oss huorledis att hogbornne fürste Konning Christieren wor Kiere Herre fadersfader hagde giiffuitt hans fader slige preuilegier oc friheder som andre Riiddere oc suenne haffue wtj wortt Riige Dannmarck oc verit hannem giiffuitt same tiidtt skiold oc hiellumm somm er enn Røodtt stierne mett femm odde wtj ett huitffelde oc offuenn paa hielmenn two Røde stierne mett v odde huilckett forskrefne Arrildtt griiss nu her hoes oss beuist haffuer oc beclagede att hues breffue hand ther paa hagde ere hannem frann komenn wtj thenne neste for forledene feygde Thij haffue wij nu aff wor synnerlige gunst oc naade saa oc fore troeskaff oc willige tieneste somm forskrefne Arild griiss oss oc rigett her tiill giortt oc beuist haffuer oc her epher troligen giøre beuisse maa oc skall wntt oc tiilladert oc nu mett thze vortt obne breff wnde oc tiillade att forskrefne Arild griiss oc hans egtthe børnn oc affkomme mue haffue nyde bruge oc beholle forskrefne vaben skiold och Hiellumm somm her nu malett staar mett slige preuilegier somm andre riiddermendtzmendtt haffue nyde oc bruge wtj wortt Rige Danmark Dog vortt oc Kronnens bunde goez her mz wforkrenckett saa att hanss børnn oc affkomme skulle were oss oc wore epttherkommere Konninger i Danmark oc Danmarkis Krone huld oc troe oc ladeseg bruge emod wore oc Riigens fiende somm Erlige Riddermndtzmendt børe att giøre Thij forbiude wij alle ehvu thee helst ere eller vere kunde serdelis wore fogitter Embitz-menndtt oc alle andre forskrefne Arild griiss oc hans egne børnn oc affkomme her emod paa forskrefne friihed epher somm forscreuit staar att hindre hindre lade eller i nogen maade forffang att giøre wnder wortt hyllest oc naade Dog wortt oc Kronens bundegoez her mett wforkrenckett datum Lund mandagen post michaelis Anno 1546

Original tabt.

Kopi: DRA, DK B 19 a, registre over alle lande, fol. 426r-426v.

Afskrift: DRA, Langebeks Diplomatarium, A 52, Danmark.

Trykt: Danske Kancelliregistranter 1535-1550, Kbh. 1881-82, s. 306-07.

Litt.: DAA 1895. Det oprindelige brev var udstedt af Christian I til Peder Griis.

Blasoneringer eller omtale af våbener

39. Svenning og Mikkel Andersen, 12. marts 1418: Anders Ovesen giver dem sin mors våben (Vinranke-Munk).

40. Björn Pålsson, 1. september 1420: Våbenet var malet i brevet, men ikke blasoneret i teksten.

42. Poul Jensen, 8. september 1426: Sex stycker tow paa den høigre side det offuerste er blaatt och det andet er huit paa den Anden side fire stycker de tow erre huide och de Andre tow erre røde och de staa noget saa oppaa tuerre Item paa hielmen tow Wesselhorne schicket i stycke saa mange och saa farfuit som schiolden er

46. Henrik Jude, 27. marts 1430: too Blaa sparr och en Blaa Cirkell ther ymlem vthi et hwitte Felde saa skmukede som dy her vnder nedden malet och skreffuen staa och Paa hielmen en Blaa sparre och en blaa Cirkell och ther offuen vppa tree røde Strutzfeder

47. Esge og Christen Jensen, 1430: 2 graa spore hoge med gulle nebe och gulle bien stande paa it huidt riich tuert offer it røtt felld och paa hielmen en rød feldz hatt och offuen i hatten en graa stiert aff en spore høge af 12 fieder

48. Tord Sandersson, 1. oktober 1431: Two sparre then ene rødth oc then annen bla wti et strich aff thz hyrne som fiermer ær hielmen oc swo twert owir schiolden Striket scal ware blaaf j hyrnet oc ther vti en rødth sparre oc vpa annen ænden rødth oc ther vti en bla sparre oc feldet pa badhe sidher widh Striket scal ware Hwit Oc vpa Hielmen en Swort lylia vti et hierta oc ther forouen en qwast aff Pafughlefiedhre

49. Poul Mattissen, 8. marts 1433: tw huide wesene horn vti eet blaaf feld och vppa hielmen tw huide wesene horn

50. Niels Nielsen Harbo, 11. august 1433: j Schiolden en halff gull stierne mz fem tagger oc en halff rødth mane vti et blat feld oc vpa hielmen en gull stierne mz fem tagger

54. Malmø, 23. april 1437: et røt grips howith mz rød hals oc rødhe øren oc owen pa howithz een forgult krone vti et hwit feld Oc vpa hielmen *samme*lethis eet røt grips howit mz een forgylt krone mz een busk strudzfielhre myt aa kronen hwidh oc rød h

55. Knud Nielsen (Harbou), 8. august 1440: En sex Oddet hvid Stierne och tre Bølger neden under Stiernnen paa et blaafeld i Skiolden och To Jomfru-Arme den ene blaa den anden grøn och holder baade en sex oddet hvid Stierne paa Hielmen

57. Peder Nielsen (Ulfeldt), 1443 (?): i et hvidfeld en half rød Ulf og en half rød Ørn med udslagen Vinger og paa Hielmen en half rød Ulf

58. Hans Schlieff, 18. juli 1444: einen weissen Schilt in Silberfarb darin ein heidnisch Haupt bis zu der Brust von Leibfarb und unten herab unterm Hals bis auf die Brust roth mit einem gelben Part und Har Goldes oder Haaresfarb und hat einen rothen Hute auf mit Hermlein unterzogen und auf dem Helm in solcher Maas und Farb auch ein Haupt mit einer weissen und rothen Helmdeck

60. Hans Mule, 18. august 1444: j skiolden een halff hwith wlf vdi eth røth fældh oc pa hielmen een halff hwit wlf

61. Oluf Nielsen Stierfeld, 20. september 1445: i skiolden eet røt egerne i een hvidfeld og paa hielmen een halv fremer deel af eet røtt egerne

65. Jens Jensen Fredberg, 20. maj 1450: en swurt Steye meth fem trænræt vpp och nether udi et hvid fæld

66. Torfi Arason, 29. november 1450: en huid Biørnn vdi en blaa fielltd vdi skioldin och en halff huid Biørnn offuene paa Hielmenn

67. Jens Poulsen (Stråle), 28. februar 1452: feldhet i skioldhen haff blod oc halff hwit appaa langs oc een blaa stralæ i then hwidæ deel oc een hvid stralæ i then blaa deel aff feldhet oc appa hielmen een stralæ halff hwith oc halff blaa

68. Staffen Nielsen, 15. juni 1453: een halff bla løwe vdi eet hwit field i skiolden oc een halff blaa løwe pa hielmen

70. Jens Barfod, 13. april 1455: en bar foed j it blaafeldt j Skiolden oc tu bøffelhorn hvide oc blaa ofver Kors paa hielmen

71. Niels Knudsen, 5. juli 1455: en bla Klocke i et huitfeld och en tranehals paa hielmen

72. Hans Tidikesen, 29. januar 1456: een Lilie hwid oc blaa i et hwit oc blaat feld oc paa Hielmen een hwid oc blaa lilie i een tange

73. Björn Thorleifsson, 16. maj 1457: einn huit biorn j eitt blatt felld j skioldin*n* ok einn huit biorn upp aa hialmin*n*

74. Simon Ravalldsson, 15. juli 1457: en halff Brun Biørn fremre deelen i ett blaae feld i Skiolden och paa Hielmen Sex brune Strudtzfædre

76. Nils Gregersson, 14. august 1457: Thre allina swartliga brwnæ vdi et hwit field i skiolden oc tw hvide wesnehorn*n* mz eet Allin øwerste i mellom hornen pa hielmen

77. Johan Johansson, 9. oktober 1457: tre graa grankwtta ij til *samman* oc en förnidan i eth huit fiäl vtj sköllen Paa hielmen iij grank gröne grankuiste oc j graa grankott vdi huar qwist niderhengendis

78. Peter Guderson, 24. maj 1458: tre grankottar j rodt Field

79. Sjofar og Niels Sigurdssønner (Rosensverd/Handingmand), 1458: Väbenet er ikke blasoneret i herredagsdombogen.

80. Peder Jensen, 22. januar 1459: eth halff røth hiorthe-widhe meth fem tacher i et hwit feld i skiolden oc pa Hielmen two wæselhorn eth røth oc eth blaa meth fire hvide Ippskalle paa hvert horn

81. Torbern Jepsen (Aal), 27. maj 1459: thre aale i therres lyd twers at i eet hwit field i skiolden, oc paa hielmen een grøn lywngebusk meth een hwid oc gron wolk

83. Laurens Skalm, 1. august 1461: ett vpståndande swart anckar vthij ett hwitt fielldh och ett tweskiff t anckar på hielmen then högre deelen hwijt och then wenstre swart

84. Peter Gädda, 10. september 1461: eet blaath gedde hoffwit i eet hwit bölie field vdi skiolden oc een gedde stert paa hielmen

85. Olof Tysk, 18. oktober 1461: een rødh raabucketack i eett hwit field oc two rødha wæselhorn owen vpaa hielmen

86. Peder Knudsen, 8. november 1461: fem rødhe tigelstene i schiolden i eet hwit feldh oc two rødhe tilgelstene owen vpa hielmen

87. Laurens Leve og hans bror Junge Leve, 1461 (24. maj 1462): *duobus gladiis albis per transversum in modo crucis in clipeo rubeo, ac ultra illa galea et super ea pro signo ipsius galee eisdem armis cum rubeo et albo coloribus et corona aurea*

88. Andreas Sønnicksen (von Andersen), 7. april 1462 (?): ein Schildt Lankwiss dahl gedehelet dat eine dehel witt dat ander blau unde ein Wulff stahede im Schilde ock halff witt unde blau na Vnderscheedt des Schildes und Feldes gedehelet vnde twee Büffelhörne vp dem Helm dat eine wit vnde dat ander blau

89. Hans Knudsen, 31. maj 1462: Våbenet er ikke blasoneret i regesten.

90. Steffen Harrensen, 31. maj 1462: Våbenet er ikke blasoneret i regesten.

92. Christian van den Ghere, 17. august 1463: *Clippeum cum campo blauio et in eodem anteriorem partem vnicornis cum pedibus cancellatis auri coloris Ac desuper galeam militarem cum anteriori parte vnicornis cum excre-scencia diuersorum articulorum*

95. Gert Schaer, 17. marts 1476: eyne rode ast mit dren witten rosen ime blawen velde ime schylde vnd oppe deme helme twe arme roth gecledet ene witte rosen holdende

96. Hans Stavenfoet, 21. april 1476: eynen gelen louwen mit dren benen vnde sterte vnde *eyn* roeth herte ime munde vnde ene gulden krone oppe deme houede ime blawen vnde wytten velde ime schilde vnde deme helme bouen deme schilde eyne gulden kronen vnde dor bouen eyne drakenflucht wit vnde blaw

97. Jacob Wylandt, 17. maj 1476: *eyn* heydensch man halff with vnde halff blaw mit twen vlogelken eyne blaw vnde de anderen geel ime blawen vnde Gelen vnd gelen [sic] velde ime schilde vnde ene gele krone oppe deme helme bouen deme schilde vnde bouen oppe der kronen ock *eyn* heydenschman halff blaw vnde halff geel mit twen vlogelken ene blaw vnde deanderen geel

98. Peder Hansen (Lilliefeld), 23. juni 1476: two lilier een hwidh oc een blaa then hwidhe i eet blaet field oc then blaa i eet hwit field vdi skiolden Oc paa hielmen tw wæsel horn eet hwit oc eet blaet meth een rosenkrantz blaa oc hwidh omkring hielmen

99. Volquard Tetenson (Tetens), 6. november 1479: [im] schilde Einen Reden flegenden Draken Jn einem blawen velde vnd vppe dem Helme dre

vpgerichtede vtheschlagen blawe bannereⁿ mit Reden Stocken VND dren Reden draken darinne vnd mit blawen vnd Reden flugenⁿ

100. Broder Frodesen, 9. april 1480: eyne schilt mit eynem roden velde darane eyn with bære swerth dwersz Im Schilde dat scharpe van dem swerde bouen vnde den knopp beneden Im Schilde vnde vpp dem helme Eyn Jungfrowen borstbilde with vnde roeth gekledet mit losen vthgeslagen haren In eynem rosenkrantz de rosen with vnde roeth durchgemischt vnde der suluen varwe eyn rosenkrantz der Jungfrowen vpp dat houet vnde de Jungfrowe schal mit vthgestreckeden armen bouen dat houet holden In de lengede mit beyden henden van ander eyn with bære swerth

101. Jep Nielsen, 19. december 1480: et blaet laer aff en elff oc strale [ret] igenⁿom vdi et huit felde oc tho wessel horn offuen ... hielmenⁿ

102. Christiern Fredberg, 20. april 1484: en Sort Stiæ med femb thrimmer udj it Huit fielde och toe opracht Armer med en Halff Rosenkrands paa Hielmen

103. Laurids Hansen Foss, 22. november 1486: En Rød Reff i et hvidt og Blaet Feld ofven udi Tacken i skiolden Og En half Rød Reff ofven paa hielmen

104. Jens Brun, 4. september 1487: eth halfft swort mølle hywll vdi eth hwiit oc Røtt fielde vdi skiolden oc een hwiid Hand mz eth Røtt oc swort erme som holder eth helth swort mølle hywll owen vppa hielmen

105. Reer Reerson (Green af Rossö), 2. oktober 1487: een graa lax vdi eth hwiit fielde oc thw wesne horn sworte oc huiide owen vppa hielmen

106. Jes Thomsen, 3. januar 1488: eyne vpgehouden witte tynnen dat velt In deme schilde bouen der tynnen Rot vnde beneden der tynnen wyth tosinde vnde bouen deme schilde eyne helm vppe deme helme eyneⁿ witten appell unt dren helen roden strussvedderⁿ

107. Eggert Eggertsson, 9. august 1488: en halluff hwid enhørning uti eth bloth felde och en halluff huid enhørning owen vpa helmen

108. Tord Gunnarsson, 18. december 1490: een heel Lax udj ett Rødt Felde och till Hielmeteigne Stierten vdafeen Lax

109. Poul Børialsen, 30. maj 1492: itt Jomfru hoffuitt udj itt huid felde och enn grønne hatt paa och till it hielmtecken paa hielmen enn Rød Rosenkranndtz

110. Peder Bonde, 20. maj 1493: een Regnbue half blaa oc half Rød paa Skacke udj it hviit feld oc paa Hielmen tre Hvide Lilier

111. Thorbjørn, 1. juli 1493: æn dragen kniff i eth blot feld oc æn Rød krantz om hefftet met æn Rød skee paa hielmen

113. Niels Madsen, 14. juni 1497: æth heelth groeth eggernæ vdj eth roeth feldht oc till hielmetegen eth halfft frammerdeell aff eth groeth eggernæ

115. Lars Nilsson, 1. oktober 1499: enn hallff Rödh Cronohiort medh enn grönn quist vthi mundenn vthi ett blått fiell och till hielme tecknn ett helt hiortauia

116. Jørgen Knudsen (Seeblad), 14. maj 1500: et grøndt Søeblad i et røt Field og till Hielmbuge over hielmen Een Svanne halss

117. Erik Hanssøn, 18. maj 1503: Tou huide biørne hoffueder vdj et Røtt feldt och et Røtt biørnehoffuet vdj ett huitt field saa att Skiolden bliffuer halffdelen Røedt och halffdelen huidt och Till hielmtegn eller kledning och en Regerbusche [fjerbusk] halffdelen huid och halffdelen Røedt

118. Niels Tormodsen (Skak), 14. juni 1503: tree Rødhe hwmmmer kloer vdi ith hwith feldh Och till hielmeteghen en bøygeth væpenth arm met armetgh och eth drageth swerdh vdi en baarhandh paa hielmen

119. Olav Andersson, 3. januar 1504: tho grønne lindorme och gulle pricher wdj et røt feldt jtem hoffuederne mod huerandre och snoet omkring hinanden och till hielmtegn it lindormhoffuidt offuenpaa hielmen och et røt och blaat hielmklede

120. Olav Hallvardsson, 3. januar 1504: to grønne linormer och gule pricher udj it røt feldt jtem hoffuederne mod huer andre och snot omkring hind anden och till hielmtegn it lindormhoffuit offuen paa hielmen och it røt och blaat hielmklæde

121. Wunke Knudsen, 3. april 1504: dat fornste dehl und ehnen halfen blawen lewen in einen gelen Felde in dem Schilde und gelick sulck einen halfen Lewen up dem Helme

122. Henrik Nielsen (Due), 24. juni 1505: threj Huide Duer vdj et blaat feldt med Røede Neb och Røede Been och Huer Dennem forgylte Ringe om Halsen och till Hielmbteigen paa Hielmenn en huid due met Røede been och Røt Neb och en forgylt Ring om halssen

123. Niels Svendsen (Tordenstjerne), 20. juli 1505: eth tweskiiffther skioldh then øwerste part i skioldet er hwiid oc then nedhdersthe parth sorth oc i then offuersthe parth stande tree sorte odde aff en stiarne oc i then nederste part aff skioldet som sorth er stande too huide odde aff en stierne Oc till hielmtegen*n* en hwiid hielm*m* oc tw veselle horn*n* paa samme hielm*m* skackedhe hwiide oc sworte oc emellom samme horn*n* stander en fem oddet stierne the tree øwerste odde sorth oc the two nedersthe odde hwiide

124. Mogens Jensen (Rosenvinge), 31. juli 1505: en blaa Rosenn vdhi eth hwyth ffeldh och en hwidh wynnghe v*d*j eth røth feldh och till hielmtegen*n* offuenn paa hielmenn En hwidh wynghe

125. Anders Svendsen (Dahlepil), 30. november 1506: i skiolden two hwitæ Dallepiller standendis po kors offuer Huar andr[e i] et Røt feld oc till Hielm tegen v*p*a Hielm stander et Draget Swer

126. Amund Tørresson, 1483-1506: I en regest i Nasjonalbiblioteket, avdeling Oslo, ses en våbentegning: delt skjold, 1. felt en halv ørn fast på delingen, 2. felt en halv lilje fast på delingen, på hjelmen en vinge.

129. Jørgen Hinrichsen Keding, [1507?]: Våbenet er ikke blasoneret i brevet.

130. Hr. Erik Walkendorff og hans efterfølgere som domprovster i Roskilde, 20. marts 1508: en forgult elefanth met eth forgult slot pa Ruggen v*t*i en blo skiold och samme blo skiold thess emellom offuer seth met smo ffor-gyltæ lillixær och till hielmtegn paa hielmen eth ffor-gult Slot standendes Innen i en Krone

132. Peder Christensen (Beldenak), 8. september 1511: een hvid half Maane udj it Gult feld standendis langs ad Skiolden med baade Oddene udj een blaa skye tvært udover Skiolden oc til Hielmetegn toe Hellebarder paa een blank Hielm

133. Herman Hoyer, 15. februar 1513: einen roden Schilt darinne dat öuerhalue deill eines witten Einhirns v*nd* op dem Helm derglicken

134. Hans Vothe, 21. oktober 1516: Våbenet er ikke blasoneret i brevet. I Klevenfeldts afskrift er tilføjet: Das Wapen war ein Gelber Löwe mit blutigen Rachen und Zunge im blauen Felde, sonach der rechten hinauf steigt (so vielleicht Zeichners versehen ist) darüber ein mit 3 Stangen offener Helm auf welchem ein Schantzkorb oder kleine pallisaden stehet, woraus 3 Plumagen, die mittelste Gelb, die 2 an den Seyten blau emporsteigen. – Die Helm[decke] iede ist blau und Gelb.

135. Pedro Lopes (de Haro), 7. juni 1519: *auctas imagines et Insignia, duos quippe deauratos lupos in planicie de lasuro stantes et pro tymbbla vittatum pileatumque turche caput deferunt Nos tamen cognitam virtutem insignij aliquo monumento testarij volentes ipsum petrum lopes equitem auratum germanosque eius fratres et eorum singulorum legitimos liberos minoresque in recta linea perpetuo succedentes corona vna aurea super tymbbla vittatj turche capitj infimam ambiente partem*

136. Hr. Niels Torkildsen (Rosenstjerne), 2. juli 1520: een siwoddet hwidt stjerne met en rødht Rosze mit paa stiernen i ith blaafeldt Och till hielmm teghen twe vprrete blotte Arme holdendis en rosze i hver hænd

137. Jens Munk (af Ellinggård), 23. april 1524: I Niels og Otte Krag's våbenbog ses en farvelagt våbentegning: i rødt en sølv rose, på hjelmen to røde vesselhorn hvorimellem en sølv rose.

138. Bagge Griis (af Slette), 12. august 1524: I Niels og Otte Krag's våbenbog ses en farvelagt våbentegning: i sølv et sinistervendt sort vildsvin, på hjelmen et halvt sinistervendt sort vildsvin.

139. Claus Kniphof, 8. oktober 1524: (Hans egne kommentarer:) at grot eyring en farre ock vor myn skioll blø och schort meyn deicht blø vor Heymmelt bløt doch forstor ieg at schort mo icke sto ponne schort [skulle være: bløt]

140. Jens Hvas (af Skjørtholt), 1524: I Niels og Otte Krag's våbenbog ses en farvelagt våbentegning: tværdelt af rødt hvori en halv opvoksende sølv hind og af sølv hvori en halv rød lilje, på hjelmen en rød lilje.

141. Jørgen Kock, 15. august 1526: Saa at halffdelenn Skioldet skal være røtt oc halffdelenn huitt oc wthii thett røde feld en huid Lilie oc wthii thett huide feld enn rød Lilie oc paa Hielmen tuenne weselhornn thett enne røtt offuer thett huide feld oc thett andet huit offuer thett røde feld oc emellom weselhornene tuenne Lilier then enne rød offuer thett huide feld oc thed andhed Huedh offuer thett rødhe feld

142. Jens Ulf (Ulf IV), 1526: I Niels og Otte Krag's våbenbog ses en farvelagt våbentegning: sinister skrådelt af blå og rødt, på hjelmen to vesselhorn tværdelt af blå og rødt hhv. rødt og blå hvorimellem et rødt ulvehoved.

143. Poppe Boginck, 13. april 1527: einem wytten schilth darynne eyen Rodenn hanen vp dem Schilt eynem helm mit eyner behengedenn gedeyldenn helmdecken Rodt vnnd wyth, vp deme helme twe rodeflogelie twischenn denssuluigenn eyen grunen krantz darInne einen Roden hanenkop

144. Jørgen Persen (Staur), 22. august 1527: ett grott affhuggett tree wthij ett blot feld oc ij gro affhuggenn tre paa hielmmenn Och ther emellomm ett standendes wprest egeblad fest wthij bode affhuggenn tree oc hielmmenn kle-dett blot oc grott

145. Laurids Iversen (Serlin), 11. august 1529: en rødt hwmmmer i ith blaatt felldt met two røde hwmmmercloer paa hielmenittet

146. Olav Trulsson, 1. januar 1532: en rødh hummer wti ith hwytt feld i skiølden och two rødhe Hummerkloo offuen paa Hielmen til hielmtegen

147. Wilhelm Henricy, 18. juni 1532: eenen scilde mit blauwen velde ende daerinne eenen haluen Cabelaw fisce mit eener gouden croene op dem hoofte, ende bouen den scilde mit blauwe ende wyse deckene vercieret, een steckhelm daerop der ander helfte vanden Cabelaw fisce ghesettet

148. Arild Griis (af Halland), 4. oktober 1546: enn Røødt stierne mett femm odde wtj ett huitffelde oc offuenn paa hielmenn two Røde stierner mett v odde

Registre

Heraldisk register

Figurerne anføres i ental. Der henvises til brevnumre. Årstal er tilføjet i parentes.

agern (olden) (1457) 76
anker (1461) 83
arm (1476) 95, (1484) 102, (1520) 136
arm, væbnet (1503) 118
banner (1479) 99
bjørn (1450) 66, (1457) 73
bjørn, halv (1450) 66, (1457) 74
bjørnehoved (1503) 117
bøffelhorn (vesselhorn) (1455) 70, (1462 (?)) 88
bølge (1440) 55, (1461) 84
cirkel (1430) 46
dalepil (1506) 125
drage (1479) 99
dragevinge (1476) 96
due (1505) 122
egeblad (1527) 144
egern (1445) 61, (1497) 113
egern, halvt (1445) 61, (1497) 113
elefant med tårn (slot) på ryggen (1508) 130
elglår (1480) 101
enhjørning, halv (1463) 92, (1488) 107, (1513) 133
filthat (1430) 47
fjerbusk (1503) 117
fod (1455) 70
geddehale (1461) 84
geddehoved (1461) 84
grankogle (1457) 77, (1458) 78
grankvist (1457) 77
grifhoved (1437) 54
halvmåne (1433) 50, (1511) 132
hane (1527) 143
hanehoved (1527) 143
hat (1492) 109
hedning, vinget (1476) 97

hedningehoved (1444) 58
hellebard (1511) 132
hind, halv (1524) 140
hjerte (1431) 48, (1476) 96
hjørtevie (1459) 80, (1499) 115
hummer (1529) 145, (1532) 146
hummerklo (1503) 118, (1529) 145, (1532) 146
hånd (1487) 104
ibsskal (1459) 80
jomfru, halv (1480) 100
jomfruarm (1440) 55
jomfruhoved (1492) 109
klokke (1455) 71
kniv (1493) 111
krans (1493) 111, (1527) 143
krone (1437) 54, (1461, (1462)) 87, (1476) 96, 97 (1508) 130, (1519) 135
kronhjort, halv (1499) 115
kvist (1499) 115
laks (1487) 105, (1490) 108
laksehale (1490) 108
lilje (1431) 48, (1456) 72, (1476) 98, (1493) 110, (1508) 130, (1524) 140,
(1526) 141
lilje, halv (1483-1506) 126, (1524) 140
lindorm (1504) 119, 120
lindormehoved (1504) 119, 120
lyngbusk (1459) 81
løve (1516) 134
løve, kronet (1476) 96
løve, halv (1453) 68, (1504) 121
møllehjul (1487) 104
møllehjul, halvt (1487) 104
olden (agern) (1457) 76
pallisade (1516) 134
pil (stråle) (1452) 67, (1480) 101
plumage (1516) 134
påfuglefjer (1431) 48
regnbue (1493) 110
ring (1505) 122
risknippe (1430) 47
rose (1476) 95, (1505) 124, (1520) 136, (1524) 137
rosenkrans (krans af roser) (1476) 98, (1480) 100, (1492) 109
rosenkrans (krans af roser), halv (1484) 102
ræv (1486) 103

ræv, halv (1486) 103
råbukketak (1461) 85
skansekurv (1516) 134
skede (1493) 111
skråbjælke (1431) 48
skrådelt (1426) 42, (1526) 142
sky (skyskure) (1511) 132
sparre (1430) 46, (1431) 48
spurvehøg (1430) 47
spurvehøgehale (1430) 47
stige (1450) 65, (1484) 102
stjerne (1440) 55, (1505) 123, (1520) 136, (1546) 148
stjerne, halv (1433) 50
strudsefjer (1430) 46, (1437) 54, (1457) 74, (1488) 106
stråle (pil) (1452) 67, (1480) 101
svanehals (1500) 116
sværd (1461 (1462)) 87, (1480) 100, (1503) 118, (1506) 125
søblad (1500) 116
tang (1456) 72
teglsten (1461) 86
tinde (trappegavl) (1488) 106
torsk, halv, kronet (1532) 147
torskehale (1532) 147
tranehals (1455) 71
trappegavl (tinde) (1488) 106
træ, afhugget (1527) 144
tværdelt (1426) 42
tyrkerhoved (1519) 135
ulv (1462 (?)) 88, (1519) 135
ulv, halv (1443 (?)) 57, (1444) 60
ulvehoved (1526) 142
valravn (1443 (?)) 57
vesselhorn (se også bøffelhorn) (1426) 42, (1433) 49, (1457) 76, (1459) 80,
(1461) 85, (1476) 98, (1480) 101, (1487) 105, (1505) 123, (1524) 137, (1526)
141, 142
vildsvin (1524) 138
vildsvin, halvt (1524) 138
vinge (1505) 124, (1483-1506) 126, (1527) 143
vinranke (1418) 39
vulst (valk) (1459) 81
æble (1488), 106
ørn, halv (1483-1506) 126
ål (1459) 81

Personregister

Kun personer, der er nævnt i en brevttekst, er medtaget. Fyrstelige brevudstederes navne og navne på andre fyrster, der forekommer i en brevttekst, er dog ikke medtaget. Herred, landskab, len, fylke eller købstad er tilføjet, hvis personen med sikkerhed kan henføres dertil. Desuden er godsnavne tilføjet. Der henvises til brevnumre. Årstal er tilføjet i parentes.

Andersen, Andreas Sønnicksen von (1462 (?)) 88
Andersen (Beldenak), Jens, biskop af Odense (1511) 132
Andersen, Lambert, kongens sekretær (1524) 139
Andersen, Mikkel (1418) 39, (1454) 69
Andersen, Svenning (1418) 39, (1454) 69
Andersson, Jöns, Egentliga Finland (1407) 10
Andersson, Olav (1504) 119
Andersson, Olof (1416) 34
Andersson, Olof, borger i Stockholm (1446) 64
Arason, Torfi, lensmand i Nord- og Vest-Island (1450) 66
Arvidsson, Gudmund, Östergötland (1416) 32
Axelsson, Erik, ridder, Lagnö, høvedsmand på Viborg og Kronoborg i Finland, hofmester i Sverige (1435) 52, (1463) 94
Barfod, Jens, Vester Horne herred (1455) 70
Bardsen, Mogens, Östergötland (1458 (1580)) 79
Beldenak, Jens Andersen, biskop af Odense (1511) 132
Beldenak, Peder Christensen (1511) 132
Bengtsson, Jöns, Nyland (1406) 5
Bengtsson (Dufva), Olof, Östra Nyland (1413) 29
Bengtsson, Pelle (1416) 35
Bengtsson, Staffan, ridder, rigsråd (1461) 85
Benkestok, Truid, befalingsmand på Bergenhus (1480 (1556)) 101
Bielke, Thure Thuresen, ridder, rigsråd, marsk (1461) 84
Björnsson, Erengisle, væbner (1435) 52
Björnsson, Olof (1407) 18
Björnsson, Olof, Böle, Öland (1410) 23
Boginck, Poppe, herredsfoged i Nørre Gøs herred (1527) 143
Bonde, Peder (1493) 110
Bosson, Olof (1407) 13
Brandt, Laurids, dansk kansler (1435) 51, 53, (1437) 54
Brodersen, Hans, herredsfoged i Sønder Gos herred (1461) 82
Brun, Jens (1487) 104
Bryske, Iver, ridder, landsdommer på Fyn (1459) 80
Bulck, Wolter, borger i Åbo (1442) 56
Børialsen, Poul, Rinds herred (1492) 109

Clo, Nisse (1410) 21
 Christensen (Beldenak), Peder (1511) 132
 Cristersson, Mattis (1497) 114
 Dahlepil, Anders Svendsen (1506) 125
 Dekn, Per, væbner (1435) 52
 Diäkn, Erik (1416) 31
 Diäkn, Sven (1396) 1
 Djäken, Nils (Ingesson), dommer, Västra Nyland (1412) 27
 Due, Henrik Nielsen (1505) 122
 Dufva, Olof Bengtsson, Östra Nyland (1413) 29
 Dyre, Iver Jensen (1433) 49
 Eggertsson, Eggert, lagmand i Viken (1488) 107
 Erik af Kuhmis, Egentliga Finland (1407) 6
 Eriksen (Rosenkrantz), Niels, ridder, hofmester hos prins Christian (II) (1505) 124
 Eyssen, Anders, væbner (1418) 39
 Fallesen, Iver, Haderslev herred (1416) 37
 Foss, Laurids Hansen (1486) 103
 Fredberg, Christiern (1484) 102
 Fredberg, Jens Jensen (1450) 65
 Frodesen, Broder, Horsbøl herred (1480) 100
 Frost, Laurids (1510) 131
 Germundsson, Jon (1410) 19
 Ghere, Christian van den, Lübeck (1463) 92
 Gjös, Jösse Olofsson (1444) 59
 Green af Rossö, Reer Reerson, Bohus len (1487) 105
 Gregersson, Jöns (1401 (1407)) 2
 Gregersson, Nils (1457) 76
 Griis, Arild (1546) 148
 Griis, Bagge, Slette (1524) 138
 Guderson, Gustav, Västergötland (1458) 78
 Guderson, Peter, Västergötland (1458) 78
 Gunnarsson, Tord (1490) 108
 Gyldenstjerne, Erik Nielsen, ridder, Tim (1433) 50, (1435) 53, (1440) 55
 Gädda, Peter (1461) 84
 Gøye, Mogens, hofmester (1527) 144
 Hallvardsson, Olav (1504) 120
 Handingmand (Rosensverd), Niels Sigurdssøn (1458) 79
 Handingmand (Rosensverd), Sjöfar Sigurdssøn (1458) 79
 Hansen (Lilliefeld), Peder, borgmester og tolder i Helsingør (1476) 98
 Hanssøn, Erik, borgmester i Middelfart (1503) 117
 Harbo, Niels Nielsen (1433) 50
 Harbou, Knud Nielsen (1440) 55

Haro, Pedro Lopes de, ridder (1519) 135
 Harrensen, Steffen (1462) 90
 Henricy, Wilhelm, foged i Enckhuysen (1532) 147
 Hoyer, Herman (1513) 133
 Huitfeldt, Christopher (1480 (1556)) 101
 Hvas, Jens, Skjørtholt (1524) 140
 Hvassing, Håkan Björnsson, Södermanland (1446) 62
 Håkonsson, Johan, ærkebiskop af Uppsala (1431) 48
 Ingvarsson, Ketilbjörn (1410) 20
 Iversen (Serlin), Laurids (1529) 145
 Jakobsson, Jes, Egentliga Finland (1412) 26
 Jensen, Christen (1430) 47
 Jensen, Christen, Øster Han herred (1430 (1570)) 47
 Jensen, Esge (1430) 47
 Jensen (Dyre), Iver (1433) 49
 Jensen (Rosenvinge), Mogens, foged på Bergenhus (1505) 124
 Jensen, Morten, hofsinde (1430) 47
 Jensen, Peder, Horns herred (1427) 45
 Jensen, Peder, Lunde herred (1459) 80
 Jensen, Poul, Hassing herred (1426) 42
 Jensen, Aage, ridder, rigsråd (1462) 91
 Jepsen (Aal), Torbern, borgmester i Ribe (1459) 81
 Johansen (Thott), Aage (1510) 131
 Johansson, Johan, Småland (1457) 77
 Jonsson, Nils, Södermanland (1423) 41
 Jude, Henrik (1430) 46
 Jönsson, Järl, væbner (1435) 52
 Jönsson, Olof (1407) 14
 Jönsson, Sven (1416) 36
 Kabel, Lyder, ridder (1426) 42
 Karpelan, Påvel (1407) 15
 Karl, doktor (1508) 130
 Karlsson (Larsson), Filip (1407) 7
 Keding, Jørgen Hinrichsen, Haderslev herred ([1507?]) 129
 Keding, Paul ([1507?]) 129
 Kjeldsen (Rantzow), Mattis (1459) 80
 Klasson, Henrik, Egentliga Finland (1435) 53
 Kniphof, Claus, kaper hos Christian II (1524) 139
 Knudsen, Hans (1462) 89
 Knudsen (Seebled), Jørgen (1500) 116
 Knudsen, Niels, Sønder Tyrstrup herred (1417) 38
 Knudsen, Niels (1455) 71
 Knudsen, Peder, Sønder Tyrstrup herred (1417) 38, (1461) 86

Knudsen, Wunke, staller i Nordstrand (1504) 121
 Kock, Jørgen, borgmester i Malmø (1526) 141
 Kolner, Hinrich, borgmester i Åbo (1442) 56
 Kortumme, Viburt (1407) 17
 Kram, Anders, Västergötland (1458) 78
 Lange, Jens (Johannes) Iversen, biskop af Århus (1450) 65, (1479) 99
 Larentzson, Larentz, Nyland (1403) 3
 Larsson (Karlsson), Filip (1407) 7
 Laurensen (Oxe), Jørgen (1455) 71
 Lauridsen, Anders, væbner (1418) 39
 Laxmand, Poul, ridder, hofmester (1493) 111, (1500) 116
 Leve, Junge (1461, 1462) 87
 Leve, Laurens, advocatus og capitaneus i Frisland (1461, 1462) 87
 Lilliefeld, Peder Hansen, borgmester og tolder i Helsingør (1476) 98
 Lopes (de Haro), Pedro, ridder (1519) 135
 Madsen, Niels (1497) 113
 Matsen, Nis, Lunding, Haderslev herred (1497) 114
 Mattesen, Jeppe, Grarup, Haderslev herred (1493) 112
 Mattesen, Nis (1493) 112
 Mattissen, Poul (1433) 49
 Matzen, Henrik, Haderslev herred (1507) 128
 Mule, Hans, borgmester i Odense (1444) 60
 Mule, Hans (1459) 80
 Munk, Jens, Ellinggård (1524) 137
 Mörk, Jösse (1416) 33
 Niiman, Herman (1410) 22
 Nielsen, Christen, Vester Han herred (1430 (1570)) 47
 Nielsen (Due), Henrik (1505) 122
 Nielsen (Gyldenstjerne), Erik, ridder, Tim (1433) 50, (1435) 53, (1440) 55
 Nielsen, Jep (1480) 101
 Nielsen, Karl (1413) 30
 Nielsen (Harbou), Knud (1440) 55
 Nielsen, Oluf (1430 (1570)) 47
 Nielsen, Otto, ridder (1450) 65, (1453) 68
 Nielsen, Peder, Vindinge herred (1486) 103
 Nielsen, Peder (Ulfeldt) (1443 (?)) 57
 Nielsen, Staffen (1453) 68
 Nilsson, Anders, ridder (1435) 51
 Nilsson, Erik, Uppland (1446) 63
 Nilsson, Erland, væbner (1435) 52
 Nilsson, Lars, Västergötland (1499) 115
 Nilsson, Olof, Egentliga Finland (1412) 25
 Olefsen, Termen, Haderslev herred (1507) 127

Olofsson, Henrik (1407) 9
 Olofsson (Gjös), Jösse (1444) 59
 Olofsson, Magnus, klerk, Tuokila, Egentliga Finland (1406) 4
 Ottesen Rosenkrantz, Erik, ridder, hofmester (1459) 81, (1462) 91, (1479) 99,
 (1492) 109
 Ovesen, Anders, ridder, Bjørnholm (1418) 39
 Oxe, Jørgen Laurensen (1455) 71
 Oxe, Peder (1427) 45
 Paulsen, Jonas, provst i Oslo (1505) 123
 Persen, ..., borgmester i Bergen (1480 (1556)) 101
 Persen (Staur), Jørgen (1527) 144
 Persen, Niels, hofsinde (1430) 47
 Persson, Hans, væbner (1435) 52
 Persson (Stjärnkors), Olof (1410) 24
 Petri, Johannes, dansk kansler og ærkedegn i Roskilde (1423) 41, (1427) 43,
 44, (1431) 48, (1433) 49, 50
 Pogwisch, Benedict (1427) 44
 Poitz, Nils (1463) 94
 Poulsen (Stråle), Jens, Morsø Nørre herred (1452) 67
 Pålsson, Björn, Åland (1420) 40, (14[5]7) 75
 Rabben, Jösse Karlsson (forfalsket) (1416) 33
 Rantzau, Hans, hertugelig råd (1493) 112, (1497) 114
 Rantzow, Mattis Kjeldsen (1459) 80
 Ravaldsson, Ravald, Västmanland (1427) 44
 Ravaldsson, Simon (1457) 74
 Reerson (Green af Rossö), Reer, Bohus len (1487) 105
 Reventlow, Detlev, ridder (1461) 86
 Rolfsson, Gudbrand, kannik i Oslo (1458) 79
 Rosenkrantz, Erik Ottesen, ridder, hofmester (1459) 81, (1462) 91, (1479) 99,
 (1492) 109
 Rosenkrantz, Niels Eriksen, ridder, hofmester hos prins Christian (II) (1505)
 124
 Rosenstjerne, Niels Torkildsen, kannik i København og kongens skriver
 (1520) 136
 Rosensverd (Handingmand), Niels Sigurdssøn (1458) 79
 Rosensverd (Handingmand), Sjöfar Sigurdssøn (1458) 79
 Rosenvinge, Mogens Jensen, foged på Bergenhus (1505) 124
 Sandersson, Tord (1431) 48
 Sax, Anders, væbner (1435) 52
 Schaer, Gert, sekretær hos bispen af Lübeck (1476) 95
 Schlieff, Hans, borgmester i Kolberg (1444) 58
 Seeblad, Jørgen Knudsen (1500) 116
 Serlin, Laurids Iversen (1529) 145

Sigurdsson (Rosensverd/Handingmand), Niels (1458) 79
 Sigurdsson (Rosensverd/Handingmand), Sjofar (1458) 79
 Siørsen, Mads, lagmand (1480 (1556)) 101
 Skalm, Laurens, borger i Åbo (1461) 83
 Skak, Niels Tormodsen (1503) 118
 Sonesson (Stålar), Sone, herredshøvding (1407) 16
 Spore, Johan, Västergötland (1462) 91
 Staur, Jørgen Persen (1527) 144
 Stavenfoet, Hans (1476) 96
 Stiernfeld, Oluf Nielsen (1445) 61
 Stigsson, Peter, Västergötland (1427) 43
 Stjärnkors, Olof Persson (1410) 24
 Stråle, Jens Poulsen, Morsø Nørre herred (1452) 67
 Stålar, Sone Sonesson, herredshøvding (1407) 16
 Svendsen (Dahlepil), Anders (1506) 125
 Svendsen (Tordenstjerne), Niels (1505) 123
 Sønnicksen (von Andersen), Andreas (1462 (?)) 88
 Tavast, Nils (1407) 12
 Terkelsen, Tyge, kannik i Ribe (1455) 70
 Termensen, Christian, Haderslev herred (1507) 127
 Tetenson (Tetens), Volquard (1479) 99
 Tetens, Volquard Tetenson (1479) 99
 Thomas, biskop af Strängnäs (1431) 48
 Thomsen, Jes, Kollund, herredsfoged i Vis herred (1488) 106
 Thorbjørn (1493) 111
 Thorleifsson, Björn, lensmand på Island (1457) 73
 Thott, Aage Johansen (1510) 131
 Thuresen Bielke, Thure, ridder, rigsråd, marsk (1461) 84
 Tidikesen, Hans, kongens skriver (1456) 72
 Tordenstjerne, Niels Svendsen (1505) 123
 Torkildsen (Rosenstjerne), Niels, kannik i København og kongens skriver (1520) 136
 Torkilsson, Peder, Egentliga Finland (1463) 93
 Tormodsen (Skak), Niels (1503) 118
 Torstensson, Magnus, Linnunpää, Egentliga Finland (1407) 11
 Tranker, Jöns, Egentliga Finland (1435) 52
 Trolle, Gunnar, Egentliga Finland (1407) 8
 Trulsson, Olav (1532) 146
 Turesson, Magnus, Skräddarböle, Åland (1413) 28
 Tysk, Olof, Västergötland (1461) 85
 Tørresson, Amund, Hedmark og Akershus fylker (1483-1506) 126
 Ulf, Jens (1526) 142
 Ulfeldt, Henneke, biskop af Odense (1443 (?)) 57

Ulfeldt, Peder Nielsen (1443 (?)) 57
Ulfeldt, Peder Nielsen, ridder, Broholm (1443 (?)) 57
Ulfsson, Karl, ridder, Tofta, høvedsmand på Viborg i Finland (1396) 1
Urne, Johan, ridder (1529) 145
Varg, Harald, Västergötland (1435) 51
Vothe, Hans, hertug Frederiks (I) drabant (1516) 134
Walkendorff, Erik, domprovst i Roskilde (1508) 130
Wardenberg, Frederik, Kalmar (1430) 46
Wylandt, Jacob, borger i Nürnberg (1476) 97
Aal, Torbern Jepsen, borgmester i Ribe (1459) 81

Stedregister

Stednavne i brevtteksterne undtagen udstedelsessted og områder, der indgår i kongens titler, er medtaget. Der henvises til brevnumre. Årstal er tilføjet i parentes. Der er anvendt følgende forkortelser: h. = herred, hgd. = herregård, kbst. = købstad, l. = len, s. = sogn.

Abå len, se Åbo l.

„Alixta“, Sverige eller Finland (1410) 19

Almetorp, Lavads s., Kållands h., Västergötland (1462) 91

Almwndetorp, se Almetorp

Alstorp, se † Alstrup

† Alstrup, Hvidbjerg Vesten Å s., Hassing h., Jylland (1426) 42

Arbogha, se Arboga kbst.

Arboga kbst., Västmanland (1427) 44

Attu, Pargas s., Egentliga Finland (1461) 83

Attubole, se Attu

Backa, Tvärreds s., Kinds h., Västergötland (1499) 115

Backa gård, se Backa

Bergenhus, Norge (1480) 101

Bergen kbst., Norge (1480) 101

Bergenn, se Bergen kbst.

Birke, se Björkö

Biørnholm, se Bjørnholm

Björkö, Regna s., Finspångaläns h., Östergötland (1416) 32

Bjørnholm, nu Høgholm hgd., Tirstrup s., Djurs Sønder h., Jylland (1418) 39

Björskogs s., Åkerbo h., Västmanland (1427) 44

Borgby, Pojo s., Nyland (1403) 3

Borup, Kollerup s., Vester Han h., Jylland (1430 (1570)) 47

Brobo, se Bråbo h.

Broholm, Gudme s., Gudme h., Fyn (1443 (?)) 57

Brunn: antagelig Brunn, Brunn s., Redvägs h., Västergötland (1461) 85

Bruntorp, Månstads s., Kinds h., Västergötland (1499) 115

Brynd, se Brunn

Bråbo h., Östergötland (1416) 32

Buorup, se Borup

Byørnschouwes, se Björskogs s.

Böle, Glömminge s., Öland (1410) 23

Collberg, se Kolberg

Cronoborg, se Kronoborg (Finland)

Domarby/Domargård, Karis s., Nyland (1412) 27

Donnerby, se Domarby

Dumbe, se Stora Dumö

Eckstorp, se Istrup eller Jestrup
 Edsbro s., Närke h., Uppland (1446) 63
 Emckuysen, Enckhuysen, se Enkhuizen
 Enkhuizen, West-Friesland, Nederlandene (1532) 147
 Eskelitgaard, se Eskelund
 Eskelund, Skeby s., Lunde h., Fyn (1459) 80
 Essebiro, se Edsbro s.
 Felden, se Follo
 Follo, Akershus fylke (1483-1506) 126
 Frisie, se Frisland
 Frisland (1462) 87
 Germundaby, se Germundby
 Germundby, Tenala s., Egentliga Finland (1412) 25
 Graderp, se Grarup
 Grarup, Grarup s., Haderslev h. (1493) 112
 Grisnes, se Gräsnäs
 Grälåsa gård, Långhems s., Kinds h., Västergötland (1499) 115
 Gräsnäs, Björskogs s., Åkerbo h., Västmanland (1427) 44
 Gröffåsa, se Grälåsa gård
 Gymose, Vonsbæk s., Haderslev h., Jylland (1507) 127
 Gölstorp, Regna s., Finspångaläns h., Östergötland (1416) 32
 Gøltorp, se Gölstorp
 Hadersleue, se Haderslev
 Haderslev (1497) 114, (1507) 127, 128
 Hedmarchen, se Hedmark fylke
 Hedmark fylke (1483-1506) 126
 Helsingør (1476) 98
 Hiruisalå, se Hirvensalo
 Hirvensalo, St. Marie/Vårfrukyrka s., Egentliga Finland (1463) 93
 Horckeby, se Hørsted
 Horla, Horla s., Kullings h., Västergötland (1427) 43
 Horns h., se Horns h.
 Horns h. (1427) 45
 Horsbulherde, se Horsbüllharde
 Horsbüllharde, Schleswig-Holstein (1480) 100
 Hundevad, Vonsbæk s., Haderslev h. (1507) 127
 Hundewat, Hundewatt, se Hundevad
 Høgholm hgd., se Bjørnholm
 Höra, nu i Järpås s., Kållands h., Västergötland (1435) 51
 Hørenesokn, se Höra
 Hørsted, Hørsted s., Hassing h., Jylland (1426) 42
 Indemstrande, se Nordstrand
 Istrup, Hvidbjerg, Vesten Å s., Hassing h., Jylland (1426) 42

Iwtland, se Jylland
 Jestrup, Sønderå s., Hassing h., Jylland (1426) 42
 Jutlandh, se Jylland
 Jylland (1416) 37
 Kertariidh, se Kärtared
 Kijuisæby, se Kivis
 Kimithe, Kimitho, se Kimito s.
 Kimito s., Egentliga Finland (1407) 10
 Kivis, Nagu s., Egentliga Finland (1463) 93
 Kiöpskog, se Koppskog
 Kolberg/Kołobrzeg, Polen (1444) 58
 Kollandzhæridh, se Kullings h.
 Kollund, Bov s., nu Lundtoft h., tidligere Vis h., nu Wiesharde (1488) 106
 Kollundt, se Kollund
 Koppskog, Pojo s., Nyland (1412) 27
 Kronoborg/Kurkiyoki (Finland), nu i Rusland (1435) 52
 Kullerup, se Kullerup
 Kullerup, Kullerup s., Vindinge h., Fyn (1486) 103
 Kullings h., Västergötland (1427) 43
 Kuhmis, Bjärnä s., Egentliga Finland (1407) 6
 Kurala, St. Karins s., Egentliga Finland (1407) 8
 Kwmes, se Kuhmis
 Kärtared, Horla s., Kullings h., Västergötland (1427) 43
 København (1520) 136
 Köpings l., Västmanland (1427) 44
 Køpnehaffn, se København
 Køpunkx len, se Köpings l.
 Lagnö, Södermanland (1435) 52
 Lagnöö, se Lagnö
 Langum, se Längjums s.
 Lechtele gård, se Lehtinen
 Ledelax (senere Äijälä), Rimito s., Egentliga Finland (1463) 93
 Lehtinen, Mietois s., Egentliga Finland (1435 (1462)) 52
 Letelax, se Ledelax
 Lille Tønder, nu Tønder (1480) 100
 Linnunpä, Linnunpæ, se Linnunpää
 Linnunpää, Pikis s., Egentliga Finland (1407) 11, (1442) 56
 Liungzeråss gård: mon Ljungsarp?, s. d.
 Ljungsarp, Ljungsarps s., Kinds h., Västergötland (1499) 115
 Longe Østerby, se Østerby Långa
 Lund: antagelig Lund, Knätte s., Redvägs h., Västergötland (1461)85
 Lunden, se Lundo s.
 Lundo s., Egentliga Finland (1412) 26

Lubicensis, se Lübeck
 Lunding, Sønder Starup s., Haderslev h. (1497) 114
 Lundingen, se Lunding
 Lutken Tunderen, se LilleTønder
 Lübeck (1463) 92
 Malmø, Skåne (1437) 54, (1526) 141
 Malmøe, se Malmø
 Marie kircke, Oslo (1458) 79
 Medsted, Halk s., Haderslev h. (1416) 37
 Melfahr, se Middelfart
 Mestede, se Medsted
 Middelfart (1503) 117
 Nagu s., Egentliga Finland (1463) 93
 Nordstrand, nordfrisisk ø (1462) 87, (1504) 121
 NordStrande, se Nordstrand
 Noremberch, se Nürnberg
 Norgessherde, se Nørre Gøs h.
 Nürnberg (1476) 97
 Nørre Gøs h., nu Nordergoesharde, Schleswig-Holstein (1527) 143
 Någw, se Nagu s.
 Odense (1444) 60
 Odhense, se Odense
 Oleueskier, Olevisskier, se Olufskær
 Olufskær, Sønder Starup s., Haderslev h. (1507) 128, ([1507?]) 129
 Oppunda h., Södermanland (1423) 41
 Opslo, se Oslo
 Oslo (1458) 79
 Pargas s., Egentliga Finland (1461) 83
 Poijo, se Pojo s.
 Pojo s., Nyland (1403) 3
 Regna s., Finspångaläns h., Östergötland (1416) 32
 Ribe kbst., Jylland (1459) 81
 Rimito s., Egentliga Finland (1463) 93
 Ringenæs, se Ringnes
 Ringnes, Ottestad s., Stange h., Hedmark fylke (1483-1506) 126
 Risinge s., Finspångaläns h., Östergötland (1416) 32
 Romlund, Romlund s., Nørlyng h., Jylland (1492) 109
 Romlunde, se Romlund
 Roskilde (1508) 130
 Roskillæ, se Roskilde
 Rycka s., nu i Trässbergs s., Skånings h., Västergötland (1435) 51
 „Rydhra“, antagelig Rytterne s., s. d.
 Rymitte, se Rimito s.

Rytterne s., Snevringe h., Västmanland (1427) 44
 Røttiesokn, se Rycka s.
 Seding, Nørre Nebels s., Vester Horne h., Jylland (1455) 70
 Sedinge, se Seding
 Skirffuinge, se Skärvinge
 Skärvinge, Risinge s., Finspångaläns h., Östergötland (1416) 32
 Stadorppe s., se Starup
 Stagstrup, Stagstrup s., Hassing h., Jylland (1426) 42
 „Stalbærgh“, Österhaninge s., Sotholms h., Södermanland (1446) 64
 Starup, Sønder Starup s., Haderslev h. (1497) 114, (1507) 128
 Stocholm, se Stockholm
 Stockholm (1446) 64
 Stora Dumö, Järpås s., Kållands h., Västergötland (1435) 51
 Storkstorp, se Stagstrup
 Stubberop, se Stubbum
 Stubbum, Aller s., Sønder Tyrstrup h., Jylland (1417) 38, (1461) 86
 Sudhermanneland, se Södermanland
 Södermanland (1423) 41
 Södertörn, Österhaninge s., Sotholms h., Södermanland (1446) 64
 Tammass, se Tammisto
 Tammisto, Rimito s., Egentliga Finland (1463) 93
 Tanderup, Bejstrup s., evt. Haverslev s., Øster Han h., Jylland (1430 (1570))
 47
 Thokela, se Tuokila
 Thoptom, se Tofta
 Thydzø, se Tødsø
 Tofta, Adelsö s., Färentuna h., Uppland (1396) 1
 Toptam, se Tofta
 Toras, Nagu s., Egentliga Finland (1463) 93
 Torsse, se Toras
 „Traxta“, Oppunda h., Södermanland (1423) 41
 Tubbetorp, Örslösa s., Kållands h., Västergötland (1462) 91
 Tunderen, se Tønder
 Tuokila, Mietois s., Egentliga Finland (1406) 4
 Tybbotorp, se Tubbetorp
 Tødsø, Tødsø s., Morsø Nørre h., Jylland (1452) 67
 Tønder (1480) 100
 Tøør, se Södertörn
 Ulvsboda, Vislanda s., Allbo h., Småland (1457) 77
 Vadsbro s., Oppunda h., Södermanland (1423) 41
 Vagn, Uppland (1446) 63
 Vegby, Södra Säms s., Kinds h., Västergötland (1499) 115
 Venneskål, Ås s., Ås h., Akershus fylke (1483-1506) 126

Viborg (Finland), nu i Rusland (1435) 52
 Vijborg, se Viborg (Finland)
 Viken, område omkring Oslofjorden (1488) 107
 Virmo s., Egentliga Finland (1406) 4
 Vlffsbode, se Ulvsboda
 Vonsbæk s., Haderslev h., Jylland (1507) 127
 Vorffrvkirke, se Vårfrukyrka s.
 Vpphundehærith, se Oppunda h.
 Västergötland (1458) 78, (1462) 91
 Växtorp, Dalstorps s., Kinds h., Västergötland (1499) 115
 Vårfrukyrka s. eller St. Marie s., Egentliga Finland (1463) 93
 Waang, se Vagn
 Wanneskalen, se Venneskål
 Wazbrosokn, se Vadsbro s.
 Westregötl., westregødhland, se Västergötland
 Wexstorp, se Växtorp
 Wiesharde, Schleswig-Holstein (1488) 106
 Wigby, se Vegby
 Wigen, se Viken
 Wirmo, se Virmo s.
 Wonsbecke, se Vonsbæk s.
 Worløff (Horns herred), ukendt beliggenhed (1427) 45
 Wysherde, se Wiesharde
 Ylala, se Yläne s.
 Yläne s., Egentliga Finland (1435) 53
 Yuttmosse, se Gymose
 Øffra Byen, se Överby
 Öland (1410) 23
 Ölandh, se Öland
 Ølund, Skeby s., Lunde h., Fyn (1459) 80
 Örslösa s., Kållands h., Västergötland (1462) 91
 Ørsløse, se Örslösa s.
 Øsbeck, se Östbäck
 Øsby, se Ösby
 Ösby, Risinge s., Finspångaläns h., Östergötland (1416) 32
 Östbäck, Långjums s., Laske h., Västergötland (1435) 51
 Österby Långa, i Arboga kbst., Västmanland (1427) 44
 Østergøthland, se Östergötland
 Östergötland (1416) 32
 Österhaninge s., Sotholms h., Södermanland (1446) 64
 Østerhannynge, se Österhaninge s.
 Överby, Yläne s., Egentliga Finland (1435) 53
 Åbo, Finland (1442) 56

Åbo l. (1463) 93

Aas, se Ås h.

Ås h., Västergötland (1458) 78

DIS-Danmark

